298

RUD. BAY
MUSIKALSK REISE
1842-43

UDGIVNE AF JUL. CLAUSEN OG P. FR. RIST.

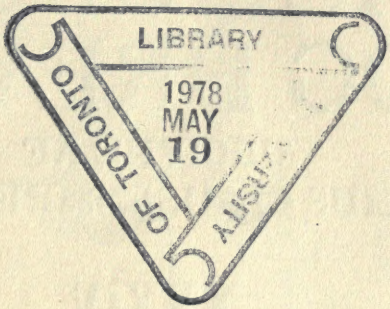

DL
103
.5
M5
bd.34

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN og P. FR. RIST.

XXXIV

AF RUD. BAYS EFTERLADTE PAPIRER

III

MUSIKALSK REISE
1842—43

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN
1921

RUD. BAY
MUSIKALSK REISE
1842-43

UDGIVNE AF JUL. CLAUSEN OG P. FR. RIST.

COPYRIGHT BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL, NORDISK FORLAG 1921

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

Af Indledningen til 1. Bind af *Rudolph Bays* efterladte Papirer vil hans Liv og Stilling i Kjøbenhavn være bekendt, efter at han 1834 var bleven Kantor ved Holmens Kirke og havde faaet Titel af Professor. Han tog megen Del i det musikalske Selskabsliv, men han følte sig stadig tilsidesat ved ikke at kunne opnaa en for hans musikalske Ærgerrighed mere tilfredsstilllende Stilling. Dertil kom, at han af hele sin Sjæl higede efter det svundne skønne Rejseliv og stadig fortæredes af Længsel efter det fanatisk tilbedte Italien, som han ikke havde Udsigt til paa nogen Maade at faa stillet.

Da — i Aaret 1842 — frembød der sig pludselig en Lejlighed for ham til atter en Gang at kunne slippe løs fra det trivielle, smaatskaarne Liv i det dengang saa lille Kjøbenhavn, og atter at kaste sig ud i Rejselivets spændende Oplevelser og endelig engang at gense det elskede Italien. I sin Glæde oversaa han de særegne Vanskeligheder, der var forbundne med Sagen.

I sin — i Vidtløftighed næsten overvældende — Beretning om denne Rejse har *Bay* omgivet de

nærmere Omstændigheder ved Aarsagen til Rejsen med den dybeste Hemmelighedsfuldhed, og ikke en eneste Gang nævner han sin Rejseledsager ved hans rigtige Navn. De Grunde, der har bevæget ham til denne mystiske Taushed og som vel kun var foranlediget af Datidens Sky og Skam for alt, hvad der vedrørte Sindssyge og Vanvid, existerer nu — efter snart 3 Menneskealdres Forløb — ikke mere for os.

Gennem det hemmelighedsfulde Mørke, der omgiver hans store Rejseværk, kan det skimtes, at *Bay* har faaet et meget rundhaandet Tilbud fra en af Kjøbenhavns Rigmænd om at ledsage hans sindssvage Søn paa en Rejse gennem Europa med et Ophold i Italien, i Forventning om at en saadan Tur muligvis kunde have en heldig Virkning paa Sønnens forvirrede aandelige Tilstand.

Grosserer *Niels Henrik Adler* (1785—1871), Søn af en Bødker i Kjøbenhavn, *Adolph Adler,* havde fra at være Forvalter i Handelshuset *Duntzfeldt* arbejdet sig selv frem til megen Rigdom og en anset Stilling. Af hans to Brødre var *Johan Gunder Adler* Kabinetssekretær hos Kongen og Geheimekonferensraad, og *Peter Christian Adler* Adjunkt i Ribe, historisk Forfatter og Landstingsmand. Grosserer *Niels Adler* var 1811 bleven gift med *Anna Charlotte Christine Engel* (Enghell) (1788—1871). Af deres Børn skal her nævnes den i sin Tid saa meget omtalte Magister *Adolph Peter Adler* (1812—69), der 1841 blev Præst i Hasle paa Bornholm; men paa Grund

af sine Skrifter, der mest handlede om den Hegelske Filosofi, blev han 1844 suspenderet fra sit Embede som anset for at være sindssyg, og, uagtet han blev vel omtalt af Biskop *Mynster* ved dennes Visitats og trods hans Sognebørns Adresse om hans Forbliven i Embedet, afskediget uden Undersøgelse og Dom 1845.[1]) Sagen vakte i sin Tid stor Opsigt. Hans yngre Broder, *Johan Adler,* (1816—1900) blev Student 1835 fra v. Westens Skole med 2. Karakter og 1836 cand. phil.

Det er denne unge Mand, 26 Aar gammel, som *Bay* i Efteraaret 1842 paatager sig at rejse med et Aarstid. Det kan antages, at *Johan Adler* i de forløbne 5 à 6 Aar har været holdt til Bogen, men at han mere og mere er gaaet tilbage i aandelig Henseende. Det kan ses, at han har opholdt sig i nogen Tid hos sin ovennævnte excentriske Broder.

Da desuden en Søster har opholdt sig nogle Aar paa en Sindssygeanstalt ved Slesvig, har Familien jo været stærkt hjemsøgt.[2])

For i sin Beretning for Slægt og Venner at dække over de her flygtigt oplyste Familieforhold benævner Bay sig spøgende som *Mentor*, hin faderlige Ven og Raadgiver for Odysseus' Søn *Telemach*, og

---

[1]) Se Biogr. Lex. — Søren Kierkegaards Efterl. Papirer. 1845—66. — A. P. Adler. Skrivelser min Suspension og Entledigelse vedk. Kbhvn. 1845.

[2]) Karl Mantzius fortæller i sin Bog: „Min Far og jeg", Kbh. 1900, at „den rige Stor-Grosserer" Niels Adler i mange Aar havde levet i morganatisk Ægteskab med en Fru Jørgensen, der boede paa Blegdamsvejen, og med hvem han havde to Døtre, som han gav en nydelig Opdragelse. Grosserer Adler, „den gamle Herre med den guldknappede Stok", en Mand paa 73 Aar, kom næsten daglig og besøgte hende. Den ene af de unge Piger, Anna Jørgensen, blev 1859 gift med kgl. Skuespiller Christian Mantzius og Moder til Skuespiller, Dr. phil. Karl Mantzius. I Bogen findes Side 172 et karakteristisk Fællesbillede af Grosserer Niels Adler og Fru Jørgensen.

den unge *Adler* kalder han da altid *Telemach* og hans Forældre *Ulysses* og *Penelope.*

Bays Plan for Rejsen er tydelig nok anlagt paa Basis af hans egen Lyst efter snarest muligt at naa Italien, og naar han forholdsvis længe standser i München, er det fordi en blomstrende Malerskole dengang drog saa mange nordiske Kunstnere til denne By. Men det er Musikken, der driver ham. Det er hans Opgave stadig at udvide sine musikalske Kundskaber, at høre saa megen Musik som muligt, lære de store Komponister personligt at kende, studere deres Værker og at sætte sig ind i de forskellige Instrumenters, især Violinbygningens Teknik — han er selv Kender og Samler. Udg. har derfor kaldt dette Bind af hans efterladte Papirer for hans „Musikalske Rejse" som Sidestykke til 1ste Binds „Sentimentalske Rejse".

Men trods alle Rejseglæder og musikalske Nydelser er *Bay* dog ofte betaget af en vis Misstemning, og jo flere Nydelser han finder i den nye og gamle italienske Musik, desmere Bitterhed føler han overfor alt, hvad der vedrører hans Hjemland og de hjemlige musikalske Omraader. Denne Misfornøjelse, der næsten nærmer sig Kværulantens Klager, har sin Grund i, at han hjemme føler sig overset og tilsidesat. Han overvurderer vel nok sig selv og stiller vel nok uberettigede Krav, men der herskede ganske vist paa den Tid i de musikalske Krese herhjemme et Klikevæsen og en Nepotisme, som var hans stærke kritiske Sans imod. Hans Udtalelser i saa Henseende er af ikke ringe Værdi,

de vidner om hans musikalske Indsigt og bidrager til at karakterisere saavel Tiden som hans egen Personlighed.

Men det Tryk, der hviler over ham, har vel ogsaa — og ikke mindst — sin Grund i det Besvær, som hans sindssyge Rejsekammerat volder ham. Der er ogsaa en dyb Ironi i Situationen: denne Skønhedsdyrker, denne Tonetilbeder, denne Munterhedens Forkynder, som Skæbnen byder — ligesom til Gengæld for at naa Skønhedens, Tonernes, Glædens Land — stadig at holde denne uhyggelige, grimacerende og hylende Aandssvækling ved Haanden. Man føler dyb Medlidenhed ved at se denne stærke og kloge Mand, som aldrig selv kues af Alder eller Sygdom, jage afsted lænket til denne rugende, sørgelige, ubevægelige Skikkelse, som kun føler Dyrets Glæder ved Livet.

Bay førte som sædvanlig Dagbøger og Journaler eller skrev lange Breve, i Almindelighed til Pastor *Schönheyder* (se Bay, Bind I og II). Alt dette Stof arbejdede han saa senere sammen til en Fremstilling, der næppe lader Læseren mærke dens oprindelige Form. Paa samme Maade er „Mentors Rejse", som han kalder den, fremkommen i 4 voluminøse Bind. Texten er inddelt i „Foredrag", som han legende angiver at holde for Venner og Bekendte, og han har forsynet dem med en overordentlig Mængde Billeder, som han har vidst at samle ind overalt.

Det har selvfølgelig været nødvendigt at bearbejde

dette umaadelige Stof, og Udg. har fulgt det sædvanlige Princip at udelade og forkorte den Del af Manuskriptet, der kan betragtes som slet og ret „Rejsebeskrivelse“, alt det som saa mange af Læserne kender af Selvsyn eller af Selvstudier. Det har derimod været Udg.s Opgave at fremdrage alt det, der vedrører Forf.s egen Personlighed, hans Oplevelser og Betragtninger.

Strax efter sin Hjemkomst 1843 begyndte han sit store Værk „Mentors Rejse“, og først 10 Aar efter afslutter han Arbejdet. Han er da 65 Aar, og 3 Aar efter, den 15. Maj 1856, døde han.

Man kan af dette hans sidste Arbejde se, at han tæt op til sin Død har bevaret sine aandelige Kræfter og sit livlige og aandrige Sind, selv om Humøret ikke altid slog til. Han nyder i fulde Drag at fremkalde de gode Minder og Erindringer fra det herlige Rejseliv, men han undgaar ikke under Arbejdet at lade Nutiden spille levende ind i den forbigangne Tid, og han anfører undertiden Ting, der er sket længe efter Rejsens Afslutning. Han siger selv, at han føler sig 10 Aar yngre, hver Gang han læser i sine Optegnelser, og det kan sikkert antages, at disse har bidraget til at genopvække og forfriske hans Livsaander, forynge hans Sind og til mere lykkelig at lade ham glide henimod Alderdommen og Døden.

Udg.

RUD. BAY
Blyantstegning af den franske Kunstner C. Mœnch i Rom 1843.

I

HAMBORG—MÜNCHEN

Det var nu den 26. September 1842, hiin mærkværdige Dag, at jeg tog mig den voldsomme Frihed at smøge alle de Lænker og Byrder af mig, som hidtil have generet mig, og at give Kjøbenhavn en velmeent Afskedshilsen (for ei at sige Døden og Djevelen), det var paa denne mageløse Dag (for at jeg skal tale med *Grundtvig*), at jeg afførte mig Bedemandsdragten med tilhørende Bedemandsansigt og iførte mig en sort zweckmässig Reisefrakke med 8 Lommer for en Feils Skyld og satte det independente Ansigt op, som jeg havde isinde at bruge paa hele Reisen, syngende ved mig selv: „Flyv, Fugl, flyv over Østersøens Vover!"

Jeg begyndte min Flugt i St. Pederstræde, (hvorfor jeg begyndte den der, kan min Kone fortælle)[1]) i en rummelig Hyrekareth, siddende paa Bagsædet ved Siden af min Ægtemage. Da vi ei kunde reise som i gamle Dage, blot med en Stok i Haanden og en Straahat paa Hovedet, saa havde vi vor saakaldte Bagage opstablet paa Forsædet, bestaaende af en Læderkuffert af *Rothmann*'s Fabrik[2]) med mit Navn paa en Messingplade, en rød Reisesæk, hvorpaa var kunstigen udbroderet en Mand paa en Hest i Gallop, med en Laas uden Nøgle, der ei kan lukkes op uden af den, der kender Knebet, en dobbelt Violinkasse af Mahogni, gjort af Snedkermester *Juul* i Randers og foret med en gammel Frakke, der havde reist meget, og betrygget ved et stærkt Læder-

[1]) Dette kan ikke nærmere forklares. Familien Bay boede ved Holmens Kanal.

[2]) Rimeligvis Sadelmager S. Rothmann, Østergade 69.

overtræk af den berømte Sadelmager *Michelsens* Arbeide i Randers. Denne precieuse Kasse indesluttede tvende udmærkede Instrumenter, det ene af *Jeronimus* og *Antonius Amati* fra Cremona 1627, og det andet af Jeronimi Søn *Nicolaus*, nogle Aar yngre. De skulde nu hjem at see deres Fødeland. Saa kom en gammel Vadsæk, der ogsaa havde reist meget i Tydskland, Frankerig og Schweitz og især var bekjendt i Randers; den indesluttede min Kones Fornødenheder; hertil kom en Hattekasse, Damernes uundværlige Attribut, en Lammeskindspels osv. Jeg har ofte kjørt i Kareth i Kjøbenhavn, men sjelden eller aldrig med saamegen Satisfaction: den, der saae mig stige ind i Vognen, maae endog kunne have seet bemeldte Tilfredshed udtrykt paa min Bag, thi mit hele Legeme smilede.

Den første Reisebemærkning, jeg gjorde, var, at Veien i St. Pederstræde var meget hullet og forsømt, thi vi bleve fælt skumplede, og vor poetiske Stemning blev afbrudt ved min Kones retfærdige Indignations-Udbrud over Magistratens utilgivelige Ligegyldighed med Gadernes Brolægning. Paa Nørregade blev det bedre. Et let Anfald af Bævelse betog mig, da vi kjørte forbi Studiegaarden, og Tanken uvilkaarligen foer nogle og 30 Aar tilbage til hine Marterkamre og grønklædte Piinebænke, hvor de academiske Bødler presse Ynglingen liig en Citron, og hvor jeg erindrer, at een af disse Seigpinere gjorde min bedste Ven det malicieuse Spørgsmaal: Kan Han fortælle mig noget om Pelagius? (et Navn, han aldrig havde hørt eller lært), og jeg udraabte ved mig selv: Naa, Gud være evig lovet, at Du ikke mere skal op til Examen! Nu er Du jo selv Professor![1]) Paa Veien igjennem Skindergaden, Kjøbmagergaden og Østergade saae jeg endeel Folk tilfods af begge Kjøn, der lode, som de ikke saae os, og det ærgrede mig saa smaat, at vi ei mødte nogle Bekjendtere, hvem jeg

[1]) Bay blev titulær Professor 1834, samme Aar som han blev Kantor ved Holmens Kirke.

kunde tilraabe: Nu kjører jeg til Rom! Vil I med? — Over Kongens Nytorv var Veien fortrinlig, endskjøndt Terrainet over *Schäffershøi*[1]) er bjergigt, og vi behøvede ingen Forspandsheste. Til Theatret gjorde jeg et høist betydningsfyldt Nik, og en Physionomist vilde maaske have bemærket et satirisk Træk om min Mund. I Bredgaden satte jeg det mildeste Ansigt op for at hilse min kjære Familie, men der var Ingen i Vinduerne, hvilket ærgrede mig; men da jeg saa kom ud paa Toldboden og saae det sølvblaae Hav og det dampende Skib, blev jeg atter vel tilmode og ei uliig Storken, der letter paa Vingerne for at begynde sin Flugt.

Her traf jeg da *Telemach*,[2]) ledsaget af sin Fader Ulysses og sin Moder Penelope, og gav den Gamle mig et fortrinligt og ubedrageligt Beviis paa sin Klogskab og Erfarenhed, idet han overrakte mig et Creditivbrev til Jupiter tonans eller *Donner* kaldet i Altona, paa ca. 5000 Mark B^co^, og jeg begyndte egentlig først nu at føle, at jeg var noget værd, og at jeg besad det rette Middel til at skaffe mig Agtelse i Verden. Ulysses holdt derpaa en kort og fyndig Afskedstale til sin Søn, hvis Hovedtendents var at paalægge ham en ubetinget Lydighed for hans Mentor. Penelope tilføjede derpaa nogle moderlige Formaninger tildeels angaaende hans Nattøj, Sokker etc., som han aldrig maatte glemme etc., hvilke Taler *Telemach* anhørte med den ham egne Alvorlighed og Ubevægelighed, derpaa traadte Vagten i Gevær — dog nej, det er sandt! det Hele foregik incognito, — Vagten og selve Capitain *Eskildsen*[3]) lod, som han ikke saae os, da vi steg ned i Chaluppen, som bragte os ud til den dampende Snekke. Farvel, du gamle Toldbod! Farvel, *Eskildsen*, Toldbodens Ziir, som staaer med Hænderne i Lommen og vender en Skraa i Munden.

[1]) Da Kongens Nytorv under Borgmester Fr. Chr. Schäffers Styrelse af Kbhvn.s Brolægningsvæsen i flere Aar, fra 1833 at regne, henlaa i skandaløs Uorden, kaldte Folkevittigheden Torvet for „Schäffeshøj".

[2]) Om Telemach se Indledningen.

[3]) Hermed menes sikkert Havnekaptajnen i Kbhvn., Lodsoldermand Erik Eskildsen.

Farvel! Du Lange Linie, hvor ingen maa gaae uden Billet,[1]) nu svæver jeg ud i den vide Verden!

Let besteeg jeg den rygende „Christian den 8de", et deiligt Fartøi, som vel de fleeste er bekjendt, om ei af andet saa af „Corsaren"s umaadelige Vittighed, da den i Anledning af Kongens Besøg ombord sagde: „at H. M. Kong Christian d. 8de var gaaet i sig selv" — — ha ha ha hi ha! Ja, det er en forskrækkelig Corsar, Vittighederne gaaer fra ham, ligesom han havde taget ind at skrive paa! — Den første Gjenstand, der tiltrak sig min Opmærksomhed i den galante Agterende, var en spinkel Fyr i en hvid Makintosch, hvide Buxer, røde Tøfler, en guldbroderet Fløjels Hue, det var en fransk commis voyageur, som Skjebnen førte mig sammen med paa flere Steder. Jeg traf ogsaa paa Mr. *Peter Brown*s Familie, som jeg havde gjort Bekjendtskab med i Kjøbenhavn for nogle faa Aar siden. Miss. *Brown* havde lagt sig en forskrækkelig stor Næse til, det maa være Brug i England, eller ogsaa maa hun have faaet den af at hænge saameget over Bibelen, thi da jeg kom der i Huset, mindes jeg, at der vrimlede af Bibeler baade paa Bordene og paa Gulvet. Denne Familie havde ogsaa for Skik aldrig at gaae paa Comedie, da det var ugudeligt og umoralskt, men ride maatte de, saameget de vilde. En Nærbeslægtet, Mr. *Chapman*, der ofte besøger Kjøbenhavn og taler godt Dansk, var med og havde valgt Dækket til Tumleplads og Rendebane for sig selv og 2de smaae Pigebørn. Med Hatte og Tørklæder vinkede Reiseselskabet Farvel til Vennerne paa Strandbredden, *Telemach* og jeg til gamle Ulysses, der, som Homer saa skjønt siger udi Iliaden: „gik taus ved Bredden af det skummende Hav", og havde Penelope under Armen. Det er en yndig Udseiling gjennem denne Række af Skibe og forbi Batteriet Trekroner. Vejret var godt og Vandet smult.

Blandt Reisebrødrene bemærkede jeg især en ung, vakker Mand, der havde noget meget nobelt og distin-

[1]) Langelinie var til 1848 kun tilgængelig for dem, der var forsynet med Tegn.

gueret i sine Manerer, og som med megen Omhu understøttede og underholdt en gammel Dame. Jeg hørte ham tale smukt Tydsk om at have været i Algier. Det er sgu af mine Folk! tænkte jeg, og neppe havde vi aabnet Munden, førend han kjendt mig paa en Prik. Han havde nemlig faaet hele min barbariske Biografie i Algier af mine gamle, christne Venner, især min kjære *Schultze*, *St. John* o. fl. Det var Lieutenant *Raasløff*, som jeg kjendte af Aviserne, og som man sagde var falden i en Bataille mod Beduinerne.[1]) Jeg kom saaledes til mange interessante Oplysninger om dette mit gamle Opholdssted. Den gamle Kone var hans Moder.

Skibets Fører, Lieutenant *Sommer*, saae jeg ikkun lidet til, formedelst hans mange Embedsforretninger. Saadan en Mand har et Pokkers Ansvar, han maa rigtignok holde Tungen lige i Munden og have et Øie paa hver Finger, det er et Hundeliv; men saa har jo rigtignok *Sommer* den Fornøjelse at være *Grethe Redsteds* Mand, saa hans Rejser til Kiel ere lige saa mange Reiser til Paradis.[2])

Kiel. Klokken var 11, da vi omsider svingede ind til Broen. Her var Festivitet og Bevægelse, Skibene flagede, fordi man ventede Kong *Christian den 8de* hvert Øieblik. Nu blev der ogsaa stor Bevægelse paa Skibet. Regningerne bleve opgjorte, og jeg maatte for 4 Kopper The, 2de Snapse og et Par Stykker Smørrebrød smukt udbetale 2 Rigsbankdaler, hvilket jeg vel ei risquerer noget ved at kalde uforskammet. Gjæstgivere og Restaurateurer ere priviligerede Røvere, Reiselivets Utøi, der liig Moskitoer og Skorpioner forstyrre Eens Ro og Nydelse og ere liig hine Insekter allerværst i de varme og skjønne Egne, hvor man helst gad levet. Deres Drabantere ɔ:

[1]) Den senere saa bekendte Krigsminister, Valdemar Rudolf Raasløff (1815—1883), gik som Sekondlieutenant i Artilleriet 1840—41 i fransk Tjeneste i Algier og udgav 1845 en udmærket Skildring af sine Oplevelser. Hans her omtalte Moder, en Toldforvalterdatter fra Tønning, døde 1874, 89 Aar gammel.

[2]) Den senere Admiral Frederik Laurentius Fiedler Sommer (1813–1878). Han var gift 1841 med en Datter af Oberstlieutenant Joh. Fr. Redsted: Grete Redsted (1814—1879), der i sin Ungdom havde Ord for at være Kbhvn.s smukkeste Dame.

Garçon'er, Kellnere (baade Ober- og Unter-do.), Camerierer, Leietjenere, Stuepiger, Portnere og Hausknechte, hvis Tal ere Legio, danne en egen Corporation priviligerede Tiggere, som have Monopol paa at vrage Gaven og ere at sammenligne med Myg, hvis Stik naar de komme i Sværme ere høist piinagtige og næsten dræbende. Erfaringen har lært mig, at den Tribut, som disse tjenstfærdige Aander fordre under det beskedne Navn af Drikkepenge, paa en Reise svulmer saaledes op, at den udgjør circa 1/3 Deel af Reisepengene, og saa maa man endda takke dem, at de ei beholde Et og Andet af Eens Effecter til venlig Erindring. —

Vort Tøi blev læsset paa en Trillebør, som en vældig Karl med hvide Amagerbuxer trillede foran os hen til „Stadt Kopenhagen". Her var en skrækkelig Mylren i Gaden i Anledning af Souverainens Ankomst. Klokkerne ringede som til Ildebrand, Horn og Trompeter tudede, Borgerne vare i en paafaldende elegant Stadsuniform af sort Kjole, hvide Lærreds Buxer og rund Hat med blaa Cocarde og bevæbnede med udmærkede Geværer, Sabel og stor Patrontaske til at slaae paa, naar de skulde gjøre omkring! og alle Mennesker ud af begge Køn havde sat et høitideligt Søndagsansigt op. Dette bragte mig til at tænke paa, at i Wien i Keiser Josephs Tid brugte Regimentscheferne den Commando til Soldaterne: „Macht ein kaiserlich Gesicht!", hvorefter de blæste Kinderne op og gjorde store Øine, for at Keiseren kunde see, hvor velnærede og opvakte de vare. Hos os gjøre vi det uden Commando af egen Drivt, og det er kun *Orla Lehmann* og nogle af hans Compagnie, som lukke Munden op og ei iagttage Decorum.[1]) — Saa saae vi Skyttelauget med deilige grønne sølvbroderede Uniformer med en stor, trekantet Hat komme opmarcherende med Fuglekongen i Spidsen, bærende en prægtig, stor Fugl i et Baand —

[1]) Det var i disse Aar, at Friheds- og Nationalitetsideerne arbeidede sig frem i den offentlige Bevidsthed, og det var Januar s. A., at Orla Lehmann blev dømt til Fængsel, hvorefter han — omtrent samtidig med Bay — rejste til Udlandet.

en herlig Tanke, at den ene Konge saaledes hilser paa den anden — og derpaa kom et ridende Corps: Æresvagt med grønne Kjoler med røde Kraver og polske Huer, de vare en Snes Stykker og havde hele to Trompetere, ogsaa til Hest; et Corps af ganske gloende røde Hoboister blæste af alle Livsens Kræfter den saa meget yndede og zweckmässige Sang om Kong Christian, jeg mener ham, der stod og røg etc., men der kom ingen Kong Christian — og jeg skal lade usagt, om han virkelig kom, thi jeg saae ham ikke.

Ved vort Table d'hôte bleve vi acomoderede med 4 Retter upaaklagelig Mad. *Telemach* gav en eclatant Prøve paa sin ungdommelig-kraftige Appetit og Heltemod, thi han spiste, saa at han blev ganske rød i Hovedet og Øinene stode ganske stive af Iver. Ved at betragte ham mærkede jeg ellers, at jeg for Fremtiden vilde blive nødt til at anvende endeel af min Mentoriske Viisdom og Erfaring for at gjøre ham bekjendt med Nutidens Skikke og Manerer ved Bordet i den elegante Verden, thi han brugte den gammelgræske og tildeels animalske Maade at indtage sin Føde paa, nemlig at sluge den, stundom uden at beregne dens Varme, saa at han brændte Snutten og gjorde Grimacer à la Pierrot i „Harlequin Kukkenbager", og holdt han sig sin Moder Penelopes Advarsel: ei at spilde Gudernes Gaver, saa efterrettelig, at han skrabede og slikkede sin Tallerken til det yderste. Han brokkede Brød i Suppen og satte gjerne Tallerkenen til Munden for at inddrikke den sidste Draabe, opvaskede Saucerne med Brødet, samlede Krummerne i den hule Haand og jog dem ind i den aabne Mund m. m., som maatte forekomme Gjæsterne paafaldende og give dem et saare ringe Begreb om hans Herkomst. Naar han ikke spiste, anstillede han Betragtninger eller underholdt sig med sig selv, og hans Mine antog da de forskjelligste Nuancer og Expressioner, og det saae ud, som han studsede eller grinede ad Folk, og jeg stræbte gjerne at gjøre Ende derpaa ved at indlade mig i Samtale med ham og meddele ham et vist Quantum Viisdom. — —

Min Kone og jeg spadserede hen at gjøre en Visit til vor gamle Veninde, Frue *Sommer*, men vi saae ikkun hendes Moder,[1]) eftersom hun selv laae for Anker i sit Sovekammer efterat have nyligen debarqueret en liden Sommerfugl. Her fik vi da en lille Recapitulation af vort kjære Modersmaal. Endog Kokkepigen var dansk, men havde efter Sigende i en utrolig Fart tilegnet sig det Tydske blot ved at sætte „das" foran de vigtigste Ord.

Næste Morgen [28. Septbr.] Kl. 9 afreiste vi [til Hamborg]. — — — Baade jeg og min Kone bilde os blot ind, at Vognen er et Sovekammer, Godnat! vi lukke Øinene, sove, drømme, vaagne, og see: det er lys Dag, man seer paa Uhret, Klokken er henimod 7 — en liden Stund endnu, og vi ere i et Labyrinth af Grusdynger, rygende Tomter, forkullede Bjelker og Ruiner af Muurværk, der i de bizarreste Former pegede op mod Himlen. At dette skulde være eller rettere sagt havde været: *Hamborg*, begreb jeg strax, eftersom jeg havde læst Aviserne og vidste hele denne sørgelige Historie paa en Prik[2]). — De af mine Venner, som ere af min Alder, ville vel erindre Kjøbenhavns Bombardement og Frue Taarns Brand og Fald; saaledes og ikke anderledes maae Kirkerne i Hamborg have taget sig ud i hiint Øieblik. Enfin, her var Ødelæggelsens Vederstyggelighed, og uagtet man fristes til at have mindre Medlidenhed med denne Stads Brandlidte paa Grund af den rigelige Hjelp, der er tilflydt dem næsten fra alle Verdens Hjørner, saa maae man dog grue ved at tænke paa al Øieblikkets Elendighed, og man maae forbauses ved at høre fortælle, hvorledes menneskelig Vindesyge og Røveraand har vidst at benytte al denne Jammer og Fortvivlelse til at rane den sidste Smule af Næstens Eiendom.

Vi toge ind i Hotellet „die Sonne", som Ilden havde sparet, men hvor vi maatte lade os nøie med et maade-

---

[1]) Oberstinde Ane Kirstine Redsted, f. Qvist.

[2]) I Maj 1842 lagde en Ildebrand i Hamborg 4—5000 Bygninger, hvoriblandt tre Kirker, i Aske.

ligt Værelse i Baghuset, og fra hvis Vinduer var en sørgelig Udsigt over brændte Tomter og Mure. — Vi kjørte ud til Elmsbüttel til et smukt Landsted, kaldet Haushof, at hilse paa vor gamle Veninde, Frue Grevinde *v. d. Schulenburg*, født *de Seue*, men fandt Ingen hjemme, og efter megen Leden efter vor Kudsk fandt vi ham siddende paa et Plankeværk fordrivende Tiden med at smage paa Værtens Pærer og Æbler.

Jeg traf en gammel Bekjendt, Hr. Mekanikus *Gamst*[1]), en af vore Stænderdeputerede, der skal være et godt Hoved, og saaledes muligen engang paa en mekanisk Maade vil hjælpe os til en god Constitution, eller i det mindste for Øieblikket indrette Dampmaskiner i Collegierne, der med en betydeligere Hestekraft end den nærværende kan komme Hs. Majestæt til Hjælp i det mangfoldige Arbeide og gennemgribende Forbedringer. Efter Bordet havde vi en Visit af den unge Ægtemand, Grev *Schulenburg* (om hvem jeg frabeder mig alle satiriske Bemærkninger, thi han er nu gaaet i sig selv og hviler paa sine Laurbær uden at bryde sig hverken om Fyr eller Gran [Lucile Grahn], og Hr. B. [ournonville] kan nu drille sin Tyr i Roe uden at forlange Assistance)[2]). Han beklagede osv. og indbød os til imorgen Middag i Haushof.

Vi toge ud i den velkjendte Rainvilles Have, hvor

[1]) Maskinfabrikant Henrik Gamst (1788—1861), Stænderdeputeret, Borgerrepræsentant.

[2]) Grev Carl Otto Frederik von der Schulenburg (1801—47) var en Søn af Kommandanten i Kbhvn. og Chefen for Livgarden, General Georg Ludvig v. d. Schulenburg. Han blev 16 Aar gammel Officer i Husarregimentet og avancerede til karakt. Ritmester 1838. Han erhvervede sig et meget berygtet Navn ved sit udskejende Liv, sin Gæld, sine Gadeoptøjer og Theaterskandaler. Af disse er hans Udpibninger af Balletmester Bournonville bekendte, fordi denne havde chikaneret den udmærkede Danserinde Lucile Grahn, som Schulenburg gjorde sin Kur. Især vakte hans Udpibningsskandale d. 14. Marts 1841 stor Opsigt, da Bournonville forløb sig under Pibningen og Allarmen ved at springe frem til Kongelogen og appellere til selve Kongen. Greven blev straffet med 14 Dages Arrest paa Hovedvagten og fik Oktober s. A. sin Afsked. Samtidig arvede han efter en 70aarig Proces de forgældede Familiegodser Gross Krankow m. fl. i Mecklenburg-Schwerin, og da han for at tiltræde Arven skulde være gift med en Dame med 16 Aaner, ægtede han faa Dage efter sin Afsked Karen Hjorth de Seue, der var født 1809, Datter af Oberstlieutenant Peter Nicolai de Seue. I Følge Bay har Ægteparret bosat sig i Elmsbüttel. Greven døde i Lübeck 1847.

vi befandt os muttersene ligesom de første Mennesker i Paradiis med den Forskjel, at disse ufashionable Begyndere neppe have drukket Chokolade og betalt den dyrt, hvilket vi gjorde. Jeg undlod ikke at holde et populairt Foredrag for *Telemach* over Elbens Zweckmässighed m. m. og vovede nu at overlade min ene Halvdeel i Ynglingens Varetægt, medens min anden, iført sorte Buxer og Kjole, begav sig ene hen til Jovis tonantis Tempel for at nyde det opløftende Skue af ham selv og forrette min Bøn[1]). Denne store Mand, der bærer det imponerende og passende Navn: *Donner*, der med den ene Haand i en bundløs Pengekiste og med en Pennefjer i den anden regjerer over en liden Verden; forlener Fyrster med den nødvendige Kraft og er capabel til i sin Vrede at udslynge Tordenkiler af Vexler, at knuse de stolteste Matadorer og fylde alle Nordens Slutterier og maaskee Sydens med; der har en Datter, der er Potte og Pande ved Hoffet, og en Svigersøn, ein blauer zarter Mann, der har Lov til at spørge Folk, hvorledes de ere komne op i Hs. Majestæts Forgemak, hvortil Ingen tør svare: „Ad Trappen!". Her gjaldt det nu at paatage sig den allerelskværdigste Tournure, jeg baskede Støvet af mine Støvler, trak ned i min Vest, skød op i min Halsklud, purrede mig i Haaret, satte et mildt Søndagsansigt op og sagde til mig selv: Frisk Mod, Antonius, Du har jo intet Ondt bedrevet! og steeg nu varligen op ad Trappen til Stue-Etagen til en Dør, der bar den pompeuse Inskription: Contoir. Jeg pikkede i fiin Diskant og mit Hjerte pikkede Bas dertil, da Døren gik op og jeg saa et impo-

---

[1]) Med „Jupiter tonans" hentyder Bay til den bekendte Rigmand og Bankier i Elbstrasse i Altona, Conrad Henrich Donner (1774—1854), der især i Begyndelsen af Aarhundredet gjorde store Forretninger med danske Købmænd. Han var gift med Elisabeth Willinck, der allerede døde 1826. Som bosat i Danmark søgte Donner under Krigen at vise sig dansksindet og var Stænderdeputeret i Itzehoe, hans to Sønner var danske Søofficerer, og med den Svigersøn, Bay hævder Pladsen for i Kongens Forgemak, menes Admiral Christian Christopher Zahrtmann (1793—1853), der 1827 i Altona blev gift med hans Datter Sophie Elisabeth Donner (1805—58). Zahrtmann var Adjutant hos Christian VIII og blev 1848 Danmarks første Marineminister.

nerende Syn af en Mængde Pulte besatte med skrivende Væsner i høitidelig Taushed. Min unge Ven, *Holbech* kom mig imøde med et smilende Aasyn og gjengav mig Ligevægten, og efter et Qvarteers Venten aabnedes omsider Døren for mig[1]). Der sad han da — nei, han tronede, og paa hans Aasyn hvilede en himmelsk Mildhed forenet med Majestæt, og i hans Træk syntes jeg at læse, at hans Forfædre maatte have været med at see, hvorledes Kong Pharao druknede i det røde Hav og at udraabe: saadan skal Du have det, Din Smørtyv! Jeg fremdrog nu mine græske Documenter og efter at have beæret mig med nogle Spørgsmaal om Reisen stevnede han mig til Møde om nogle Dage. — Da jeg kom ud paa Gaden, forekom det mig, som om jeg havde faaet høie Hæle under Støvlerne! Paa min Vandring igennem Palmaillen bemærkede jeg en sortsmudset Mand, der seer paa mig med et Par lynende Øine. Paa eengang hører jeg mit Navn nævne, jeg samler mine Tanker, der gaaer et Lys op for mig, og jeg seer grangivelig min gamle Ungdomskammerat *Nagel*, der spillede paa alle mulige Instrumenter. Gjenkjendelsesscenen var rørende og energisk. Dengang vi sidst saaes var vi tvende Ynglinge, hvis vigtigste Forretning bestod i at qvinkelere paa Viol og Bas og qvæde Romancer; nu var han da bleven Professor, og det var da gudskelov jeg med, men han havde min troe fisket sig et Ridderkors og var bleven Livlæge, for hvem Majestæterne ikke havde noget skjult. Han lagde et høist venskabeligt og gjæstfrit Sindelag for Dagen, og jeg lovede at besøge ham og opfriske vore Ungdomsminder[2]).

En liden Stund efter sade vi atter i en Vogn og toge Veien til Elmsbüttel. Det Maaltid, som Greven gav os,

[1]) Vistnok den samme Prokurist Holbech hos Generalkonsul Pontoppidan, som efter at have etableret sig gik fallit i Krisen 1857, blev forarmet og udvandrede.

[2]) Carl Friedrich Nagel (1794—1873) blev 1832 Stadsfysikus, Overlæge ved Fødselsstiftelsen i Altona, 1840 Professor, 1845 kgl. Livmedikus, 1853 Konferensraad og tog 1868 Afsked. Gift første Gang 1818 med Margaretha Bauer, en Købmandsdatter fra Itzehoe.

som det heed: à la fortune du pot og en petite comité, var af den Beskaffenhed, at dersom det skulde høre til det daglige Brød, skulde jeg fristes til at udelade den passus af mit Fadervor, hvor dette forekommer, og hellere to Gange gjentage: „men frie os fra det Onde"! Vi fik nemlig ikke mindre end 6 Retter og NB. af de meest udsøgte Sager, der skulde have gjort en Lucullus Ære, og imellem alle disse Retter fløde Strømme af Rødviin, Rhinskviin og Champagne. Grevinden viiste Exempel paa en mageløs Værtinde og animerede Selskabet med spirituel Conversation og nydelige Indfald. Greven afgav den completteste Gentleman. Til Lykke skulde vi ikke gaae hjem, men vi kjørte ganske mageligen med Greven og hans Gemalinde til Byen til Stadttheatret, hvor vi toge Plads i Sperrsitz (hos os Parquettet) og saae et lidet Stykke og dernæst „Barberen" af *Rossini*. Min Gud! hvilken Forskjel paa denne „Barbier" og den „Barbiere", jeg saae for en Snees Aar siden i Florentz i Grev *Bombelles* Palais, hvor Grevinden selv gav Rosinas Partie, hvor den uforlignelige *Franceschini* henrev mig med sin deilige Stemme og mesterlige Spil. Det er ret Skade at man, efterat have overværet en saadan Forestilling, bliver saa forbandet kræsen.

1. October. Grev *Schulenburg* afhentede mig næste Formiddag til en Visit til Dr. *Tøpfer*[1]), Forfatteren til adskillige Lystspil, hvoriblandt det hos os bekjendte „Seer Jer i Speil", hvor Frue *Heiberg* lægger sin naturlige Grazie og henrivende Ynde for Dagen ved at røge Tobak og herved gjør complet Kaal paa Mændenes Hjerter. Denne lærde Menneskekjender, der tillige er Bladredacteur, fortalte mig, at han var en stor Guitarrespiller, og at han havde spillet ved Hoffet i Kjøbenhavn og gjort furore ved sin originale Maade at behandle Instrumentet paa. Saha, tænkte jeg.

---

[1]) Den bekendte Dramatiker Karl Friedrich Gustav Töpfer i Hamburg (1792—1871).

Paa min Spadseregang med min Gemalinde og *Telemach* havde vi ret Leilighed til at oversee Ildens udbredte Ødelæggelse. Den fordums saa skjønne Jungfernstieg saa jammerlig og fast ukjendelig ud. Træerne vare afbrændte, den skjønne Schweitzerpavillon var gaaet i Løbet, og istedetfor den smukke Række af Bygninger saaes nu Fjelleboder opreiste ad interim.

Vi havde en Visit af Grev *Schulenburg*, der bragte os Billetter til Operaen, af Hr. *Holbech* og min Ven, Professor *Nagel*, hos hvem vi siden var til Diner og bleve accomoderede med samme Suffisance som hos Grevens. Frau Professorinn *v. Nagel* var en ikke mindre elskværdig Værtinde, og skjøndt tydsk af Fødsel talte hun en meget anstændig Mundfuld Dansk. En Doctor *Trier*[1]) og hans Kone talte samme bløde Tungemaal, og den sidste sang adskillige smukke Romancer, ja jeg hørte endog nogle gamle af *Bay*.

Jeg aflagde Visit til Postmesteren Grev *Julius Holck*[2]), der modtog mig med sin sædvanlig noble Høflighed; derfra ilede jeg til Altona til hiin mægtige og uudtømmelige Kilde, hvoraf jeg skulde øse Kraft til vor Vandring. Tordneren [Donner] vinkede, og paa hans Vink foer en Regn af Guldstykker hen ad Bordet liig den, hvormed Nymfen Danae blev gjort tam. Denne Guldregn foer nu lige lukt ned i min Buxelomme og strax derefter et Papir ind ved min Barm med Anviisninger til alle Verdens Hjørner for at kunne nedkalde en Byge, hvergang jeg truedes med Tørke.

(D. 3de). Vi spiste til Middag paa vort Værelse, og Kl. 7 fulgte jeg min kjære *Rikke* til Diligencen, der skulde føre hende nordpaa til hendes Børn og Forældre, medens jeg styrede mod Syd. Denne Skilsmisse vil jeg ei videre omtale, og jeg vilde næsten ønske, at jeg kunde udslette den af min Erindring, thi den var en smerte-

[1]) De to danskfødte Brødre, Adolph Moses og Isaac Moses Trier, som paa den Tid var Læger i Altona, var begge gifte med danske Hustruer.

[2]) Greve Julius Carl Christian Holck (1789—1857), Brevpostinspektør ved det danske Postamt i Hamborg. Kammerherre.

lig Dissonants i min indre Harmonie. Jeg lagde min Halvdeel i Armene paa en Landsmand, som jeg aldrig har seet eller engang fik at see, da der var bælgmørkt inde i Vognen. Det var Landskabsmaleren *Kjærschou*[1]), der kom fra Italien og skulde hjem til Kone og Børn. „En Mand, der maler saa deilige Landskaber, maa endelig være en Hædersmand", tænkte jeg. Diligencen rullede afsted, og der stod jeg da ene med *Telemach*, hvis rynkede Pande og ordknappe menneskesky Væsen just ei var skikket til at opmuntre mig, men snarere vakte bange Anelser for Fremtiden. — Jeg gjorde mig megen Umage for at vække *Telemachs* slumrende Sands for den skjønne Natur, men hans Tanker vare som sædvanligen altid et betydeligt Stykke tilbage i Tiden, og saaledes kom vi altid tilbage til Ithaca (paa Dansk: Bornholm), som han aldrig kan blive mæt af at beskrive. Det nærværende seer han aldrig med Sjælens Øje; han sætter alting in mente, og naar saa et Aarstid er gaaet, lader han det successive dukke op paa Tankens Overflade. Dertil har han den Vane altid at gaae $1^1/_2$ Alen foran mig tilvenstre (af Respekt), hvorved Conversationen bliver meget geneert, og det forekommer mig stedse som om jeg drev et Creatur foran mig. Alle mine Bestræbelser for at faae ham til at gaae ved Siden af mig paa Gader og Veie har været frugtesløse. — —

(Den 5. Oktober fortsatte Bay og Rejsefælle Rejsen sydpaa og ankom om Aftenen d. 9. til Cassel).

I Hotellet „Zum römischen Kaiser" ilede vi direkte til Spisesalen og nøde i en Fart en Portion Boeuf, thi det var Comedietid og man gav en Opera af *Auber*: „Der Herzog von Olonne". Vi fik Plads i Parquettet tæt ved Orchestret. Musikken var i *Aubers* sædvanlige Stiil, cantabil og stundom ret pikant, dog ej som Me-

[1]) Landskabsmaleren, den senere Professor Frederik Christian Kiærskou (1805—1891), opholdt sig det meste af Aarene 1840 til 43 i München.

sterværkerne „Bruden“ og „Fra Diavolo“. Kapelmester *Spohr*[1]) førte Orchestret an. Han havde lagt sig Kalot til, men forekom mig forøvrigt uforandret fra sidst. Han er af en herkulisk og imponerende Bygning og fører sin Taktstok med en modest Gravitet og holder saaledes sit Mandskab sammen med nok saa megen Precision end mangen anden Tydsker, der med en Regimentstambours Manerer og mangehaande curiøse Grimacer gjør Publikum einen blauen Dunst og synes stedse at sige: so ein Mann bin ich. *Carl Maria von Weber*, som jeg saae engang i Dresden, skabede sig ei heller; hans store Genie og erkjendte Talent, hans Aandsdannelse og humane Væsen var mere end tilstrækkelig til at imponere og begeistre hans Musici til at lystre hans mindste Vink. — Syngelæreren, der har indstuderet Partierne, burde ogsaa altid anføre Operaen. Concertmestere ere sjelden tillige Syngemestere, mange af dem forstaae sig ikke paa Sang og spille kun paa Violin og Claveer, og endeligen hænder det vistnok ei sjeldent, at saadan et Dyr staaer i et usympathetisk, ja lynende fjendtligt personligt Forhold til Syngemesteren, vide: Dhrr. *Schall* og *Siboni*. Havde der her i Kjøbenhavn hersket samme ugeneerte og hensigtsmæssige Frihed som paa de caraibiske Øer, havde sikkert den ene af disse Riddere ædt den anden op, saameget hellere som sal. *Claus* [Prof. Schall] var en stor gourmand og skulde absolut have varm Mad hver Aften. En Karl som Signor *Guiseppe* [Siboni] vilde ret have været en morceau pour la bonne bouche for Hr. *Claus*, der blandt de uendeligen mange ham tilføjede Insulter maaskee allermindst kunde fordøie den, at hans Modstander engang ved Hove vilde lære ham at kjende den Forskjel, der var imellem Bevægelsen af Trioler og Sextoler. NB. Jeg var selv Vidne hertil, og havde ikke Serenissimus, vor nuværende allernaadigste Konge, lagt sig derimellem, var sikkert Slagteriet gaaet for

[1]) Komponisten Ludvig Spohr (1784—1859) var en af sin Tids største Violinvirtuoser, der først 1822 faldt til stadig Ro som Kapelmester i Cassel. Han hørte ligesom C. M. v. Weber til den ældre romantiske Skole.

sig, thi *Claus* saae ud som en rasende Caraiber, og istand til at sluge Italieneren raae[1]).

Det Casselske Theater var ikke stort. I en lille Koketteer-Loge, halvt inde paa Scenen, sad et yndigt Exemplar af en Prinds i Krigerdragt eller Harnisk, gjort expres til med Storm at indtage alle Sangerindehjerter og gjøre dem saa tamme som Lam. Det lod ikke til, Hs. Durchlauchtighed amuserede sig synderligen, thi han fordrev meest Tiden med at pille sig i Næsen og at gabe, hvorved han dog ikke tabte noget i Ynde og Værdighed, thi alting klæder en Prinds, og jeg ventede næste Dag at læse i Avisen: Hr. Durchlaucht hat geruhet in seine Nase zu pillen und zu gähnen. Det halve Parquet var fyldt med stramme Officierer, der spejlede sig i deres unge Chef, gabede og pillede sig i Næsen.

Næste Morgen begav jeg mig til *Spohr* paa hans lille Landsted tæt ved Byen. Vi snakkede endeel Musik, og han modtog mig med sin gamle Artighed. Jeg udbad mig at maatte vise ham min gamle Amati-Violin og høre hans Dom om denne. — — *Spohr* proberede min Amati og phantaserede omkring i alle Tonarter, saa det var en Lyst at høre, og røbede den durchdrevne Virtuos. Han lod min gamle Jeronimus vederfares Ret, attesterede dens Fødsels Ægthed og erklærede den ovenikjøbet for en af de meest vellykkede af Sign. Amatis Productioner. Tidens Tand havde imidlertid foraarsaget en liden Synkning i Overdækket, og han raadede mig derfor til at lade gjøre Experimentet med at reparere denne Brøstfældighed. Det gjøs rigtignok i mig ved Tanken om at et saadant Vovestykke muligen kunde mislykkes. *Spohr* raadede mig aldeles fra at lade en Italiener faae Fingre i den; thi Instrumentmagerkunsten er desværre gaaet svært tilbage i Italien. Familierne *Amati*, *Stradivarii* og *Guarnieri* toge den Hemmelighed med i Graven at lægge en Verden af rørende

[1]) Om Koncertmester Claus Schall og Syngemester Giuseppe Siboni, se: Bay, Bind I og II, Reg. Om deres Rivaliseren og Konflikter se: Thrane, Fra Hofviolonernes Tid, S. 310 ff. og 333 ff.

Toner i en saadan liden Træekasse. Tydskerne har taget Luven fra dem, men af denne Nation vidste *Spohr* dog ikkun at anbefale mig *Würschel* i Würzburg som værdig. Det var nu altsaa afgjort, at jeg maatte forandre min Reiseplan. Altsaa afsted til Würzburg! — —

Som en samvittighedsfuld Mentor ansaae jeg det for min Pligt, strax da vi betraadte de tydsktalende Stater, af al Magt at opmuntre *Telemach* til at gjøre sig fortrolig med dette Sprog og vænne sig til at tale det. Men han var i Almindelighed altfor absorberet i sine egne Tanker til at tale med Folk, og han vilde til Fuldkommenhed have lignet en halvdød Fisk, dersom ei hans usædvanlige Høflighed og Tjenstfærdighed havde til visse Tider animeret ham og røbet Tegn paa en soigneret Opdragelse. Denne usigelig respectueuse Høflighed og dette utrolig ceremonielle Væsen udviste han egentligen ikkun imod Damer og fornemmeligen imod mig, hvilket var mig af den største Nytte og en absolut Nødvendighed for at imponere ham og holde ham i en passende Distance, saa meget mere som jeg af hans vita anteacta havde erfaret, at han engang havde fundet for godt at give en af sine Lærere en velklingende Ørefigen, hvorfor han endogsaa maatte forlade Skolen. Den Distinction, hvormed han beærede mig, viiste sig i sin ydre Form ei uliig den Etikette og Ærefrygt, som man pleier at vise fyrstelige og hellige Personer og dertil paa en saa burlesk Maade, at jeg havde ondt ved ei at briste i Skoggerlatter. Saaledes pleiede han altid, naar vi skulde ind etsteds, at løbe i Forveien, smække Døren op paa vid Væg og staae saa stiv som en Skildvagt, der gjør Honneur, saa at Folk maatte sige: Død og Pine, hvad er det for en Prinds, dér kommer! hvilket satte mig tit i Forlegenhed paa offentlige Steder. Han bukkede altid urimelig dybt og brugte dertil hundrede Gange om Dagen den Høflighedsformel: „Jeg takker, det er en Skam, at De skal have den Uleilighed!“ og det ved de

ubetydeligste Anledninger. Denne staaende Phrase var Sjælen i hans Tale, og den første rhetoriske Blomst, han fik transplanteret paa Tydsk, manquerede han ikke at sige: „Ich danke! Es thut mir weh, dass Sie sollen Unleidigung haben!“ og heri concentrerede sig almindeligen hele hans Conversation. Jeg forsøgte forgjæves at corrigere denne selvgjorte Oversættelse, jeg maatte lade ham bruge den i Haab om, at han ved det hyppige Brug vilde slide den op med Tiden. — —

I Følge min i Kjøbenhavn udkastede Plan var det min Hensigt at tage ad Rhinen, Mannheim, Heidelberg, Baden-Baden; men efter mit Besøg hos *Spohr* i Cassel maatte jeg sadle om, thi nu maatte jeg have fat paa Instrumentmager *Würschell.* Det gik mig omtrent ligesom Philosophen *Kierkegaard,* der sagde mig i Paris 1830, at han aldeles ikke reiste udenlands uden for at faae fat paa Professor *Schelling* (NB. han var reist til Paris alene for at fornøie sin Fader, og han havde den Ærgrelse at overvære en dum Revolution og at blive tvungen til at bære Steen til Barrikader. Schweitz og Italien brød han sig Fanden om.[1]) Jeg agter ikke at maale mig med saadan en Tænker, men deri sympathiserede jeg dog med ham for Øieblikket: at jeg renoncerede paa adskillige, maleriske Nydelser for at opsøge en stor Mand i mit Fag, som kunde vække min slumrende Cremoneser til et nyt Liv. Jeg maatte følgelig til Würzburg og tage Plads i Schnellposten til Frankfurt Kl. 11. —

Det er altid de penibleste Timer for mig, naar vi ere underveis og i Selskab med Andre, formedelst min idelige Anstrengelse for at forebygge Folks Opmærksomhed paa min Compagnons aparte og upopulaire Væsen. Naar jeg derimod var ene med ham, kunde jeg holde moralske og didactiske Foredrag for ham og stundom

---

[1]) Bay opholdt sig under Juli-Revolutionen i Paris og kom i Livsfare under Tumulterne. Hans Rejsebog fra disse Dage existerer ikke. (Se Indledningen i Bind I). Han traf i disse Julidage den unge theologiske Kandidat Peter Christian Kierkegaard, den senere Biskop, som man havde tvunget til at bygge med paa Barrikaderne.

distrahere ham fra hans excentriske Grublerier. Jeg ventede altid, at man skulde spørge mig, om min Kammerat ikke var gal, hvortil jeg da ikke kunde svare andet end: „ja, natyrlig!“ og saaledes jage Folk en Skræk i Livet. Dennegang gik det dog uden accident, og vi ankom in salvo til Würzburg.

Hr. *Würschell* modtog mig ganske høfligt, da jeg viste ham mit Instrument, men meente, at det var en *Ruggieri* og ingen Amati; da Ruggieri ogsaa var en bekjendt og høiagtet Cremoneser, tog jeg mig det ikke nær, men blev ærgerlig, da han erklærede ikke at have Lyst til at paatage sig dens Reparation, men raadede mig til at lade den blive, som den var. Reisen var altsaa omsonst.

MÜNCHEN

31. Oktober.

Jeg var nu omsider kommen til denne Hovedstad, hvis Rye som Konstens Tempel og Konstnernes fortrinlige Værksted alt i mange Aar havde pirret min Nysgjerrighed, ikke at tale om, at jeg her skulde naae et af de Maal for min Reise, som jeg pleiede at angive for mine Venner i Kjøbenhavn, nemlig at smage ægte baiersk Øl af dets rette Kilde. — Man havde anbefalet mig Hotellet „Zur blauen Traube“. Det laae i en Gade, der var noget smalagtig og noget gammelagtig, thi Kong *Ludvig* havde endnu ikke havt sine Fingre deri.[1]) Jeg har nu altid det Uheld at blive jaget op i de høiere Stokværk, og saaledes kom vi næsten lige op i Quisten. Til Lykke var det Vinter, saa at jeg kunde expedere Trapperne uden at svede synderligt. Af Landsmænd havde man fornemmeligen anbefalet mig Maleren *Simonsen,* der alt levede her endeel Aar med Familie. Han boede i Lerchenstrasse. Det var en alvorlig Pro-

[1]) Kong Ludvig ombyggede hele den nordlige Del af München i 1830erne og forskønnede Byen med store Anlæg og en Række Bygninger i græsk Stil (Propylæerne, Glyptothek m. m.).

menade, thi det var i en Udkant af Byen. Hr. *Simonsen* var Eier af en nydelig Vaaning, halvt i Byen halvt paa Landet. Jeg stormede lige til ham og fandt ham i sit Atelier. Jeg havde neppe udtalt mit korte Navn, førend han kjendte det paa en Prik, bød mig hjerteligt Velkommen, og efter nogle faae Øieblikkes Conversation var jeg kommen til det Punkt med ham som altid med genialske og upedantiske Mennesker, især Konstnere, nemlig at det var, som om vi havde kjendt hinanden i mange Aar. Hertil kom vel ogsaa, at *Simonsen* var en Elsker af Tonekunsten, og at mine Sange vare langt mere bekjendte, end jeg turde haabe.[1]) Der er et mærkeligt og sympathisk Aandsslægtskab imellem Malere og Musici, ja, endog mere end mellem Musici og Digtere. Jeg tør næsten sige, at de fleste Malere klimpre paa et Instrument eller synge, derimod kan jeg i dette Øjeblik ikke erindre at have fundet dette Talent hos nogen Digter af mit Bekjendtskab. Det er sandt nok, at vor Ven, *H. C. Andersen,* piquerer sig af at være en ret agreabel Sanger og ønsker intet hellere end at foredrage især sine egne Poesier, og *Oehlenschlæger,* Donnerwetter! Han er jo baade Sanger og Componist. Salig Conferentsraad *Perbøl,*[2]) der var en stor Musikkjender, hviskede rigtignok engang, da han sang, til en Ven af mig med sin gammelnorske Accent: „Han synger falsk, det kan mit gamle Øre høre!“ Og hvad hans Compositioner angaae, da passer de ei for den nærværende Generation, men ere snarere at ligne ved, hvad Franskmanden kalder en fausse couche; men det forstaaer sig, han har været meget gode Venner med *Weyse* og *Kuhlau,* og det gjør, hvad det kan. Derfor taler han ogsaa gjerne om Musik

[1]) Niels Simonsen (1807—1883) var først Billedhugger, men fra 1833 Maler. Han rejste Aaret efter til München og tog fast Bopæl her, hvor han vandt et godt Navn som Historie- og Genremaler (Araber- og Tyrolerbilleder), blev Medlem af Akademiet og fik Tilbud om et Professorat. Han vendte hjem 1845. Hans mange Billeder fra Krigsaarene blev meget populære. 1854 blev han Professor ved Akademiet. 1837 blev han gift med en Købmandsdatter fra Kbhvn. Anna Marie Petersen.

[2]) Konferensraad, Admiralitets-Kommissær Niels Perbøl (c. 1742—1824) og hans Familie hørte til de mest musikalske Kreser i Kbhvn.

med en forbausende Competence og er strax redebon til at give Componisterne gode Raad og vise dem det rette Greb paa Konsten. Hverken *Ingemann*, *Chr. Winther*, *Hertz* eller *Holst* ere musikalske, den eneste, jeg veed, der ikke er tabt bag af en Vogn, er Dannerskjalden, Major *Garbrecht*,[1]) naar han sidder ved en Punschebolle; han har en Stemme som en Oxe, og medens han synger, maa alle de andre drikke, men spille kan han ikke. — I Operaerne er for det meeste en jammerlig Text, fordi Digteren har maattet lempe sig efter Musikkens Fordringer, og jeg mindes, at *Weyse* og *Oehlenschlæger* altid laae i Haarene paa hinanden, fordi den første vilde bringe den sidste til at beskjære og forandre alt, hvad der ei var sangbart. Det er en evig Fortvivlelse for Sangcomponisterne og tildeels for Sangerne, at Dhrr. Poeter gemeenligen ere umusikalske. —

I min nye Ven *Simonsens* ei ubetydelige Atelier saae og beundrede jeg endeel ypperlige Billeder. Han havde været i Algier hos min gamle Ven *Schultze* og havde derfra en Mængde Skizzer, arabiske og tyrkiske Vaaben, Klæder etc., og han beskjæftigede sig ene og alene med at male arabiske og afrikanske Sujetter. Jeg gjenkjendte i flere Billeder Omegnen og mærkelige Punkter fra mit gamle Opholdssted, og disse Malerier gav os nok at tale om. Fra dette Atelier, som var nede ved Jorden, førte en meget ingenieus og bequem Spiraltrappe op til hans Beboelse igjennem en Faldlem i Gulvet i hans Spisestue. Her præsenterede han mig for hans Kone, en lille, godlidende, dansk Dame, hvis mellemste Peripherie viiste, at hun var ganske nær ved at skjænke ham Faderglæder og supplere den pæne, lille Samling, der successive kom tilsyne. Det var et yndigt og hyggeligt Huus med en romantisk Udsigt af Vinduerne til de tyrolske Bjerge, en nydelig Sal med et Flügelfortepiano og smukke Skilderier paa Væggene.

[1]) Grosserer, Oberstlieutenant ved det borgerlige Infanteri, Johan Gerhard Frederik Garbrecht (1799—1857), ligesaa fanatisk Militær som patriotisk Visedigter og Chauvinist.

Simonsen gav mig Underretning om de Danske, som levede i München. Om Portraitmaleren *Just Holm*, som man havde sagt mig var taget til Illyrien eller Mesopotamien, fik jeg at vide, at han befandt sig i god Ro her, og at vi strax kunde gaae hen at besøge ham i Türkenstrasse.[1]) Hertil var jeg strax beredt. Da vi havde naaet Maalet, bad jeg *Simonsen* melde *Holm*, at en Fremmed ønskede at tale med ham, og jeg glemmer aldrig den komisk-høitidelige Scene, da *Holm* pludselig gjenkjendte sin gamle Ven fra Randers og Kjøbenhavn. Dette Besøg og den Pibe Tobak var en af min Reises Extranydelser. Den gode *Just*, der nu lignede Solguden Phoebus Apollo formedelst den Straaleglorie af Haar og Skjæg, hvormed han paa Konstnerens Viis havde omgivet sit smilende og af Naturen oplivende Ansigt, var nu netop en Mand for mig, med hvem jeg kan tale baade om Konsten og Naturen, Musica og Grammatica, Qvindemennesker og Tobakspiber, bayersk Øl og blaae Grotter, og som især har en udmærket Modtagelighed for curieuse Historietter og komiske og momiske Indfald. Han sad just og malede paa Fløitenisten *Carl Helsted*'s Portrait[2]) i en sort Fløiels Frakke og med et genialsk Bukkeskjæg ligesom Guden Pan, der ogsaa er en Virtuos paa Fløite.

Vi hentede *Telemach* i „Den blaae Drue", og *Holm* førte os derpaa til Rothmanner, der havde sit Værtskab i en stor Bazar med lange Buegange, hvis Vægge var decorerede al fresco, og hvor der fandtes mange, elegante Boutiker. Dette Spiseqvarteer var et simpelt, men anstændigt, borgerligt Huus som hos *Pahtau* eller *Brusch* i Kbhvn.,[3]) Gjæsterne vare for en Deel Militaire, der

[1]) Maleren Just Holm (1815—1907) var som født i Randers en gammel Ven af Bay, med hvis Portræt han debuterede paa Charlottenborg 1837 som Portrætmaler, og blev som saadan meget søgt i en lang Række Aar. Han var samtidig som ældre Mand Tegnelærer ved de forenede Kirkeskoler.

[2]) Carl Adolph Helsted (1818—1904) blev 1837 ansat i Kapellet som Fløjtenist og gjorde 1840—42 en Rejse for at uddanne sig som Sanglærer. Han blev 1869 Koncertmester og 1871 Syngemester ved det kgl. Theater. Fik Afsked som Professor 1884.

[3]) Restauratør C. F. Brusch havde Forretning Østergade 72 og C. Pahtau Kongens Nytorv 3.

have deres Grunde til ikke at søge paa overdreven luxurieuse Steder, og Maden var ogsaa saa borgerlig, som man kunde forlange, d. e. den røbede just ikke en fransk Koks opfinderiske og piquante Genie, men var snarere confectioneret efter *Christiane Rosens*[1]) Hovedprincipper, med eet Ord, den smagte meget godt i uforvænte Menneskemaver. Viinflasker saaes her ikke, derimod Ølkruse i Mængde med blanke Tinlaag. Den eneste Luxus her herskede var et Pragtexemplar af en Opvartningspige, just ei in folio, men snarere i lille quart, med et idyllisk Ansigt, med en Stumpnæse, runde Kinder og Dueøine, ligesom man pleier at male de smaae Gudsengle. Jeg har aldrig før været nogen Elsker af Øl til varm Mad, men dette Øl amalgamerede sig saa ypperligen med Steg og Sauerkraut, at Livet fik for mig en nye Kilde til Nydelse, og jeg syntes mig selv at være Jupiter, naar denne Hebe rakte mig Nectarkruset.

Derefter førte *Holm* os til Landsmanden *Storch*, der alt i flere Aar har været bosat her med Familie. Vi bleve modtagne med ægte dansk Gemytlighed af denne vakre Mand, der er theologisk Candidat, men som klogeligen har fulgt det Kald, Naturen har anviist ham, og maler nu yndige Billeder. Hans Kone, der er en Fyenboe, indtog mig strax ved sit yndige og uaffecterede Væsen og vandt stedse senere mere og mere i min Agtelse og Beundring, som hun ogsaa er i Besiddelse af blandt vore herværende Landsmænd. De havde en vakker lille Samling af Smaa-Storker.[2]) Her gjorde jeg Bekjendtskab med Maleren *Wegener* (Søn af forrige Seminarieforstander W. paa Johnstrup), en vakker, ung Mand, der fra Malersvend har hævet sig til en respek-

[1]) Christiane Rosen, f. 1767, udgav forskellige Koge- og Syltebøger, der var meget søgte.

[2]) Frederik Ludvig Storch (1805–1883), en Præstesøn fra Fyen, blev cand. theol. 1830 og giftede sig s. A. med sin Kusine Gertrudmine Claudine Kamp (1811–1881), men Malerkunsten havde altid været hans Maal, og han bosatte sig 1832 i München. Hans ideelle og sentimentale Billeder slog godt an i den tyske Malerskole, og han boede her i 20 Aar. Han kom hjem 1851, men trods hans mange Portrætbestillinger vandt han dog aldrig helt frem herhjemme udover en snæver Kres og blev heller aldrig Medlem af Akademiet.

tabel og genialsk Konstner.[1]) Det er usigelig behageligt at høre og tale sit Modersmaal langt borte fra Hjemmet, ikke fordi Tanken flux fører mig tilbage til Vimmelskaftet eller Skvaldergaden, thi jeg er lykkeligst, naar jeg er borte derfra, men fordi Dansk er det Maal, hvori mit Hjertes dybeste Følelser yttre sig for mig. I Udlandet betragter jeg enhver Landsmand mere eller mindre som min Ven og griber enhver Leilighed til at tale mit Modersmaal. Hiemme derimod er det ganske forskjelligt, hvor jeg saa ofte maa høre Sproget misbruges til at udskjelde, chicanere, ydmyge, bagtale, hovmesterere og dominere hinanden, og hvor jeg maa døie saa gyselig meget Vrøvl — dér griber jeg enhver Leilighed til at tale et fremmd Sprog. — —

Jeg var sat Stevne af de Landsmænd, jeg alt kjendte, til Møde efter Theatret i deres sædvanlige Ølkneipe, kaldet „Englischer Caffé“ eller „England“, hvor jeg kunde træffe Resten af den danske Colonie. Det er nemlig Brug her i München, at Landsmændene samle sig hver Aften, om det end er nok saa silde, og nyde en upretentieus Souper af Ost og Brød eller sligt og øve sig i Øldrikning. Bemeldte Kneipe laa paa en stor Plads, kaldet Dulten, og hvortil man gik ind gjennem en lille Have. Her var propfuldt af smøgende og poculerende Gjæster, og ved et langt Bord havde de Danske concentreret sig. Det danske Sprog tonede mig velklingende imøde, og snart var jeg indlemmet i Samfundet, som bestod af Dhrr. *Simonsen, Frøhlich, Camphöwener, Storch, Lipschütz, Weiss, Cramer, Holm, Tank, Kaufmann, Andersen, Achen* og *Carmiencke*.[2])

---

[1]) Historie- og Genremaleren Gustav Theodor Wegener (1817—77) rejste 1839 til Udlandet i nogle Aar og opholdt sig især i Berlin og München. Han vandt sig ikke noget særlig stort Navn som Maler.

[2]) Af de nævnte Kunstnere var Lorens Frølich (1820—1908) fra 1840—45 i München, Tyrol og Dresden. — Lipschütz er sikkert Dekorationsmaleren John Lübschitz (1814—82). — Dekorationsmaleren Carl Cæsar Cramer (1822—89) levede fra 1842 i München, hvor han døde. — Asmus Kaufmann (1806—90) rejste allerede 1836 til München for at uddanne sig som Lithograf. Han forblev der til 1844 og giftede sig. Var senere Lithograf herhjemme. — Emil Andersen, født 1817, rejste 1841 til 1843 og døde 1845. — Hermann Carmiencke (1810—67) var

En Kande Øl stod i et Nu for min Næse, Piben blev tændt, og nu gik Conversationen paa det frydeligste. Nogle af dem vare yderst lystige Compagnoner, især var Lithographen *Kauffmann* capabel til at underholde hele Selskabet med fortrinlige Lazzis og Bajader. Jeg mærkede, at jeg alt havde en upaaklagelig Embouchure paa Ølkruus, og at Øllet havde en vidunderlig animerende Kraft. Jeg var saaledes aldeles i mit Es, og jeg sympathiserede paa det admirableste med disse unge og livsfroe Musasønner.

1. November. Jeg var neppe kommen op af Sengen, førend jeg fik Visit af *Wegener*. Han spiller Fortepiano og synger og gav mig den behagelige Forsikring, at adskillige af mine Sange vare bekjendte her og havde vundet Bifald. Lidt efter modtog jeg Visit af Polytechnikeren *Weiss*, der har Tilnavnet: Magkeren, fordi han befatter sig med hemmelige Konster og Videnskaber og nu fornemmeligen studerer i Meel. Det er ogsaa en Musikus og trakterer Fiolen.[1]) Han gav mig Concertbillet til iaften i Odeons-Salen. Derpaa kom Just *Holm* og afhentede os til Pinacotheket. — —

I Bryggeriet „Stubenvoll" have de danske Konstnere leiet sig en hvælvet Salon til udelukkende Afbenyttelse og Samlingsplads, og dette Lokale ere de nu i Begreb med at decorere med egne Kræfter og indrette paa det hensigtsmæssigste. Øllet havde her en egen pikant og guddommelig Smag. Hebe her var en pæn Pige, namens: *Julie Toifferet*, med en yderst smagfuld sølvbroderet Hue paa sit Baghoved. — —

Aftenen tilbragte vi efter Invitation hos *Simonsen* i Selskab med endeel af vore kjære Landsmænd. Iblandt

---

født i Hannover, men blev fra 1834 uddannet i Kbhvn. Han vandt et udmærket Navn, især som Raderer. Han bosatte sig 1851 i New York.

Den nævnte Kamphøwener er vistnok den bekendte Forstbotaniker Bernhard Caspar (1813 46), der deltog i „Galatheas" Jordomsejling.

[1]) Andreas Severin Weis (1815—89) blev Cand. polyt. 1840 og studerede Mølleri og Papirfabrikation m. m. i Udlandet 1842—43, var derefter Ejer af Aarhus Mølle fra 1845 og fra 1870 tillige af Aarslevsskovgaard. Han var en udmærket Violinist og byggede selv sine Violiner.

disse var ogsaa Fløitenisten *Carl Helsted*, der slet ikke holder af at blæse paa Fløite, som han kalder et ynkeligt Instrument, derimod har han lagt sig stærkt efter at componere baade i det store og det smaa. Skal jeg bedømme ham som Artist, da gjør han vort Capel Ære og besidder en for hans Alder ualmindelig theoretisk Dannelse og Musikkundskab. Det er Skade, at han ei har opholdt sig længe nok i Italien for at blive aldeles vænt fra Patten, d. e. fra den i Fædrelandet fra Barndommen indsugede Forkjærlighed for Harmonien paa Melodiens Bekostning, thi saavidt jeg af hans senere og større Arbejder kan dømme, er han noget nær af samme Overbeviisning som sal. *Georg Zinck*,[1]) med hvem jeg engang havde en heftig Disput, da han paastod, at Harmonien var Hovedsagen i Musik og Melodien en Biting. —

Lithographen *Kaufmann*, der er en udmærket Comiker, gav Selskabet en Scene af *Ole Bull*, der træder frem paa Theatret og foredrager et Nummer af egen Composition, at vi udbrøde i en almindelig Skoggerlatter og troede at høre Manden spille, uagtet Instrumentet ikkun bestod af 2de Stokke. Det var een af de meest burleske Scener, jeg nogensinde har seet. *Wegener* maatte ogsaa give noget Sang tilbedste, *Simonsen* sang nogle Tyrolerviser og jodlede, jeg kunde ikke blive kjed af at høre ham. *Storch* og *Carmiencke* tog ikkun passiv Deel i Musikken. Jeg gav naturlig min Skilling med i Lauget. Efter Maaltidet, der var usigelig lystigt, vedblev Øldrikningen, Cigarerne bleve tændte, og nu gik det løs med Spøg og Latter og Anecdoter. *Telemach* bevarede imidlertid bestandig sin naturlige Alvorlighed og Tankefuldhed.

„Telemach".

Samme Fyr har i disse Dage paa eengang fundet paa at gaae med krumme Arme, hvorved han fik en vis theatralsk air og var ei uliig *Bournonville*, naar han giver den for-

[1]) Skuespiller og Sanger ved det kgl. Theater Georg Zinck (1788—1828).

nemme Mand paa Theatret. Naar nu hertil kom hans alvorlige Mine, lange Næse og nedslagne Øine, blev det til en yderst pudsig Figur, der tildrog sig de Forbigaaendes Opmærksomhed og Studsen. Da vi havde meget ondt ved at bare os for Latter, og jeg just ikke gjerne saae, at han for Alvor skulde paatage sig Pierrots Skikkelse, gjorde jeg ham omsider opmærksom paa, at hans Holdning ei længer var Mode undtagen paa Scenen, og at Prinds *Ferdinand* og Kammerherre *Krogh* vare for Tiden de eneste, som endnu brugte krum Ryg og buede Arme. Det lykkedes mig omsider at faae ham til at abandonnere sit System og at lade Armene følge deres naturlige Direction. —

Storch har især sin Force i at male deilige Qvinder. Saaledes beundrede jeg i hans Atelier en yndig Bacchantinde og en lille Venus, som er bestemt til Kongen. *Storch* og hans elskværdige Kone gik med mig til Instrumentmager *Biber* for at betragte et af hans Malerier, som er tilfaldet denne Mand ved Lodtrækning; det hængte paa Væggen og forestillede Psyche svævende sovende i Skyerne omgivet af Gratier. Jeg blev forskrækkelig indtaget af dette Stykke og ønsker bestandig: „Gid Du var min!“ [1]) Jeg traf her *Carl Helsted* og gjorde Bekjendtskab med Violoncellisten *Menter*. Lidt efter kom *Henry Vieuxtemps*, jeg underholdt mig endeel med ham, fortalte ham, at jeg havde hørt ham som en 12aarig Dreng spille i Brüssel og udbad mig Tilladelse til at vise ham min Amati, hvilket han med største Høflighed bevilgede [2]). Aftenen tilbragte vi i den sædvanlige Kneipe; vi vare ikke mindre end 18 danske. — —

Ved at vandre om i Gemakkerne og Salene i den kongelige Residents maatte jeg bekjende, at Kong *Lud-*

---

[1]) Det omtalte Billede blev købt til Bortlodning af Kunstforeningen i München 1840 for 900 Gylden og blev lithograferet af J. Bergmann.

[2]) Henri Vienxtemps (1820—1881) var født i Belgien, optraadte allerede 9 Aar gammel og blev en af den nyere Tids mest fremragende Violin-Komponister og -Virtuoser.

vig eller muligen hans Raadgivere have havt megen Smag. Et glimrende Beviis paa hans egen individuelle Smag fandt jeg fornemmeligen i en Sal, hvis Vægge vare alene behængte med en Samling af Dameportraiter i Nutidens Costume, det ene deiligere end det andet. Det var lutter Pragtexemplarer af det tilbedelsesværdige Kjøn, med hvem Hs. Majestæt havde staaet i mere eller mindre fortroligt Bekjendtskab. Hver har nu sin Smag, saaledes har Overpræsident *Kierulf* sin Væg behængt med lutter store Pibehoveder, Cancelliraad *Liebe* i Roskilde, ligeledes med store og smaae, Concertmester *Wexschall* sin med Jagtgeværer, Gjæstgiver *Prehn* i Preetz sin med lutter Portraiter af Botanikere, og en Musicus i Wien har ikke mindre end 19 Contrabasser langs sin Væg. Jeg holder meget af Pibehoveder, men kan ikke nægte, at jeg foretrækker Kong Ludvigs Hoveder — især naar de ere levende og sidde paa en veldreiet Krop. Af alt hvad Vorherre har skabt er Mennesket dog det allersmukkeste og beundringsværdigste, — det forstaaer sig, der gives jo rigtignok endeel defecte eller mislykkede Exemplarer, som f. Ex. Justitsraad *Molbech*, Etatsraad *Skrike*, Pastor *Faber*, Proprietair *Jensen* paa Lundby, og af Damer Admiralinde *Bille*, Madam Jensen i Randers og — Gud forlade mig, Prindsesse *Caroline*, som man skulde troe at være skabte i Distraction eller i et Anfald af slet Lune. —

I Aften gav *Vieuxtemps* sin Concert, og jeg hørte ham nu endeligen præstere alt, hvad der stod i hans Magt, og mere end man har Lov til at fordre af en Spillemand, der ikkun har 4 Strenge, 4 Fingre og et Par Haar af en Hestehale til sin Raadighed. Han viste nemlig Folk, hvor usigelig meget der kan gjøres ud af saare lidet, idet han agerede saaledes omkring paa Fiolen, at man, for at tale metaphorisk, vadede omkring i Salen iblandt lutter tabte Næser og Munde og durchborede Hjerter.

Jeg tilstaaer, at jeg efter *Paganini* ei har hørt en i

teknisk Henseende respektablere Kunstner, hans Færdighed var forbausende og røbede ikke mindste Anstrængelse, hans Tone var fuld og usædvanlig kraftig, ingen Skraben eller ængstelig Pinen med Buen og med Stolen hørtes. Intonationen var mageløs reen, hans Composition var original og i en brillant Stiil. Skal jeg derimod dømme efter Indtrykket i det Hele, som hans Spil gjorde paa mig, da vakte rigtignok hans store Korrecthed og Herredømme over Instrumentet en interessant Følelse af Beundring; men jeg savnede det, om jeg saa maa kalde det: olieagtige, der glider saa behageligen ned i Hjertet, fylder det med en velgjørende Varme og ligesom indluller Fantasien i salige Drømme. Der var en Tørhed og Higen efter Effect og Originalitet, som jeg ei engang har truffet hos hans Lærer *Bériot.* Det gaaer nu med Violinen ligesom med Claveerspillet, man har udpiint Tekniken saaledes, at der noget nær ikke er mere tilbage at lære og vise Publikum. Man øver sig fra lille Barn 6 à 8, ja ligesom *Liszt* 12 Timer dagligen i at bevæge Fingrene og Armene, og saa bliver man først efter en halv Snees Aars, eller bedre efter en heel Snees Aars Forløb, til en rigtig Musicus og høster den store Løn.

Da nu saaledes Musikkens Studium er blevet en Livssag, som optager ethvert Øieblik af et Menneskes Existence med Undtagelse af den Tid Naturen tvinger ham til at anvende til Søvn, Spise og Drikke, saa bliver Følgen af disse store Fordringer, at Musik ikkun kan drives af Musici ex professo, og at al Dilettantisme maae ophøre, idet Skolestudier og enhver anden Livsbeskjæftigelse medtage formegen Tid til at selv det bedst begavede Barn skulde kunne blive andet end en Stymper. Dette er grumme sørgeligt, thi i gamle Dage d. v. s. for en 20 à 30 Aar siden, havde enhver Skoledreng, der ellers havde Anlæg, Tid nok til at lære et Instrument tilgavns, saa at han, endnu inden han blev confirmeret, kunde udføre *Haydns* og *Mozarts* Qvartetter

og endog, hvis han var flittig og velbegavet, *Viottis* og *Rodes* Concerter, ja endog vove sig lidt ifærd med *Spohr* (hvilket den Tid var non plus ultra og i Grunden en langt solidere Musik end den moderne). Den Tid hørte en Qvartet saa at sige til det daglige Brød, man havde hele Orchestre af Skoledrenge, Studenter, Professionister og Handelsbetjente; man politicerede ikkun lidet (hertil maatte man i det mindste være 40 Aar gammel), men musicerede desto meer, og alle vare glade og tilfredse. Nu derimod har man ondt ved at opdrive en Qvartet af Dilettanter; den yngre Slægt spiller slet ikke uden i det Høieste *Nr. 3* paa Claveer[1]), men politicerer paa Livet; thi det er en Konst, som man ikke behøver at lære, og alle ere ærgerlige og utilfredse. Derfor har ogsaa Landsmanden *Helsted* Ret, naar han ønsker at kunne sætte Ild paa alle Virtuoser med samt deres Noder. Til en saadan Autodafé havde jeg Lyst at sende Directionen for de lærde Skoler, idetmindste blot som Tilskuere for Exemplets Skyld, for at de kunne blive lidt menneskeligere imod de arme Skoledrenge og tilstaae dem den nødvendige Tid til at strække deres Lemmer, see sig lidt om og lære at spille paa et uskyldigt Instrument. Jeg mener, at de nok skulde blive oplyste og duelige Embedsmænd alligevel, ligesom fordum, og at de ei skulde blive mindre nyttige, fordi de bleve mere behagelige Medlemmer af Samfundet. Da jeg som Dreng gik i Schouboes Institut, øvede jeg mig stadigen een, ja stundom to Timer daglig paa Violin, foruden de fire Timer ugentlig, som min Lærer *Kihl* lærte mig mores, og dog blev jeg Skolen ikke noget skyldig, men viiste (om Forladelse, at jeg selv siger det), at man kan spille ganske godt paa Violin og dog blive en flink Student. Dersom nu f. Ex. d'Hrr. Stænderdeputerede, der i denne Tid ere samlede i Viborg [1844], alle vare musikalske, og istedetfor at spille

[1]) Joh. Strauss' bekendte „Annan-Polka", der fra Opførelserne i Lumbyes Orkester havde faaet den populære Betegnelse: Nr. 3.

L'hombre om Aftenen til Tidsfordriv, spillede Qvartetter eller Simfonier (NB. *Ørsted* skulde spille Contrabas, som er Fundamentet), saa vilde der upaatvivlelig have hersket en langt bedre Harmonie.

(6. Novbr.). Jeg gjorde denne Morgen min Visit hos *Vieuxtemps* og tog min Amati med for at høre hans Dom om den. Han modtog mig i Slobrok med en høist forekommende Venlighed og gav sig strax ifærd med at examinere Violinen. Han erklærede den, til Trods for Hr. *Würschel* i Würzburg, for en complet og ægte Amati af en udmærket Skjønhed og fortrinlig Tone, men var enig med *Spohr*, at den vilde vinde betydeligen, hvis dens indsjunkne Bryst blev hævet til sin oprindelige Form, og anbefalede mig den herværende Kgl. Hof-Instrumentmager *Engleder*. Min Beslutning var strax fattet, hans Adresse var lige tæt ved min Bopæl. Han phantaserede endeel for mig op og ned af Fiolen, og jeg kan ikke nægte, at jeg vilde ønske, at jeg besad et saa vældigt Herredømme over min Bue og mine Fingre som han, saa kunde jeg snart stryge mig en Herregaard til og lægge en Skat paa alle Ører i hele Verden. Saadan en Mand er dog, forsaavidt han ei lider af Hovedpine, Hæmorrhoider, Tandpine eller noget som er værre, i en misundelsesværdig Stilling: han morer sig selv, idet han morer andre og finder baade Høflighed og Penge overalt, som man betaler ham med langt større Fornøielse end til Skoemagere og Skræddere, og han faaer ovenikjøbet Tak til. Han kan reise, naar han vil og hvorhen han vil, ligesom Fuglen i Luften. Han har ingen indbildske eller vrantne Foresatte at dependere af, men er aldeles sin egen Herre — paa min Ære, dersom nogen Existence kan kaldes behagelig, da er det en saadan Konstners, langt behageligere end en Toldinspecteurs, en Overpræsidents, en kongelig Commissarius' eller en Cantors ved Holmens Kirke. —

Med Landsmanden *Cramer* gjorde jeg herfra en Visit

til den danske Dyremaler *Kjellerup*,[1]) en meget smuk Mand, iført en ægte konstnerisk Negligée i. e. næsten nøgen. I Værelset herskede et genialsk Chaos, Væggene vare behængte med Skizzer af Ulve-, Svine- og Hundehoveder og med Jagtgeværer, Hirschfængere, Tyrolerhatte, Jagtstøvler osv. og tydede paa, at han var en Naturforsker, der fandt det zweckmässigt selv at opdrive Originalerne til sine Billeder og at male efter Naturen. Jeg betragtede alt dette med Veneration, saa meget mere, som han alt har erhvervet sig Reputation i Fædrelandet. Det forundrede mig, at jeg ei havde truffet *Kjellerup* blandt Landsmændene i Kneipen, thi han saae just ikke ud som nogen Anachoret, og hans Fader kjender jeg i Kbhvn. som en ivrig Klubgænger; men der var Ingen, der vidste, hvor han drak sin Øl, og det lod ikke til man savnede ham.

Siden gik vi i Theatret, hvor man gav „Preciosa", en Musik, som jeg altid løber efter. Jeg betragter Romancen i 2. Akt ligesom i Plastiken en nøgen Figur, hvor intet Drapperie eller Forziring skjuler den rene Form, og hvor den mindste Ufuldkommenhed bemærkes. Hos os gjorde Frue *Heiberg* frygtelig Fiasco heri, og gav Publikum et smerteligt Beviis paa, at hun ei var født til Sangerinde; siden laante hun Madam *Kretzmers* Stemme udenfor Scenen, og saa blev den sunget reent, men med et træet Foredrag, og de, der siden udførte den, gjorde alle meer eller mindre fiaschitto. —

Den 8de bragte *Holm* os til den berømte Maler *Kaulbachs* Atelier, hvor vi fandt Manden paa et højt Bræddestillads arbejdende paa et gigantisk Oliemaleri, forestillende Jerusalems Forstyrrelse.[2]) Det vil blive et af de grandioseste Malerier i Verden. Konstneren var en artig, lille Mand, mellem 30 og 40 Aar. I hans

[1]) Maleren Theodor Julius Kiellerup var født i Kbhvn. 1818 og var en Søn af Varemægler Daniel Kiellerup. Han bosatte sig 1841 i München, hvor han døde 1850. Han havde i Tyskland et meget anset Navn som Dyremaler.

[2]) Den berømte tyske Maler Wilhelm v. Kaulbachs (1805—74) her omtalte Maleri findes i Münchens ny Pinakothek.

Atelier glædede jeg mig især over Portraiterne i naturlig Størrelse af 2de Malere, iført gammel tydsk Ridderdragt til Erindring om en stor og høist mærkelig Fest eller Maskerade, givet her i München for nogle Aar siden, forestillende Keiser Maximilians Indtog i Nürnberg og bestaaende af 6 à 700 Personer af begge Kjøn. Det skal i Pomp og Pragt have været det Eneste i sit Slags man nogensinde har seet. Vor Landsmand *Kaufmann* havde Hofnarrens, en vigtig Persons Rolle, og skal have givet den til Fuldkommenhed. Keiseren og Ridderne vare tilhest og i de meest glimrende Costumer. — —

Kl. 4 gjorde jeg min skjæbnesvangre Opvartning hos den kongelige Hof-Instrumentmager *Engleder*. Manden behagede mig ved første Øiekast, det var en kraftig, midaldrende Mand med et Ansigt, der vidnede om, at han forstod mere end sit Vaterunser. Han examinerede min Amati med durchborende Kjenderblikke, roste den og døbte den: *Hieronimus Amati* af reen Race og viiste sig strax villig til at foretage sig den omtalte Operation med den, idet han paa Ære og Samvittighed garanterede mig dens heldige Udfald. Styrket ved *Vieuxtemps*' hæderlige Vidnesbyrd overlod jeg da denne vigtige Bestanddeel af mit Væsen, min musikalske Existences Halvdeel (hvorom min genialske Ven, *Simonsen* i Randers siger, at der er en Verden i hver en Tone) i denne Hædersmands skabende Hænder med samme Tillid, som naar en Steenpatient overlader sin Blære til Professor *Thal*.[1]) Han var saa beskeden at bestemme Prisen til 4 Louisdorer, hvoraf jeg ei forsøgte at afprutte noget for ei at sætte ham i et mindre heldigt Lune til det store Foretagende. Summa Summarum: Jeg blev enig med Mesteren, at han strax skulde tage Hænder i den, og naar den var i complet Stand, sende mig den til Rom med Diligencen vel ind-

[1]) Den for sine Stenoperationer saa bekendte Overkirurg ved Almindeligt Hospital, Rasmus Samuel Thal (1785—1853).

pakket og assureret. — — Nu kan jeg snart gaae op til en Disputats om Fioliner, og man skal ikke saa let stikke mig, især naar jeg tager Øret tilhjelp. Dersom jeg var en riig Mand, vilde jeg successive opsnuse og anskaffe mig eet godt Exemplar af enhver af de gode gamle Mesteres Fioliner. Det forstaaer sig, det er en Kjephest, men den har jo Enhver Lov til at holde, og saa mener jeg, at min kunde være nok saa respektabel som Overpræsidentens Pibehoveder, sal. Conferentsraad *Bugges* Malerier, Justitsraad *Groves* Conchylier, Legationsraad *Hamekens* Nelliker, *Hertugen af Augustenborgs* levende Heste, sal. Biskop *Münters* Mønt- og Antiqvitetssamling, og Hr. A og B og C og D's store Bogsamlinger, hvilke sidste tabe i deres Værdi, jo ældre de blive. Imidlertid, da nu Skjæbnen engang ikke har givet mine Buxelommer Receptivitet for mere end der kan gaae fra Haanden og til Munden, og en Anden har laant mig sine Spandeerbuxer til denne Reise paa mit ærlige Ansigt, saa faaer jeg lade Kjephesten løbe og concentrere min Nydelse i min Amati, der nu liig en Phoenix skal hæve sig forynget og glimrende af sin Aske. —

Den 10de gik jeg med *Holm* og *Telemach* til *Engleder*, at see til min Amati. Det var et skrækkeligt Syn! Den var saa at sige ikke mere til, men derimod en Mængde Træstumper og Vrag, der havde ligget hele Natten i en Ballie Vand og nu i et Fad, et sørgeligt Billede paa Opløsningen; hele Amatien bestod paa Underdækket nær af lutter Smaabider af alle Slags Figurer. Jeg blev imidlertid lidt oplivet af min Tungsindighed, da Hr. *Engleder* viiste mig med en triumferende Mine det fordums indsjunkne Bryst, der nu ved Vandets Kraft havde hævet sig til en yndig hævet Bue, ligesom det var kommet ud af sal. Jeronimus' Hænder 1627. Den laae nu imidlertid paa Fadet i Stumper og Stykker, og i en Snuustobaksdaase havde han samlet en utallig Mængde smaae nydelige og precieuse

Splinter, der lignede Naale, der udgjorde en saare vigtig Deel af dens Existence og som han bevarede som en Helligdom. Han var forøvrigt usigeligen vel tilfreds med dens nærværende Tilstand og Materialiernes Beskaffenhed og bad mig være ganske rolig for dens videre Skjebne. —

Herfra gik vi til vor gamle Ven *Storch*, hvor vi traf Magikeren [Weiss], og hvor vi maatte blive og spise Frikadeller. Efter Skik og Brug maatte jeg med en Gaffel indgravere mit ærede Navn i Tinlaaget af et Ølkruus, som man her bruger til Stambog. Dette var tillige en Afskedsceremoni, thi saa gjerne jeg end havde tilbragt et Par Maaneder her i München, maatte jeg dog ifølge min Reiseplan see til at komme videre fort og næste Dag med Diligencen ad Tyrol til. Jeg maatte endnu denne Aften hen i den engelske Kneipe, hvor Landsmændene vare samlede, tildeels for at sige mig Farvel.

Den 12. I Postgaarden traf jeg *Storch*, *Mohr*,[1]) *Thank*, *Cramer* og *Holm*, som toge en kjerlig Afsked med os, og saa krøbe vi da op i Diligencen og rullede afsted til Innsbruck. —

Telemachs hele Maade at være og tale paa var stadig som et Barns paa 4 à 5 Aar med Undtagelse af denne lykkelige Alders Munterhed og Sorgløshed, saa man kan forestille sig Behageligheden af min Omgang med ham. Jeg forekom mig selv som en Amme, der uophørligen skal snakke et vrippent Barn tilrette — et Barn paa 27 Aar. Jeg havde, for at gjøre Reisen saa frugtbringende som mulig for ham, anskaffet en Bog med tydske, franske og italienske Gloser og Dialoger, hvori jeg gav ham hver Dag en liden Lection for; men nu havde han den fortvivlede Vane at læse høit, hvil-

[1]) Johan Mohr var født i Bordesholm 1808, levede som Maler mest i München, hvor han allerede døde 1843. Ogsaa Dekorationsmaleren Carl Cæsar Cramer, født 1822 i Kbhvn., døde i München, men først 1889.

ket han sagde, hans Moder havde indskærpet ham for at styrke sin Stemme. Han gjentog ofte et Ord eller en Phrase en halv Snees Gange og det med et bestandigt tiltagende crescendo af Kraft og Ærgrelse indtil furioso, og brølede saa høit at det skingrede i Stuen, og teede sig dertil som om han var besat.

II

ITALIEN

Bella Italia! amate sponde
pur vi torno a rivedere:
Trema il petto e si confonde
l'alma in seno dal piacere!

Saaledes synger Digteren *Monti*, og disse deilige Strophер plejede jeg gjerne at gjentage for mig selv hver Gang jeg nærmede mig til dette mine Ønskers Maal, og derfor gjorde jeg det da ogsaa denne Gang, da jeg saa Verona ligge for mig. Ad forskjellige Veie og i forskjellige Situationer har jeg paa mine forrige Reiser nærmet mig Italien. Denne Gang agede jeg saa doucement ind i mine Ønskers Eldorado, og endskjøndt Efteraaret og det graae Veir gjorde Overgangen mindre følelig, sang jeg dog i Hjertet en Glædeshymne over igjen at være kommen til det kjære Italien. — —

Det var en Søndag, siger jeg ligesom *Phister* i „Preciosa", at jeg Kl. 8 om Morgenen forlod St. Antonius' Yndlingsstad for at begive mig til en af mine Yndlingsstæder, det romantiske *Venedig*, Havets Dronning, hvorom man kan læse uendelig meget i en Mængde Historier, Romancer og Digte; jeg anbefaler fornemmeligen „Banditten" af Cooper, og vil man læse noget rigtig gediegent genialsk og poetisk desangaaende, da maa der kastes et Blik i de Memoirer, som jeg optegnede sammesteds under mit Ophold for en Snees Aar siden,[1])

[1]) Bays her omtalte Optegnelser fra Venedig maa stamme fra hans Ophold dér i Aug.—Septbr. 1822, men de er desværre gaaet tabt. (B. II, Side 201).

hvor min Reisebroder, den engelske Major, der havde faaet en Kugle i Benet ved Kjøbenhavn 1807, som han meente var fuldkommen velfortjent, stod med mig paa Sukkenes Broe og declamerede et Digt af Lord Byron, der begyndte saa sandt, udtryksfuldt og poetisk: „I stood at Venice on the bridge of sighs" og unægteligen ogsaa er meget rørende, hvorudover jeg ogsaa blev forskrækkelig bevæget og nær var faldet i Vandet. Jeg skildrede dengang med ungdommelig Begeistring den paradisiske Natur ved Brentafloden, den høie blaa Himmel med de glimrende Sølvskyer, de yndige Villaer, de romantiske Lunde, den chrystalklare Flod og de blidthenglidende Gondoler; nu havde rigtignok Aarstiden giort betydeligen Kaal paa alle hine Fortryllelser. — —

Nu saae vi da omsider det stolte Venezia, hiin Havets yndige Perle ligge langt ude mellem Bølgerne med sine mange Kirketaarne og mægtige Paladser, et Syn som Indbildningskraften ei formaaer at male i sin hele Sandhed, men som man maa nyde i Virkeligheden. — —[1])

— — I Bologna var der [foruden Malerierne] ogsaa et levende Væsen, som jeg absolut maatte hen at tilbede, nemlig min gamle Veninde, den berømte Skjønhed Fru Marchesa *Martinetti*, med hvem jeg for 24 Aar siden havde sunget en Duet i en stor Concert i Rom, accompagneret af *Rossini*,[2]) en Duet, der gjorde furore og hvorved jeg, ligesom Maanen, fik et glimrende Gjenskin af hendes Sol og var noget nær ved at opnaa en europæisk Reputation. Det var den samme Dame, Lady *Morgan* omtaler med saamegen Roes i sin Bog om Italien og som jeg nogle Aar derefter besøgte i hendes Fee-Pallads her i Bologna og opsnusede i en Grotte i hendes Edens Have, og med hvem jeg da atter maatte synge Duetten ved hendes Flügelske Fortepiano for

[1]) Forf.s Omtale og Beskrivelse af sit Ophold i Venedig forbigaaes. Hans Rejse fortsættes d. 23. Novbr. over Rovigo til Bologna.
[2]) Se Bay Bind II, Side 121.

for at lyksaliggjøre en besøgende Petitmaitre-Greve, der kom for at lægge sit Hjerte for hendes Fødder til hendes Tidsfordriv. Til denne Sirene ilede jeg nu paa gammel Kjerligheds Vinger og tog Leietjeneren med. Samme Fyr, der bar en noget luslidt Kjole, fortalte mig underveis, at han var Valdhornist ved Theatret og havde havt den Ære at blæse Soloen i Duetten af „Romeo og Giulietta" med Mm. *Malibran*. Da vi nu kom i en musikalsk Discours og da han forraadede ugemeen Kundskab for en Domestik og Ridder af Skoebørsten, saa steeg min Agtelse indtil Fortrolighed og jeg havde nær taget ham under Armen. Det er melankolskt, at en Konstner ikke er lønnet bedre i dette Konstens Land, end at han maa tage sin Tilflugt til Børsten og endog maaskee staae bag paa en Kareth. Da vi nu stod ved Palladsets Port og Hornisten ringede paa, følte jeg mig noget varm og begyndte at prøve, om jeg ogsaa var ved Stemme til et Dacapo af Duetten; thi var la Signora Marchesa sandsynligviis bleven lidt „gammel og graae", som *Münter* pleier at sige i sine Brudevielser, saa maatte hun dog sikkert have conserveret nogle skjønne Rester af sin fortryllende Altstemme. Jeg begyndte alt i Tankerne at intonere: *care pupille, tra mille e mille*, da Schweitzeren gav os den sørgelige Beskeed, at hendes Naade for Tiden befandt sig i Neapel. Jeg drev nu af med den Beslutning, naar jeg kom til Neapel, at snuse hende op. — —

Nu nærmede Theatertiden sig, og jeg undlod derfor ikke at begive mig med *Telemach* til Teatro del commune. Man begyndte med Operaen „Lucrezia Borgia", Musikken kjendte jeg nøie, og den gjør efter min Mening *Donizetti* Ære. Derefter kom 3. Akt af Balletten „Feernes Søe", og fremtreen, nei svævede, skulde jeg sige, Terpsichores Kjæledægge, den verdensberømte Signora *Taglioni*,[1]) som Feernes Dronning med en Ynde

[1]) Maria Taglioni (1804—84) og Fanny Elszler, vistnok Verdens berømteste, men i høj Grad forskellige, Danserinder.

og Lethed, hvorom man kunde skrive en hel Bog og dog altid for lidet, især naar man betænker at hun er kommen til en Alder, da hun gjerne kunde være Feernes Bedstemoder. Hun gjenoplivede den behagelige Sensation hendes Dands havde frembragt hos mig, da jeg for en Deel Aar siden [1830] saae hende i Paris, hvor hun endog fortryllede min Reisekammerad *Lüders*,[1]) der hadede Dands, til den Grad at han kjøbte hendes Portrait, som kan sees den Dag i Dag i hans Studerestue. Efter denne Feedands gav man Ouverturen til „Wilhelm Tell", et af *Rossinis* Mesterstykker, maaske i Anledning af hans Nærværelse, thi han sad oppe i en Loge. Derefter kom en liden Ballet, hvori *Taglioni* dandser en Pas de deux med sin egen Skygge, saa det var en Lyst at skue og Publikum klappede, saa at Næverne vare nær ved at ryge af Skaftet. Til Slutning dandsede hun den bekjendte spanske Dands „La Gitana" med en uforlignelig Ynde. Efter den blev det en formelig Pladskregn og Hagelbyge af Blomsterduske og Krandse, saa at hun næsten qvaltes deri, og dertil brølede Folket med hele deres italienske Lungers forbausende Kraft, som om det gik paa Livet løs. *Telemach* sov for det meeste. — —[2])

Araberne i Ørkenen kan ikke nærme sig Oasen med inderligere Velbehag end jeg til mit Længsels Maal, og min Begeistring havde naaet sin Culmination, da vi Kl. 8 rullede ind i Porten til Stædernes Grazie, til det fortryllende *Florentz*.

Jeg skuede i Tankerne tilbage paa mit Liv i Fædrelandet, paa mine mangfoldige Luftcasteller, gjenkaldte mig alle de Nydelser, jeg havde havt i dette Paradis, og nu var Drømmen bleven Virkelighed, nu var jeg her igjen! Vognen dreiede ind i en lille Gade bag Storhertugens Palads og holdt udenfor Hotellet „La Fontana". — Sjelden er jeg staaet op af min Seng med

[1]) Kammermusikus, Korsyngemester Conrad Lüders, død 1856.
[2]) Den 27. November fortsættes Rejsen til Firenze.

saa megen Villighed og Satisfaction som om Morgenen d. 29. Jeg drog *Telemach* afsted med mig til „Piazza del gran Duca" og gjensaae i den klare Morgensol David og Sabinerinderne og holdt *Telemach* en pæn Forelæsning over alle de herlige Statuer, der pryde denne Plads. Jeg følte mig som hjemme i „Café di Marte", jeg kunde have omfavnet Kaffeværten og Kaffeskjænkeren og alle de Folk, der gik forbi paa Gaden. Mit Øre slugte med Velbehag det deilige Sprog, der flød fra alles Munde ligesom Honning. Paa Veien herfra fandt jeg gamle Bekjendtere i enhver Gjenstand, mit hele Indre var en uophørlig Hilsen, og jeg syntes at Husene, Kirkerne og Statuerne neiede og bukkede for mig og sagde: Ich habe Dich, mein Bruderchen, so lange nicht gesehen! Og det forekom mig, som det ikkun var et Par Uger siden jeg var her sidst, og den svundne Række af Aar forekom mig som en kort Drøm, hvoraf jeg nu var opvaagnet, og i mit egentlige Hjem, hvor min Sjæl havde Roe og „Alt, hvad der fængsler min Sands", som H. P. Holst siger i Visen.[1])

Det første jeg nu havde at gjøre var paa en skikkelig Maade at blive af med *Telemach*, hvis skyesvangre Fjæs forplumrede mig mit Glædesbæger, og da han nok gider seet Billeder, saa troer jeg ikke at have tjent ham ilde ved strax at føre ham op i Billedgalleriet. Jeg fløi nu afsted fri som Fuglen, for at oplede min kjære gamle Ven, Valdhornisten *Antonio Tosoroni.*[2]) For mere end en Snees Aar tilbage gjorde jeg hans Bekjendtskab i Livorno, hvor han var Pakhuusforvalter hos en meget riig og musikalsk Kjøbmand *Fournier.* Aldrig havde jeg hørt saadan en Virtuositet paa Horn som hans, han behandlede som en Mester dette Instrument næsten som en Fløite og med et henrivende Foredrag. Hans Venskab for mig førte ham lige til Kjøbenhavn paa en Rejse. Her blev han chikaneret, gav en Concert paa Theatret

[1]) 5. Linie i 1ste Vers af „Du er rig, Du er dejlig, o Syd!" digtet af H. P. Holst, komponeret af R. Bay.
[2]) Se Bay Bind II, S. 192.

for halvt fuldt Huus, blev stærkt applauderet, men da han søgte en vacant Plads i Capellet, bød man ham kun 150 Rdl. aarlig i Gage. I sin retfærdige Harme fulgte han med mig, da jeg just skulde tilbage til Barbariet. I Cassel forestillede jeg ham for *Spohr*, han vandt stormende Bifald og blev strax engageret i Capellet med 300 Species i fast Gage, et ikke ringe Tillæg for Concerter m. m. samt 3 Maaneders Ferie. Det var noget andet. Jeg saae ham ikke siden, men fik at vide, at Hjemvee havde draget ham tilbage til Italien, hvor han havde taget Tjeneste i Storhertugens Capel i Florentz. Jeg fik ham opspurgt hos Musikhandler *Berni*, han var heldigviis hjemme og modtog mig med en Jubel og Hjertelighed, som jeg ikke kan beskrive. Alderen havde just ikke bidt synderlig paa ham, men snart fik jeg en virkelig Grund til at beklage ham, thi da jeg skulde see paa hans Horn, var det ved Gud bleven til et Ventilhorn, og hans Mundstykke, der før var saa lidet som et Fingerbøl, hvorigjennem han kneb de høieste Toner som en Nattergal, var nu bleven en stor klodset Kjedel til at bruse Bastoner med som en Bjørn; og da han siden blæste for mig, var det ikke mere hine bløde, smeltende Toner fra fordums Tid i Livorno, naar vi om Natten blæste Serenaden for 4 Horn paa Gaden udenfor Signora *Carolina Spannochi Piccolomini* og *Teresa Gialdini* og alle Vinduerne vrimlede af Nathuer og Natkapper. Nu blæste han rigtignok en Violinconcert arrangeret for Horn, men det var — Ventilhorn.[1]) Jeg vil ikke forsøge at skildre det melankolske Indtryk denne min Vens musikalske Metamorphose gjorde paa mig. — — Efter en Times Ophold hos denne gamle Busenfreund vandrede vi ud sammen Arm i Arm.

Jeg havde en anden høist magtpaaliggende Visit at gjøre, nemlig til den engelske çidevant Generalkonsul

[1]) Atter og atter kommer Bøy tilbage til sin Uvillie mod, at de fleste Messinginstrumenter ved Indførelse af Pistoner og Ventiler (for at kunne udføre mere komplicerede Passager) har tilsat deres tidligere bløde og smeltende Klang. Mange er af samme Mening.

i Algier *Macdonnel*, hvis Huus jeg jevnligen havde gjæstet i Barbariet og hvis Kone var min Landsmandinde, en Datter af den forrige danske Consul *Ulrich* og Søster til Frue *Carstensen*, der havde givet mig Brev med til hende.[1]) Efter en mangeaarig og tildeels besværlig og farefuld Embedstid i Algier hvilede den gamle *Macdonnel* sig paa sine Laurbær og havde taget det fornuftigste Partie og etableret sig her i Florentz, hvor han for en Deel af sine mange Penge havde kjøbt sig et nydeligt lille Palazzo kaldet: casa Anna Lena i et smukt Qvarteer i Nærheden af Palazzo Pitti. Herud styrede vi nu vore Fjed, indtil vi standsede ved casa Anna Lena og skiltes ad.

Det var en yndig Bolig Mr. *Macdonnel* havde valgt sig. Han boede i Stueetagen, der gik næsten i Et med Jorden. Fra en brillant Vestibule kom jeg igennem smukke Gemakker ind i en stor og smagfuld Havesalon, som benyttedes til Dagligstue og var meubleret efter alle Nutidens elegante og comfortable Fordringer, hvoriblandt Sofaer, der optoge hele Vægge, Lænestole til at synke hen og blive borte i, Poltroner, Paresseuser, Causeuser, Bergèrer, kort sagt alt, hvad der kunde charmere en menneskelig Podex og befordre Nydelsen af et dolce farniente. Jeg blev modtaget af Miss *Caroline*, en næsten voxen, ret vakker Pige, som jeg, om jeg husker ret, har døbt i Algier tilligemed saa mange andre.[2]) Hun underholdt mig i det franske Sprog indtil endelig Mama kom tilsyne.

Gjenkjendelsen var lynsnar, og Virkningen vilde maaske have været stormende, dersom ikke hiin Politesse og suprême bonton, som altid hos Folk af vor ophøiede Stand, havde holdt os à la distance og indskrænket sig til nogle nette og velvalgte Expressioner i det franske Sprog, thi saa stor var min kjære Landsmandsindes Dyd, at hun, alene for at tækkes sin gamle

[1]) Om Familierne Macdonnel, Ulrich og Carstensen se Bay Bind II, Registret.
[2]) Bay har husket feil, thi Caroline Macdonnel var først født 1835. Hun blev gift 1855 med Oberhofmarschal Baron v. Stein i Meiningen.

Husbond, aldeles havde glemt sit Modersmaal, som hun i en Snees Aar daglig havde talt. Det forstaaer sig, at det kan være en Samvittighedssag for en Kone ikke at betjene sig af et Sprog, som Manden ikke forstaaer, naar han er nærværende; men at hun skulde forsværge at bruge Modersmaalet, naar hun heri blev tiltalt af en Landsmand uden Vidner, det forekommer mig rigtignok at drive Delikatessen noget vel vidt. Frue *Ida Macdonnel*, født *Ulrich*, med hvem jeg hidtil *altid* havde talt Dansk, og til hvis Geburtsdag jeg engang havde skrevet en yndig dansk Sonnet, kunde nu hverken *forstaae* eller *tale* eet Guds Ord mere, og det er virkelig alt, hvad man kan forlange af en Kone, naar hun er gift med en Engelskmand og han ovenikjøbet kunde være hendes Bedstefader, — han var henimod de 80 og hun neppe 40. Uagtet han for Øjeblikket var i Paris, var hun ei til at pine et dansk Ord ud af, og der stode vi to Danske som et Par Abekatte og snakkede Fransk med hinanden.[1])

Det var til at lee og græde over, men jeg lod staae til paa Fransk, uagtet det geneerte mig hvergang jeg betragtede hendes danske Ansigt, og hvergang jeg uvilkaarligen faldt ind med mangen dansk Replik, blev altid svaret: Comment, Monsieur, que dites vous? — Jeg vil være en Rakkerknægt, om jeg kan forstaae det! Det kan maaskee være et Kneb, et Skjelmerie, for at høre hvorledes hendes kjære Landsmænd kunde trykke sig ud i fremmede Tungemaal — men det er dog et grovt Spøg, naar det varer længe ved. I Algier var hun en saa naiv, saa uskyldig, saa undselig, saa complet Dansk; man følte sig i Vimmelskaftet eller paa Amagertorv, naar man snakkede med hende. Jeg hører endnu salig Admiralen — som man kaldte min fordums Chef, Captain *Holsten* — bestandig tale godt bredt Dansk med hende og kalde hende „Deres Naade!“ Jeg hører

[1]) I en Note i Bay B. II oplyses om hende, at hun efter Mandens Død blev gift igjen med Hertugen af Talleyrand Perigord c. 1855 og døde som hans Enke 1880.

hende endnu udstøde smertefulde Au! da hun satte sig i Sofaen ovenpaa en Hveps, der udaf Harme jog hende sin Braad durch igjennem hendes tynde Klæder, saa hun blev ganske daarlig og maatte holde Sengen og søge en Doctor; men for at hun skulde lære at glemme sit gode danske Maal maa der være kommen noget ganske andet over hende, og hvad det kunde være, blev fra nu af en evindelig Gjenstand for mine Betragtninger.

Jeg erfoer til min Sorg, at hendes ældste Datter, *Louise*, som jeg havde leget med som et lidet Barn i Algier og nu var givt med en Dr. Cumberland, laae farlig syg i Huset, og at hun ventede sine 2de andre Døttre: *Clara*, som var givt med en riig Mand, Mr. *Aqvado* fra Paris, og *Isabella*, der var et saa yndigt Barn. Hun selv havde tillagt sig en betydelig embonpoint, og jeg fandt hende smukkere end før, da hun var saa tynd og mager som en Stokfisk. Manden sværmede for Havevæsenet og havde paa sine gamle Dage opnaaet sit høieste Ønske at kunne gaae fra Morgen til Aften i Slobrok i Haven og skære og pode, ympe, saae og vande, ligesom han gjorde i Algier, og det aldeles uforstyrret af Forretninger, Brevskriverie og Pest. Han havde ogsaa en gevaldig Mængde Penge. — Efterat have tilbragt en Timestid med denne fransk-danske Visit paa dette nydelige Sted vandrede jeg hjemad. — —

I „La Fortuna", en mig bekjendt Restauration, nøde vi et delikat Middagsmaaltid af Macaroni, Bistecca, d. e. Beufsteg, Parmesanost og en ypperlig florentinsk Viin, en behagelig Erindring fra mine forrige Ophold her. Jeg er ikke meget sentimentalsk af mig, i det mindste vil jeg nødig ansees derfor, og man anseer mig vel ogsaa i Almindelighed mere for en livsfroe Broder Lustig, da jeg gjerne har for Skik at betragte eller at omtale Tingene fra den humoristiske Side. Imidlertid, da jeg

[1]) Se Bay Bind II Side 65.

alt har blottet mig temmeligen i denne Reisebeskrivelse, saa vil jeg ogsaa berette, at jeg siddende her i „La Fortuna“ kom til at gjøre et ligesaa alvorligt som uventet Greb i min egen Barm.

Jeg var nemlig kommen ganske fornøiet og lauter guter Dinge, som Tydsken siger, herop; Macaronierne havde aldrig smagt mig bedre, Vinen var nektarisk, thi den var aromatisk og ei stærk; min Satisfaction var saaledes paa sit Culminationspunkt, saa at jeg vilde have kunnet synge Don Juans Rondo med et Foredrag til at lade Publikum raabe bis! men alt som jeg spiste, og alt som jeg drak, gik min Sjæls Jubelhymne over i Moll; fra das verlorne Loch, mit Hjertes inderste Dyb, hævede sig pludselig en usigelig veemodig Stemme, der syntes at sige: See Dig nu om! Kjender Du ret, hvor Du er? Det er ingen Drøm, Du er virkelig i Florentz, midt i det skjønne Italien, hvor din Tanke stedse har dvælet, ligesiden Du førstegang øinede de blaae Appenniner, hvor Du nød dine kjæreste Glæder, hvor din Aand fandt sit rette Hjem — din Aand, som alt i Barndommens Dage var omsvævet af Sydens Duft, der lod Dig ahne, at Du eengang virkeligen skulde naae det Paradiis, som Du bestandig saae i dine Drømme! Jeg satte mig i Tankerne tilbage i Fædrelandet, gjenkaldte mig min sædvanlige Sindsstemning og de mange italienske Luftcasteller, som jeg byggede for at rive dem ned paa Stedet, da kun et Mirakel kunde realisere dem. Jeg mindedes min hemmelige Sjælemarter ved at see Haabet om at gjensee mit Canaan flygte, Striden paa Liv og Død imellem min Phantasie og min Fornuft for at holde det tilbage, og den smertelige Resignation, hvormed jeg udraabte ved mig selv: *non c'e piu speranza! addio bella Italia!* — Og see! sidder jeg ikke her lysvaagen i mit forjættede Land! Og jeg behøver ikke som Jeppe at føle paa min hule Tand for at blive overbeviist om, at det virkelig er mig selv, som sidder og spiser i „La Fortuna“, en sand Lykkens Pamphilius; har jeg ikke for et Øieblik

siden seet Arno og Palazzo Pitti og Michel Angelos David, den deilige Sabinerinde og den mediceiske Venus? Har ikke det deilige Sprog tonet hele Dagen i mit Øre? Er jeg ikke usigelig lykkelig? — -- og dermed løb mit Glædesbæger over i en Taarestrøm, saa varm og saa vedholdende, som jeg aldrig har følt den, og en veemodig Følelse betog mig, som jeg troer maa være af samme Natur som den Schweitzeren føler, naar han efter en lang Fraværelse gjenseer sine Bjerge og hører Alpehornets Toner. Saaledes følte jeg mig her i mit rette Hjem, hvor jeg gad hendrage mine faa Kjære hjemme fra Danmark. Thi her er det skjønt at leve, tungt at døe! og Fædrelandet vilde vist ikke savne mig. Her finder min Aand Næring og udbreder sine Følehorn til alle Sider i Naturens og Konstens Solglands, istedetfor at den hjemme trækker sig ind i sin fattige Skal og sygner hen. Dersom jeg blot var ganske vis paa Sjælevandringer, vilde jeg troe, at min Sjæl, inden den blev indlogeret i mit Legeme, havde tilhørt en Italiener; thi af alle Nationer har jeg havt allerlettest ved at amalgamere mig med denne.

(Besøg mellem Monumenterne i Kirken Santa Croce ved Nardinis Gravmæle.)

— — Violinspilleren *Pietro Nardini* var født 1722 i Livorno og en Elev af *Tartini*. Vor berømte Landsmand, *Peter Mandrup Lem*,[1]) som jeg kalder min musikalske Bedstefader, da han var min Lærers Lærer og tildeels min, da jeg jevnligen hørte ham, modtog hans vise Raad og stræbte at danne mig efter ham, endnu mere end efter min Lærer, hvis Spil forekom mig affecteert og pedantisk, havde tilbragt endeel Aar i Italien, hvor han giftede sig med en Contessa, og da han var samtidig med den berømte *Nardini*, er det mere end

[1]) Peter Mandrup Lem (1758—1828) blev 1771 Elev i det kgl. Kapel og rejste 20 Aar gammel til Italien og Østerrig. Han vakte stor Begejstring, da han kom hjem 1783, blev atter ansat i Kapellet og blev Professor 1793. Den geniale og sjældne Kunstner fik sin Afsked 1811 og døde ødelagt af Drik, Sygdom og Fattigdom. Hans Enke, Komtesse Regina Magliari, døde 1832.

sandsynligt, at han er kommen i Berørelse med hiin store Mand og har tilegnet sig endeel af hans Manerer. Jeg kan saaledes betragte *Nardini* som min Oldefader qua Violinspiller, hvorudaf jeg ikke er lidet stolt. Min Bedstefader *Lems* Maade at behandle Instrumentet paa, havde et saa ædelt og classisk Præg, at det tydede paa et stort Mønster; det var som et Portræt, der er saa talende, at man ei kan tvivle om dets fuldkomne Liighed med Originalen, uagtet man aldrig har seet denne. Der siges, at *Nardini* især glimrede i Foredraget af cantabile Sager, hvori man troede at høre en Syngestemme, og heri gik *Peter Mandrup Lem* ham troligen i Fodsporet, thi en deiligere Tone kan man ikke tænke sig end den, han med sin korte, lette og spidssnudede Bue bragte ud af sin Fiolin. Hans Princip, som han saa ofte gjentog for mig, var: at man skulde ikke *tvinge* Tonen frem, men *lokke* den ud. hvilket jeg ogsaa stræbte at gjøre efter bedste Evne. Ogsaa har jeg nydt den Triumf, at da jeg engang som Yngling foredrog en Concert af Viotti, fik jeg siden at høre, at Frue *Mozart*, som havde været tilstede, havde yttret, at hun sjelden havde hørt en skjønnere Tone end min. Man tilgive mig dette lille Anfald af Forfængelighed! Een eneste god Egenskab har dog et Menneske Lov til at vedkjende sig, især naar den er grundet paa andres Dom, og den store *Mozarts* Enke,[1]) der har hørt saa megen god Musik, kan vel nok gjelde for en Smule Autoritet. Det var Jammerskade, at *Peter Lem* skulde komme saa slemt i Collision med Brændevinsflasken, ellers havde han sikkert levet mange Aar længere, og jeg havde lært meget mere af ham. Den Amati, som jeg nu eier, har maaskee *Nardini* spillet paa, thi den har tilhørt *Giulio Lucchesi*, Kapelmester i Livorno og berømt Violinspiller, der var complet samtidig og

[1]) Marie Constance Mozart, født Weber (1762—1842), Enken efter den berømte Komponist, giftede sig 1809, 18 Aar efter hans Død, med den danske Legationsraad, senere Etatsraad, Georg Nicolaus Nissen (1761 - 1826). Efter hans Afsked 1820 bosatte de sig i Salzburg. Hans Enke udgav 1828 hans „Biographie W. A. Mozartzs". Se om hende: H. A. Malling. Efterl. Erindringer. Kbh. 1894. S. 13.

rimeligviis en nøie Bekjendt om ikke Eleve af *Nardini*. Det være nu nok sagt om ham — og mig selv.

Tosoroni havde lovet at skaffe mig en nem og billig Befordring til Rom, hvortil han brugte en gammel Theaterskrædder ved Navn *Matenzzi* til Sporhund. Denne Hædersmand var det nu lykkedes at faae Fingre i en Vetturin, som skulde bringe en stor Herskabs-Eqvipage til sin Eier i Rom uden andre Passagerer end en Engelskmand, som han kaldte en Lord, og som logerede i et af de bedste Hoteller. Betalingen skulde kun være 15 Scudi[1]) med Føde og Natteleie, hvilket var Røverkjøb. Sign. Matenzzi gav mig desuden et Brev med til sin Søn, der var gift og bosat i Rom, for at han knnde være mig behjælpelig til at finde et hensigtsmæssigt Logis. Reisen skulde gaa for sig næste Morgen.

REISEN TIL ROM

1. December. Denne Dag spiller en saare vigtig Rolle i mit Livs Aarsbøger, thi hvor stor er ikke den Tanke: Jeg reiser til Rom! Den har en ganske anden Art, end naar jeg siger: Jeg reiser til Randers! Begge Stæder have meget tiltrækkende for mig. Randers er en kapitalsk Bye, hæderligen bekjendt af sine mageløse Lax, Handsker, Qvinder og udmærkede Borgermilitair og endeligen: her boede mine Forfædre i mange hundrede Aar og udførte flere Bedrivter, end Historien har formaaet at optegne; thi dengang havde man ikke Hurtigskrivere og Hurtigpresser. Rom kan ikke prale hverken af Handsker eller Lax, det er ikkun Qvinderne, der ere temmelig gangbare og solide Varer, skabte til Slid, men Rom har en Pave, og det har Randers ikke siden sal. Amtsprovst *Kruse* døde. Men Rom er unægteligen endeel større end Randers og har endeel Bygninger, der staae over *Mons Møllers* Gaard og den nye Toldbygning; Rom

[1]) 1 Scudo = 3 Kr. 60 Ø.

har 7 Bjerge; Randers har kun Flintebjerget; Rom har en Mængde prægtige Vandspring; Randers har ikkun Madam *Cortnums* Vand, som er drikkeligt og er i en Post, og af Fontainer en lille, sølle Tud paa Frederichspladsen, der seer temmelig uanstændig ud; Rom har en Flod, den gule Tiber, som svømmer over om Vinteren, men her siger Randers Sparto til Rom; thi den har en Fjord, der ogsaa kan løbe over og ind i *Jens Christian Møllers* Gaard, der engang har tilhørt min Svigerfaders Fader, *Hans Bay;* men saa har Rom rigtignok St. Peders Kirke, og Randers maa lade sig nøie med en St. Mortens dito. Summa Summarum: Rom er og bliver dog i visse Henseender betydeligere og interessantere end Randers, især for den, der har studeret Beckers Verdenshistorie eller Gibbons „History of the decline and fall of the Roman empire". Man føler sig uvilkaarligen draget didhen, om ei for andet, saa for at see, om Tiberen er guul, som Horatz siger, om Alteret i Pederskirken er dobbelt saa høit som Christiansborgs Slot, som Magister *Hammerich* fortæller, og for at betragte Levningerne af St. Peders Metal-Taae, som Menigheden har slidt op med bare Kys. Endelig fristes man ogsaa til at overbevise sig om, at Paven ogsaa er som et andet Menneske, siden han er infaillible, eller i det mindste, om han ikke har Træk tilfælleds enten af Ansigt eller Manerer med Pastor *Grundtvig*, der ogsaa er infaillibel. (Den sidste har dog ikke endnu drevet det til at faae Folk til at kysse sig paa Foden eller noget andet uhyggeligt Sted, endskjøndt jeg ikke tvivler paa, at der jo er dem, der vilde være redebonne dertil, hvis han blot lod et Ord falde derom.)

Jeg var nu ikkun et Par Dages Reise fra Rom, og denne Tanke gjorde mig inderlig godt, da jeg stod op om Morgenen og trak mine Buxer paa. Jeg udbredte Armene i Tankerne for at omfavne nogle uforglemmelige Venner og især Veninder, som havde gjort mit Ophold dér for 24 Aar siden til en af de interessanteste Epoquer i mit Liv. Jeg skulde jo endog treffe Familien

Terziani! — Nu var jo rigtignok Moderen død, Døttrene givte og Familien adspredt; hvem skulde bedst kjende mig igjen, hvem skulde jeg finde i den lykkeligste Stilling? Jeg skulde nu leve mig 24 Aar tilbage i Tiden. Jeg glemte, at mit Haar var graanet, thi mit Hjerte slog med ungdommelig Varme, og jeg var tilmode, som om jeg skulde tage Traaden op, hvor jeg slap den sidst. Ak, hvad er vel Tiden? En gammel Parykmager og Theatermaler, der har sin Fornøielse af successive at lade os skifte Paryk og male os Rynker og gamle Træk for at spille værdige Fædre i Livets Drama; men vort Hjerte kan han ikke faae Bugt med, det er evig ungt og spiller sin egen Rolle paa *den* lille indre Skueplads, hvor intet Abonnement gjelder, hvor Fornuften er Instructeur og Medspiller, og Fantasien sørger for Belysningen. Jeg var ifærd med at sætte et skjønt, poetiskt Stykke paa mit Hjertes Repertoire, og Introductionen begyndte, da Vognen holdt for Døren Kl. 10.

Det var en deilig stor Landauer, prydet med Vaaben, foret med bruunt Silke, og med brede Sæder. Den var forspændt med 4 Heste, hvis Ydre og Seletøi stod i paafaldende Modsætning til Vognen, saavelsom Kudsken, en gammel, lurvet Papa i Veturindragt, d. e. Manchesters Trøie og Buxer af dubiøs Farve og Nathue under Hatten. Jeg blev meget forundret ved, at han ei havde flere Passagerer end os to og den saakaldte Lord, som vi nu skulde hente, og som skulde betale dobbelt saa meget for sig alene, som jeg for os begge. Vognen standsede pludselig udenfor et Hotel af tilstrækkelig brillant Udseende til at indeslutte et saa stort Kreatur, og endelig kom Hans Herlighed tilsyne og, hjulpen ind i Silke-Eqvipagen, hensank i Bagsædets silkebløde Arme. Lorden var en Mand paa nogle og 30 Aar, et glat flegmatisk Ansigt med en mesterlig barberet Hage, en høi Figur og usigelig hvide og propre Hænder. Hans Dragt var complet gentlemanlike.

Nu begyndte vi da at age. Jeg taug stille, han taug

stille, og *Telemach* taug Gudskelov ogsaa stille. Det var en høitidelig Taushed, man skulde troe, at vi kjørte til Liig og ikke til Rom. Kl. 7 ankom vi til Poggibonzsi, hvor vi kom ind i et smukt Huus, hvor vi skulde tilbringe Natten. Bordet blev strax dækket, og vi bleve accomoderede med et upaaklageligt Maaltid. For at insinuere mig hos Hs. Herlighed paatog jeg mig Anretningen. Da Kaffen kom ind, satte vi os omkring Kaminens blussende Flamme, og her tog jeg Mod til mig og bød min høie Reisebroder en uskyldig Zigar, hvilken han nedladende nok tog imod. Betydelig opmuntret herved vovede jeg at præsentere mig selv og min Kammerat ved Navn, Stand og Nation, og jeg fik da til min store Forbauselse og ikke ringe Satisfaction at vide, at han ikke var mere Lord, end jeg er en Lord, men en god, ærlig Søecapitain ved Navn *Humphry Buttler*. Han betroede mig dertil venskabeligen, at han havde isinde at forlade Søelivet af den mærkelige Grund, at han var saa nederdrægtig søesyg, uagtet han havde faret fra Dreng af, at intet Middel kunde curere ham. Her sadde vi nu en Tid lang ved Baalet og lod Samtalen glide som en Kilde og gik derpaa hver til sit. —

— I Siena toge vi ind i Hotellet „Aquila", og jeg besluttede strax at benytte de Par Timer, vi havde, til at besøge min gamle Ven, *Mocenni*.[1]) Jeg lod mig vise hen til ham, men Herregud, hvor forandret! Han laae nemlig paa sin Sotteseng temmelig liig et Cadaver, dog kjendte han mig strax, og hans Øie glimtede endnu af den gamle Begeistring ved at see sine kjære „Landsmænd", som han kaldte os „Danske". Jeg maatte fortælle ham vidt og bredt om Danmark, og jeg fik ham virkelig ganske oprømt. Vi talte naturligviis Dansk, og jeg mærkede tydeligen, hvor godt det gjorde ham at tale og høre dette hans kjære, gamle Sprog, som han vidste at spække med energiske og kuriøse Phraser. Da jeg rakte ham Haanden til Afsked, var jeg over-

[1]) Se Bay Bind I, Register.

beviist om, at jeg var den sidste Danske, der hilsede ham. Jeg modtog ogsaa snart efter Efterretningen om hans Død.

3. Decbr. Klokken var ikke mere end $5^1/_2$, da vi ankom til Radicofani. Mr. *Buttler* sørgede sædvanligviis strax for at bringe Liv i den gamle Kamin, hvilket var ikke uhensigtsmæssigt formedelst den betydelige Høide, vi befandt os i. Da Maaltidet snart var fortæret, havde vi en Pokkers lang Aften for os.

Paa eengang fik jeg den Ide at prøve, hvorledes Musik vilde tage sig ud i denne store Sal med de nøgne Steenvægge og Steengulv og lod til den Ende *Telemach* hente mig min Violinkasse, som omsluttede Nr. 2 af mine Amativioliner, om hvis Ægthed jeg rigtignok, mellem os, nærede en Tvivl, men som dog altid var et respektabelt Instrument. Mr. *Buttler* gjorde store Øine, da han saa mig pakke den ud, og neppe havde jeg begyndt at sætte Strengene i Vibration, førend en forklaret Glands af Tilfredshed udbredte sig over hans Ansigt, og han sagde mig, at han var en lidenskabelig Elsker af Musik — saa lod jeg Violinen udtale mit Hjertes Indskydelse med Supplementer af Prumes „Melankolie", Variationer af Mayseeder, Bériot etc. etc. Men nu skulde man have seet, hvilket Røre der blev i Huset! Det var som i en Myretue. Alle strømmede til Concertsalen, Verten, alle hans Folk og adskillige andre Individer udbade sig med mangfoldige Buk Tilladelse til at anhøre Concerten, og derpaa gav jeg da til Bedste det smukkeste, jeg kunde udenad, hvorefter jeg blev applauderet, bebravoet og endog bebravissimoet voldsomt. Med Lynets Hurtighed var Efterretningen om den store Professore di Violino faret igjennem Byen, og ligesom jeg vilde putte Fiolen i Kassen, kom Verten farende og hilste fra den pavelige Capo della Dogana d. e. Toldinspecteur og udbad min gunstige Tilladelse til at træde ind og fryde sig ved mine ypperlige Præstationer, hvortil jeg svarede: Hils Signor Capo della Dogana, at det skal være mig en Ære

og Fornøielse at gjøre hans Bekjendtskab. Derpaa traadte han — en meget pæn Mand, endnu pænere end Toldinspekteur *Fog* i Randers, — ind med en lille Suite af maaskee 12 Controlleurer, og jeg tog atter fat paa Instrumentet og klemte paa efter bedste Evne. Var jeg ikke før bleven overfuset med Complimenter og Høfligheder, saa blev jeg det nu. Jeg troer nu saaledes, uden at være ubeskeden, at jeg gjorde Lykke i Radicofani. Ogsaa bemærkede jeg, at jeg fra denne Dag havde gjort et meget stort Skridt i min engelske Compagnons Gunst, og at jeg ved mit Spil havde erhvervet mig et ei ubetydeligt Krav paa disse Folks Agtelse. Havde min Stilling i Verden ikke forhindret mig fra at gjøre Musikken til mit Hovedstudium, havde ikke Theologien og en næsten 10aarig Hovedpine i Barbariet optaget min Tid og lammet mine Kræfter, havde jeg uforstyrret kunnet erhverve mig den Slags Virtuositet, der hører til at tilfredsstille Nutidens Fordringer, saa havde jeg vistnok — man tilgive mig denne Forfængelighed, opnaaet min naturlige Bestemmelse, realiseret min Barndoms Drømme og Ungdoms Forhaabninger; den vide Verden, som jeg elsker saa høit, havde staaet mig aaben, og jeg vilde omsider, om ikke hjemme, saa dog etsteds i Verden, have opnaaet en hæderlig Virkekreds og et tilsvarende Udkomme, istedetfor den intetsigende og tildeels ydmygende Rolle, jeg nu spiller i Fædrelandet, hvor jeg ei engang kan drive det til at gjøre den Kundskab gjældende, som jeg besidder, og hvor jeg hver Dag føler det smertelige og utrøstelige ved ei at være kommen paa min rette Hylde. — —

Den 4de. Klokken var 5, da vi holdt vort Indtog i Bolsena. Aldrig saasnart vare vi vel tilfredse foran den store Kamin, førend et Reiseselskab af Damer og Herrer, af Distinction lod det til, bleve førte ind, og nu maatte vi da gjøre Plads, for at idetmindste Damerne kunde faa deres Pusselanker varmede. Det var Franske, og da denne Nation er mindre ceremoniel, kom jeg snart

i Snak med dem. De kom fra Paris og agtede sig ogsaa til Rom. Familiens Navn var *Quantenet* og de kjendte meget nøie *Abrahams*,[1]) der havde frequenteret deres Huus. Monsieur tracterede Violin, Madame spillede Piano og havde „une très belle voix", — sacrebleu, tænkte jeg, det er af dine Folk! Vi bleve serverede et udmærket Maaltid, som blev fortæret i al Munterhed, saa krøbe vi atter til Ilden og passiarede til Sengetid.

Den 5te toge vi bort Kl. $6^1/_2$ i et fortrinligt Vejr.

— —

ROMA

Saa kom endeligen den gule Tiber tilsyne — *vidimus flavum Tiberim*, som Horatz saa nydeligen siger. Equipager af alle Kalibre, Ryttere og endeel Bygninger tilkjendegav, at vi nærmede os en stor Stad. Vi passerede Floden over Ponte molle; det evige Rom udfoldede sig for vort Blik, en høitidelig og mægtig Følelse rørte sig i mig, da jeg gjenkjendte den gamle porta del popolo og holdt mit saa forønskede Indtog i den evige Stad. Med samme veltilfredse Stemning, som jeg forestiller mig hos sal. Keiser Titus, da han holdt sit triumferende Indtog efter at have gjort voldsom Kaal paa Jøderne, kjørte jeg nu op ad Corsoen og forbi Antonius-Colonnen til via della petacchia, hvor jeg skulde opsøge Signor *Matenzzi* jun., til hvem jeg var adresseret af Faderen for at erholde et Logis. Men man var ikke Menneske for at anvise mig noget for Øjeblikket og raadede mig til at søge Hotellet „I tre Re" ɔ: „de tre Konger", som laae i Nærheden. Det var af et meget elegant Udseende, geskjæftige Camerierer kom pilende og glædede sig sikkerligen ind i Sjælen ved Betragtningen af vor elegante Eqvipage fuld af gefundenes Fressen. Det var et fransk Hotel, extrêmement

[1]) Den bekendte Professor, senere Konferensraad, Not. publ. C. N. L. Abrahams, der var Rud. Bays meget intime Ven.

propre, og i en Haandevending vare vi indlogerede i et charmant appartement, hvor jeg strax svor „Fanden ta'e mig" paa, at jeg ei skulde forblive længe, thi jeg syntes at føle Pungen vende sig i min Buxelomme. Det var for silde til at gaa paa Opdagelse af et privat Logis; der var derimod en anden Opdagelse, som laae mig mægtigen paa Hjertet og som jeg havde svoret mig selv, lige fra Begyndelsen af min Reise i Karethen i St. Pederstræde, skulde være min allerførste Beskjæftigelse, naar jeg var vel indenfor Roms Mure. Det var at opsøge mine kjære gamle Venner Familien *Terziani*, der havde været min daglige Omgang under mit sidste Ophold her for 24 Aar siden, og hvis overordentlige Talenter, sjeldne Dannelse og elskværdige Character havde præget sig med uudslettelige Træk i min Sjæl og vakt en saa levende Hengivenhed hos mig, at jeg betragtede vort Forhold som et aandigt Slægtskab, og de henrundne Aar siden vi saaes forekom mig nu ikkun som lige saa mange Timer.

Det var min nu afdøde Ven, Etatsraad og daværende Hofagent *Brøndsted*,[1]) der 1819 introducerede mig i hiint Huus. Familien bestod af en Enke med en Søn og 4 Døttre. Hendes Mand havde været en velhavende Embedsmand, der havde ført et stort Huus, men han var under Napoleons Herredømme pludseligen sporløst forsvunden, rimeligviis et politisk Offer, og saaledes levede nu hans Efterladte i indskrænkede Kaar i 4. Etage i en lille afsides Gade. Den ældste Datter *Teresina*, *Teta* kaldet, havde naaet en glimrende Reputation ved sit overordentlige Musiktalent, og jeg er stedse af den Formening og Overbeviisning, at hun var den største Sangerinde jeg nogensinde har hørt, thi hun var tillige den fornuftigste og meest dannede. Hun havde nemlig ikke, som de sædvanlige Sangerinder, et vist Repertoire eller en vis genre af Musik at slaae om sig med, men hun var hjemme i enhver Stiil, ligefra den

[1]) Bay boede 1819 i Rom hos Brøndsted, der døde 1842, se Bind II, Register.

ældste og alvorligste Kirkestiil og til den nyeste Operas glimrende og letfærdige Bravoursager, og dertil havde hun et Stemme, som man benævnede med *una canonata* og en Færdighed, der bød enhver Vanskelighed Trods, og for at sætte Kronen paa Værket, en saa gediegen Musikkundskab, at hun spillede Partiturer a vista paa Fortepiano, hvortil jeg selv ofte med Forbauselse har været Vidne, og min daværende Lærer i Generalbas, Professor *Sirletti* pleiede at sige: Alle vi maestri i Rom tage Hatten af for denne Donna! og jeg skal stedse med Taknemlighed erkjende, at blandt alle mine Lærere og Mønstre er hun den, af hvem jeg har faaet den grundigste Kundskab i den ædle italienske Syngemethode. Man havde budt hende anselige Summer for at træde offentlig frem paa Scenen, endog til Petersborg, men forgjæves; hun var ikke opdraget til at leve imellem den saakaldte „virtuosa canaglia“ og frygtede med Rette for at vove sig ud paa Publicitetens urolige Hav, hvor saamangen stolt Seiler er bleven hjemsøgt af Jalousiens og Intrigernes Kastevinde. Hendes Udseende havde intet iøjnefaldende, hun var lille, mager, havde sort Haar og Øjne og i det hele et temmelig almindeligt italiensk Physionomi, men hvori jeg stedse troede at læse Genie, Forstand og Fromhed. Der var noget lidende i hendes Træk, og hun var paafaldende bleg. Hun havde nemlig engang været forlovet med en vakker ung Mand, som hun elskede med hele sin Nations Lidenskabelighed, men paa eengang udebliver Fyren pludselig en Dag uden at lade høre fra sig mere, indtil man erfarer, at han havde indgaaet Ægteskab med et aldrende Fruentimmer, der havde Penge. Man vil ikke undre sig over at dette ramte den stakkels *Teresina* saaledes, at det kastede hende paa Sygeleiet.

Da jeg i min Ungdom, efter Familiens venskabelige Opfordring, dagligen besøgte dem, traf jeg der bestandig en Mand paa nogle og 30 Aar, der hverken var

smuk eller elskværdig, det var en Sluddermads og saakaldet dramatisk Smørstikker, der altid talede om Comedier, og skjøndt selv umusikalsk tilkjendegav en stor Begeistring for Sang og Operaer. Han gjorde øiensynligen Cour til *Teresina*, der ei lod til at tage nogen Notice deraf, men det heed sig imidlertid, at det var bestemt, at hun skulde ægte ham. Jeg beklagede hende i mit stille Sind, da jeg blev mere og mere overbeviist om, at han var en ubetydelig og udannet Person, og jeg ansaae hende for et Offer for Familiens Iver for at faae hende forsørget.

Hendes yngre Søster *Guglielmina*, *Nina* kaldet, 18 à 19 Aar gammel, besad det i Skjønhed, som *Teresina* havde i Talenter, det var det pompeuseste Exemplar af en Romerinde jeg nogensinde har seet. Hun havde lidt Ansats til Corpulence, et Par Øine til at forkulle et Menneskes Hjerte i en Haandevending, og jeg mindes at *Rantzau-Breitenburg*,[1]) der var en Kjender, var voldsomt indtaget af hende og svoer paa, at det var det deiligste Hoved, han i sit Liv var truffet paa, og dertil straalende i Sundhedens og Ungdommens yppigste Fylde. Ogsaa hun havde sin Tilbeder og erklærede Brudgom, Grev *Toruzzi*, en lille skutrygget Tingest, der halvt lignede en Kameel og halvt en Skarnbasse, en god Violinspiller, som jeg misundte hans ypperlige Stradivarius, og hvorfor ikke ogsaa hans Kjæreste; thi jeg maatte jo være skabt som en Hollænder, om jeg skulde være forblevet aldeles ufølsom for en Skabning af Naturens bedste Lune. Man betænke ogsaa: „Ich war ein Jüngling noch an Jahren", som der staaer i Visen, og en Kunstner har Lov til at have Smaapassioner, ellers kan han ikke komponere Musik og spille og synge med Foredrag. Signora *Nina* sang ogsaa, hun havde en deilig lille Klokkestemme, Rouladefærdighed; kun sang *Teresina* endnu bedre. Jeg var ikke sen til at bemærke, at hun tog lige saa lidet Notice af sin Greve,

[1]) Se Bind II. Register.

som hendes Søster af sin Tilhænger, og da der siden ved den daglige Omgang havde udviklet sig en vis, just ei ganske utilladelig Fortrolighed imellem os, tilstod hun mig med hele en Italienerindes barnlige Naivitet og Aabenhjertighed, at il Signor Conte *Carlo* var hende *un uomo antipatico*, og at hun, da man havde givet hende Alternativet imellem at tage ham eller at gaae i Kloster, havde foretrukket at blive Contessa. At jeg trøstede hende saa godt jeg kunde, kan man let forestille sig, det var jo min Pligt som hendes Ven. Idet jeg nu med den bedste Villie stræbte at bortkyse — bortkysse vilde jeg sige — de Skrækkebilleder, som forfærdede den deilige *Nina* ved Tanken om hendes Forbindelse med den vanskabte Greve, og hun muligen har betragtet mig som *un uomo simpatico*, og Grevetitelen, som det eneste Fortrin Sign. *Carlo* havde for mig, finder jeg ikke at Nogen bør bebreide mig, at jeg gav min Elskværdighed Tøilen, og allermindst min Kone, som dengang laae i Vuggen. At hun satte mit Hjerte paa et Fyrfad uden at det dog blev aldeles forkullet, vil jeg gjerne indrømme, — det var den Kogekunst, som Naturen havde lært hende og som *Christiane Rosens* Kogebog ikke omtaler, ligesaa lidet vil jeg fragaae, at jeg spiiste Figner og Spegeflesk med hende om Aftenen midt paa piazza Navona i Maaneskin, og at der paa samme Tid viiste sig en Comet med en lang Hale paa Himlen. Om det var i den Anledning, skal jeg lade være usagt.

Hendes 2de yngre Søstre: *Maddalena*, *Nena* kaldet, og *Maria*, *Marriuccia* kaldet, vare endnu Børn og havde just ei deres Force i Skjønhed, og Broderen *Luigi*, den ældste af dem alle, var en ubetydelig, grim og koparret Person. Jeg var som sagt daglig Gjæst i Huset, hvor jeg var sikker paa hver Aften at treffe en liden Cirkel af talentfulde og genialske Mennesker, og vi holdt da et saakaldt „Academia“, hvor Musikken var Hovedsagen, og forresten dreves der allehaande Far-

cer og Buffonader med Declamationer og Scener til at sprække af Latter over, og jeg regner de 3 à 4 Maaneder, jeg tilbragte her, til den morsomste og lærerigste Epoque i mit Liv. Jeg var allerede temmelig hjemme i Sproget, men jeg maatte erkjende den uomstødelige Sandhed af den gamle Regel: at en smuk Pige er den allerbedste Sproglærer, — hun kan endog lære En at tale med Øjnene!

Jeg levede her i min rette Sphære ret et idealsk Liv. Herregud, jeg havde jo hverken Fader eller Moder eller Sødskende, der bandt mig til Fædrelandet; jeg kom fra et forpestet og melankolsk Ophold i Barbariet; jeg stod alene i Verden, smægtende efter Meddelelse, Sympathi og Kjerlighed; hvad Under da, at jeg følte mig lyksalig blandt disse gode Mennesker, der viiste mig saamegen Deeltagelse og hjertelig Hengivenhed. Med inderlig Veemod skiltes jeg fra disse elskelige Venner, og i Aar og Dag var Tanken om dem prædominerende i mit Sjæl. Naar jeg hørte en noksom berømt Sangerinde, tænkte jeg stedse: det er dog ikke *Teresinas* aandrige og hjertegribende Foredrag! Og saa jeg en nok saa lovpriset Skjønhed, havde hun dog ikke *Ninas* imponerende, ægte romanske Noblesse.

En halv Snees Aar vare henrundne, da jeg af en af vore Bekjendte, der kom fra Rom, fik følgende romanagtige Beretning om denne Familie. *Teresinas* Courmager, der sandsynligviis har søgt hendes Erobring for at trække hende til Theatret og leve af hendes Talent, var pludseligen bleven usynlig, uden at man gjorde sig Umage for at spørge ham op. En Aften er Familien inviteret til en Soirée hos en høiadelig Familie. Forfriskninger bliver baarne om, og hvo skildrer *Teresinas* Forbauselse, da hun blandt de opvartende Domestiquer øiner sin gamle Frier. Da han altid havde været hende ligegyldig, havde hun Aandsnærværelse nok til at lade som om hun ikke bemærkede ham, men da Selskabet skiltes og søgte deres Eqvipager, gik *Nina* tilbage for

at søge sit Schawl og traf da Fyren. Da hun klogeligen lod som hun ikke saae ham, nærmede han sig med en malicieus Mine og sagde: „Signora Nina! Jeg seer, at De ikke vil kjendes ved mig, men tag Dem ivare, jeg skal hevne mig, og De skal komme til bitterligen at fortryde det!“ Hun værdigede ham intet Svar, men kort Tid efter hævede Grev *Toruzzi* sin Forlovelse med hende. Hvis dette har været den tilsvorne, gruelige Hevn, fik han ingen Aarsag til at glæde sig, thi hans Hevn faldt ud til den største Tjeneste han kunde gjøre hende, ved at befrie hende fra *un uomo antipatico*.

Hendes Søster, *Teresina* var bleven gift med en bekjendt Videnskabsmand, Digter og Improvisator *Giacomo Ferretti*, der tillige havde et indbringende Embede, og saaledes var hun da anstændigen forsørget og faldet i Hænderne paa en høit agtet Mand, der vidste at skatte hendes sjeldne Værd og overordentlige Talenter. Moderen var død, og Broderen, Signor *Luigi*, havde uagtet sit broderede Ansigt faaet sig en meget vakker Kone. Saha![1])

Jeg stod nu paa Pointet til, efter 24 Aars Forløb, atter at gjensee disse Mennesker, der havde spillet en pikant Rolle i en af de første Akter af mit Livs Drama. Jeg var forberedt paa at finde dem betydeligen forandrede, hvad det legemlige angaaer. 24 Aar kunne være gruelig impertinente, især i Syden; men jeg tænkte ogsaa paa det gamle Omqvæd: „Naar Ungdomsrosen visner hen, da Hjertet er igjen!“ —

Navnet *Ferretti* var saa bekjendt, at jeg efter en kort Forespørgsel fik at vide, at Familien boede i Nærheden i Via delli stigmate Nr. 24, og derhen gik min allerførste Udflugt. Uagtet det var mørkt, fandt jeg dog strax Huset. Jeg stiger op ad en Fandens Hoben Trapper, ringer paa Klokken, en Karl lukker op, jeg spørger

[1]) Dette hyppigt forekommende Ord forklarer Bay at være et arabisk Udtryk, der betyder det samme som omtrent: Velbekomme!

om Signor *Ferretti* boer her. „*Si Signore.*“ Jeg lader mig expres ikke melde, men iler ind igjennem et Par Værelser og staaer paa eengang midt i en lys Sal mellem en Gruppe af 6 à 8 Personer af begge Kjøn. Jeg gjenkjender øieblikkeligen min gamle Veninde, *Teresina*, siddende ved Bordet, og neppe havde jeg udtalt: *mi riconoscete?* (ɔ: kjender De mig igjen?), førend hun udraabte mit Navn, foer op af Stolen og mig imøde med en Hjertelighed, som jeg aldrig vil glemme. *Teresina* var, som Romerinderne pleie, blevet eendeel corpulent, og da det var Vinter og man ei her bruger Kakkelovne, var hun indpakket i en graae ulden Kjole, saa hun ei var uliig en Hunbjørn, — hvad *jeg* lignede, vil jeg overlade Andre at bestemme, men det var sikkert ikke en sværmende Romanyngling. Hendes mørke Haar var endnu temmelig forskaanet for hine Kridtstreger, hvormed Tiden holder Regnskab over Aarenes Løb, og hendes brune Øine tindrede endnu med Klogskabens og Godmodighedens milde Glands. Hendes Mand var upasselig og tilsengs, men hun forestillede mig for sine tvende voxne Døttre: *Barbara*, kaldet *Barbaruccia*, og *Chiara*, kaldet *Chiaruccia*, der just ei vare smukke, men høie og velskabte, den første en Blondine og den anden med den brillanteste og yppigste Paryk af kulsort krøllet Haar, jeg nogensinde har seet. En tredie og ældste Datter og en Søn paa 7 à 8 Aar var ikke tilstede. Den ene af de tilstedeværende Herrer var en fransk Musiker ved Navn *Bazin*. Man kan let tænke sig, at vi ikke manglede Stof til Samtale. Jeg fik da ogsaa at vide, at *Nina* alt længe havde været gift med en Advokat eller Notarius, *Frediani*, men at det var et daarligt Partie; *Mariuccia* havde ogsaa faaet en Prakker, og *Nena* var Enke efter en Signor *Dominicis*, der var død ung. Jeg tilbragte et Par Timer her med i Ordets egentligste Forstand at snakke gammelt, og gik derpaa hjem og iseng. —

(4. Decbr.). Vi begave os strax om Morgenen til

Caffé greco, hvor jeg haabede at treffe Landsmænd, og idet jeg talede expres temmelig høit til *Telemach*, kom en lang, ganske kjøn Fyr med et stort Skjæg hen til os. Det var en cand. juris *Jespersen* (en Bornholmer),[1]) lidt efter kom min gamle Bekjendt, Maleren *Raadsig*[2]) og tog sin Kaffe med os og førte os til sin Bopæl, hvor han logerede tilligemed Billedhuggeren og Conchylieskæreren *Petersen*.[3]) Her gjorde jeg da Bekjendtskab med denne, en lille artig Fyr, der ligesom *Raadsig*, som det en ægte Kunstner hør og bør, har forsvoret at bruge Ragekniv, hvorved han var kommen i Besiddelse af et anseligt Buskads, ei uliigt Ordrup-Krat. — —

Da jeg, som før er meldt, ikke følte mindste Tilbøjelighed til at opslaae min Bopæl i det franske Herberge, begav jeg mig om Eftermiddagen til min nye Veninde, Signora *Matenzzi*, og som en Følge af min ypperlige Anbefaling fra hendes Svigerpapa, Theaterskrædderen, var hun strax beredvillig til at gjøre et Jagtparti med mig, for at opdrive et passende Asyl for mig og min *Telemach*. Vi jagede i en skrækkelig Tid, overalt bleve vi afviiste, Mørket faldt paa, Kjellingen begyndte at tabe Modet, omsider erindrede hun sig en Veninde, en gammel Dame, der plejede at være tilgængelig for Fremmede, og derpaa tøflede vi ind i en lille Gyde, der havde det vidtløftige Navn: „via St. Ignazio, vicolo dietro la Minerva“ ɔ: „i Minervas Bag“. Tingen er den: Gaden heed egentlig St. Ignazio og gik langs med en prægtig Kirke af dette Navn, men herfra løb en lille Gyde: „vicolo“, der var smal som Pedermadsensgang, kort som Trompetergangen og lukket i Enden, ligesom Pistolstræde. Denne Bund var Bagdelen af

[1]) Peter Christian Jespersen (1812—1846) blev cand. jur. 1837 og døde uden at naa en Ansættelse. Han var Søn af afd. Kancelliraad Peder Jespersen i Rønne og Barbara Bohn.

[2]) Maleren Peter Raadsig (1806—1882) kom først i en Alder af 35 Aar til Rom, hvor han tilbragte 4 meget vanskelige Aar. Han var bekendt som en elskværdig, beskeden Kunstner.

[3]) Den senere Medaillør og Stempelskærer Peter Petersen (1810—1892) var fra 1841 sex à syv Aar i Udlandet. Han var især bekendt for sine Kameer efter Thorvaldsen Arbejder.

Kirken La Minerva, hvilket hedenske Navn den har faaet derudaf, at den er bygget paa Ruinerne af et gammelt Minerva-Tempel. I et af de 4 à 5 Smaahuse, der udgjøre den venstre Side af denne lukkede Gyde, stege vi da famlende op til anden Sal, hvor min Ariadne pikkede paa en Dør, idet hun med en velklingende Sopranstemme raabte: *Signora Colomba! Signora Colomba!* Først fulgte intet Svar. Da hun havde gjentaget Appellen nogle Gange og anbragt et *rinforzando* af *pizzicato'et* paa Døren, lod sig omsider en Contra-Altstemme høre, der i et temmelig passioneret Foredrag udførte et Recitativo parlante, der i dansk Oversættelse vilde omtrent sige:

„Hvad Fanden er det for en Banken? Hvem er det? Hvad vil I?"

Derpaa svarede min Sopran i G-Dur:

„Aah, Signora *Colomba*, det er mig, *Maria Matenzzi*, og en galant fremmed Herre! Vær saa god og luk op!"

Alto Solo i Desdur: „Nei, Gu' gjør jeg ikke nej, paa denne Tid og i Mørke!" —

Soprano con dolore: „Herregud, Signora *Colomba*, luk bare op! Det er en Herre, der spørger om De ikke har et Værelse tilleie." —

Alto con brio: „Nei, vist ikke nei! Jeg lukker ikke op — her er ingen Værelser at faae!" —

Soprano con fuoco: „Naa, naa! Bliv ikke vred, Moer! Der er jo Ingen der fornærmer hende! Felice notte!"

Alto tacet. —

Soprano — idet vi famle os ned ad Trappen; sotto voce: „Sikken Rakkermær! At hun ikke engang skal lade Folk see en Smule!" —

Jeg (Tenore Solo): „Det var en vakker Kone!" —

Soprano — paa Gaden — vivace: „Gid hun skee en Ulykke!" —

Slutningsakkord.

Nu var den sidste Haabets Stjerne slukket, og det var ligesaa mørkt i vort Indre som paa Gaden, hvor

der ikke brændte en eneste Lygte. Da fik min Ledsagerinde en heldig Indskydelse, formodentlig et Værk af St. Ignazio, som var i Nærheden. Hun gik hen til et lidet beskedent Huus lige over for, hvor der var en Jernhammer paa Døren og pikkede saa smaat paa. En aldrende Kone lukkede op. Hun laante os villigt Øre. Hun havde virkelig et Værelse til min Disposition og, om et Par Dage, tvende, som nu beboedes af et Par spanske Geistlige. I min Glæde havde jeg nær omfavnet Konen og Signora *Matenzzi* med, og i Kjøkkenet blev Traktaten afsluttet og Løftet givet strax næste Formiddag at holde Indtoget.

Jeg listede hen til *Ferrettis*, som heldigviis boede her i Nærheden. Denne Aften holdt vi Salon i Herskabets Sovekammer, hvor der stod 2de uhyre Monstra af Senge, og i den ene laae Sig^nr^ *Ferretti*, der modtog mig med ægte italiensk Cordialitet. Han erindrede godt at have seet mig under mit forrige Ophold i Rom og at have hørt mig musicere hos *Terzianis*. Hans Upasselighed var Gudskeelov ubetydelig og hans Underholdning høist levende og pikant, som man kunde vente sig af en ikke lidet berømt Digter og Videnskabsmand. Her saae jeg da for første Gang den ældste Datter Signora *Christina* og Gottes Wetter! hvilket Pragtexemplar af en Romerinde: en kraftig Skabelon, et magnifique Hoved med en Romernæse, et Par Lynildsøine, et Haar til at gjøre en Ravn jaloux og en Nakke, — en Typus for de saa berømte og characteristiske romerske Nakker, der ei lader sig beskrive, men maa sees! Hun var næsten lige saa smuk som hendes Tante *Nina* havde været i hendes Alder. Som hendes Moders gamle Ven fik jeg strax Krav paa hendes Velvillie og Fortrolighed. Hun sad og strikkede og læste med det samme i „Gil Blas“ paa Fransk. Jeg tilbragte et Par meget underholdende Timer i *Ferrettis* Sovegemak og opfriskede gamle Minder fra den Tid, jeg spiste Flesk og Figner med dem paa Navonapladsen og betragtede Cometens

Hale ved Tiberens Bredder. Jeg erkyndigede mig atter om min gamle Inclination Signora *Nina* og fik af *Ferretti* den Besked, at hun levede i knappe Kaar med Manden Signor *Frediani*, der var et daarligt Subject, at de i lang Tid ikke havde havt Omgang med dem og ei engang kunde sige mig, hvor de boede. Jeg lovede imidlertid mig selv at opsnuse denne kjære Veninde, hvortil jeg følte dobbelt Hjertets Trang nu, da hun var ulykkelig og forladt af sine Slægtninge.

(8. Decbr.). Efter Frokosten var det vor første Forretning at flytte fra det elegante franske Hotel og ind i vor beskedne Hytte i Minervas podex. Det gik rigtignok ikke slet saa gesvindt og nemt, som da Ex-Capelmusikus *Barth* flyttede; thi da han var bleven enig med Vertinden om Leien og blev spurgt, naar han vilde sende sine Mobilier og flyttet ind, følte han paa sin Kjolelomme, om han havde Oboen med og svarede saa: Ja, saa *er* jeg flyttet ind! Han havde nemlig ikke andet end det, han gik og stod i. Vor nye Residents kan jeg ikke ret give Navn af Palazzo, en Titel, som de fleste Huse i Italien, der blot have en Port, pleie at tilegne sig; dette var som sagt et lidet beskedent Huus, der rigtignok havde 2de Etager, men ikkun 2de Fag Vinduer i hver, og en Gadedør, igjennem hvilken man tilvenstre kom ind i et rummeligt Kjøkken, Italienernes Yndlingssalon, og her gjorde jeg først rigtig Bekjendtskab med den gjæstfrie Familie. Verten var en Arbeidsmand ved Navn *Luigi Padelloni*, hvis Dragt bestod i en kort Trøie eller fordetmeste slet ingen, forresten en meget proper Mand. Hans Kone Signora *Mariangiola* var en liden Gravsoe med et rundt smilende Aasyn, og dertil kom 2de Døttre, Signora *Rosa*, en ret tækkelig 16 à 17 Aars Pige, og *Elisabetta*, der endnu var en Rosenknop i Færd med at udfolde sig til Fornøielse.

Vor Indflytning medtog ikkun faae Minutter, og det Værelse man ad interim anviiste os, havde hvide Vægge

og Muursteensgulv, men rummeligt og særdeles propert. Meublerne mindede meget om Middelalderen og de menneskelige Værkers Forgjængelighed. Folkenes Beredvillighed og Tjenstfærdighed i at gjøre os det saa comfortabelt som muligt var utvetydig og tilstrækkelig til at bøde paa Mangelen af Elegance. — —

I vor Restauration „*Lepre*" have vi Danske et Bord for os selv, som bliver respekteret af de øvrige Gjester. Da vi idag indtraf der til de Danskes sædvanlige Middagstid imellem 12 og 1, havde jeg den Fornøielse at træffe *Raadsig* og *Lunde*,[1]) (som sal. Frue *Bügel* kaldte Lunte), Theologen *Bornemann*, som jeg strax mærkede var en fiffig Fyr, der kunde mere end sit Fadervor;[2]) *Krieger*, en Jurist paa en Hals, der har havt det ugemene og i denne Videnskab hartad uhørte Held at faae *Egregie* til Attestats. Han er ogsaa af god Familie, og jeg seer ham i Tankerne som Cancellipræsident. Han er vel her for at see, om det ogsaa er sandt, hvad der staaer i den romerske Ret, uden hvilken vi ikke kan dømme en Tyv til at kagstryges hjemme hos os.[3]) Saa var der ogsaa cand. theol. *Linnemann*, der havde lagt Theologien paa Hylden for at studere den bedste Maade at brygge Øl og brænde Brændevin paa. Rom var nu ikke det Sted, der var bedst skikket til dette Slags Studium.[4]) Den lille mosbegroede Conchyliemand *Petersen* har jeg før omtalt; men ikke maae jeg glemme vor bekjendte talentfulde Landsmand Maleren *Küchler*, en gammel Bekjendt, med hvem jeg havde gjort Reisen fra Kjøbenhavn til Lübeck og Hamborg, da han første Gang forlod Fædrelandet i Selskab med sin Kammerat

[1]) Landskabsmaleren Anders Christian Lunde (1809—86) opholdt sig i Italien fra 1842 til 1847.

[2]) Theologen Johan Alfred Bornemann (1813—90) var fra 1841 et Par Aar i Udlandet og blev Prof. theol. 1854. Som saadan viste han sig meget uheldig, og Studenterne tvang ham til at søge sin Afsked 1870.

[3]) Den senere Politiker og Minister, daværende Licentiat Andreas Frederik Krieger (1817-93) var i Udlandet 1841—42.

[4]) Ingvard Henrik Linnemann (1818—92), der efter endt Examen 1840 rejste udenlands i flere Aar, blev 1844 Adjunkt, senere Overlærer i Randers, 1851 Sognepræst og var i en Række Aar Medlem af Rigsdagen. Han havde 1842 til Hensigt at nedsætte sig som Borger og Brygger i Vejle.

Petzholdt, der desværre er død i Grækenland. *Küchler* var en fornuftig, beskeden og gemytlig Fyr, der gik sin stille Vei tilligemed sin Hund, der plejede at spise med ham, uden at lapse sig eller at komme Nogen for nær. Han havde ogsaa overladt sit Skjæg til Himlens Styrelse, og han lignede en gammel Romer. Om han enten har havt sin Sjæls eller sin Pungs Fordeel for Øie, da han for ikke længe siden gik over til den catholske Kirke, spørger jeg ei om, og i hvad Motivet end har været, vil jeg ei være den, der kaster den første Steen paa ham. Forresten ere *Küchlers* nærmere Bekjendte enige i at tilskrive hans Overgang hans daglige Omgang og intime Venskab med en meget elskværdig og dygtig, orthodox, katholsk Familie, der stadigen har bearbejdet ham og lovet ham baade Guld og grønne Skove baade i dette og i hiint Liv.[1])

Af Bordkammeraterne i „Lepre" maae jeg ikke glemme vor noksom bekjendte, genialske Landsmand, *Constantin Hansen*, en herlig Fyr, som jeg siden fik meget kjær.[2]) Om ham kan man ikke sige: „Han taler vel meget, men ikke meget vel"; thi han var stille og ei begjerlig efter at høre sig selv, dog var han venlig og omgjængelig, og hvad han sagde, var altid saa fornuftigt, vel betænkt og treffende, at vi gjerne appellerede til hans Dom, selv i hvad der gik udenfor Konstens Sphære. Ved at betragte hans alvorlige Mine og tørre Væsen skulde man ei troe, at han havde herlige, humoristiske Indfald og var en udmærket Carricaturtegner. Han bar intet Underskjæg, men en pragtfuld Knebelsbart, der stod ham fortrinligt.

Endelig var der ogsaa en Ex-Landsmand, Normanden Cand. magisterii *Thue*, en meget beskeden og noget sygelig udseende Fyr, som vi alle kunde godt lide og

---

[1]) Albert Küchler (1803–86) levede i Italien fra 1830 til sin Død. Han havde i sin Ungdom et udmærket Navn som Figur- og Genremaler. Det var ikke før, men først efter Bays Afrejse, at Küchler 1844 gik over til Katholicismen og 1851 blev Franciskanermunk under Navn af Fra Pietro. — Den høit begavede Landskabsmaler Frederik Petzholdt (1805–1838) døde i Patras i Grækenland.

[2]) Maleren Constantin Hansen (1804–80) opholdt sig i Italien i sine yngre Aar fra 1835 til 1844. Bays Omtale af den berømte Mand er meget karakteristisk.

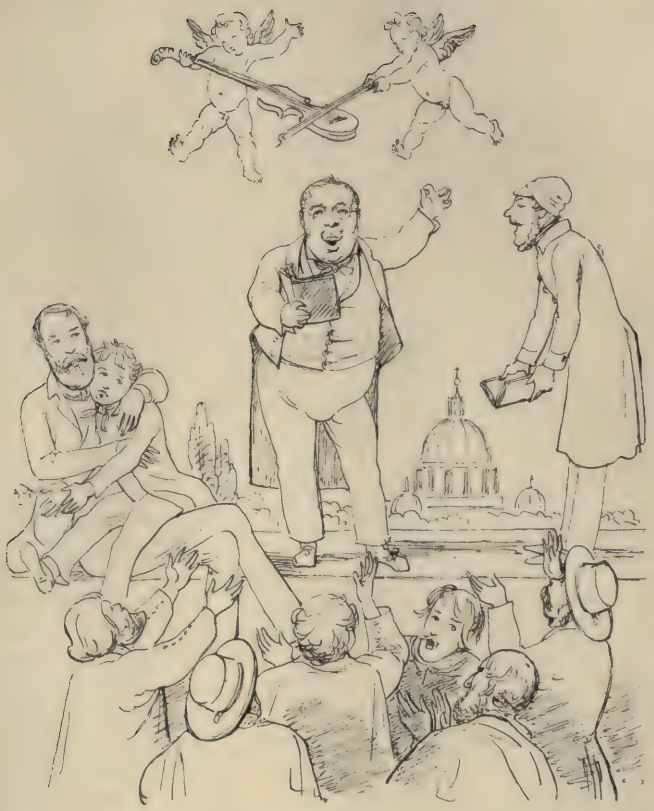

Karikaturtegning af Rud. Bay og hans Følgesvend, applauderet af danske Kunstnere i Rom. Pennetegning af Const. Hansen.

lærte mere og mere at agte som vi successive opdagede, at han besad en ualmindelig Lærdom og et poetisk Gemyt og dertil ikke det ringeste af sin Nations sædvanlige Prætensioner og Indbildskhed, men tvertimod sluttede han sig til os med uhyklet Hjertelighed.[1]) *Jespersen* har jeg omtalt, han blev ogsaa vor fælleds Yndling ved sit godmodige og fordringsløse Væsen. Ulykkeligviis led han, som det syntes, af Strubetæring, hvorfore han holdt en meget streng Diæt og vogtede sig for at anstrænge sin Stemme, men talte altid mezza voce. Saavidt jeg har hørt, har det sydlige Clima ikke gjort den forønskede Virkning til det Bedre. Det var en ægte gentleman efter mit Sind. Skjøndt han sagdes at være bemidlet, lagde han dog ingen Luxus til Skue, kun en høi og priisværdig Grad af Propretet i sit Toilette. Hans Kundskab i visse Retninger af Lægekonsten gjorde ham til vor diætetiske Raadgiver og Dommer, naar der var noget der trykkede os, og gav ham en vis Autoritet iblandt os.[2])

Vignetten, der pryder disse Foredrag, som jeg skylder *Constantin Hansens* Venskab, indeholder de veltrufne Portraiter af bemeldte Bordselskab i „Lepre". Naar man følger Raden fra venstre til høire, vil man see *Jespersen*, hvis legemlige Længde er iøinefaldende, den lille uskyldige Yndling i hans Arme er Cand. theol *Sorterup*, som jeg ei har omtalt, men som siden skal komme for; saa kommer forneden den lille langhaarede *Petersen*, som gjør i Conchylier, derpaa Reversen af *Lunde* og *Raadsig*, som de staae og gaae her i Rom. Normanden *Thue*, den gammelagtige *Küchler*, og endelig *Constantin Hansen* med sin brede Hat. De 2de høitstaaende Hovedfigurer behøver jeg vel ikke at sige hvem er. Det er efter Overeenskomst han har carikeret mig noget; det er for at antyde den humoristiske

[1]) Filologen og Arkæologen Henning Junghans Thue (1815—51) rejste med Stipendium til Udlandet fra 1842 til 1844. Han blev 1848 Lektor ved Christiania Universitet, men døde, kun 35 Aar gammel.

[2]) Se Side 63.

Form jeg giver mine Foredrag. *Telemach* er et Mesterstykke d'après nature og skildret i et Øieblik, da et haardnakket Ord i hans Glosebog gjør ham Hovedet kruset. De 2de spillende Engle betegne en Apotheose af min saameget omtalte og beundrede Amati-Violin. D'hrr. *Bornemann, Krieger* og *Linnemann* ere ei portraiterede, de ere altfor lærde til at assistere ved dette Collegium, de kunne let faae isinde at skrive en Recension, især er jeg bange for Theologen.

(9. Decbr.) Denne Formiddag havde vi et lidet musikalsk Academia hos *Ferrettis*, hvor jeg fandt den franske Musiker Mr. *Bazin*, en vakker Fyr. Signr. *Giordani*, en smuk Mand, Neapolitaner, gift med en Engellænderinde, blæste paa Hoboe. Jeg maatte synge adskilligt, hvoriblandt min italienske tostemmige Barcarola „Vieni o Nice" med min gamle Veninde *Teresina*. Hun havde ikke tabt synderlig af sin deilige Stemme, som fordum havde slynget min Sjæl op i den syvende Himmel, og jeg blev saa bevæget, at jeg nær havde faaet Taarerne i Øinene. Det var en sød — veemodig Gjenklang fra mine uforglemmelige Dage; de 24 Aar, der vare imellem, vege respektueuse tilbage for Tonens Almagt, og jeg følte mig pludseligen forynget og begeistret. I Sandhed! Dette Øieblik var hele Reisen til Italien værd og skænkede mig den kjæreste og varigste Sensation paa hele Turen.

Vi spiiste til Middag i „Lepre" og toge som sædvanlig Kaffe i „Ruspoli". Da jeg havde faaet at vide, at Grosserer *Puggaard*[1]) var her i Rom tilligemed Familie, valgte jeg denne Eftermiddag til at gjøre dem et Besøg, saameget mere som jeg flere Gange havde været hos dem i København og beundret Fruens smukke Landskabsmalerier. De boede her i via Pontifice, en lille

[1]) Den rige Handelsmand i Nakskov og Kbhvn., Hans Puggaard (1788—1866) blev 1816 gift med Bolette Cathrine Frederikke Hage (1798—1847) og gik i 1832 i Kompagni med hendes Broder, Alfred Hage. Denne tog sig efterhaanden mere af Forretningerne, medens Hans Puggaard under Indflydelse af sin sjældne, i høj Grad kunstbegavede Hustru mere og mere gik op i sit gæstfri Hjem og i lange Ophold i Italien.

Gade, der støder op til Corso. Jeg blev modtaget med deres sædvanlige Artighed og tilbragte et Par ret behagelige Timer hos dem. Fruen, en Søster til den afdøde *Johannes Hage*, var beskjæftiget med at male et Prospect af den romerske Campagne, hvortil hun havde taget Skizzer efter Naturen. Det blev siden foræret til *Thorvaldsen* og har staaet paa Udstillingen paa Charlottenborg. Hendes Datter *Maria* (nu Fru *Orla Lehmann*), som jeg ikke havde seet siden hun var halvvoxen, var nu et pragtfuldt stort Exemplar med et godt danskt Ansigt, og hun gefaldt mig meget ved sit naturlige og fordringsløse Væsen.[1]) Hendes Broder, en Yngling paa 19 Aar, var en ægte Typus af en nybagt Student i Lømmelaarene; han bar den saameget yndede Minervas Billede paa sin Kasket, hvilket maa have glædet Romerne usigeligen, og efterabede til Fuldkommenhed sin kjære Papas noksom bekjendte Nonchalance og Importance, hvorfor den sidste ogsaa i Kjøbenhavn havde faaet Navnet „Mylord".[2]) Hans ældste Broder, *Rudolph*, var ikke med, da han havde foretrukken at blive hjemme og more sig med at gifte sig og sætte sig ned;[3]) de havde i hans Sted en pæn lille Kammerpige med fra Kbhvn., men som det heed sig, ikke morede sig synderligen ved denne Udenlandsreise, men dertil kunde hun jo have sine egne Grunde. De havde en ret beqvem Leilighed paa 4 à 5 Værelser, hvoraf de i Leie tilligemed Meubler, Dækketøi og andre Utensilier maatte betale 80 Scudi maanedlig (163 Rbd.). Det er disse enorme Priser der gjøre, at Romerne for det meeste ene og alene leve af de Fremmede.

Efter de her antagne Skikke og selskabelige Former

[1]) Arnette Marie Bolette Puggaard (1821—1849) var ligesom Moderen en i kunsterisk Henseende højt begavet Kvinde. Kort efter hendes Møde med Bay i Rom blev hun d. 26. Juni 1843 forlovet med Orla Lehmann, men døde efter næppe fire Aars Ægteskab.

[2]) Hans Christopher Vilhelm Puggaard (1823—64), den senere saa dygtige Geolog, Ejer af Hjulebjerg.

[3]) Rudolph Christopher Puggaard (1818—85) blev tidlig optaget i Firmaet og i Juli 1843 gift med Signe Andrèa. Ved hans Død likviderede Handelshuset Puggaard.

vilde jeg hos en Familie, der engang har beæret mig med sin Velvillie og Indbydelse, blive anseet for en utaknemlig Slyngel, dersom jeg ei kom jevnligen, og kom jeg end hver evigste Dag, vilde det ret nagle mig fast i deres Yndest og Fortrolighed. I Kjøbenhavn vilde en saadan Vedhængen neppe blive paaskønnet med saamegen Varme, især af Husmoderen formedelst den Mængde Kopper Thevand, Smørrebrød, Snapser, Øl eller Viin og øvrige pligtskyldige Accomodation og Opvartning. Men Romerne leve et mere offentligt Liv, de bryde sig ikke om at man seer hvad de tager sig for, var det end at lappe Buxer eller stoppe Strømper, de pynte sig ikke uden om Festdagene, ere i det hele hævede over alle unødvendige Ceremonier og Dikkedarer, holde usigeligen meget af Musik og Poesie og en luun Passiar og — her trakteres hverken med Spise eller Drikke. Hos *Ferrettis* fik man ikke saa meget som en Priis Tobak for Næsen.

Mit Øre hvilede denne Dag med ikke ringe Interesse paa den yppige *Christina*, den haarfagre *Chiaruccia* og den mystiske *Barbaruccia*, hvorved jeg dog stedse kom til at tænke paa den vise Fader Horats's Ord: quid juvat adspectus, si non conceditur experimentum. *Ferretti* havde en Broder, Signor *Sigismunde*, en aldrende Pebersvend, en smuk Mand, og af Metier Architekt. Han havde et Par Værelser i Huset, og denne gode Onkel var Familiens Kjæledægge, saameget mere som han besad en pæn, lille Formue, der kunde være særdeles zweckmässig til et Udstyr for de 3de giftefærdige Piger, hvorom man ogsaa, saavidt jeg kunde mærke, vare komne saa temmelig paa det rene. En gammel Præst var ogsaa deres Huusven, Signor *Montanelli*, en godlidende, jovialsk Tykkert, der, hvis han var deres Skriftefader, lod til at være yderst facil at komme til rette med. Han havde før været Munk, men havde nu paataget sig en anden mere verdslig og mindre genant Skikkelse. Han sad og spillede Kort med *Christina* og den lille *Luigino*

og lod sig gjøre til Hanrei saa meget, som de vilde. Samme Mand, som jeg siden lærte nøiere at kjende og uagtet min Antipathi mod den catholske Geistlighed kunde godt lide formedelst hans omgjængelige Væsen, var en sand Glæde baade for de Gamle og de Unge, thi han var af dem, man kunde gjøre Jav med, og altid bragte Liv i Selskabet, dertil en kundskabsriig og erfaren Mand, der havde reist meget som Mentor for en Prindsesse, og som tilligemed Munkekutten havde afført sig alle dumme, kirkelige Spilfægterier.

I Musiksalonen, et prægtigt, stort Værelse, stod et Flügel midt paa Gulvet, Sofaer rundt omkring, Malerier paa Væggene, Bog- og Nodeskabe, kort sagt et Konstens Tempel comme il faut. *Ferrettis* Huus var altid Samlingspladsen for de største Konstnere; nogle af dem fik ham til at skrive dem Texten til deres Operaer, hvilket var et Smørrebrød for ham.

Den 13. Decbr. aflagde jeg Besøg om Morgenen hos min Reisekammerat, Capitain *Buttler* i via Laurina Nr. 9. Han havde en nydelig og proper Leilighed, $1^1/_2$ Værelse til 15 Scudi maanedlig, huh! i en Gade som Christenbernikowstræde. Jeg priste mig lykkelig ved at boe i Minervas Bag for det halve, men saa vare mine Vægge ei heller betrukne. I *Telemachs* behagelige Selskab foretog jeg dernæst en lang Spadseretour. Det var en Decemberdag, endeel forskjellig fra vore skandinaviske, som man ikkun pleier at nyde forsynet med en forsvarlig Kavai, Korksaaler eller Galoscher, og hvor Solen ikke viser sig utilhyllet uden ved en grace particulière og ikke giver længere Audients end en Cancellipræsident paa en Referatdag. Her straalede den paa sin høie, skyefrie Himmel i hele sin sydlige Glorie. Ogsaa vrimlede her af beau monde baade tilvogns, tilhest og tilfods. Der var Ansigter at see paa af alle Nationer, og Toiletter — huh! — det var noget andet end paa Langelinie, der ikke har synderlig andet at prale med end Frue *Trepkas* Øine. Her fandtes slige Lunter i Dusinviis. Jeg gik med

Telemach langs med Volden til monte Pincio, der ligger ovenover den spanske Trappe ved piazza di Spagna, gjennem via Sixtina, hvor *Thorvaldsen* boede, og til le quattro Fontane. Ved bestandig at vandre ligefrem efter Næsen kom vi til Kirken S.ta Maria maggiore, der er bygget efter en Vision, som Pave Liberius og Signor Patricius havde begge to A° 352, og Vorherre havde den Godhed ved et Mirakel midt om Sommeren at lade det snee paa dette Sted og netop i det Omfang, som Kirken skulde have. Det er Skade, at Vorherre nuomstunder lader Dhrr. Bygmestere skytte sig selv, han havde maaskee ellers hjulpet lidt paa vor *Bindesbøll* og paa selve sal. Kong *Frederik 6te* til en bedre Plads for Thorvaldsens Museum end den nuværende mindre heldige, hvor det knuses af de omstaaende kolossalske, hvide Bygninger. — —

Da jeg var i Nærheden af *Puggaards*, gjorde jeg dem en Visit, musicerede med Frøken *Maria*, drak Thee og spiiste Oxekjød. Billedhuggeren *Holbek*[1]) var der, og han ledsagede mig derfra til *Ferrettis*, hvor jeg tilbragte Aftenen.

Hvad jeg foretog mig om Formiddagen d. 15., er jeg ikke Menneske for at angive, thi min Journal siger intet herom. Det kan være, at jeg, indhyllet i min varme Lammeskinds Slobrok, har forlænget mit tobakrygende Ophold ved det aabne Vindue for at trodse min Gjenboerske, Signora *Colomba*, eller ogsaa for i den alleruskyldigste Uskyldighed at belure en skraas overfor boende romersk Skjønhed, der gjorde reent i 1. Etage og siden klædte sig paa og gik paa Torvet. Det kan ogsaa være, at jeg har givet mine Morgenfantasier Luft paa min Violino eller ogsaa, at jeg er faldet i Passiar med min Vertinde, Signora *Mariarigiola*, eller med hendes Datter, Signora *Rosa*, eller med Katten, *Bugnanino*, hvoraf man altid kan profitere. *Bugnanino* er desuden

[1]) Billedhuggeren Carl Frederik Holbech (1811—80) kom til Rom 1841, hvor han døde i Fattigdom og halvblind. Han er vistnok Bergsøes Model til den gamle Billedhugger i „Piazza del popolo".

ikke en Kat som andre Katte; det er en gammel Romer og af en saa insinuant og entreprenant Natur, at man har den paa Skuldrene og dens Mustacher i Øret, inden man veed et Ord deraf. Dertil forstaaer den hvert Ord, man siger — paa Italiensk, og giver ikke Madam *Kretzmer* noget efter i Mimik, ja, den gaaer endnu bedre end hun paa Taget i „Søvngængersken".[1]) Det kan endeligen være, at jeg har givet *Telemach* en Lection i italienske Gloser, hvilket har været et endnu mere vanskeligt og mere anstrengende Arbeide end at lære Kanariefugle at synge Viser. — —

Jeg var tilligemed *Küchler* inviteret til *Puggaards* til Middag. *Telemach* var ikke budet med, hvilket i Grunden ærgrede mig, thi jeg kunde ikke begribe, hvad de kunde have imod denne ulykkelige Yngling, hvem de ei engang vilde tillade mig at presentere dem, og hvis værste selskabelige faible jeg forsikrede dem at være den, at han var altfor overdreven høflig og respectueux. Jeg burde saaledes egentligen blive derfra og agere stødt, men da jeg ikke kunde nægte, at *Telemachs* aparte Væsen vilde gjøre ham lidet interessant, og meget vel vidste, at han var altfor ophøjet over saadanne Smaaligheder og gjerne lod sig afspise med et Par Skilling til Kager, saa lod jeg ham skjøtte sig selv og begav mig til Middagsselskabet. Efter Bordet drak vi Kaffe og røg Zigarer i Maaneskin paa en aaben Terrasse, der hørte til Værelserne. Jeg havde nær sagt, at det var en salig Nydelse saaledes efter et godt Maaltid at sidde ved en duftende Kop Kaffe under de svævende Skyer af Havannarøg, medens den klare Maane kaster sit sværmeriske Skin over Tagene og Kirkernes Kupler. Det er ret et Øieblik til at drømme og føle hele Lyksaligheden ved den store Tanke: Du er i Rom!

— Billedhuggeren *Holbek* troer jeg alt at have nævnt blandt mine herværende Landsmænd, og vi er endog

[1]) Den glimrende Solodanserinde og mimiske Kunsterinde Andrea Marie Krætzmer (1812—89), hvis Bravourrolle var „Søvngængersken", fik Afsked fra det kgl. Theater 1835 i sin fulde Kraft.

blevne excellente Venner, saa vil jeg nærmere omtale ham. Havde han ikke været en udmærket Konstner, vilde han alene ved sit Udvortes have kunnet gjort sin Lykke ved at søge Ansættelse som Fændrik i den preussiske Armee, saafremt den gamle Instrux endnu bestandig maatte staae ved Magt, hvori det hedder: „ein Fähndrich muss ein grosser langer Lümmel sein"; thi han har en særdeles zweckmässig Skabelon, hvormed han ogsaa lod til at være tilstrækkelig satisficeret, og satte han dertil Kronen paa Værket ved at pryde sit Ansigt med et gracieust Over- og Fipskjæg og sin Isse med en hvid, buddingeformet Filtehat. Samme Mand var ogsaa som de fleste Malere og Huggere en Smule Musikus, d. e. han kunde slaae et Par Akkorder paa en Guitarre og havde en temmelig brugbar Syngestemme, der havde skaffet ham Ansættelse som Tenor-Chorist i de musikalske „Academier" eller Soiréer, som gaves om Fredagen hos il maestro *Landsberg*, en østerrigsk Jøde og habil Musiklærer, der havde en Mængde vel betalte Informationer og en elegant Bopæl i Corso, hvor han om Vinteren holdt ugentlige Concerter af sine Elever tilligemed andre distingverede Dilettanter og Konstnere og som besøgtes af beau monde.

Til disse „Academier", de eneste musikalske Underholdninger, der gaves i Rom, tilbød *Holbek* at introducere mig til at give en Haandsrækning med i Spillet. Det var nu netop i Aften, at jeg skulde præsenteres. Hr. *Landsberg*, en lille, sortsmuttet, stridthaaret Mandsling med et spirituelt Physionomi og en patriakalsk Stadsnæse modtog mig yderlig freundlich, især da jeg blev ham forestillet som en Konstbruder, og han hørte de velklingende Titler Professor, Königlicher Kammermusikus etc. Selskabet var øiensynligen udsøgt og bestod fornemmeligen af Fremmede, især Englændere. Jeg hørte intet andet Sprog end Engelsk, Fransk og Tydsk, og jeg speidede forgjæves efter smukke Romerinder, indtil jeg omsider fandt eet eneste Exemplar, en

temmelig drøi Dame, lidt paa Retour, med et glindsende sort Haar med en Guldpiil igjennem, et Par Lynildsøine, og hun havde endda et tydsk Navn, nemlig Madam *Fuhrmann*, født Bianchi. Hun var, efter hvad jeg siden erfarede, en virkelig Romerinde, men af uforskammet lav Extraction, Datter af en Vadskerkone og havde været Sangerinde (prima Donna assoluta) paa et af de mindre Theatre. En riig, russisk Diplomat var blevet saa indtaget i hende, at han ægtede hende og lagde sig derpaa til at døe, og saaledes blev hun da en velhavende og yderst elegant Enke, der lever i de store Cirkler og synger ikkun for sin Fornøielse eller for at gjøre andre en Fornøielse. Hun sang ogsaa en Aria med Accompagment af Fortepiano, hvori hun viiste en umaneerlig og næsten utilbørlig Rouladefærdighed; men jeg begriber meget vel, at hun har kunnet imponere Størstedelen af et Theaterpublikum og supplere Resten ved et indtagende Udvortes og lidt hensigtsmæssigt Koketterie. —

D. 17. Decbr. om Formiddagen gik jeg til *Puggaards* med noget Musik til Fortepiano og Violin, som Frøkenen skulde indstudere til behagelig Aftenunderholdning. Hun spiller ganske pænt, hendes Moder maler til det yderste, men hvad hendes Fader gjør, kan jeg lige saa lidt som mange andre give nogen fuldkommen Oplysning om, thi han gaaer for sig selv. Man er imidlertid enig om, at han gjør Penge og Opsigt; til det første hører der unægteligen Talent. En italiensk Improvisator har engang uden at lade sig forbløffe af hans Navn, der er et endnu ulyksaligere og urimeligere Navn i Rimekonsten end Holbergs Troels, besjunget ham — og sang:

Evviva il Signore Pugarti
Protettor' delle belli arti!

Idag d. 18. Decbr. flyttede jeg med *Telemach* ovenpaa i vor beskedne Bolig, hvor vi fik to Værelser, der før havde været occupperede af 2de spanske Præster, der nu reiste bort. *Telemach* fik det inderste, og jeg valgte

det yderste, tildeels for at have desto bedre Øie med ham, og opnaaede at blive alene og blive fri for hans høirøstede og febrilske Sprogstudier. Det kostede 8 Scudi, mere end dobbelt saa dyrt som for et lignende Logis i Kjøbenhavn i Didrik Badskjærs eller Prammandens Gang, der omtrent ere et Facsimile af vor Gade i „Minervas Bagdeel". —

Jeg veed ikke, om jeg alt har omtalt den berømte, ja, næsten utrolige Sproglærde, *Mezzofante*, der taler alle mulige Tungemaal med samt deres forskjellige Dialekter, lige indtil det Sprog, der tales paa Chistianshavn eller længst ude i Adelgade, ja, som er capabel til at sige, hvad Rødgrød hedder paa halvandethundrede Sprog. Jeg havde gjort Bekjendtskab med ham for en Snees Aar siden i Bologna,[1]) hvor han var Abbate og Bibliothekar, og med hvem jeg da talte Dansk, Tydsk, Fransk og til Slutning Arabisk, hvori han ikke blev mig noget Svar skyldig. Nu var han bleven Cardinal og Direkteur for Collegiet Propaganda, hvis Bestemmelse er at oplære Folk af alle mulige Nationer i at læse Paternoster og Ave Maria og tilbede Paven. Jeg havde anseet det for zweckmässigt at kjøbe en lille Samling af de bedste danske, lyriske Digte, som jeg lod smukt indbinde til at overrække min eminente Ven til Hosernes Grønheds Opnaaelse. Jeg valgte nu en Søndag til at udføre mit Forehavende og begav mig til hans Palazzo. Skjøndt han ikke hører til de ægte Mahogni-Prælater, jeg mener til de hyggelig og luuntsiddende Herrens Livtjenere, der have et Fyrstendømmes Indkomster, men boede næsten ligesaa beskedent som Statsminister *Stemann*, og det er meget sagt, blev jeg dog modtaget af nogle skrammererede Tjenere og annonceret af en opvartende Broder in Christo. Efter et kort Ophold i en just ei pragtfuld Sal, kom Hs. Eminence, en liden, tør Mand paa nogle og 60 Aar, som jeg strax gjenkjendte, iført en Slags geistlig Arbeidsdragt eller Slobrok omtrent af samme

[1]) Kardinal Guiseppe Mezzofanti (1774—1849).

Snit som dem, man paa Malerierne seer Vorherre selv bære, naar han spadserer i Edens Have eller inspicerer Arbeidet ved Noahs Ark, og dertil korte Buxer, sorte Silkestrømper og Skoe med Spænder, hvilke sidste unægteligen seer ganske anderledes ud end vore Geistlige med deres lange Matrosbuxer og Vandstøvler.

Jeg talte naturligviis Hans Eminence til paa Dansk, saaledes som man taler ved Holmens Canal, og da han havde seet lidt paa mig, gjenkjendte han mig min Tro ogsaa fra Bologna som den, der havde talt forskjellige Tungemaal med ham, hvilket, ihvorvel jeg ikkun var en Madikke imod ham, dog ikke lidet smigrede mig. Han bad mig sidde ned (hvilket er mere, end Biskoppen vilde gjøre i Kbhvn.), og vi holdt nu en temmelig lang, dansk Conversation. Jeg kunde ikke skjule min Forundring ved at høre ham, der NB. aldrig har været udenfor Italien, tale vort Modersmaal saa correct. Han tilstod, at det kostede endeel Umage, da han let confunderede det med Svensk, som han oftere havde havt Leilighed til at øve sig i. Jeg hørte imidlertid ikke eet svensk Ord. At hans Accent i det Danske havde lidt fremmed, vil man vistnok let tilgive ham. Han modtog min Bog med synlig Tilfredshed, takkede mig og bad mig oftere at besøge sig. Skulde jeg ligne hans Udvortes med nogen hos os bekjendt Mand, skulde det være med Conferentsraad *Stellwagen,*[1]) men allermeest med afdøde Professor *Hornemann,* Botanikeren, og det endog i Væsen, en godmodig og elskelig, gammel Mand.

Efter denne interessante Audientz gjorde jeg mine sædvanlige Visitter til „Lepre“ og „Ruspoli“. Der forestod nu os Danske en meget vigtig Fest, nemlig Julefesten. Denne Gang skulde Gildet staae i Thorvaldsens Lokale i via Sistina Nr. 46, som *Holbek* var Custos over, og hvor der var tilstrækkelig Plads. For at gjøre denne Fest saa ægte skandinavisk som mulig, hvilket i den senere Tid har faaet en ikke ringe Betydning og Vel-

[1]) Højesteretsassessor, Konferensraad Johan Henrik Stellwagen (1782—1864).

klang, havde man besluttet at indbyde alle Svenske og Norske. *Constantin Hansen* og *Küchler* bleve udvalgte til at lave Grøden, og lille *Pedersen*, Conchyliemanden, til at røre om i den under Kogningen og forhindre den i at blive Vælling. I Mangel af Gjæs, der vare blevne sjeldnere siden Gallerkrigen, havde vi den Ressource at tage en Kalkun, hvoraf der var nok i Rom, og som, Gud forlade mig, ligne Cardinalerne med deres røde Hoved. Saa vidt var nu alting i Orden, men Et manglede endnu: en Vise, en rigtig skandinavisk Julevise. Forsamlingen fik den Indskydelse at henvende sig til mig, som den ældste Dannemand. Forgjæves forestillede jeg Dhrr., at det at gjøre Musik til en Vise og gjøre en Vise til Musik ikke var idem per idem. Jeg blev omsider nødt til at bringe Landsmandsskabet det svære Offer, og jeg indvilligede NB paa den Betingelse, at hvorledes end Visen blev, skulde man finde den fortræffelig og rose den, og da jeg i Dag kom hjem fra „Ruspoli", var neppe en Time forløben, før der laae ikke een, men hele to Viser paa mit ormstukne Skrivebord, og da jeg læste dem igjennem, var jeg næsten ligesaa tilfreds som min Ven *H. C. Andersen*, naar han har caresseret sin Muse, og havde det ikke været i Rom, troer jeg, at jeg havde fulgt hans Exempel og løbet stante pede omkring til en Snees Familier og bedt Faddere til Fosteret! —

Man vil erindre, at jeg har omtalt Signora *Gugliumina* ellers kaldet *Nina Terziani*, (Teresinas Søster), der var af en ugemeen og noget nær idealsk Skjønhed, og hvis sorte Øines blændende Straaler vare, saa at sige det romerske Lys, der oplyste en ikke saa ringe Deel af min romerske Existence under mit Ophold her i Aaret 1819. Da jeg dengang var en blond Yngling, der havde Lov til at lade mig bestraale, saa vil man vist ikke finde det forunderligt, at hendes Minde endnu levede som en af Skyer omtaaget Sol paa min Efteraarshimmel, let varmende, men ei brændende. Jeg nægter ikke, at jeg

undertiden paa Reisen hertil, og især da jeg betraadte denne classiske Jordbund, for Tidsfordriv lod alle hiine Scener passere Revue i mit bomstille Sind, hvor *Nina* stod i Forgrunden. Jeg saae i Tankerne den hæslige skudtryggede Greve *Toruzzi*, hendes Forlovede, som hun kaldte l'uomo antipatico. Jeg gik nu i Tankerne med hende paa piazza Navona og betragtede Cometen og spiste Figner og Flesk, medens der blev dandset Saltarella til Guitarrens Toner accompagneret af det pladskende Springvand; jeg stod i Musiksalen i hendes høie Bolig ligeover for chiesa nuova, ved Fortepianoet og sang: „cara per te quest' anima, prova soavi palpiti!" og hun svarede: „caro per te quest' anima" etc. og jeg hørte Selskabet raabe Bravi! Jeg saa mig i Tankerne alene med hende i det tilstødende lille Cabinet, hvor vi pleiede at meddele hinanden et og andet i Fortrolighed, som vi ikke troede kunde interessere de andre og allermindst il Sign. Conte. Jeg følte nu kun altfor vel, at jeg i Grunden syndede med Tankerne ved at vække hine slumrende Minder og beskue hiint forføreriske Billed gjennem Fantasiens Kikhul; men naar jeg saa vaagnede til Bevidstheden om den Række af Aar, der stillede sig truende op imellem hiin Tid og nærværende Øieblik, saa kom jeg uvilkaarligen til at mindes Blichers Novelle: „Ak hvor forandret!" og der strømmede en heel Spand Vand i mit Blod, og jeg følte da, at jeg uden Fare kunde nærme mig til hende og med uskyldig Interesse lade Tanken gjøre en lille Tour tilbage ad Tidens Jernbane og plukke et Par Glemmigeier blandt Ruinerne af hiin fordums Pragt.

Men endnu var jeg uvidende om hendes Opholdssted. Da jeg atter forespurgte mig hos *Ferrettis*, svarede man mig med en paafaldende Ligegyldighed, at man sjelden eller aldrig saae hende, at hun var gift med en Advokat ved Navn *Frediani*, der engang havde tjent i Napoleons Armee og nu var, hvad Franskmændene pleier at kalde un pauvre Sire eller paa Dansk en Prakker, der

ikke var værd at omgaaes med. Hvor de boede kunde eller vilde de ikke sige mig. Jeg følte mig greben af en inderlig Medlidenhed med min Ungdoms Veninde og hendes rimeligviis meget ublide Skjæbne, og jeg besluttede ei at hvile førend jeg var kommen paa Spor efter hende. Jeg spurgte mig for hist og her, men Ingen kjendte Manden. Omsider henvendte jeg mig til en af Opvarterne i Café „Ruspoli", og erfarede jeg virkelig, at en Person af hans Navn pleiede at indtage Kaffe om Eftermiddagen, og jeg bad Verten at skaffe mig hans Adresse. Der hengik nogen Tid, da jeg endeligen i disse Dage fik den forønskede Oplysning. Han boede i via coronare Nr. 210, en Gade tæt ved piazza Navona. Jeg fandt uden Møie Huset, det var just ikke noget Palais og tydede snarere paa tarvelige Beboere. Ad en urimelig lang Steentrappe kom jeg med bankende Hjerte op til øverste Sal, hvor jeg ringede paa. Et lille sorthaaret 6 à 7aarigt Pigebarn lukkede mig op; hendes Træk forekom mig bekjendte, og jeg bedrog mig heller ikke, thi paa mine Spørgsmaal fik jeg at vide, at jeg var gaaet rigtig, at Papa var ude, men Mama var hjemme — benissime! tænkte jeg og treen ind i en Salon, der mindede stærkt om den ædle Dyd, Nøisomhed. Jeg tilstaaer, at jeg følte mig underlig beklemt, medens jeg stod og ventede paa Gjensynet af hende, hvem Naturen engang syntes at have stemplet til at spille en glimrende Rolle. Jeg lod hende endnu engang træde frem for min Fantasie i hine Dages unge 16aarige Ynde — da gik Døren op, og jeg saae — en Kone i den meest respektindgydende Situation, det vil sige med en Krop, hvis Omfang viiste den meest determinerte Bestemmelse til snarest mulig at virke i sit helligste Kald: at formere Menneskeslægten. At gjenkjende mig, udraabe mit Navn og ile mig imøde, var som et Lynglimt. Hun var Romerinde, og det er nok sagt — naar jeg undtager hendes Taille, havde dog Tidens Tand endnu ikke nænnet at tage alvorlig fat paa hende, de ædle, regelmæssige Træk

vare endnu uforandrede, og i hendes junoniske Øine luede endnu en Ild, der ikke var til at spøge med.

Man fortæller, at *Georg* den 3die af England pleiede at yttre, at den Dame, der var meest tiltrækkende for ham, maatte være: fair, fat and forty — jeg kan just ikke sige at være ganske af hans Mening, især hvad den sidste Egenskab angaaer, og jeg kan heller ingenlunde være af en af vore danske Kongers Smag, der skal have sagt, at det skjønneste, man kunde see i Verden, var et Skib for fulde Seil og en Qvinde i velsignede Omstændigheder — især naar jeg ikke selv havde havt Deel i Velsignelsen. Men jeg bestod Prøven som en Helt, og jeg følte mig endog uhyggelig stemt ved at høre Beretningen om hendes Skjebne, siden vi sidst saaes, af hendes egen Mund, og om den spændte Fod, hvorpaa hun stod med sin Familie for hendes Givtermaals Skyld m. m., som jeg ikke har Lyst at meddele andre. Men jeg synes ellers, at Familien *Ferrettis* Hjerte maatte røres ved at see hendes 2de smaae Pigebørn, hvoraf det yngste, 4 à 5 Aar gammel, var i Stand til at forsone En med hele Menneskeslægten!

Her sad jeg nu en Timestid, og da jeg forlod hende, var det med et bekymret Sind og et Bidrag til Menneskekundskab, der hvad hende angik var blandet med Høiagtelse og Medlidenhed. — Jeg har ofte tænkt over Skjæbnens Styrelse i hiin let fængelige Alder, da jeg først lærte hende at kjende. Havde hiin skudtryggede Greve ikke existeret, havde jeg sandsynligen, som man siger, bidt mig fast dér, og hvor forskellig var da rimeligviis min Skjæbne blevet? Hendes romersk-vulkaniske Temperament havde maaskee ikkun daarlig passet til mit nordisk-pflegmatiske, og hun vilde neppe have følt sig vel i vort krakilske Clima, hvor man ei engang forstod hendes Sprog, det eneste hun kunde — dog — hvo veed! Imidlertid bøier jeg mig ærbødigen for Forsynet, der nok bedst veed, hvad der tjener os, og saaledes vil jeg da være enig med mig selv i at takke Skjæbnen og

il conte *Carlo Toruzzi*, for at jeg fik en dansk Hustru og blev Cantor ved Holmens Kirke, hvilket jeg sikkerligen ei var blevet, hvis jeg havde svoret til Ninas Fane. Jeg ansaae det for fornuftigt ei hos *Ferrettis* at omtale mit Besøg hos *Nina*.

D. 20. Decbr. Jeg prøvede denne Formiddag nogle Duetter for Violin og Fortepiano med *Maria Puggaard*. Gik herfra op til *Fredianis*, hvor jeg traf Manden hjemme. Det var en høi, mager og bleg Mand, der saae noget medtaget ud. Han modtog mig med sædvanlig italiensk Artighed, og i sin Samtale røbede han Dannelse og Bekjendtskab med Verden. — Aftenen tilbragte jeg hos *Puggaards* i Selskab med adskillige Landsmænd, hvoriblandt *Constantin Hansen*, med The, Musik og ret lystig og ugeneert Passiar. Uagtet Frue *Puggaard* synes syg paa Legeme og Sjæl, er hun dog den, der ved sin Aand og Venlighed stemmer Selskabet i den behageligste og gemytligste Tone.

22. Decbr. Efter at have besøgt „Lepre" og „Ruspoli" gjorde jeg en Visit til den danske Maler, *Eddelien*, der alt har opholdt sig her nogle Aar med Kone og Børn; hun er en Datter af Naalemager *Hjorth*, som boer i Vimmelskaftet. Denne udmærkede Historiemaler havde just fuldendt en Altertavle, forestillende Christus med 2de Børn, og den forekom mig fortreffelig udført. Med al Respekt for Sujettet havde jeg dog hellere seet ham behandle et, der ikke ligger os slet saa fjernt.[1]) Herfra gik jeg til *Ferrettis* og musicerede lidt med den smukke *Christina*, der var mig en rigtig Madonna, kun lidt for feed, og da nu Sandsen for det Skjønne var vakt hos mig, listede jeg derfra op til mit gamle Ideal, *Nina Frediani*, der — ligesom Raphaels Madonna — vel var lidt anfægtet af Tidens Tand, men ikke desto mindre til-

[1]) Maleren Heinrich Eddelien (1803–52) var tydskfødt, men arbejdede i Kbhvn. og vandt 1837 den store Guldmedaille for Maleriet David og Saul. Han giftede sig 1839 med Olivia Hjorth og rejste med hende til Italien. Ved Hjemkomsten 1844 fik han Dekorationen af Christian den IVs Kapel i Roskilde som Bestilling, men blev under Arbejdet lam i højre Arm og døde.

bedelsesværdig NB med alt Hensyn. Hvad Gammelt og Nyt vi talte om, kommer ingen ved.

23. Decbr. Jeg havde i Formiddag Visit af Landsmanden *Bornemann*, der kom for at hente Juleviserne til Afskrivning, og siden af Dhrr. *Jespersen*, *Krieger* og *Linnemann*. Til Julegildet, som skulde finde Sted imorgen Aften, var uheldigviis af den norske Nation ikkun eet eneste Exemplar, nemlig candidatus magisterii *Thue*, en herlig og beskeden Fyr, som vi alle elskede, og som hang ved os med oprigtig Kjerlighed. — Denne Aften havde vi et lidet „Academia" hos *Ferrettis*, saaledes benævne Italienerne enhver nok saa ubetydelig Konst-Præstation, der ei hører til Dagens sædvanlige Orden, og som svarer omtrent til vort danske: Aftenunderholdning. Hvad der fornemmeligen glædede mig i dette Academia var, at jeg omsider fik min gamle Veninde og Ideal, *Teresina Ferretti*, til at gjøre Vold paa sin Dovenskab og sætte sig til Klaveret, hvor hun sang en Ode til Napoleon. Her hørte jeg da atter den mægtige Stemme, der under mit første Ophold i Rom havde faaet alle mit Hjertes Fibre til at dirre af Henrykkelse, og som havde klinget for mit Øre i en saa lang Række af Aar. Endnu havde Alderen ikke faaet Bugt med dens Malm, endnu trængte hendes Foredrag til Sjælen. Jeg glemte de 20 Aar, der vare svundne, og hendes voxne Døttre; eiheller havde hun den graae, lodne Kjole paa, og hvad ikke hendes forandrede Dragt foryngede hende, saa gjorde hendes Konst det. Aldrig har jeg hørt nogen Sangerinde synge med mere Forstand, Effekt eller i en ædlere Stiil, aldrig nogen, som har bedre forstaaet at gjøre Sangen til det, den i sin Fuldkommenhed bør være: en forhøjet Declamation.

Efter Anmodning maatte jeg ogsaa give min Skilling med i Lauget, og jeg opvartede med „Zelinda", en af mine egne Romancer, og nogle arabiske, der som sædvanligen ikke forfeilede deres Virkning som noget hidtil uhørt. Tractementet ved denne soirée bestod i et Glas

Vand og en Sludder, og dog morede vi os alle fortreffeligen. Vor Verts hele Bekostning har saaledes bestaaet i c. ½ Pot mere Olie til Lamperne. Gid man kunde gjøre Selskaber for ligesaa godt Kjøb i Kjøbenhavn, men — Prosit die Mahlzeit! Der skal sgu andet til!

Det var den høitidelige Juleaftens Dag, da vi skulde feire Aftenen paa nordisk Maneer med det saalænge forberedede Julegilde. Vi fik altsaa travt som Muus i Barselseng. Jeg løb til *Puggaards* for at faa Fortepianoet flyttet til via Sistina Nr. 46. — Vort Selskab blev idag uventet forøget med en nye Landsmand, cand. theol. *Sorterup*, hvis Udvortes ikke svarede til hans Navn, thi han var den blondeste Blondrian jeg har seet. Det var en Mand efter min Smag, hans meest charateristiske Særkjende var en næsten barnlig Naivitet og hjertelig Oprigtighed og Aabenhed. Hans egentlige Studium var Antiqviteter og han var ansat ved Museet for Oldsager i Kjøbenhavn.[1]) Jeg gik med Frøken *Puggaard* og hendes haabefulde Broder *Christopher*, der ogsaa er en Antiqvar d. e. en Mineralog, der gjerne spadserer med en Hammer i Lommen, hvormed han pikker paa Klipperne og de store Stene for at komme efter hvad Materialier Vorherre brugte, da han for 6000 Aar siden skabte denne vor gamle Verden, — enfin, med denne Harthugger og hans Søster gik jeg hen i Julelokalet i Thorvaldsens Værelser for at prøve en Bolero af *Ernst*, hvormed vi agte at glæde Selskabet og lægge vor Virtuositet for Dagen. Efter denne Prøve gjorde vi en Spadseretour til Monte Cavallo, hvor vor Ven Paven boer.

Julegildet. Billedhuggeren *Holbeck* havde med konstnerisk Geni og Smag dekoreret Thorvaldsens Værelser paa det yndigste ved at anbringe Blomster og grønne Festons etc. imellem Statuerne og Malerierne og ikke forsømt at give Thorvaldsens store Statue, der dominerede i Midten, en Laurbærkrands om hans høie Tin-

[1]) Arkæologen Julius Benjamin Sorterup (1815–49). 1832 Assistent ved Museet for de kgl. Oldsager. 1838 cand. theol. 1842 til 43 paa Rejse i Tydskland og Italien. 1848 Præst i Langaa i Fyen, men døde Aaret efter.

ding, og i den store Sal var dækket et Galabord. Et uhyre Juletræ glimrede med utallige Lys og paaheftede Kager, Æbler etc. Snart samledes alle Gjæsterne, Trillingrigets Børn, det romerske Skandinavien; og danske, svenske og rigtignok kun een norsk Tunge, men som hængte paa et godt Sted (vor Ven *Thue*), kappedes om at tilkjendegive deres Satisfaction og hjertelige Sympathie. Grøden, der var lavet af *Const. Hansen* og rørt af den lille *Petersen* med det store Skjæg, blev baaren ind i store topmaalte Fade af disse tvende udmærkede Konstnere, Fædrelandets Ziir, med blussende Kinder og glædestraalende Øine over deres vellykkede Værk.

Som den ældste af den prædominerende og tracterende Nation indtog jeg efter Ordre Høisædet, idet jeg bød min Arm til Sverrigs og Thalias yndige Datter Mlle. *Högqvist*, hvis høie imponerende Figur og noble Holdning expres viiste hendes naturlige Kald til Høisædet.[1]) Ved Siden af os sad den ældste Svensker, Billedhuggeren, Prof. *Fågelberg*,[2]) der havde til Dame den meest distingverte danske Dame, Frue *Puggaard*. Desværre vare Damernes Antal kun ringe og indskrænkede sig til, fra dansk Side: Frue og Frøken *Puggaard* og Madame *Eddelien*, fra svensk til Mlle. *Högqvist*, hendes Søsterdatter Mlle. *Carlqvist*, der var en ganske kjøn Pige, og endelig deres Selskabsdame, hvis Navn jeg ikke erindrer, men det var vel Pileqvist eller Oliegreen eller en Slags Strøm. Summa Summarum: kun 6 Damer. Forsamlingen beløb sig til mellem 40 og 50 Sjæle. Af svenske Herrer maa jeg bemærke en Dr. *Engeström* og en Hr. *Lundgreen*, og til de Danske, som jeg ikke har omtalt, Maleren *Koop*[3]) og en Hr. *Erichsen*, der rejste for sin Fornøielse.

[1]) Den berømte svenske Skuespillerinde Sophia Emilia Högqvist (1812—46) var 1841—42 paa en Rejse i Italien, men blev syg ved sin Hjemkomst og genvandt aldrig sit Helbred. Hun døde i Turin.

[2]) Professor Bengt Erland Fågelberg (1786—1854) boede i Rom fra 1820—45, og i det her omhandlede Aar arbejdede han paa sine nordiske Guder. Da han efter store Triumfer i Hjemmet atter vilde rejse til Italien, døde han paa Vejen i Triest.

[3]) Andreas Ludvig Koop (1792—1849) havde kun et lidet Talent, og da han slog sig ned i Rom fra 1821 og giftede sig med en Italienerinde, førte han trods al sin Flid og Understøttelse et kummerligt Liv.

Det var en sand Fryd at skue den Determination, hvormed vore Gjæster gik løs paa Grøden. Aldrig har Nordens Aand, aldrig har hiin store skandinaviske Idee lagt sig kraftigere for Dagen, aldrig har Broderkjerligheden udtalt sig mere uskrømtet end i det Øieblik, da Alle som En og En som alle foer med Skeen i Grøden og saa i Smørhullet. Det var som en Væddekamp om hvem der bedst kunde lægge sin Patriotisme for Dagen ved at stikke paa Varene. *Telemach* aad saa Øinene stod ham ud af Hovedet. Den ene af mine Viser — som jeg vil kalde „Grødvisen" — blev nu omdeelt til Selskabet, som under min Anførsel gav sig af al Magt til at synge Juleqvad.[1])

Nu gik det løs paa Kalkunerne, og det gode Lune gik bestandig crescendo. Heraf tog Nordmanden *Thue* Anledning til at producere en Sang af eget Fabrik, som naturligviis fandt fortjent Bifald. Lystigheden og Gemytligheden gik crescendo dimolto, og Følgen heraf var diverse Taler af politisk, historisk, philosophisk, humoristisk og moralsk Indhold. Ved Desserten præsenterede jeg med en modeste Suffisance følgende Udbrud af mit Hjertes Trang nemlig: „Damernes Skaal"[2]) — —

Vi hævede nu Taffelet og skrede til Juletræet. Endeel nydelige Smaapresenter med vittige Deviser uddeeltes til Selskabets Notabiliteter og gave Anledning til en Mængde Spøg, bonmots og Lazzis, hvormed Lystigheden forøgedes, hvis den ellers kunde forøges, og Skandinavismen naaede sit Culminationspunkt. Det var nu alt bleven saa silde og Commercen saa høirøstet, at der ikke var at tænke paa den af *Maria Puggaard* og mig projecterede Concert, og sandt at sige var jeg heller ikke synderlig oplagt til at spille. Det var blevet en Time efter Midnat, og vi skiltes nu ad. Jeg gik hjem med min *Telemach*, der lod til at have moret sig godt, takket være Kagerne, og jeg var enig med mig selv

[1]) Viserne, som er temmelig maadelige, er forbigaaede.
[2]) Denne udelades ligeledes.

om at jeg, siden jeg var et lille Barn, aldrig havde havt en interessantere Juul.

Jeg gjorde idag — den 27. Decbr. — en Visit til min Borddame Mlle. *Högqvist.* Hun er unægteligen en høist interessant og aandrig Person, som jeg ikke fortænker nogen, ei engang Kongen af Sverrig og Norge, i at blive indtagen udi. Jeg musicerede lidt for hende paa Niecens Instrument og gjorde den smigrende Erfaring, at ikke faae af mine Romancer vare bekjendte og yndede i Sverrig.

Jeg har nu skaffet *Sorterup* et Logis i mit Huus i „Minervas Bagdeel", hvor han staar under min Commando og hjelper mig at opdrage og tæmme *Telemach.*

28. Decbr. En uhyre mærkværdig og høitidelig Dag! En Dag, hvorom jeg magelig kunde skrive en heel Bog, ja 10 Bøger, en Dag, der giver min musikalske Existence et nyt Opsving. Det var nemlig hiin evig mærkværdige Dag, da jeg modtog min Amati-Violin, en af sin Aske opstanden Phoenix fra Troldmanden i München, den udødelige *Engleder.* Da dens Ankomst med Diligencen blev mig forkyndet om Morgenen, tog mit Blod til at bruse igjennem alle mine Aarer, og jeg følte en Kløen over hele Kroppen lige indtil Fingerenderne som om jeg kunde have havt de røde Hunde. Jeg foer i Klæderne, tumlede ned ad Trappen og pilede hen til la Dogana eller Posthuset. Den var emballeret i Maatter og Høe og udgjorde en saa stor Masse, at man skulde troet, at den var voxet paa Reisen og blevet til en Basfiol. Der var en Mængde Formaliteter, Skriverier og Renderier til Toldere og Pharisæere, saa at der gik over en stiv Klokketime inden man fik Lov til at røre ved Bylten. Denne blev omsider opsprættet, — saa kom endeligen en hvid Kasse tilsyne, — det skjød sig i mig af lutter Rørelse. Saa kom de med et Brækkejern og en Hammer og det uagtet min edelige Forsikring, at der ikkun var en Fiol i den. Saa fik de da omsider Laaget op og fik Syn for Sagen, thi dér laae da hiin uforlig-

nelige Gratie og smilede igjennem Bomuld i taus Majestæt. Saa vilde de vide om den var nye, og jeg havde al min Veltalenhed nødig for at faae dem til at indrømme, at da den var over sine 200 Aar gammel, hvilket dens indvendig paaklinede Døbeseddel bevidnede, og dens Fader Antonius og Onkel Jeronimus og Bedstefader Andreas alt for længe siden vare i Paradis, kunde man vist ei med god Samvittighed kalde den nye. Jeg slap med at betale 7 Scudi i Fragt og Gebyhrer og lod Kassen bære til mit Hjem.

Nu kom da det høitidelige og skæbnesvangre Øieblik, da jeg skulde for Alvor drage den frem af Bomulden ligesom Sommerfuglen af sin Puppe og høre dens nyfødte Røst. Med bankende Hjerte tog jeg den om Halsen. Denne var af *Engleders* Arbeide og af deiligt flammet Ahorn; Snirkelen var en complet Amati-Snirkel af den gracieuseste Form. Det forhen hule og svagelige Bryst hvælvede sig nu høit og kraftigt, og som ved Trylleri havde Mesteren i München vidst at sammenføie Overdækkets mangfoldige Fragmenter og Revner saaledes, at man ved første Øieblik skulde troe, at Instrumentet var nyt. Men nu kom Hovedsagen: Tonen! Med en vis Ængstelse greb jeg Buen og satte den til Strengene. Men snart veeg denne Frygt for en sand Glædes Enthusiasme, da jeg hørte en før ukjendt Kraft og Fylde forene sig med dens gamle, uforlignelige Blødhed og ægte gammel-italienske Klangfarve. Der var en Verden i hver Tone og en complet Egalitet paa alle Strengene. Hr. *Engleder* havde gjort et Mesterstykke, og langt fra at angre de 4 Louisdorer og de 7 Scudi, som den havde kostet mig, ansaae jeg mig nu i Besiddelse af en Skat, som der ikke let fandtes Mage til. Der fulgte et Brev med fra *Engleder* og et fra min Ven *Holm*. Han siger mig, at *Engleder*, der havde 2de af Vieuxtemps' Magginier at reparere, havde for at styrke Brystet i min Amati taget nogle klangfulde Spaaner af en af Magginiernes altfor tykke Ryg, hvilket er meget interessant og for-

høier Violinens Værd betydeligen. Man har skrevet hele Bøger om Bygningen af Violiner, og dog er man ikke kommen eet Skridt videre end for 300 Aar siden; det er, som om dette Instrument ikke kan perfektioneres; dets store Simpelhed er en Garantie for dets Fuldkommenhed; men det er tillige det vanskeligste af alle, og ligesom det er den lydigste Tjener og videste Tumleplads for den begavede Konstner, ligesaa grueligen hævner det sig paa Fuskeren, hvoraf den Talemaade er kommen, at man skal bede Vorherre bevare sig for tvende Ting, nemlig: „Onde Naboer og Begyndere paa Violin".

Jeg gjorde en Visit til en Søster af *Teresina* og *Nina Ferretti*, som jeg ogsaa havde kjendt i gamle Dage, og som jeg havde faaet opspurgt. Hun var nu Enke efter en Officeer, *di Dominicis*, der skal have spillet en uheldig politisk Rolle og en Tid sad arresteret; nok er det, at den arme *Madalena*, ellers *Nena* kaldet, havde gaaet meget igjennem og saae ogsaa mager og forgræmmet ud. Nu boede hun hos sin Svigerfader, en gammel, tør Skolemand, ellers Professor. Hun kjendte mig ogsaa strax igjen, og vi passiarede gemytligen om gamle Dage. Det var ogsaa et musikalsk Huus.

Den 31. December, denne Aarets sidste Aften, vare vi inviterede til Selskab hos Major *Molière*. Her blev musiceret. Majorens 2de Børn vare udklædte i Hyrdedragter og declamerede. Saa blev der drukket Thee og spiist Kager etc., og derefter dandsede man lige ind i det nye Aar, da man indbyrdes ønskede hinanden *felicissimo capo d'anno*, paa Dansk: Glædeligt Nytaar! *Telemach* sov, og vi vare alle glade og fornøiede.

Saaledes endte nu Aaret 1842 for mig i Rom, og jeg ønskede, at alle mine gode Venner i Kjøbenhavn maatte ende det lige saa glædeligen og med saa behagelige Udsigter for det kommende. — Et muntert Sind, Penge i Lommen og Vorherres deilige Verden aaben for sig — hvad kan man vel ønske sig mere?

III

Det var Nytaarsdag. Dersom jeg havde været hjemme i Kjøbenhavn, havde jeg begyndt denne Dag med pligtmæssigen at begive mig over i Bremerholms Kirke og hørt den gamle Provst *Holm* præ — nei, jeg vil blive Sandheden tro og tilstaae min Ugudelighed, jeg havde, lige saa snart den Gamle var kommen vel op paa Prædikestolen, taget Flugten og var løbet over til mit Hjem[1]) og kastet mig i Vellystens Arme, det vil sige, jeg havde drukket Kaffe og røget Tobak til, hvilket jeg haaber, at Vorherre vil tilgive, da det skeete med den stadige og tildeels paa Erfaring grundede Overbeviisning, at jeg kunde omtrent hele Prædikenen udenad, inden den blev skrevet og holdt. Derpaa vilde jeg være gaaet ud for pligtskyldigen at gratulere visse høit- eller nærstaaende Folk glædeligt Nytaar og ønsket dem dit og dat, som jeg antog, at de havde Lyst til, f. Ex. de Gamle at leve længe, de unge Piger en Kjæreste inden idag et Aar osv. Derpaa var jeg gaaet hjem at nyde et just ei overdreven luxuriøst Middagsmaaltid; saa havde jeg sat mig til at give mine Børn en velmeent Lexion paa Klaveer, og endeligen havde jeg tilbragt Aftenen hos nogen af Familien med at spille Kort og tabe nogle Markes Penge. Summa summarum, jeg havde tilbragt denne hellige Dag paa en temmelig upoetisk Maade.

Men Nytaardagen i Rom! hvor forskjellig var den ikke! Jeg begyndte rigtignok med at ønske min Vært og Værtinde, deres elskværdige Pigebørn og Katten Bugnanini

[1]) Bay boede omtrent lige overfor Holmens Kirke ved Holmens Kanal No. 253, nu Nr. 24, en Bolig, som vistnok var valgt for at lette ham Besværlighederne ved Cantor-Embedet.

un felicissimo capo d'anno; men den tidlige Morgen (Klokken var neppe 6) saae mig helt embarqueret med et Kompagnie af mine Landsmænd og den svenske Doctor *Engeström* paa en Tour til Frascati. Vi vare 3 Vogne fulde, og mit Selskab bestod af *Sorterup, Constantin Hansen* og *Telemach.*

— — Kl. $3^1/_2$ kom vi hjem til det gamle Rom. Derefter drak jeg The hos *Puggaards* i Selskab med *Jerichau*[1]) *Tybierg*,[2]) *Küchler* og Maleren *Tømming* (en Holstener og lidt til Aars). Aftenen tilbragtes i „Lepre", hvor vi nøde lidt Kage (fornemmeligen for Telemachs Skyld) og lidt Viin. — Saaledes tilbragtes da Nytaarsdag.

3. Jan. Denne Aften var jeg til musikalsk Soirée hos den russiske Greve *Villehoursky*. Han boede i et Palazzo paa Pladsen Santi Apostoli. Vi begyndte med en Quartet af Mozart i A-dur. *Eckert* spillede naturligviis 1ste Violin. (Jeg er vis paa, at han antog det for umuligt, at jeg kunde spille den, uagtet jeg har spillet den mange Gange, førend han kom til Verden, og kunde den næsten udenad; men dette kunde han jo ikke vide, og i ethvert Tilfælde maatte han ansee det for afgjort, at han kunde spille den langt bedre end jeg). Man maa forresten ikke tro, at jeg brød mig om, hvad Stemme jeg spillede, især da jeg mener, at der skal ligesaameget Talent til at udføre 2den Stemme comme il faut, som i det Hele til at akkompagnere, hvilket neppe en af ti Musici forstaaer; men han kunde jo pro forma og af Høflighed have engang anmodet mig om at spille 1ste Violin til Afvexling, men, hast Du mich gesehen. Hr. *Landsberg* spillede Bratsch, og Greven Violoncel.

Derpaa kom en Trio af Mendelssohn-Bartholdy, som jeg fandt meget kjedsommelig og bizar. Det er ellers

[1]) Billedhuggeren Adolph Jerichau (1815—83) kom med Fregatten „Rota", der skulde føre Thorvaldsen hjem, til Rom 1838, hvor han de første Aar levede syg, fattig og modløs. Senere gik det fremad, 1845 giftede han sig med Elisabeth Baumann, hvis Navn bidrog til at forøge Ryet af hans, og rejste hjem 1846. Han var Akademiets Direktør 1857—1863.

[2]) Arkitekten Hans Christian Tybjerg (1815—79). Hans kunstneriske Udvikling hæmmedes af Sygdom, og 1842 til 43 opholdt han sig i Syden, mest af Helbredshensyn.

en yderst genialsk Componist, af hvem jeg har hørt flere deilige Ting, men han er stundom betagen af den sædvanlige tydske Manie i Bessermachen og Originalitet, der næsten altid er paa en god Smags Bekostning.

Til Slutning spillede vi en Quartet af Beethoven i Es-dur,[1]) der var impertinent svær og maaskee en af dem, som denne originale Componist i sin sidste Døvheds Periode havde skrevet expres for at sætte de Spillende paa Pinebænken og faae dem til at standse hvert Øieblik, hvorudover han da skal have leet saaledes, at han var nær ved at falde ned af Stolen. Vi kom imidlertid skikkeligen fra den, og man fandt den ganske guddommelig, hvilket Musici altid pleie at gjøre, naar en Musik blot er dygtig vanskelig, idet de applauderer sig selv over at have faaet Bugt dermed uden at brække Halsen.

Jeg erkjender af ganske Hjerte denne Komponist for et af de største Genier, Verden har frembragt; det er blot Skade, at hans Værker fordre en saa høi Grad af Virtuositet, at man sjelden faaer dem at høre i deres Fuldkommenhed, og saaledes blive mange af dem utilgængelige for almindelige Musici, og deres Originaliteter blive da ofte, slet udførte, til Carricatur. Ei heller kan man sige ham fri for Bizarrerie og musikalsk Durkløb, saa at jeg tit har ønsket, at Nogen vilde sige mig, hvad det egentlig skulde betyde, som jeg hørte, — og saaledes har jeg foretrukket Haydn og Mozart, der ere langt tammere og iørefaldende. Der er imidlertid nogle af hans Kvartetter, som jeg sværmer for og gjerne spiller, hvor jeg kan blive ordentlig understøttet.

5te Jan. Besaae jeg tilligemed *Bornemann*, *Krieger* og *Telemach Thorvaldsens Atelier*, hvor *Holbek* førte os hen. Jeg beundrede her hans Christus og Apostlene, bestemte til vor Fruekirke, en stor Hest med en kort Hals, bestilt til Warschau, Lord Byron, Grevinde Ostermann. Af *Holbek* fandtes her et Basrelief forestillende Proserpinas Rov, der forekom mig meget zweckmässigt.

[1]) Antagelig op. 127, den første af de sidste „store Kvartetter".

Herfra gik vi hen for at besøge den tydske Maler *Werner*, en af Medsangerne hos *Landsberg*, en lille, blond Fyr med en umenneskelig Haarvext i Ansigtet, ellers Skjæg kaldet, hvilket gjorde ham til en Adonis i egen og kanskee andres, men ikke i min Indbildning.[1]) Han var desværre ikke hjemme; men vi toge os imidlertid den Frihed at beskue nogle af hans Pensels Haarvextes Frembringelser. De vare ret smukke, men interesserede mig dog ikke saa meget som en Samling af gamle Citherinstrumenter, Mandoliner, Theorber med lange Halse og af capricieuse Skabeloner. Han brugte dem formodentlig til Modeller.

6te Jan. *Helligtrekongersdag.* Det var Regnveir og koldt, men hvad gjør det? Hele den romerske Ungdom jublede over de rare Helligtrekonger, der havde bragt dem saamange deilige Kjepheste, Trompeter, Dukker og Heste med Piber i Slutningen etc. etc. Ogsaa jeg var glad og fornøiet, endskjøndt jeg Intet havde faaet; men jeg var jo i Rom, og det er meget sagt.

Jeg veed ikke, om jeg har berettet, at vor høie Landsmand, Prinds *Friderich af Hessen*, den meget høie Landgreves og hendes kongelige Høiheds Prindsesse *Charlottes* Søn beærede i denne Tid Rom med sit Besøg.[2]) Da jeg var personligen kjendt af ham, ansaa jeg det for et quasi nødvendigt Galanterie at gjøre ham min Opvartning, og saaledes begav jeg mig da hen til hans Bopæl, som var i Corso, paa Hjørnet af via pietra. NB. det var ikke noget Palazzo, men en ganske modest Bopæl i et bramfrit Huus, og herpaa var nu Intet at sige, saa megét mindre som Papa sandsynligviis ikke har været saa overdreven rundhaandet med Reisepengene; imidlertid fik jeg siden at vide, at Hs. Durchunddurchlauchtighed maatte betale 100 Scudi, ɔ: omtrent 200 Daler maaned-

[1]) Karl Friedrich Heinrich Werner (1808—94), berømt Arkitekturmaler, opholdt sig i Italien siden 1833.

[2]) Landgreve Frederik af Hessen-Cassel (1820—84), Søn af Arveprins Frederiks Datter Charlotte og Landgreve Vilhelm af Hessel-Cassel, foretog 1842 ombord i Fregatten „Thetis" et Togt til Konstantinopel eg besøgte derfra Italien. Han boede efter 1863 i Tyskland.

lig for et Par temmelig simple og tarvelig meublerede Værelser for sig og sin Kavaleer, Kammerjunker *Oxholm*,[1]) og dette syntes mig rigtignok noget vel grovt. Prindsen var hjemme og modtog mig paa en meget nedladende og fidel Maade. Vi sadde og passiarede en Tid om Reisen, og han fortalte mig, at han kom fra Grækenland, og viste mig adskillige smukke Ting, som han havde medbragt derfra.

18. Jan. Prøve hos *Landsberg* Kl. 2 paa et Ave Maria af *Arcadelt*, en herlig Composition, og dernæst paa en Aria og Chor af „Euryanthe". Jeg listede mig væk og løb ud til St. Peter for at høre en *Messa cantata*. Hs. Hellighed Paven var selv tilstede med alle sine hermelinsklædte Cardinaler, sin guldbroderede Guardia nobile og sine brogede Schweitzere og et betydeligt Mylr af Mennesker. Her var ikke mindre end 2 Orchestre og 2 Orgeler i Gang.

Cantaten var ikke, som jeg havde ventet mig, i den gamle, imponerende Kirkestiil, men aldeles nymodensk og theatralsk. Det er mærkeligt, at paa samme Tid, som man gjør sig en Samvittighed af at bibeholde indtil hver Tøddel af den gammelkatholske Ritus og Ceremoniel, giver man Ævret aldeles op for den tilsvarende Musik og tillader Nutidens Tonesættere at extravagere og at betage Kirkestilen alt det eiendommelig simple, rørende og opbyggelige, som skulde minde Tilhørerne om, at de vare i en Kirke og stemme Sindet til Andagt, og det især paa et Sted, hvor man har Bibliotheker af de Gamles almindeligen erkjendte og tildeels uefterlignelige Mesterværker til fri Raadighed. Det eneste, der interesserede mig, var en Solo af en smuk, mandlig Sopranstemme. Orglernes Mellemspil var noget skjændigt Dudleri, Accompagnementet var daarligt, Anføreren stod og pryglede Takten i Pulpeten med en tyk Papiirstamp, saa at det gjenlød i hele Kirken; det var for mit Øre

[1]) Vistnok Premierlieutenant i Søetaten, Kammerjunker Harald Peter Oxholm (1807—69), Afsked 1852 som Kaptajn, Ejer af Taarnholm ved Korsør.

en complet musikalsk Bastonnade, og jeg kan ikke begribe, hvorledes Italienerne, der have saa megen Musiksands, kunne fordrage denne Liderlighed. Jeg troer alt før at have udtalt min Ærgrelse over Takteringsvæsenet i det Hele, som virker forstyrrende, og som jeg tildeels anseer for unødvendigt. En ordentlig Musikus maa kunne holde Takt og bevare det Tempo, som Kapelmesteren eller Komponisten har angivet under Indstuderingen. Orchestret maa rette sig efter Sangeren eller det prædominerende Instrument, f. Ex. 1ste Violin. Det er Anførerens Sag at prøve Musikken saalænge, indtil den gaaer af sig selv, og han behøver da blot at marquere de første Takter af et nyt Stykke eller de muligen indtrædende Nuancer af *ralletando, stringendo* m. m. Salig *Claus Schall* førte vort Orchester an med sin Violin, og det gik fortræffeligt. Skulde det virkelig være nødvendigt eller zweckmässigt for at holde et stort Musikpersonale sammen som f. Ex. her i Pederskirken, da vilde jeg foreslaae at placere Dirigenten bag en liden Coulisse i Form af en Pjedestal eller Candelaber, saa at han kun blev synlig for Orchestret, og der kunde han da med en Pind eller Ingenting i Haanden telegrafere og skabe sig saa arrig, som han vilde, skjære Ansigter, skele og vrænge Mund af Hjertens Lyst, naar blot ikke Publikum saae derpaa.

Denne Peders Cantate laborerede ellers fælt af den sædvanlige uhyggelige Vidtløftighed, saa at man blev mere end eengang trængt paa Naturens Vegne, inden den fik Ende. Hertil kom d'Hrr. Præsters snøvlende Messe, og Psalmodierne som Mellemretter; thi disse Vorherres Kammertjenere ere her lige saa lidet Sangere som hjemme hos os, men synge „wie der Schnabel ihnen gewachsen", som Tydsken siger, om den end var blevet til en Svinetryne, og have Monopol paa at sønderrive sin Næstes Øren, uden at han tør mukke. Ved saadan Leilighed har jeg tit hjemme hos os i mit stille Sind udbrudt med Cicero: *quousque tandem abutere patientia nostra!*

og ønsker, at vi engang maatte faae en musikalsk Biskop, der vilde befale sine Præster at læse op, hvad de ei formaaede at synge. Jeg troer ikke, at Vorherre vilde blive vred herover, og hvilken Soulagement for Menigheden!

Jeg forlod St. Peder uden at være synderlig opbygget, men snarere noget nedrevet.

Aftenen tilbragte jeg hos *Puggaards* i Selskab med *Küchler, Lunde, Raadsig, Constantin Hansen, Petersen* og *Sorterup.* Vi morede os med at improvisere over Osten og Vinen, og *Hansen* spillede Saltarella og Tarantella paa Guitarre.

22. Jan. Søndag. Efter Aftale med Sig^ra *Nena* gjorde vi tilsammen en Visit til hendes Lærerinde Sig^ra *Marianina de Rochis,* Harpespillerinden. Det var en vakker, lille, buttet Kone, og da man her i Italien altid pleier at gaae lige til Tingen, saa grebe vi strax til Vaaben og satte os til at spille en Duet for Harpe og Violin. Den gik admirabelt, og et evigt Venskab knyttede sig mellem mig og Signora *Marianina.* Hun spillede siden Adskilligt alene, og jeg troer at lade hende vederfares Ret ved at erkjende, at hun besad et ganske ualmindeligt Talent og vidste at behandle dette delikate og vanskelige Instrument med en Virtuositet, Præcision og et Foredrag, som jeg ikke erindrer at have hørt Mage til. Hertil kom, at Naturen havde begavet hende med et Harpespillerskes næsten uomgjængelig nødvendige Attribut, et Par smukke pølsede Arme, saa at man maatte ønske sig at være i Harpens Sted — uh! — det kløer mig i Sidebenene ved at tænke derpaa!

24. Jan. Jeg mener nu at have givet mine Læsere et ikke uinteressant Begreb om Betydningen af den Stad, jeg nu beboede, og de ville sikkert indrømme mig, at en Smule Regnveir ikke har Stort at betyde, og at det endog giver en velkommen Anledning til i huuslig Ro at hengive sig uforstyrret til sine Reflexioner, til historiske Studier, Optegnelser og Forberedelser til hvad man agter at see, naar Himlen bliver klar. Ja, den blotte

Tanke, at man er i Rom, har som sagt noget tidsfordrivende og saliggjørende ved sig; man hører Folkene i Huset tale det deilige, italienske Sprog, hvilket for mit Øre har endnu mere Charme end en af Musikforeningens Concerter, selv om man opførte den meest gribende af *Hartmanns* Compositioner.[1]) Jeg seer ud af Vinduet og skuer i den ene Ende af Gaden Murene af Jesuiterkirken, og i den anden Ende, ganske tæt ved mig, lige ind i „Minervas Bag". Ligeoverfor har jeg endog opdaget et smukt Exemplar af en ung Romana, der hver Morgen lukker Vinduerne op og gjør reent, dog uden at slaae Potter ud, og gaaer saa paa Torvet stundom igjennem Minerva. Jeg vilde min Tro gjerne lade mig sætte i Slutteriet, naar det blot var i Rom!

Min Maves voxende Fordringer drev mig omsider ud til det gamle „Lepre" og „Ruspoli". Derfra gik jeg til Sig^ra *Nena* og besøgte med hende Søsteren *Nina*, der havde forandret sin Bopæl fra via Coronari til en pæn Gade tæt ved Palazzo Farnese. Her slap man for Opgangen af de mangfoldige Trapper. Dog maa jeg ikke rose Værelsernes Elegance; imidlertid var hun ret vel fornøiet med Byttet. Stakkel! havde jeg kunnet dirigere Skjebnen, skulde hun have beboet et Palazzo!

Jeg fulgte siden, efter Indbydelse, med *Teresina Ferretti* og hendes 3 elskværdige Døtre *Christina, Chiara* og *Barbaruccia* til Teatre Valle, hvor de havde taget en Loge i 5te Etage. Det var en frygtelig Høide, og jeg vovede neppe at see ned i Parterret af Frygt for en Overhaling og en Saltomortale, hvorfra jeg neppe vilde være kommen saa godt som Landsmanden *Jacobsen*, der gav hiin Extraforestilling i vort Theater fra 2den Etage uden at lædere sig og uden at fornærme, men blot som en Prøve paa sin Adresse.[2]) Jeg holdt mig i Baggrunden,

[1]) Musikforeningen var stiftet 1836. Baade her og andetsteds spores hos Bay en vis Bitterhed over at være overset af de yngre, førende, danske Musikere, særlig Gade og Hartmann.

[2]) Under Opførelsen af „Aprilsnarrene" 16. Jan. 1830 styrtede en ung Jøde ud af en Høkerloge ned i Parkettet uden at tage Skade deraf.

som det desuden sømmer sig en galant Cavaleer. Man gav 1ste Act af „Saffo“ af *Pacini; Rita Garbussi* havde Hovedrollen og sang som en Engel, og Partiet syntes skrevet expres for hendes Mezzosopranstemme. Tenoristen *Balzar* skreg noget myrderligt og blev naturligviis stærkt applauderet. Jeg tænkte paa Mars i den trojanske Krig, der, efter Homers sandfærdige Rapport, skreeg saa høit som 10000 Mand (men det var nu ogsaa en Gud, skal jeg sige vos. Vore Præster hjemme i Kbhvn. have ogsaa i denne Henseende noget Guddommeligt ved sig, i det mindste kjender jeg 3 af denne Slags, hvoraf de 2de endog ere unge Begyndere, der love det Uhørte, hvilket er til stor Beqvemmelighed for alle Beboere i Nærheden af Kirken, som da kunne høre Præsterne hjemme i deres respective Værelser og slippe for at give Tavlepenge). Musikken til „Saffo“ behager mig meget; den er i høi Grad melodieus og iørefaldende (men for Guds Skyld ikke mine Ord igjen til *Hartmann* og *Gade*, thi det er jo en Hovedfeil, og de ville ansee mig for en Klodrian, hvis de ikke allerede gjøre det.)

Jeg maatte desværre gaae, da jeg var inviteret til *Puggaards*. Jeg maatte heran med min Amati, og jeg spillede en Bolero af Ernst, hvortil *Maria Puggaard* accompagnerede mig, og dernæst nogle Variationer af Bériot. — Forfængeligheden er tit en Spore til noget Godt, thi det er rigtignok, at min lille, musikalske Reputation i Forening med min tidlige legemlige Udvikling, der gav mig, om ikke Fordring, saa dog Lysten til at benævnes med Titelen *Hr.*, bragte mig et Aar før ud af Skolen, end jeg havde complet gjennemgaaet den, idet jeg lod mig privat dimittere, og det var jo godt, især siden jeg slap godt fra Examen.

26. Jan. Siden jeg var i Værk med at gjøre Visitter, gik jeg op til min theatralske Veninde, Mamsel *Högquist*, med hvem jeg havde en underholdende og gemytlig Conversation. Da vi kom til at tale om mine egne Smaa-Compositioner i Romancestilen, og jeg gav hende en

Prøve af diverse af dem, overraskedes jeg behageligen ved at høre, ei alene at hun kjendte dem, men at de vare almindeligen bekjendte og, for at bruge min Ven, Digteren *H. C. Andersens* Udtryk, erkjendte for ei at sige yndede i Sverrig. Især var dette Tilfældet med „Vift stolt paa Codans Bølge" og „Smilende Haab". (Da jeg i Aaret 1815 forfattede Texten og Musikken til den sidste og gav den til en enkelt Person[1]) med Bøn om at beholde den for sig selv, hvilket høitideligen lovedes mig, da tænkte jeg visseligen paa Intet mindre, end at den nogle Aar derefter skulde blive udbredt over alle de 3 nordiske Riger.) — Jeg er dog Noget, som Perseren siger, og har dog ikke altid slugt Snavs!

Medens jeg i Rom øste i fulde Drag af Livsnydelsens Kilde, gik min *Telemach* stadigen i sit philosophiske Drømmerie. Paa Concerten igaaraftes sad han som det syntes i en lethargisk Slummer og tog ingen Notice af Prumes „Melancolie". Han var i en anden Verden og maaskee med Tankerne paa Bornholm, som var det Sted, der som oftest pleiede at fremstille sig for hans Erindrings laterna magica, og som han gjerne talede om. Om Rom talede han derimod næsten slet ikke, og jeg havde i det Hele gjort den Iagttagelse, at der hørte almindeligen en rum Tid, i det mindste et Aar til, førend et Sted eller en Begivenhed ret indprægede sig i hans Hukommelse og vakte hans Interesse. Skjøndt menneskefjendsk og ikkun fiderende paa hvad jeg sagde, havde han dog i den senere Tid nærmet sig til Landsmanden og Contubernalen *Sorterup* med et Skin af Fortrolighed, og affordret ham hans Mening om Et og Andet. Saaledes fortalte *Sorterup* mig, at han alt i nogen Tid havde hver Morgen henvendt sig til ham med Bøn om en samvittighedsfuld Besvarelse af 3 for ham høist

[1]) Bay sigter her til sin Ungdomskærlighed, Camilla Buntzen. Se Bay Bind I og II, Register.

vigtige Spørgsmaal, nemlig: 1) Maa jeg ikke herefter gjøre hvad jeg har Lyst til? — Hertil svarede *Sorterup* efter min Instrux altid: Jo! 2) Maa jeg ikke herefter have Lyst til, hvad jeg har Lyst til? — Dette kildne Spørgsmaal blev naturligviis igjen besvaret med: Jo! 3) Maa jeg ikke herefter tænke paa hvad jeg har Lyst til? Svar: Jo! — Og dermed havde da *Telemachs* Sjæl faaet Ro for en Stund. Det vilde have været meget farligt at besvare et af disse interessante og betydningsfulde Quæstioner med: Nei! Thi da han engang henvendte sig til mig og jeg, ifølge min Mentoriske Viisdom, tillod mig at bemærke ved det 2det Spørgsmaal, at jeg kun kunde samtykke conditionaliter, nemlig under Forudsætning af, at han ikke vilde faae Lyst til andet end hvad der var fornuftigt og velanstændigt, blev Ynglingen frygteligen irriteret, skar nogle gruelige og forhen useete Ansigter og begyndte saa smaat at hyle, hvorudover jeg saae mig nødt til at tage mine Ord i mig igjen, erklære dem for en Distraction, og erklære ham paa det høitideligste, at jeg ikke skulde have det ringeste imod at han havde Lyst til det han havde Lyst til. Det varede endog længe inden Freden blev sluttet og hans Ansigt kom i de gamle Folder, og jeg tog mig vel ivare for ikke oftere at komme paa den Galei, og aldrig at indlade mig med ham i moralske Discussioner. I religiøse Sujetter vidste jeg at han var sadelfast og af den rette Tro, thi en af hans fordums Lærere havde engang fortalt mig, at han i en Afhandling han havde skrevet om Lidelseshistorien havde brugt det energiske Udtryk: „Vistnok var Judas en Skideknegt!“ I Sandhed man skulde tro, at det var af *Grundtvig*; saadan en ægte dansk Kraftcompakthed ligger der i det.

Til min Ulykke havde min trofaste Hjelper i Dyrtæmmeriet *Sorterup* i disse Dage forladt os og valgt en anden Bopæl. Han foregav, at det var for at faae mere Sol; men jeg har en hemmelig Formodning om, at det skeete for at undgaae at blive vækket af mig om

Morgenen; thi kom jeg endog nok saa sildig, var det ham dog altid for tidlig, og jeg troer, at han havde Lyst til at blive herefter liggende til om Eftermiddagen og at lade Dagen begynde med Middagsmaden. Maaskee begyndte han og at blive bange for *Telemachs* tusculanske Qvæstioner, og jeg fortænker ham saamæn ikke deri.

1ste Februarii. Jeg gik til Prøve, nemlig hos *Nena*. Dér skulde efter Familiens Bestemmelse imorgen Aften gives et musikalsk „Academia" i Huset, og derfor maatte der prøves lidt. Jeg skulde nemlig lade mig høre paa Violin og udføre noget med en Claveerspiller, en Signor *Conti*. Han var just ingen Hexemester, og de Noder, han havde medbragt, var noget maadeligt Gods. Det, der gik bedst, var en Polonaise af *Rode*.

2den Febr. Jeg gik da til Academia hos *di Dominicis*. Værelserne vare reengjorte og dekorerede. Flygelet stod midt i Stuen, Familien i deres bedste Klæder og neppe gjenkjendelig. Selskabet bestod af 40 Personer af begge Kjøn, alle stive og pyntede. Herrerne i sorte Klæder og med hvide Handsker, ligesom hjemme hos os, hvor hiin Hyperpropretet gaaer saa vidt, at Folk af suprême bonton som f. Ex. Digteren *H. C. Andersen* endog bærer hvide Handsker paa Comedien og saaledes berøver Publikum Synet af de Tryllefingre, der skrive de fortryllende Eventyr om den grimme Ælling og Prindsessen paa Ærten. — Jeg spillede nu altsaa det bedste jeg formaaede — reverenter talt noget Skidt. En Sig^ra *Rossi* sang nu en Buffoduet med Signor *Buonomi*. Hun havde en prægtig stærk Stemme og god Intonation, og han var en ypperlig Buffo. Det er en Genre hvori vi Nordboere staae langt tilbage for Italienerne. Denne vis comica er dem medfødt og naturlig, istedetfor at den hos os er Affectation eller Carricatur, især hos Tydskerne. En Duet for 2de Harper blev udført af *Marianino de Rochis* og hendes Eleve. Flere Herrer sang Arier og Duetter, hvoriblandt især Duetten af

„Elisire d'amore" blev ypperlig udført af *la Rossi* og *Buonomi*. Saa kom en Solo for Harpe af *Marianina*, og siden spillede jeg med hende en morceau de salon af Ernst og nogle Operasager, slet arrangerede. Til Slutning maatte jeg paa Familiens Opfordring synge arabiske Viser og spanske Romancer, hvilke man ikke undlod at applaudere kraftigen.

Iblandt Damerne var der ingen, der just var indrettet til at forvandle Ens Hjerte til en Steeg. Efter Concerten troer man maaskee at Selskabet gik til Taffel? — Jo pyt! nei, da Klokken var $10^1/_2$, pillede alle af, hver til Sit for at holde Aftensmaaltid som de kunde bedst i deres eget Hjem, som Skik og Brug er her i det gamle Rom. Her fik man hverken Vaadt eller Tørt; men Herregud! man havde jo faaet Musik! Man havde seet og ladet sig see, og naar alt kommer til alt, er det dog noget og nok værd at klæde sig paa for; det er unægteligen meget beqvemt for Værten og Værtinden, og man er dertil fri for det forstyrrende Spektakel af Thekopper og Tallerkener, som pleier at være den prædominerende Musik i vore kjøbenhavnske Soiréer. Maa jeg derfor bede, at man vil lade være at formalisere sig over mine Romere!

4. Febr. *Ferretti* havde skrevet en smuk lille Afskedssang, kaldet „la Lontananza", som hans Datter *Christina* skulde sætte i hendes Busenvenindes [Operasangerinden] den søde *Rita Gabussis* Album, som nu skulde forlade Rom, og man havde beæret mig med det Hverv at sætte den i Musik. Da jeg nu ikke var fri for at have en faible for denne yndige Nattergal og endog kunde vente, at hun selv vilde synge den, saa interesserede dette Arbeide mig ugemeent, og jeg gik derfor con amore til *Ferrettis* idag, lukkede mig inde ved Claveret alene og satte mig til at gjøre paa den af al Magt, idet jeg passede vel at indrette den for hendes Stemme. Det var snart bestilt, thi naar et Sujet rigtig interesserer mig og Poesien ikke er knuppet, saa

ere mine Compositioner almindeligen Improvisationer; de fare ud af mig som Øl af Tudekande, og blive de da end af en ephemerisk Natur og af liden eller intet theoretisk Værdi, saa slumper jeg dog stundom til at treffe en passende Declamation af Texten og en iørefaldende Melodie.

6. Febr. Da jeg i Skolen læste Horatzes Ode: *vidimus flavum Tiberim undis retortis* etc., tænkte jeg kun lidet paa, at jeg nogensinde skulde faae denne hersens gule Tiber, og allermindst naar dens Bølger bleve balstyrige, at see; især da jeg var af den Overbeviisning, at det var blot i det gamle Roms glimrende og paa store extraordinaire Begivenheder svangre Tider, at bemeldte Flod tillod sig slige Udskeielser og Voldsomheder, og at den nu var bleven svag og indesluttet i sig selv, ligesom det romerske Folk. Nu havde jeg rigtignok og det endog for anden Gang seet Tiberen og overtydet mig om, at den virkelig var gul, og for saa vidt havde Sjælen Ro; men man tænke sig min Forundring og Satisfaction, da jeg netop idag skulde opleve at være Øienvidne til en af den gamle Tibers gamle Nykker! Den var, saa sandt jeg lever, gaaet over sine Bredder og havde udbredt sin gule Strøm i de nærliggende Gader, saa at, da jeg just begav mig til en Mr. *Scareatines* Bopæl i Gaden Ripetta No. 116 for at aflire en Quartet hos Mr. *Quantinet*, som vi havde aftalt, maatte jeg strax ved Begyndelsen af Gaden standse, da den var aldeles oversvømmet af en guul Flod, som jeg tydeligen kunde øine var endog trængt ind igjennem hans Port, saa at han var bleven til en Øboer, der var vel undskyldt for at komme ud og spille Qvartetter, da han neppe havde noget Fartøi til sin Disposition. Jeg anstillede endeel philantropiske Reflexioner over Muligheden af denne Oversvømmelses Vedvarenhed: jeg saae alt i Tankerne Tjenestepiger komme svømmende eller vadende i Vand opover Maven til Urteboden, og Folk krybende som Katte langs ad Tagrenderne fra det ene Huus til det

andet i Besøg. Der gik Gudskeelov ingen Bølger; det saa præcis ud som en stille Sø af Æggesøbe. Denne Betragtning gav mig Appetit og saa tænkte jeg: lad dem om det! og saa løb jeg hen i „Lepre", der endnu var paa det Tørre, og fik mig et godt Middagsmaaltid.

7. Febr. Det var Fru *Puggaards* Geburtsdag idag. Jeg var inviteret derhen og fandt Landsmændene *Küchler* og *Sorterup*, Normanden *Thue* o. fl. Vi nøde her et herskabeligt og zweckmässigt Aftensmaaltid. *Sorterup* og *Thue* havde hver forfattet en smuk Sang til vor elskværdige Værtindes Priis, som bleve afsjungne med Akkompagnement af Champagne, som jo maae til, naar en Skaal skal have sin rette Klem. Frøken *Maria* havde gjort ovenstaaende Tegning af mig seilende i en Ballie paa den af Tiberen oversvømmede Plads, frelsende min Amati-Violin. Jeg følte mig naturligviis særdeles smigret ved at være Gjenstanden for hendes umiskjendelige Talent, især til Fremstillingen af det Gracieuse og Sentimentale, og blev ikke lidet glad, da hun gjorde mig en Foræring dermed. Vi tilbragte i det Hele Aftenen meget muntert.

Da jeg skulde hjem, bragte Tiberen mig virkelig i en ikke ringe Forlegenhed, thi hvert Øieblik rakte den sin gule Tunge ud imod mig og truede mig med at

komme til at trække Støvler og Buxer af og at vade i Tiber op til Maven til min Bopæl. Jeg narrede den imidlertid ved at gjøre en frygtelig Omvei gjennem de høiere Dele af Byen og slap saaledes Gudskeelov tør hjem, ikke uden Frygt for at jeg imorgen vilde see min Bolig, ligesom Frederiksborg Slot, omgivet af Vand, og at det omsider skulde ende med en diluvies universalis, hvorved jeg neppe skulde blive saa heldig som Fader Noah og faae mig tømret en Ark til *Telemach* og mig og Katten *Buguanino*.

11. Febr. Vort danske Samfund er pludseligen bleven forøget med 6 Individer: d'Hrr. *Carl Helsted*, Medicineren *Saxtorph* og *Adler* (alle 3 med lange Skjæg natyrlig)[1]) og Damerne Jfr. *Linde* (Institutbestyrerinde), hendes Niece Frøken *Cramer* og en Frøken *Münster* (som NB. ei havde lange Skjæg). Det var en behagelig Overraskelse, især da Ingen af dem var mig ubekjendt.

Det var et deiligt varmt Vejr idag, som jeg benyttede til at gjøre en Tur med *Thue* og *Telemach* ud til Villa Borghese. Vi mødte en Deel beau monde til Vogns og Hest. Flere engelske Damer figurerede som Kudske. Uagtet det forekommer mig noget uqvindeligt, seer jeg dem dog hellere paa Bukken end ved Fortepianoet.

12. Febr., Søndag. Stærkt Regnvejr. Jeg tilbragte Aftenen hos *Puggaards* i Selskab med de førnævnte nys arriverede Landsmænd. Vi musicerede og passiarede naturligvis, og stundom begge Dele paa eengang, ogsaa naturligvis, efter god gammel Skik.

Jeg maa i denne Anledning bemærke, at Conversationen gaar gemeenligen meest levende og gemytlig, medens der musiceres. Det hører endog til suprême bonton i fornemme Cirkler, hvor Musik hører, ligesom The, Iis og Salater, til Beværtningen, og et Fortepiano

[1]) Dr. med., Læge ved Waisenhuset i Kbhvn., Hans Christian Saxtorph (1813—75), den senere Læge ved Børnehospitalet og Etatsraad, var udenlands 1842—44 med Lægen Isaac Baruch Adler (1817—64), senere Overlæge ved Garnisonslasarettet i Kbhvn.

er et ligesaa indispensabelt Meubel som en Natpotte, med Respekt at sige, hvorpaa enhver ung Pige maa kunne spille, naar hun ei skal kaldes forsømt. Jeg nægter ikke, at det jo ofte har skandaliseret mig at see saaledes Tonernes hulde Muse at blive behandlet som Tjenestepige, og mangen precieus Konstpræstation ei at nyde større Opmærksomhed end en Lirekasse. Det gamle uanstændige Ordsprog om Perlerne og Svinene er, Gud forlade min slemme Synd! tit faldet mig ind, og jeg har rødmet paa mit Fædrelands Vegne, der praler af sin Konstsands, medens det insulterer Konstnerne. Her hos *Puggaards* var man vel ikke saa voldsomt nærgaaende, thi vi kunde dog nogenlunde høre hvad vi selv spillede; vi vare jo ogsaa i Rom, Konstens Sanctuarium, og maatte i det mindste have lært lidt Høflighed af Italienerne.

17. Febr. Denne Aften var jeg inviteret til et Gilde, som Capt. *Buttler* gav for sine Landsmænd, 14 i Tallet. Vi fik varm Mad, der blev drukken en frygtelig Mængde Viin og Whisky, røget Cigarer, saa at vi neppe kunde see hinanden, sjunget en Mængde rædsomme engelske Sange, skraalet og støiet, og Gildet varede til Kl. 3. Jeg er i det Hele ingen Elsker af Mandfolkeselskaber ligesom af al Larm, og Engellænderne ere langt fra ikke elskværdige, naar de slaae sig løs. Jeg følte mig derfor oprigtig talt aldeles deplaceret her og maatte gjøre Vold paa mig selv for at lade som jeg morede mig.

1ste Carnevalsdag. Det længe forventede Carneval tog idag sin Begyndelse. Klokken blev omsider 2, og som ved et Trylleri forvandlede Corsoen sig til en Maskeradesal. Ud af Husenes aabne Vinduer og over de mangfoldige Balkoner hængte Tæpper af alle mulige Farver og Mønstre, som om de rækkede Tunge af bare Vellyst; langs Fortougene stode paa mange Steder, især ved Façaden af Palladserne, lange Stolerækker og am-

phitheatralske Gradiner og Tribuner af Træværk, hvor Folk skyndte sig at tage Sæde. Festen aabnedes med en Opmarschering af Militair, der stillede sig en haie paa begge Sider af Gaden. Fra Capitolium tonede en Klokke, Signalet til Festens Begyndelse.

Den første Scene var et glimrende Optog af Hs. Excellence Gouverneuren i en brillant forgyldt Stadskareth, præcederet og fulgt af en Afdeling Dragoner tilhest, bestemte til ligesom Husarerne hos os at holde Orden og forebygge altfor voldsom Stimmel. I langsom høitidelig Procession og med skingrende Trompeter passerede de hele denne lange Gade op og ned, som nu begyndte at fylde sig med Mennesker af alle Classer, dog fornemmelig af den lavere og Middelclassen. Mange vare udstafferede i fantastiske og tildeels selvopfundne Dragter; men ikkun faae bare Maske. Her var naturligviis ikke faae Harlequiner, Pierroter, Colombiner; men især var her en Mængde smukke Bønderdragter fra de forskjellige italienske Stater og Provindser. Det hedder sig, at al Standsforskjel ophører og at der vendes op og ned paa alle Ting, saa at Tjenestefolk agere Herrer og have Lov til at gjøre sig saa gale som de ville. (Det er meget muligt; men jeg troer dog, at der er nogenlunde Maade hermed, og at det blot er en Talemaade, eller vel ogsaa var en Skik i ældre Tider).

Fra alle Sidegader kom nu Karether og aabne Eqvipager tilsyne og kjørte i 2de Rækker fra den ene Ende af Corsoen til den anden. I Vognen sad beau monde, endeel i smukke og kostbare Maskeradedragter, og paa nogle var Kudsken og Tjenerne ogsaa i fantastiske og stundom grinagtige Costumer. Man kastede Confetti, ɔ: smaa Gibskugler paa hinanden, og fra Balkonerne regnede der hist og her hele Haglbyger af disse ned paa Hovederne af de Forbigaaende, hvoraf endeel, for at garantere Øinene, bare Masker af Staaltraad, ligesom dem man bruger til Fægtning (dette fandt jeg meget zweckmässigt og fik mig ogsaa siden en, da mine

Bekjendte begyndte at blive vel glubske efter mig). Men det gracieuseste var dog Blomsterbouquetterne, som de pænere Folk deels bombardere hinanden med og deels præsentere Damerne, fornemmeligen de unge og smukke, der modtage dem, selv af Ubekjendte, med den elskværdigste Naivitet. Nogle havde til dette Brug en Slags Sax eller lignende Træinstrument, hvormed de kunde kyle saadan en Bouquet op til Balkonerne selv i de øverste Etager. Uagtet den almindelige Overgivenhed maatte jeg beundre den Decense og Skønhedssands, der herskede overalt og characteriserede Nationen, og det bragte mig til at tænke paa, hvor umuligt det vilde blive i vort kjære Fædreland, saaledes at give den høistærede Pøbel Tøilen og lade den gaae paa Maskerade paa Østergade uden at komme til at opleve de meest skandaleuse Scener, Impertinencer, Drukkenskab, Svinerier og Tyverier, hvorledes Gadedrengene vilde udmærke sig og give Fløiteconcerter, og hvorledes ikke faa vilde ende Carnevalen og begynde Fasten i Politihullet eller Forbedringshuset. Her i Rom saae jeg ikke en Gadedreng wie er sein soll, Italienerne drikke ikke meget, men synge desto mere, og man behøver ikke som hos os at lukke enhver Dør ilaas, som man gaaer ud af, for at være sikker paa at beholde sin Eiendom. Her var nu lutter uskyldig Fryd og Gammen, og jeg maatte erkjende denne Nations eiendommelige Genie for det Lavcomiske og Burleske i de mange latterlige Forklædninger og pikante Farcer.

Jeg havde listet mig til at faae en Plads paa en af Stolene paa Fortouget ved „Ruspoli“, hvor jeg lod hele Commercen passere Revue for mig. Ved Foden af mig sad en Maleriehandler fra Florentz, der usigeligen gjerne vilde have mig til at kjøbe et Billede af Raphael af ham, som jeg havde seet hos Maleren *Werner;* jeg skulde have det for Røverkjøb, lumpne 1000 Louisd'orer, ikke værd at tale om. Jeg maatte tilstaae, at det var yderst billigt, og at jeg nok kunde have Lyst til dermed at supplere

mit Gallerie, der netop manglede en Raphael, men jeg beklagede, at jeg ikke havde min rette Lomme med og bad ham at undskylde mig, indtil jeg nærmere havde betænkt mig. (Jeg skal si'e vos, jeg havde ogsaa en forbandet Mistanke om, at bemeldte Malerie var en Copie, man maa være forsigtig!). Der blev saaledes intet af Handelen, nei det veed Gud der gjorde ikke; men jeg holdt min Skjønhedssands skadesløs ved Betragtningen af forskjellige levende Raphaeliske Madonnaansigter og Tizianske Venusfigurer, som passerede forbi eller befandtes blandt Tilskuerne. Man venter ikke at finde smukke Blondiner her i Rom, og dog er det ikke sjældent. Jeg forestiller mig, at denne Race maa skrive sig fra Folkevandringernes Tid, da Gother, Vandaler og især vore elskværdige Forfædre, Cimbrerne, spadserede ned fra Jylland og satte sig fast her i Italien og plantede deres gyldne Lokker paa italienske Hoveder; det turde nok ogsaa hænde, at en eller anden Engellænder, Tydsker eller Rus har af og til funden det interessant at studere den romerske Historie in natura og at efterlade et levende Minde om sin Nærværelse.

Jeg kunde ikke bare mig for at række en Bouquet til en af hine nordiske Romerinder, der ogsaa modtog den med et Smiil, som sal. Raphael skulde have ondt ved at gjengive med sin Pensel, og som kunde bringe en ærlig Mand ud af Ballancen. Man kan nu let forestille sig, hvor morsomt det maatte være at betragte denne brogede, springske og kisteglade Folkemasse og alle dens forskjellige Abespil og Løier; ikkun min *Telemach* trak ikke eengang paa Smilebaandet, men betragtede alt med et mørkt, philosophisk Alvor, som om det var en Ligbegjængelse.

Ved Ave Maria, omtrent Kl. 6, lød et Kanonskud. Alle Mennesker rangerede sig i en Fart bag Soldaternes Geledder, alle Vogne joges ind i Sidegaderne, en Hestegalop lod sig høre, den nærmede sig mere og mere, og hurtig som et Lyn fore et Dusin løse Heste omkap forbi

os for at standses ved Palazzo di Venezia, hvor Corsoen ender, og hvor den Hest, der først naaer Maalet, eller rettere sagt dens Eier, faaer en Præmie. Dette Veddeløb er en gammel Skik, og dermed ender Festen for den Dag. Soldaterne afmarschere i Sectioner, og Publikum smutter ind i Kaffehuse og Restaurationer for ogsaa dér at drive smaa, detaillerede Farcer og Gjøglerier indtil ud paa Natten.

Jeg gjorde denne Dag Bekjendtskab med en ny Landsmand, Botanikeren *Kamphövener,* der var ankommen igaaraftes og havde maattet tilbringe Natten paa Gaden, da han ikke var istand til at faae Logis nogetsteds.

19. Febr. Søndag. Denne Dag var der intet Carneval; det havde nok Præsterne sørget for, og i dets Sted jaget Folk i Messen.

Jeg gik om Formiddagen til *Ferrettis* for at copiere Musikken til en Sonnet af Petrarca. *Teresina* gav mig en Billet til en Fest i St. Michele i Trastevere, hvor der er et stort Waisenhuus, hvis Elever eengang aarligen opføre en Opera eller Komedie, indrettet expres for dem. Dennegang havde *Ferretti* skrevet Texten til en lille Opera, kaldet „Joseph i Ægypten", og Concursen af Publikum var saa stor, at man næsten alene ved Bekjendtskaber kunde erholde Adgang dertil.

Da det var Regnveir, tog jeg en Vogn Kl. 3 for at bringe mig tør til St. Michele, især da min Billet lød paa posto distinto og jeg til den Ende havde iført mig mine bedste Klæder. Waisenhuset var en uhyre stor og pragtfuld Bygning. Her var en umaadelig Trængsel, Soldater paraderede og præsenterede smukt Gevær for Kardinalerne. Efter megen Anstrængelse lykkedes det mig at albue mig ind i Festsalen, der var af en umaneerlig Størrelse og propfuld. Den lod til at kunne rumme indtil 1000 Mennesker, og jeg drev det til ikke at komme længere end lidt indenfor Døren, hvor jeg stod med Næsen ind i Nakken paa en stor Grenadeer, og det var alt det, at jeg kunde faae Øie paa Theatret og Or-

chestret. Det varede en Timestid, inden man begyndte, og i denne geneerte Stilling saae jeg, eller rettere skimtede jeg, 1ste Akt af Operaen. Det var en gefællig Musik og udførtes meget godt af endeel halvvoxne Drenge og halvvoxne Ynglinge.

Under Pavsen mellem 1ste og 2den Akt, da jeg stod og betragtede Cardinalerne, der occuperede den forreste Rad blaa Atlaskes forgyldte Lænestole tæt ved Orchestret, fik jeg paa eengang Øie paa min gamle, eminente Ven, Cardinal *Mezzofanti*, og i samme Moment mødte ogsaa hans skarpe Blik mit. Han hilste mig med det venligste og meest nedladende Smiil og vinkede ad mig paa den sædvanlige, italienske Maneer ved at hæve den høire Haand i Veiret, bøie Fingrene nedad og give dem en pendulagtig og hurtig Bevægelse. Ved dette utvetydige og usvigelige Tegn paa Yndest og Fortrolighed veeg den foran mig staaende Vagt og og hele Massen af Publikum ærbødigen tilside, idet de dannede en Korridor, og med en modest Suffisance skred jeg igjennem den og lige hen til Hs. Eminence, der i Alles Paasyn værdigedes at række mig sin kardinaliske Haand og tiltale mig i de huldrigeste Udtryk, NB. paa dansk. Man tænke sig, hvorledes alles Øine og Øren bleve afficerede, især da han præsenterede mig for sine Colleger, de andre purpur- og hermelinzirede Eminencer og dernæst anviiste mig min Plads midt imellem dem paa den lueforgyldte Atlaskes Stol ved hans Side. Nu kunde jeg sige, at jeg havde faaet en *posto distintissimo*, og der manglede Intet, uden at Paven selv skulde have været tilstede og hilset paa mig. At jeg herved fik et uhyre Relief blandt hele denne talrige Forsamling, der rimeligviis ansaae mig for en incognito Prinds eller endog Konge, der fraterniserede med sine Lige, er jo ganske natyrligt, og jeg kunde saaledes ikke andet end gjøre mig al mulig Umage for at give mig en air d'importance, var det end blot paa min Vens, Cardinalens Vegne, der jo ikke kunde være bekjendt at encanaillisere sig, og

tillykke var uvidende om, at jeg kun var en lumpen Kirkesanger og Drengebändiger i Kjøbenhavn. Cardinal *Tosti*, Directeuren for Etablissementet, en høi, udmærket smuk Mand med en Ørnenæse og et Par Øine, hvoraf det mindste Blink var nok til at jage en arm Synder hovedkuls ned i Helvede, sad længe og hørte med den spændteste Opmærksomhed paa det besynderlige og aldeles usædvanlige Idiom, hvormed jeg underholdt mig med Monseigneur *Mezzofanti;* tilsidst kunde han ikke holde sig længere, hans Videbegjerlighed fik Overhaand, og jeg bemærkede, hvorledes han gav sin Collega et venskabeligt Skup i Siden med sin høire Albue og hviskede ham noget i Øret, hvorpaa der blev svaret: „Danese!" Hr. *Tosti* gjorde mig nu ogsaa den Ære at henvende sig direkte til mig paa Italiensk for en Feils Skyld, hvori jeg Gudskeelov ikke blev ham Svar skyldig, idet jeg iagttog den pligtskyldige Underdanighed, som den svimlende Afstand mellem vor Rang udfordrede. Jeg havde ogsaa en Samtale med Cardinal *Grimaldi*, der beærede mig med en ikke mindre smigrende Nedladenhed. Jeg havde nær spurgt disse Herrer, om de ei kunde bruge mig til noget i Rom, thi det havde jo været dem en smal Sag at give mig et godt Embede, men saa havde jeg vel kommet til at skifte Religion, og det vilde da blive mig et vel stærkt Stykke, da jeg alt har ondt nok ved at gjøre mig fortrolig med den, jeg engang er stemplet til; det vilde være at voltigere fra Hesten paa Æselet. Her sad jeg nu imidlertid som Saul mellem Profeterne og saae ganske fortreffeligen 2den Akt af Operaen.

22. Febr. 4. Carnevalsdag. Efter de nødvendige Fødemidlers Indtagelse i „Lepre" og „Ruspoli" gik jeg hjem i „Minervas Bagdel" og iførte mig min Blouse, en Staaltraadsmaske og en fantastisk Hue, som jeg havde laant af Fantasten *Holbeck*, for saaledes nogenlunde trygt at kunne imødegaae Dravaterne af Confetti og andre lignende uskyldige Impertinencer, især af Engelskmænd

og Russer, og tillige at tjene til en passende reglementeret Escorte for mit Huses 2de Ungmøer, *Rosa* og *Elisabetta,* der ogsaa vilde ud at nyde Carnevalsglæder og til den Ende vare iførte brogede og ret smagfulde, selvcomponerede Dragter samt Halvmasker. Med disse 2de Gracier under Armen vandrede jeg da tappert hen paa Corso. Her var endnu mere animeret end ellers; der vrimlede af Masker og Blomster, og Confetti susede En om Ørene. *Puggaards* havde faaet et Vindue her i Gaden, og herfra udvældede især Styrtebade af bemeldte Confetti, saa at jeg takkede Gud for mit Visir for Ansigtet og min Blouse og tænkte: Dæng kun paa og geneer Jer ikke!

— Da Tiden omsider var omme, og Hestene havde endt deres Løb, fulgte jeg mine Damer hjem og gik med Landsmændene *Petersen, Raadsig, Lunde,* min *Telemach* o. fl. til en Viinkneipe, kaldet „Sabina", hvor en Mængde Masker vare forsamlede, siddende ved lange Borde med Bacchi Gaver og continuerende deres Gjøglerier og Carnevalsløier. Her gjorde jeg Bekjendtskab med en ny Landsmand, en Maler *Coop* [Koop] med hans Kone, der var en Udlænding, men talede dansk.[1])

Værelserne fyldtes mere og mere, og Commercen og Skraalen tog bestandig til. For at oversee denne brogede Vrimmel var jeg staaet op paa en Bænk. Her maa jeg have taget mig fortræffelig ud, thi en Improvisator med et ypperligt, genialsk Ansigt henvendte sig fornemmelig til mig med sin Sang. En anden improviserende Deklamatør klædt som Charlatan afvexlede med ham og havde ligeledes mig fortrinligen i Kikkerten. Da han sagde mig adskillige smukke Ting, rykkede mine paa Bænken siddende Landsmænd mig i Blousen og bad mig svare ham til Tak for Skaalen. Dette var just ingen let Opgave, især naar det skulde skee paa Vers, og jeg nægter ikke, at jeg følte mig lidt geneert; men da man blev ved at rykke i mig, tog jeg Mod til mig og

[1]) Omtalt ovenfor Side 87.

extemporerede i et velklingende Recitativ følgende Vers:

S'io rispondervi potessi come devo
mi sarebbe un piacer e un sollievo,
ma non potendovi di buono dire nulla
sono peggio di un bambin' in culla.

I dansk Prosa vilde det sige: „Dersom jeg formaaede at svare Dig saaledes som jeg burde, vilde det være mig en sand Trøst og Glæde; men jeg føler desværre, at jeg ikke er istand til at sige noget, der duer noget, og føler mig saaledes værre bestedt end Barnet i Vuggen!" — Efter en umaadelig Applaus greb Improvisatoren mit Slutningsord *culla* og gav sig til at rime saa ubændigen derpaa, at det nær aldrig havde faaet Ende, idet han overfusede mig med Complimenter, og da han og det øvrige Selskab fik at høre, at jeg og mine Kammerater vare Danske, fore de løs paa os med Haandtryk og Omfavnelser, og saa blev der drukket paa vor Sundhed og Prosperitet og skraalet fremdeles Evviva! at det ikke skulde have forundret mig om Paven havde hørt det op paa monte cavallo, der ikke var langt herfra. Vi gjengjeldte pligtmæssigen al denne Høflighed ved at drikke paa deres dito og dito, og saa brølede vi dertil saa godt som vore danske Lunger mægtede, og gav dem dertil ægte skandinaviske Haandtryk.

24. Febr. Jeg gik hjem med *Küchler* og saa et af hans Malerier, forestillende en Afskedsscene paa Piazza Barberini med en Dreng paa et Æsel.[1]) Det var et ypperligt Stykke, og der var et yndigt Udtryk i Ansigterne. Jeg kommer til at tilgive ham, at han er bleven katholsk, siden han maler saa smukt.

Saa gik jeg hen til Syngemesteren *Pietro Ravalli* og derfra til *Landsberg*, hvor jeg var tilsagt til en Musikprøve; men der blev ingen Prøve af, og i dens Sted prøvede vi paa at sætte os ned og spise Flesk og drikke Viin, hvilket gik upaaklageligen, endskjøndt *Landsberg*

[1]) Udstillet paa Charlottenborg 1844 og er nu i Familien Treschows Eje.

skal være en Jøde, hvilket hans Physionomie noksom bevidner; men han er rimeligviis vendt om til den eneste saliggjørende Tro, hvortil der hører Flesk. Det bringer mig til at mindes en Anekdot om en gammel Jøde, som kom ind i en Kirke, hvor en af hans Troesfæller just blev døbt og derved udbrød med sin nationale Accent: „Det Vand er s'gu spildt!" Jeg veed forresten ikke, hvorvidt bemeldte Vand har penetreret min Vært; jeg veed blot, at han spiller godt Bratsch, og det er *mig* nok.

25. Febr. Om Aftenen var jeg hos *Puggaards*, hvor jeg gjorde Bekjendtskab med en norsk Familie *Konow* fra Bergen,[1]) der skal være saa umaadelig riig, at man kalder Manden, der er Kjøbmand og Consul, for Kongen i Norge. Det var meget artige, jevne og hjertelige Folk. Der var en voxen Datter, en ret vakker Pige, som var forlovet med en Fætter af samme Navn, og en voxen Søn, som havde lagt sig efter at spille Violin, og deri var der jo intet Ondt.

Constantin Hansen gav mig her den fortreffelige Tegning, som jeg har anbragt som Vignet for denne Rejsejournal [Se Tavlen ovenfor] og som giver den sit største Værd, saameget mere som alle Figurerne deri ere complette Portraiter; om det saa er min *Telemach*, saa er hans aandrige Physionomie og characteristiske Holdning mesterligen gjengivet. Jeg vil ikke tale om mig selv, Hovedpersonen, som man maaskee vil finde en Smule carrikeret, men NB. det er skeet efter min udtrykkelige Tilladelse og tildeels Opfordring.

28. Febr. Sidste Carnevalsdag. Efter afholdt Maaltid ud paa Lystighed i Corso. — Efter Løbet af Hestene kom det egentlige Brændpunkt i Carnevalet, de bekjendte saakaldte *Moccoli*. Da det begyndte at mørknes, tændtes lidt efter lidt en Mængde Smaalys ligesom Stjerner, ei alene paa Gaden, men i alle Husenes Vin-

[1]) Konsul Carl Konow (1806—1876) var Chef for et stort Handelshus og indtog mange betydelige Stillinger i Norge, især i sin Fødeby Bergen.

duer, lige op paa Tagene; nogle svævede udenfor paa lange, usynlige Stokke. Vrimmelen paa Gaden havde hver sin Moccolo, og naar man fra et høit Sted saae hen for sig, syntes hele Gaden som et Flammehav, der glimrede stærkere og stærkere, alt som Mørket tog til. Det var et reent Tryllerie, hvorom Ingen kan gjøre sig en Forestilling, som ikke har seet det.

Kaadheden og Skraalen tog nu aldeles Overhaand, thi nu gik det løs paa, hvem der kunde blæse den andens Moccolo ud, og der brøledes da: *senza moccolo!* Folkene i Vognene havde naturligviis ogsaa deres Moccolo, men disse vare ikke mindre udsatte; thi den rapfodede Ungdom stormede Equipagerne bagfra og paa Trinene ved Siderne, og der blev da hvinet himmelhøit, især af de unge Damer, og skoggerleet og mudret og mylret og gebærdet, saa at man skulde tro, man var i en Daarekiste, eller mildest talt paa Legepladsen i en Drengeskole. Det er besynderligt at see en heel Nation paa eengang saaledes at blive til Børn, og det er mærkeligt, at alt foregaaer med en Uskyldighed og Decence, saa at Ingen bliver virkelig fornærmet eller insulteret. Det skulde ikke være hos os, hvor den høistærede Pøbel og dens opspirende Afkom ikke vilde undlade at give eclatante Beviiser paa Plumphed, Raahed og Gavtyvestreger.

Da Lysningen efter en Timestids Forløb begyndte at aftage, og jeg havde diverteret mig tilstrækkelig med at blæse Folks Lys ud og at lade dem i Guds Navn blæse paa mig igjen, var jeg af den megen Blæsen blevet noget tør i Halsen. Jeg fandt det derfor zweckmässigt at arbejde mig igjennem Vrimlen hen til Kneipen „Sabina", hvor jeg gav min indre Lampe Næring med en Foglietto di vino bianco, der gjorde en admirabel Virkning. —

Saaledes oplevede jeg da et Carneval i Rom, og uagtet jeg vel kan tænke mig en større Fornøielse og mere gediegen Nydelse, var jeg dog inderlig satisficeret, og

vil ønske enhver af mine Venner, og — om man vil — Uvenner med, der maatte ynde offentlig Commerce og Synet af glade Ansigter, en lignende Morskab. Hvad Vorherre har sagt dertil, skal jeg ikke kunne sige; hans Tjenere have imidlertid neppe undladt at forsikre Folk, at det var efter hans udtrykkelige Ordre, at de skulle holde dem lystige og slaae Enden i Veiret engang imellem.

3. Marts. Denne Aften Festsoirée hos *Landsberg*, foranstaltet til Ære og Hyldest for Komponisten *Spontini*, der med Familie besøgte deres Fødestad Rom.[1]) Salen var behængt med Krandse omkring Dørene, og Konstnerens Büste var omkrandset med Camelier.

Ved hans Indtrædelse reiste hele Forsamlingen sig og modtog ham med en umaneerlig Applaus. Jeg var naturligviis curieus efter at see denne glimrende Stjerne paa Konstens Himmel, Componisten til „la Vestale" og „Fernando Cortez", som jeg havde hørt,[2]) og flere Operaer, som jeg ikke havde hørt, og hvortil der efter Sigende hører en stærk Trommehinde (man fortæller, at en tydsk Prinds, der i Berlin havde bivaanet Opførelsen af hans Opera „Olympia", hvor Orchestret var taget noget voldsomt i Contribution, skal, da han paa Hjemveien mødte Tappenstregen med alle dens Trommer, have udraabt: „Naa Gudskeelov, at man dog engang kan faa en douce Musik at høre!")

Det var en smuk gammel Mand paa henimod 70 Aar, rank af Vext og et Ansigt fuldt af romersk Noblesse, i høi Grad imponerende og med Herskerens Udtryk NB. over Toner, og igjennem disse over Menneskenes Følelser, et Herredømme, der ikke er at foragte, og som ikkun Vorherre og ikke Menneskene kunne skænke. Med en Verdensmands gratieuse Høflighed, vant til slige Triumfer, modtog han Hyldingen, idet han af Hr. *Lands-*

---

[1]) Den berømte italienske Komponist Gasparo Luigi Spontini (1774—1851), levede ellers i Berlin og Paris, men søgte i sin Alderdom tilbage til Italien.

[2]) „Fernando Cortez" var bleven opført i Kbhvn. 29. Jan. 1817; men i en mislykket Udførelse gik Operaen kun 5 Gange over Scenen. — „Vestalinden" naaede først frem 18. Sept. 1844. (Bay maa altsaa have hørt den i Udlandet.)

berg førtes til det bekrandsede Hæderssæde i den forreste Række.

Nu opvartede vi ham efter bedste Evne og med en Anstrengelse, der ikke var fri for Ængstelighed, med Mozarts Quintet i G-moll, et bekjendt Mesterstykke. Jeg vover imidlertid at smigre os med, at vi kom ganske honet fra det. Ogsaa bleve vi lønnede med en smuk og begeistret Tale af Mesteren, hvoraf fremlyste den tydske Retning, hans Smag havde taget, og alligevel hans Stolthed af at være en Romer.[1]) Madame *Fuhrmann* sang „la Tarentella" af Rossini med en Affectation, der ikke lod noget tilbage at ønske, og et Par glubske Øine, der vilde have forvandlet *Spontinis* Hjerte til en Steeg, dersom han havde været en Snes Aar yngre. Derpaa sang d'Hrr. *Moriani* og *Daporto* Duetten „I Marinari" af Rossini med Dommedagsstemmer, som om Gubben havde været døv. *Franck* spillede en bizar Sonate af Beethoven — Uh! Saa kom der en Terzet af Mozart for Pfte, Violin og Violoncel, hvori Grev *Vilhoursky* gjorde sit bedste for at udmærke sig.

Jeg havde imidlertid min Fornøielse af at faa en smuk engelsk Miss til at lee, især ved med Pantomimer at gjøre hende opmærksom paa et Broderie af Voxklatter, der vare dryppede ned paa *Landsbergs* Arm, og *Vilhoursky* gav sig ellers ved denne Leilighed en Satans Air og teede sig, som om det var ham, der dirigerede hele Quintetten og havde Knutten i Lommen og tillod sig et Sted at hysse ad mig, uagtet jeg med min sædvanlige musikalske Beskedenhed accompagnerede saa piano som muligt, hvorudover jeg med Billighed blev gal i Hovedet; og da han omsider inviterede mig til at komme næste Søndag til ham og spille for la grande Duchesse, sagde jeg nei! og bad ham i mit stille Sind at gjøre det, som vi Danske pleie at udbede os af dem, som vi bliver arrige paa: Ja jeg skal spille for Satan, skal jeg! —

[1]) Han var født i Ancona.

D'Hrr. Dilettanter søge gjerne at bøde paa deres Talents Ufuldkommenhed ved at skaffe sig de fortrinligste og kostbareste Instrumenter, der ere at overkomme. Det gjør jo hvad det kan, og jeg har intet derimod; det har imidlertid tit ærgret mig at see saadan en Skat i Hænderne paa en Stymper, der ei forstaar at gjøre den gjeldende eller at faa dens eiendommelige Tone ud af den, medens den talentfulde, men uformuende Kunstner maa nøies med en middelmaadig. Det kjedsommeligste er, naar saadanne udmærkede Instrumenter f. Ex. Violiner henligge aldeles ubrugte og stundum gaa i Arv fra den ene Familie til den anden, uden at nogen rører dem, ligesom Skueretter, der ei spises, men ere ikkun til at see paa og vække Ønsket: Gid Du var min!

Grev Yoldi[1]) hiemme hos os eier en yderst pragtfuld og ægte Stradivarius, som han selv ikke kan spille paa, og som ikkun enkelte gode Venner ved særdeles Naade faa Lov til at see paa (om at sælge den er der ikke Tale). Og afdøde Hofraad Gersons[2]) Violin ligger siden hans Død i over 30 Aar i sin Kasse, uberørt af menneskelige Fingre, indtil den engang i Tiden falder fra hinanden, eller af en af Arvingerne maaskee bliver feiet ud for en Slik.

5. Marts. Jeg har før bemærket, at Italienerne med al deres Gjæstfrihed og Lethed i Omgang just ei ere stærke i at traktere Folks Maver, men lade det blive ved Øinene og Ørene. Ikke desto mindre indtraf til min ikke ringe Forundring det mærkelige Phænomen, at jeg blev inviteret til et Middagsselskab hos *Ferrettis*, arrangeret til et beneficium ventris for Sangerinden *Rita Gabussi*, der var en intim Veninde af *Christina Ferretti*. Schmausen var bestemt til idag Kl. 2. Jeg gik altsaa hjem, iførte mig mine bedste Klæder og indfandt

[1]) Den fhv. spanske Gesandt i Kbhvn., Alfonso Maria Grev de Aguirre y Gadea Yoldi (1764—1852) blev 1818 Overceremonimester ved Hoffet i Kbhvn. og Overkammerjunker.

[2]) Se Bay Bind I Side 38.

mig præcise til bemeldte Tid og Sted. Selskabet var efter de gamle Romeres priselige Skik ikke talrigt, da det ikke maatte overstige Musernes Antal og ikke være mindre end Gratiernes. Af Mad fik vi Guds Velsignelse, og især manglede det ikke paa Macaroni, uden hvilke et italiensk Gilde vilde være en Uting og en Sultekur; Kjød var der i svære Mængder og indbagte Sager (fritto), dertil udmærket Viin. Men det Bedste ved det Hele var den hjertelige Lystighed, der herskede under Maaltidet, de mange Vittigheder, lazzi's og humoristiske Ideer, der fulgte Slag i Slag paa hinanden, saa at vi lo, saa at det skvulpede i os. Italienerne besidder ikke hvad Franskmændene kalde *suprême bonton;* de stive ceremonielle Former genere dem; de lade hellere deres naturlige Lune sprudle over og qvæle intet Tankefoster i Fødslen, naar det blot ikke bærer Enfoldighedens Stempel.

Ved denne Leilighed fik jeg først hele den Ferrettiske Beboelsesleilighed at see, selv det allerhelligste: Døttrenes Sovekammere. Det var en hel Reise igjennem den Mængde af Værelser. Meubleringen var imidlertid ei videre elegant, men heri, saavelsom i alt hvad man kalder comfort, have Italienerne ikke synderlig deres Force; det er dem blot om at gjøre at have store og høie Værelser og en Mængde deraf.

10. Marts. Jeg gjorde en Afskedsvisit til mine 3 Landsmandinder *Linde, Münster* og *Cramer.* De agtede sig nemlig imorgen tidlig paa Veien til Neapel, ledsagede af Lægerne *Saxtorph* og *Adler* og vor blonde Ven *Sorterup,* med hvem jeg siden tog en hjertelig Afsked. Vi havde boet i Huus sammen, og han var den af alle Landsmændene, som jeg helst sluttede mig til, og som deelte mine Tanker i enhver Retning. Han havde en stærk Tendenz til Hypokondri, som jeg ikke kunde udfinde Grunden til; jeg stræbte efter bedste Evne at bekjæmpe den og give ham en mere livsfro Anskuelse af Verden, og det lykkedes mig ogsaa undertiden at

faa ham ganske lystig stemt. Hans Sjæl var blød som Vox, og han var let at imponere: saaledes blev han engang i Pederskirken saa rørt ved Synet af dette mageløse Tempel, at han udbrød i en næsten hjerteskjærende Tone: Ak Gud! hvem der dog var en god Christen! Disse Ord bleve mig siden uforglemmelige, og jeg fandt dem saameget mere characteristiske, som han forekom mig stedse som en sand Typus af en sand Christen, naar herved skal forstaaes et fromt, beskedent og opofrende Menneske, der ei havde nogen anden Svaghed end den at ligge for længe om Morgenen eller at gaae for silde tilsengs. Maaskee er det gaaet ham som saamange andre honette Folk, der ei ere komne paa det Rene med Troen paa den tykke Bog, som skal indeholde Guds Ord, men som er skrevet af Mennesker, og om hvis Fortolkning Menneskene endnu indtil denne Dag ei ere blevne enige. Er dette Tilfældet, saa beklager jeg ham, især da hans Bestemmelse var at blive Præst. Det gjorde mig ondt at skilles fra ham, thi vi sympathiserede ganske overordentlig.

Denne Aften var der „Academia“ hos *Landsberg*, og *Spontini* var tilstede. Hvad vi opvartede ham med er jeg ikke længer Menneske for at erindre, thi jeg glemte at notere det i min Journal; men hvad jeg derimod ikke glemmer, var den Cadeau, som jeg tilligemed mine 3 Quartetcolleger: *Eckert, Landsberg* og Grev *Vilhoursky* modtoge af *Spontini* som et Beviis paa hans Erkjendelse af vort ugemene Talent og den mageløse Nydelse, som dette havde forskaffet ham. Den bestod i en temmelig stor Bronzemedaille med hans Portrait i et pænt Etui og dermed følgende yderst smigrende Skrivelse, hvori han expres nævner mig — mig Sign. *Rodolfo* — som en *estimio dilettante*, paa dansk: en overdreven fortreffelig Fornøielseskarl. Jeg blev naturligviis umaneerlig henrykt og ikke lidt storsnudet over slig Udnævnelse; det er blot Skade, at denne Medaille ei er indrettet til at bæres i Knaphullet, thi den vilde

have klædt mig usigelig godt og have faaet d'Hrr. Musici derhjemme i Kjøbenhavn til at revne af Misundelse. Jeg blev commanderet til at synge arabiske Viser for *Spontini*, og jeg valgte nogle af de meest sværmeriske, og jeg mærkede, at Manden var synlig rørt; ogsaa maatte han tilstaae, at vel havde han hørt en ikke ubetydelig Deel Musik i sine Dage, men endnu aldrig noget i denne Genre. Jeg blev overfuset med Complimenter, og Mad. *Fuhrmann* var lige ved at falde mig om Halsen, men jeg greb hende itide.

11. Marts. Landsmandinderne afreiste imorges med deres 3 Fyre til Napoli, Lykke paa Reisen! Jeg vil nok være noget længere i Rom, hvor der endnu er meget at eftersee. I „Lepre" traf jeg 2de unge Landsmænd, nemlig *Reedtz* fra Palsgaard, en ung Landmand, en drøi og jevn Fyr[1]), og *Benzon*, en Søn af min gamle Skolekammerat, Kammerherren fra Christiansdal ved Odense,[2]) der spiller ypperligt l'hombre og gjør Christian VIII Beet saa ofte det er ham muligt, og de spille just ikke om Svovlstikker har jeg ladet mig sige. Samme Mand spiller ogsaa paa Violin, men deri bliver han som oftest Beet. Hans Søn er en pæn Yngling med meget aristokratiske Manerer og skal ogsaa excellere i det ædle Kortspil, en Gave, der sætter Kronen paa en ægte Gentleman og giver ham den rette Duft i den høiere Cirkel. Vi trak dem med ud til „Ruspoli" at drikke Caffe.

13. Marts. Denne Aften var bestemt til den musikalske Soirée, som Grev *Vilhoursky* havde tænkt at accomodere Hendes keiserlige Høihed, Prindsessen eller *Hertuginden af Leuchtenberg*, Keiser Nicolai førstefødte Datter med, til Tidens Fordrivelse.[3]) Endskjøndt

---

[1]) Otto Arenfeld Reedtz (1802—87), Ejer af Bisgaard, en Broder til senere Udenrigsminister H. Reedtz, Besidder af Palsgaard.

[2]) Kammerherre Christian Frederik Otto Benzon (1786—1875) til Christiansdal havde flere voxne Sønner.

[3]) Kejser Nikolaj I's ældste Datter Marie (1819—76) blev 1839 gift med Hertug Maximilian af Leuchtenberg (1817—52), en Søn af Hertug Eugène Beauharnais af Leuchtenberg. Prinsesse Marie blev gift 2. Gang som Enke 1856 med en kejserlig Staldmester, Grev Stroganow.

jeg følte mig fornærmet af Greven, og havde sat mig for at gjøre mig kostbar, havde dog Kjerlighed til god Musik og en Lyst til at see, hvorledes et saadant Keiserbarn saae ud og teede sig, faaet Bugt med min Hævnlyst, og jeg havde laant Øre til det russiske Kabinets Insinuationer og endog tilbudt at forhøie denne Aftens Solennitet ved at levere et Musiknummer af min egen Composition, hvor Greven kunde faae Leilighed til at kildre sin høie Beherskerinde i Øret med en Violoncelsolo. Det var nemlig Romancen „Blaa Øjne", som var bleven heldigen oversat paa Tydsk og kaldet „Blaue Augen". Jeg havde opskrevet den efter Hukommelsen.

Jeg har ofte i mit Liv befundet mig i stivt Selskab; men aldrig i noget stivere end det, hvori jeg nu blev introduceret tilligemed mine Kammerater. Vi behøvede ikke engang at krumme vor Ryg, thi der var ingen, som hilste paa os, og vi stode der i en Krog opmarcherede ligesom et Spil Kegler. Der var ikkun de til Hertugindens Hof hørende Personer tilstede, hvoriblandt nogle store Folio-Udgaver af russiske Damer, og alle stode de i ærefrygtsfuld Taushed, stive som om de ex officio havde slugt en Jernstang. Paa en Sofa i Fonden af Salen sad eller rettere laae Hendes Keiserlige Høihed hingegossen, en ubetydelig, mager og bleg Skikkelse med et Ansigt hvori jeg ikke bemærkede andet end Kjedsommelighed. Ingen, ei engang Damerne, uagtet de vare lutter Fyrstinder og Grevinder, vovede at nærme sig Sofaen, med Undtagelse af en Enkelt paa et givet Vink, og da skeete det med saa mange Neininger og Baslemaner, at hun var nær ved at tabe Balancen. Ikke et Smiil viste sig paa Høihedens Ansigt, det saae ud som om hun evig gabede indvendig. Ingen var berettiget til at sidde undtagen vor høie Landsmand Prinds *Frederich af Hessen*, og da jeg tilfældigviis var kommen til at staae bag ved hans Stol, og jeg ved hans sædvanlige Nedladenhed var bleven vant til at slaa Gjækken løs, og dertil vidste, at han ikke var nogen Ynder

af Stivhed og Gêne, lod jeg mit humoristiske Lune sprudle saa smaat og hviskede ham nogle uskyldige Indfald og Bemærkninger i Øret.

Hertugen af Leuchtenberg, der her ikkun var en Biting, ikke andet end la grande Duchesses Mand, kom hist og her tilsyne og snakkede lidt med Folk, NB. med de Fornemste, for at holde det nødvendige Liv i dem. Det var en lang, temmelig robust Karl med et grumme ordinairt og ukultiveret Ansigt. Da nu som sagt Ingen maatte sidde, blev jeg meget urolig for Qvartetten, især paa Bassens Vegne, og saae i Tankerne Greven hænge sin Bas paa en Knap paa Maven og spille staaende.

Imidlertid fik vi dog Gudskeelov ved en grace particulière Tilladelse til at lade Etiketten et Øieblik vige for Konsten og at sætte os alle Fire ned ved vore respektive Nodestole, og saa lirede vi da løs paa den bekjendte, smukke Qvartet af Haydn i B-dur, som mine Læsere nok kjende. Jeg kastede af og til et stjaalent Blik hen til Duchessen paa Sofaen, men mærkede ikke, at denne Musik, ihvor perfekt vi end udførte den, afficerede hende i mindste Maade, og det fortænker jeg hende da heller ikke i; thi mange Aars Erfaring har bestyrket mig i den Overbeviisning, at Qvartetter ikke er Musik for Fruentimmer, og allermindst for Prindsesser. Da Concerten var forbi, reiste hun sig op fra Sofaen, NB. ikke for, som Skik og Brug er hjemme hos os, at takke os for vores Uleilighed, men for at gaae den korteste Vei — og uden at hilse paa noget Menneske — ud af Døren, overladende til os stakkels Musikkere at søge vor Løn og Lyksalighed i den store Ære at have spillet for en saa uhyre høitstaaende Person. Hvad mig angaaer, da følte jeg mig med Skam at tale om ikke videre kildret ved denne Bevidsthed, og jeg skulde ligesaa gjerne have spillet paa en Dandsebod eller i en Kjelder, thi der seer man dog glade Ansigter.

De store, russiske Kjæmpedamer skrede tavse og

ligesom sønderknuste bag efter hende i hendes Kjølvand, og først da de vel vare komne ud af Salen, begyndte man at aabne Munden til Tale og minde hinanden om, at vi besadde dette Fortrin for de umælende Bæster. Lidt efter dreve vi hjem hver til Sit. —

15. Marts. Til *Constantin Hansen* at copiere en Saltarella til Guitarre. Maleren *Helsted* er ogsaa kommen hertil, og jeg besøgte ham.[1]) Han har begyndt *Sorterups* Portrait og et Stykke forestillende en Kone og 3 Børn ved en Fontaine, der lod til at blive smukt. — Der var en moderne Maleri-Udstilling ved porta del popolo, og den maatte jeg naturligviis hen at see. Her var 2de Stykker af Landsmanden *Raadsig*, og en hellig Familie af min Ven, Mr. *Moench*.[2]) Der var ogsaa et stort Stykke af en Napolitaner, forestillende den hellige Susanna, der forsvares af en Dreng, NB. en rask Dreng. Den hele Udstilling forekom mig just ikke mageløs.

20. Marts. Jeg havde alt i flere Dage stræbt at gøre mig fortrolig med den piinlige Tanke at forlade Rom, Rom, den evige Stad, som jeg alt hængte saa fast ved, at jeg kunde have ønsket at leve og dø dér. Men det maatte jo skee! Hertil kom, at *Telemach* i den senere Tid havde været ualmindelig urolig og extravagant; saaledes havde jeg forleden Morgen ganske tidlig hørt ham ligge i Sengen og hyle i ubeskrivelige Toner og rase imod nogle imaginaire Fjender, der vilde ham tillivs. Jeg nægter ikke, at jeg denne Gang blev for Alvor bange, at slige Scener skulde oftere gjentage sig, og jeg vidste intet andet Raad end at lade ham forandre Opholdssted. —

Næsten 4 Maaneder havde vi nu tilbragt her, og vel var der endnu meget tilbage at see; men det vigtigste og interessanteste havde jeg dog faaet med. Den kjære Musik havde medtaget næsten Størstedelen af min Tid,

---

[1]) Maleren Frederik Ferdinand Helsted (1809—75) opholdt sig i Udlandet fra 1841 til 1845 og oprettede da s. A. i Kbhvn. sin bekendte Tegneskole.

[2]) Mr. Moench, en fransk Maler, som tegnede det Portræt af Rudolf Bay, som her er gengivet.

og det fortryder jeg just ikke; thi det er nu engang min Kjephest og endskjøndt vel ikke saa frugtbringende for min musikalske Uddannelse som mit forrige Ophold her, da jeg var en ung, uerfaren og med den italienske Stiil ubekjendt Eleve, saa blev dog min musikalske Erfaringskreds noget udvidet, og jeg havde flere herlige Nydelser. Den behageligste Nydelse var imidlertid Gjensynet af mine gamle Bekjendtere og Venner, fra hvem jeg nu følte det tungt at skilles for formodentlig aldrig at see dem mere, især det *Ferrettiske* Huus, hvor jeg var som hjemme.

22. Marts. Jeg ilede til *Ferrettis*, hvor jeg blev trakteret med Malagaviin og Sukkergodt. Det var ellers en bedrøvelig Afskeed, og jeg troer at være sikker paa, at disse gode Mennesker virkelig holdt af mig. Vi havde jo ogsaa kjendt hinanden over 30 Aar, og ikke faa af vore Hjerters kjære Erindringer vare indvævede i hinanden og af en sympathetisk Natur. Gid jeg maatte omfavne dem igjen endnu engang, inden jeg tiltræder mit Livs sidste, store Reise -- det ønsker jeg endnu stedse af ganske Hjerte.

Kl. 8 gik jeg med *Telemach* til vore Landsmænd, der vare forsamlede i „Lepre". Jeg gav Viin til dem alle, og det gik nu løs med Afskedsskaaler. Med *Puggaards* havde jeg alt affærdiget mig. Den øvrige Deel af Aftenen tilbragte jeg hos mine Huusfolk, der havde inviteret mig paa Macaroni. Her blev ogsaa tømt adskillige Foglietter god romersk Viin under idelige Hjerteudgydelser for vor lykkelige Reise og Fremtids Vel. Det var simple Folk, men jeg fandt hos dem et Decorum og en Noblesse, som jeg aldrig glemmer.

Næste Dag gik Rejsen videre til Napoli. Her forenede *Bay* sig med nogle af de foran nævnte, tidligere afrejste Landsmænd om en Udflugt til Capri, hvor han nu fik den under hans Besøg paa Øen i 1819 ukendte „blaa Grotte" at se. Ligeledes besøgte han atter Pompei. I selve Napoli var en af hans første Vandringer til Landsmandinden, Prinsesse *Pignatelli*.

Jeg gjorde en Visit til min Landsmandinde, Prindsesse *Pignatelli*, der alt i sin fagre Ungdom som Jomfru *Nathan David* havde besøgt mig og hørt mig spille paa Harmonika, og som jeg siden har kjendt som Frue Hofraadinde *Gerson*. Nu havde hun svigtet den gamle Moses og svoret til Pavens og Prinds *Pignatellis* Fane[1]) (hvad gjør man ikke for at hedde Prindsesse?). — Hun boede paa Pladsen Largo della carità, som egentligen er en Deel af Toledogaden, i et temmelig beskedent Palazzo. Jeg blev modtaget med hendes sædvanlige Venlighed og Naivitet. Hendes Mand, en personificeret Svovlstik, var sygelig og ausgemergelt, hvorimod hun strotzede af en velsignet Embonpoint som Sundhedens Billede. Hendes Datter, der havde det mageløs yndige Navn *Nini*, var en lille, tynd og delikat noli me tangere med en Papegøie-Næse, Faderens udtrykkelige Billede. Her talte vi naturligviis om Danmark, og jeg blev indbudet til at komme saa ofte jeg havde Lyst, var det end hver Dag. Man roser ogsaa her denne Families overordentlige Gjæstfrihed, især mod Danske, der her accomoderes med The etc. ligesom hjemme.

Langfredag. Kl. 10 gik jeg til [Instrumentmager] *Gagliani*[2]) efter Aftale for at høre en Sig[r]. *Vincenzo Fenzi* spille paa viola d'amore. Man kan naturligviis let tænke sig, at fra det Øieblik, jeg havde seet saadan en Tingest i Boutikken, havde Sjælen ingen rigtig Ro, og at det blev mig om at gjøre at finde et Menneske, der forstod at traktere den.

Heldigviis kjendte *Gagliani* fornævnte Sig[r]. *Vincenzo*, der efter hans Anmodning var artig nok til at indfinde sig. Han var just ingen Virtuos og havde ondt nok ved at hitte paa Noget at spille, thi desværre! alt som In-

[1]) Den i første Bind omtalte Hofraad George Gerson ægtede 1824 Adelaide Nathan David (1795—1891), Datter af Grosserer Joseph Nathan David og Søster til Konferensraad David. Gerson døde 4 Maaneder efter Ægteskabet, og hun giftede sig anden Gang 1826 med den neapolitanske Gesandt i Kbhvn., Prins Antonio Pignatelli Ruffo. Hun antog den katholske Tro og bosatte sig med sin Mand i Italien.

[2]) En Sønnesøn af den berømte neapolitanske Instrumentmager af samme Navn.

strumentet er gaaet af Moden, er Noderne gaaede til Kræmmerhuse eller til det, som værre er. Omsider huskede han en gammel Pastorale af hans Faders Composition, som han klemmede paa. Jeg vil ikke omtale Compositionen, der var fra Knæbuxernes og Skospændernes Tid, og her en complet Biting og fuldkommen undværlig, dersom man kunde probere et Instrument uden at spille et Stykke. Hovedtingen var at høre dets eiendommelige Klang, Strengenes Stemning og dets særegne Behandlingsmaade og Ressourcer. Hr. *Fenzi* var som sagt ingen Hexemester; han tilstod at være ude af Øvelsen og maatte, som Tydsken siger, „sich ganz besonders zusammennehmen" for at iføre sig sin Faders og maaskee Bedstefaders Klæder, der ikke passede ham saa ganske. Imidlertid hørte jeg dog af bemeldte Pastorale, at Violaen havde en ganske egen og for mit Øre særdeles insinuant Tone, der svarede til dens Navn. Der var amore deri; NB. ikke en Balforliebelse eller en lignende ungdommelig berusende og flygtig Amourette, dertil havde dens Tone formegen Gehalt; men den udtrykte derimod en alvorlig, gediegen, vel overveiet og veemodsblandet Lidenskab, „une douce mélancolie", det rette Kjendetegn paa en velconditioneret og respektabel amore, ikke til at spøge med. Det var Hoboens naive Pastoraltone, ved Hjælp af de underliggende, vibrerende Metalstrænge blandet med Waldhornets alvorlige Røst, og i det Hele ikke uliigt Æolsharpens vibrerende og hendøende Harmonier, „Nachklang einer entlegenen harmonischen Welt, Seufzer des Engels in uns," som min gamle Ven Jean Paul siger. Dette Instrument skal for halvandet Aarhundrede siden fortrinligen have været spillet af Damer, og det har visseligen været en langt hensigtmæssigere og ædlere Tolk for deres Følelser (naar de havde nogen) end det nuværende mekaniske Klaveerpinkerie.

Det er saaledes ganske naturligt, at jeg, ikke alene qua Musicus, men som galant Cavaleer maatte blive

indtaget af dette Instrument, og at jeg glædede mig ved nu endeligen at kunne see mit mangeaarige Ønske opfyldt og komme i Besiddelse af saadan en Liebesgeige (som Tydskerne kalde den). Jeg tog mig imidlertid vel ivare for ei at eclatere i Henrykkelses-Explosioner og Liebhaverie til den. Som en forsigtig Kjøber viiste jeg mig pflegmatisk og yttrede blot, at det var et ganske kurieust Instrument, som jeg nok kunde have Lyst til at eie, naar jeg kunde faae det for en beskeden Priis; dog maatte jeg endnu betænke mig. Hr. *Gagliani* tilbød mig at tage den med mig hjem for at gjøre et fortroligere Bekjendtskab med den. Det havde jeg naturligviis intet imod, og saa slæbte jeg da af med den.

Der er en paafaldende Stilhed i Byen, en Stilhed, der næsten sætter En i Forbauselse og forekommer En uhyggelig, naar Øret er blevet vant til den daglige Larm og Kjørsel, Udraabere, Sælgefolk etc., som caracterisere Neapolitanerne fremfor alle andre Nationer; det er nemlig i Anledning af de 2de Helligdage, at ingen Vogne maa kjøre paa Gaden, og Folk skulle holde sig stille og lade, som de vare bedrøvede. Imidlertid spadserer Beaumonde skareviis op og ned ad Toledogaden, og man skulde fristes til at gaae ud for at betragte det saakaldte smukke Kjøn i Nærheden, hvis man ikke havde gjort den kjedsommelige Erfaring, at det ikke er Umagen værd, eftersom man gjerne kan slide et Par Støvlesaaler op uden at støde paa et seeværdigt Ansigt. Et Par gloende Øine, en guul Huud, en Næse som et Skomager-Fidthorn, en Figur à la Skarnfjerding, smagløs Costume, ugracieus Holdning og ordinair Gang — voila Quintessensen af dette Lands[1]) Quinder efter som jeg har fundet dem fleest.

22. April. Da jeg kom hjem, modtog jeg en aldeles uventet Visit af Landsmanden *Orla Lehmann*. Han var ankommen i dette Øieblik fra Paris og Rom. Han viiste sig meget fidele, og jeg løb strax ud med ham til „Hotel

[1]) Dermed mener Bay ikke Italien, men Kongeriget Neapel.

de Rome" at søge *Læssøe*, men han var ude.[1]) Saa gik jeg med ham til Sta Lucia at vise ham Dekorationen i Balletten „Napoli",[2]) hvorfra der ogsaa er en herlig Udsigt til Vesuvius. Saa fulgte jeg ham til Villa de Paris at indtage Næringsmidler og lod ham saa siden seile i sin egen Søe.

29. April. Kl. 8½ gik jeg med *Telemach* til Soirée hos *Pignatellis*. Her var stort Selskab af Herrer og Damer. *Koop* havde faaet sit eget Flügel herop og spillede nu af Hjertens Lyst nogle brillante Variationer paa Folkesangen „io te voglio ben assai".[3]) Jeg maatte jo med, paa det at Prindsessen kunde vise, at hendes Landsmænd ogsaa dyrkede Kunsten og ikke vare nogle Bakkelsesbæster, og saa spillede jeg da paa min søde Amati den søde „Saluto a Napoli", hvori jeg ogsaa paa min Viis fantaserede over „io ti voglio ben . . ." Den faldt i Pokkers god Jord, og man overfusede mig med Complimenter. Jeg spillede nu ogsaa noget andet med *Koop*, og jeg haaber, at Prindsessen ikke havde Skam af mig, eller at jeg prostituerede Nationen.

Under al denne Musik sad min *Telemach* i en Krog — og sov, saa at Prindsessen ganske naivt udbrød: „Herregud! der sidder han jo og sover!" *Jeg:* „Ja, Deres Naade, jeg kan ikke nægte det, det er saa hans Vane." *Hun:* „Aah, lad ham sove, hvad gjør det?" — Heldigviis vaagnede han, da vi fik Is og Kager og undlod ikke at stikke godt paa Varerne. Ogsaa var han oppe,

---

[1]) Da Werner Hans Frederik Abrahamson Læssøe (1811—50) havde gennemgaaet den militære Højskoles Generalstabsafdeling 1835, blev han ansat ved Generalkvartermesterstaben, men vakte især ved Christian VIII' Tronbestigelse 1839 Mistanke mod sig ved sine politiske, liberale og nationale Udtalelser. Han blev derfor ved Orlov og Understøttelse fjernet en Tid paa en Udenlandsrejse. Inden Krigen og Døden kom, var han atter engang i Italien 1847 af Helbredshensyn.

[2]) Bournonvilles berømte Ballet var første Gang opført 29. Maj 1842 og havde strax gjort uhyre Lykke. Ballettens 1ste Akt foregaar som bekendt ved Sta. Lucia.

[3]) Denne neapolitanske Folkemelodis Popularitet var uhyre. Helsted anvendte den i „Napoli", H. C. Andersen i sine Komedier, og saa sent som i 1870erne Johan Svendsen i sit „Norsk Kunstner-Karneval". Den blev Symbol paa Italiafarer-Længsel, spillede samme Rolle som lidt senere „Santa Lucia" og „Funicoli".

da vi efter Concerten bleve serverede paa ægte Dansk med The, Smørrebrød, meer Kage, Brioscher, Jordbær

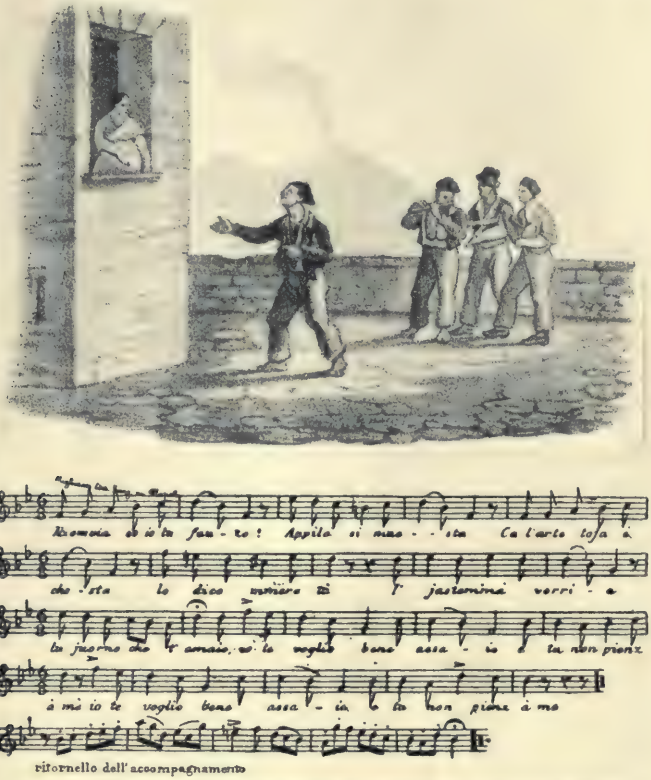

Facsimile af Nodetryk af den neapolitanske Folkesang „Te voglio ben assai".

og syltede Frugter m. m. i stor Overflødighed, akkurat som hjemme i Kjøbenhavn, hvor man pleier at tilfredsstille alle Gæsternes 5 Sandser, og ikke som i Italien, hvor man ikkun tænker paa Øine og Øren.

1ste Maj. Hvor ganske anderledes er denne priviligerede Foraarsdag ikke her end hiemme hos os, hvor vi almindeligen feire den i en god, tyk Frakke, tyksaalede Støvler og ikke sjælden med en tyk Knude i Kakkelovnen. Vore yndede og efterspurgte Bøgeskove ere ikkun ved at sætte Papillotterne til deres Sommerfrisure, og vi vove os neppe ud til „Slukefter", idetmindste ikke uden en Paraply, som det endog er en Lykke, om vi kan bruge, uden at den vender sig. Her paa Sirenens Ryg [i Neapel] straaler denne Dag i sin yppigste Sommerpragt under den høie, skyefrie Himmel. Blide Zephyrer bære varligen Rosens Duft over i Lilliens Barm og kruse saa doucement Havets blanke Flade, hvori Øerne speile deres brune Klipper. Hele Naturen aander Vellyst, og Paraplyerne forbliver hjemme i Krogen eller gjøre Parasoltjeneste; og var det ikke for Skams Skyld, gik man gjerne i bare Skjorte.

— *Thue* siger, at vor politiske Ven, *Orla Lehmann*, vil indgive et Forslag til Stænderne om at adoptere Kong *Oscars* ældste Søn til Konge i Danmark. (Det var ta mig Fan en skjøn Invention, siger Svensken.) For mig maa han adoptere hvem han vil, naar det blot bliver en skikkelig og zweckmässig Mand. Jeg gider ikke tænkt paa Politik her i Italien, jeg har andet at bestille. Det var ellers en Lykke, at han ikke valgte mig til Konge, thi det vilde genere mig altfor meget, og jeg vilde ligesaa gjerne være Studerøgter, om ikke hellere, thi jeg foretrækker en Stud for en Hofmand, og kan bedre tage mig ivare for hiins Horn end for dennes Tunge.

Den 3die Maj tiltraadte *Bay* og hans Følgesvend Rejsen til Sicilien, som dog efter faa Dages Ophold i Palermo maatte afbrydes paa Grund af *Telemachs* voxende Sindssyge. Efter en Tur til Ischia gaar de efter nogen Tid ombord i Neapels Havn paa Dampskibet „Mongibello" og sejler paa dette til Livorno, hvor de ankommer 23de Maj. Her skriver Bay faa Dage efter:

Det har rablet svært for *Telemach* i disse Dage, saa at man baade kan lee og græde derved. Saaledes siger han, at hans Søster *Charlotte* bebrejder ham „langt fra", at han ikke gaaer gesvindt nok. Han spørger om et ungt Menneske ikke har Lov til at være i Livorno! og siger, at hans Fader og Moder vil ikke have, at man maa smage Maden. Paa vor Spadseretour har han mærket „langt fra", at Konferentsraad *Engelstoft* siger, at en Grosserer er „forbandet Lidt" (Hjelp nu, Samiel!) Det hjelper nu ikke at sige ham imod, og al Raisonnement er spildt. Han maa snakkes efter Munden, og man kan nu tænke sig, at vor daglige Conversation nødvendigen maa blive et høist tragikomisk Pølsesnak, som der skal mere end almindelig menneskelig Taalmodighed og Resignation til at udholde. — —

— I Florents var Mr. *Macdonnell* hjemkommen fra Paris; han var næsten uforandret fra den Tid jeg saae ham i Algier; ikkun var hans ranke Figur blevet lidt bøiet, hvilket var rimeligt, da han nu maatte være noget henne i de 70. Han modtog mig med sit gamle gode Lune. Her var et temmelig talrigt Selskab af Englændere, som Fruen pligtmæssigen forestillede mig for, thi ellers kunde jeg jo ikke have vovet at tale et Ord med Nogen. En gammel venlig Herre gjorde mig den Ære at underholde sig med mig. Han kunde ikke andet end Engelsk, og jeg maatte da op med Lexien saa godt jeg kunde. Det gik nu ud paa at drikke The med al engelsk Vigtighed og Ceremonie, hvorved jeg stræbte at gjøre mig ligesaa stiv som alle de andre, og i det Hele at iagttage den Tone og Manerer, som jeg havde lært i andre engelske Selskaber og som stak fortvivlet af mod det naive Liv jeg pleiede at føre i Italien. Det gik forresten som sædvanligt: der blev spillet Whist, passiaret, spadseret op og ned ad Gulvet, musiceret og drukket The, alt imellem hinanden, efter engelsk og tildeels dansk bonton. En Madame med et meget arrigt Ansigt satte sig efter en lang Debatte til Claveret og

accompagnerede sin Datter, en lang Tøs med en forskrækkelig Karrikaturmund, hvis Overlæbe var meget for kort og præsenterede alle Tænderne og Tandkjødet med, til en Romance af Guiglielmi, som man kan synge uden at lukke Munden op og med en engelsk Accent. Det maa have været meget fornemme eller rige Damer, thi man fandt det charming og delightfull.

Jeg maatte da ogsaa til det og sang en Duet med hende, saa Gud maatte forbarme sig. Da jeg skulde synge alene, gav jeg dem min Romance til *Gabussi* og dernæst „Padre Francesco", som jeg vidste vilde bide paa. Den vandt naturligviis frygtelig Bifald, og især hos den gamle *Macdonnell*, der opslog sin gamle skraldende algierske Skoggerlatter, saa at han nær havde væltet Spillebordet. Saa kom Miss med Munden igjen og gav efter almindelig Opfordring Arien af „Robert le Diable",[1]) alle Sangerinders cavallo di battaglia, og som de Fleeste holde af. Ogsaa slog den Enden iveiret med hende tilsidst i Slutningscadencen, som hun ikke kunde faae Bugt med, saa at Mama blev ganske vred og havde nær givet hende en paa hendes Mund.

Macdonnells ældste Datter *Louise*, som jeg havde kjendt fra Barn i Algier, siden gift med en Dr. *Cumberland*, var nylig død her i Huset. Man bar rigtignok Sorgens Farver, men til Sorgen selv mærkede jeg til min store Forundring ikke det ringeste, og det gjorde mig meget ondt, thi jeg kunde godt lide hende. Den yngste Datter, en 12 à 13 Aars Pige, som jeg aldrig havde seet før, var et deiligt Barn med kulsort krøllet Haar, der frapperede mig forskrækkelig, da begge Forældrene vare eller havde været saa blonde som Hør. Jeg spekulerede længe derover, da jeg bemærkede en midaldrende Herre i Selskabet, bedækket med Ordener, som de kaldte *Mr. Talleyrand*, der endnu var en meget smuk Mand med et deiligt sort Haar. Med denne Herre havde Pigebarnet en saa paafaldende og uforskammet

[1]) Den velkendte „Naadearie": Grâce, Robert! etc.

Lighed, at jeg uvilkaarligen udbrød ved mig selv med en Replik af Holbergs „Barselstue“: „Jeg skulde dog vel ikke troe, at Mutter havde ladt sig . . .“, og jeg begyndte at skamme mig paa Landsmandsskabets Vegne, da jeg i det samme erindrede, at slige Tilfælde ogsaa stundom ere at finde hjemme hos os og gaae ikke saa ganske unaturligt til; man kan jo forsee sig paa en Person, og de gamle Grækere havde jo for Skik at føre deres svangre Quinder ud at see paa de smukkeste Statuer, for at de skulde føde smukke Børn. Jeg fik siden at høre, at der var onde Tunger her i Byen, der meente, at Mistress *Macdonnell* ikke havde ladt det blive ved at see paa Mr. *Talleyrand*, og at Mr. *Macdonnell* var en meget gammel Mand. Det sidste kan jeg rigtignok ikke nægte er sandt; men hvad Resten angaaer, saa er det vist en skammelig Bagtalelse.

Denne Aften forekom mig som et Capitel af en af James' eller Marryats Romaner, hvor de skildre et engelsk Theselskab. Man kan det næsten udenad, inden man kommer derhen.

— Jeg havde faaet at vide, at jeg havde en Landsmandinde her i Byen: Jfr. *Laura Hass*, Datter af Skuespilleren, der havde været courageuse nok til ganske alene at gjøre en Udenlandsreise og lade sig høre som Sangerinde. Da hendes Bopæl var blevet mig opgivet, gik jeg hen til hende, og da vi havde kjendt hinanden lidt i Kbhvn., modtog hun mig med synlig Glæde. Hun fortalte mig endeel om sine Reiser i Tydskland, hvor hendes Talent var blevet paaskjønnet og saa godt honoreret, at hun kunde tage Italien med. Efter hvad jeg mindedes af hendes Sang, forekom det mig rigtignok at være en dristig Entreprise i oeconomisk Henseende. Ogsaa meente hun, at i dette Land vilde Fordelen være større ved at høre end ved at lade sig høre; men hun havde her gjort Bekjendtskab med den berømte tydske Sangerinde Mlle *Ungher*, nu gift med en riig Franskmand Mr. *Sabatier*, som havde taget sig af hende og

gav hende Underviisning i Konsten at fortrylle Publikum paa den zweckmässigste Maneer. Hun lovede mig ved Lejlighed at præsentere mig for hendes Lærerinde, hvilket var mig meget behageligt. Vi gjorde tilsammen en Spadseretour udenfor Byen, beundrede den deilige Natur og passiarede om Kjøbenhavn m. m. Som galant Cavaleer førte jeg hende til Beaumondens Café og lod hende accomodere med en Portion Iis og noget Kave. D'Hrr. *Sorterup, Jespersen* og *Solberg* kom just til og bleve hende af mig præsenterede. Da Jfr. *Laura* mildest talt ikke hører til de Forknyttes og Stiltiendes Tal, men tvertimod let bliver begeistret i Conversation, saa blev Underholdningen snart høist gemytlig og animeret.

Fra Florents gaar Rejsen tilbage til Livorno, og herfra med Skib videre til Genua. Ved Ankomsten til Turin slutter tredje Bind af „Mentors Reiser".

IV

REJSEN I SCHWEIZ

Store St. Bernhard! Jeg kan ikke nægte, at den mulige Fare, som jeg udsatte mig for ved at vælge denne Vej, netop var en mægtig Drivefjer. Jeg stolede paa den gode Aarstid og glædede mig ved nu endeligen at see mine mangeaarige romantiske Drømme om denne maleriske og skjæbnesvangre Reise realiserede. Simplon og Splügen kjendte jeg fra mine forrige Reiser, nu skulde jeg endnu et Stykke høiere i Veiret, og det gav mig rigtignok noget at tænke paa. Denne Reise var just ikke ganske at betragte som en Lysttour; endnu erindrede jeg tydeligen Beskrivelsen af en Sneestorm her paa Store St. Bernhard, men jeg stolede paa, at de store danske Hunde med Flasken om Halsen vilde, i Tilfælde af en Lavines Paatrængenhed, af Patriotisme gjøre for mig alt hvad Hundemagt formaaer, og Munkene vel erindre Historien om den barmhjertige Samaritaner; og dermed afrystede jeg alle Betænkeligheders Fluer af mit Hoved, og Kl. 11½ krøb jeg op med *Telemach* i en Chaise med een Hest, og saaledes begyndte Reisen.

Det var den 3die Julii 1843, hvor Naturen staaer i sin skjønneste Sommerpragt og et yppigt Grønt dannede en malerisk Modsætning til den kridhvide Snee. Det gik bestandig opad til Byen St. Antoine, der var Italiens politiske Grændse. Den næste By var St. Remi. I Gjæstestuen laae en lang Engelskmand med en lang

Tand i Munden paa nogle Stole. Her fik vi Kaffe, Brød og Parmasanost fra Turin. Her hører al Kjørsel op. Veien bliver til en smal Sti, tildeels udhugget i de nøgne Klipper, den frodige Vegetation stivner og forsvinder, knuust under mørke Klippeblokke. Naturen taler Alvors Ord og begynder saagar at true med Død og Ødelæggelse. „Vær nu Mand!“ sagde jeg til mig selv, idet jeg besteg en stor kraftig Mule med en suffisant Bomsaddel. Hvad *Telemach* tænkte paa, skal jeg lade usagt, men det var mig da ogsaa for Øieblikket ligemeget. En tredie Mule fulgte med vor Bagage. Hvor Engelskmanden med den lange Tand blev af, maa den Alvidende vide, han forsvandt tilfods og med den Veiviser, der skulde have fulgt med os. Vi havde saaledes ikkun vore Muler at stole paa, og deres Instinkt var vel ogsaa nok saa paalidelige, om ikke bedre Veivisere.

„Kennst Du den Berg mit seinem Wolkensteg,
das Maulthier sucht im Nebel seinen Weg.“

siger Goethe ligesaa skjønt som træffende i sin udødelige „Wilhelm Meister“, som jeg har læst 3—4 Gange igjennem for at tvinge mig selv til at finde den morsom, men hvoraf jeg aldrig har kunnet beholde andet end „Mignons Lied“, hvortil saa mange Componister har seigpiint sig for at sætte Musik. Her sad jeg nu paa Maulthieret midt paa Wolkenstegen, og det krøb i mig, naar jeg saae ud til Siden og ned i de stedse dybere og dybere Afgrunde, der gabede mig imøde. Jeg følte en mægtig Drivt til en Saltomortale og holdt mine Øine ubevægelige imellem min Mules 2de lange Øren og lod Tømmen ligge rolig paa dens Hals, givende mig aldeles i dens Vold. En liden Strækning endnu, og vi befandt os i Sneeregionen. Afgrundene bleve stedse mere og mere svimlende, en kold Vind peeb os om Ørene, og rivende Fjeldstrømme af den smeltende Snee susede om os. Stundom syntes jeg at høre den hule Torden af nedstyrtende Laviner. Vi skreede

imidlertid tappert fremad, indtil vi omsider stoppede ved et eensomt grundmuret Steenhuus eller Lade, kaldet „la Cantine“, der betegnede Grændsen for Ridningen, og Begyndelsen til Apostlenes Befordring.

Ligefor os laae nemlig et steilt Sneebjerg, en Kjæmpe-Sukkertop, som vi, enten med det Gode eller det Onde, skulde over for at komme til Hospitiet, den øverste menneskelige Bolig i hele Europa. Entreprisen forekom mig bansat hazardeuse, idet jeg betragtede denne Muur og ikke øinede Vei eller Sti. Imidlertid en Skandinav bør ikke lade sig forbløffe! Jeg fandt Gudskeelov Fodspor, og vi begyndte Opkravlingen. Undertiden stod Foden fast, men ofte sank vi ned i Sneen indtil Knæet eller Laaret. Engang imellem drattede vi overende og boltrede os som Pudelhunde i Sneen. Det gik fortvivlet langsomt, og Anstrængelsen drev os Sveden ud af alle Porer. Ofte maatte vi hvile og puste ud. Jeg har aldrig vandret en saa penibel Vei i mit Liv, aldrig anvendt en saa voldsom Kraftanstrængelse eller været saa nær ved at give tabt. Og saa den fordømte Veiviser! Naa, her var ikke andet at gjøre end at stride opad — indtil vi endeligen arriverede til Toppen, à la nage som Franskmændene siger: svømmende i Sved, matte og aandeløse og pjaskvaade om Fødderne.

Her stode vi da — ikke ved Maalet, o nei! endnu ikke! men i et Par Bøsseskuds Afstand i en Fordybning saae vi Gudskeelov flere murede Bygninger ligge. Det var Hospitiet! Nu var det først og fremmest om at komme derned til en liden, frossen og let tilsneet Søe. Jeg løb omkring for at finde en Sti eller Nedgang, men der var ikke et menneskeligt Fodspor. Vi maatte altsaa være faret vild! Paa engang faaer jeg Øie paa et Menneske dybt nede i en sort Dragt med et hvidt Skulderbaand, fulgt af en Hund, og saa gav jeg mig til at brøle efter ham med mine matte Lungers yderste Kraft og viftede med mit Tørklæde. Men han hørte mig ikke, og de forsvandt begge bag nogle Sneebjerge. Dagen

heldede betydeligen, og Natten paa disse Høider vilde neppe blive af de vellystige. Jeg gav mig nu atter ud paa Recognoscering, og omsider var jeg saa heldig at faae Øie paa et Sted, hvor Skraaningen var mindre

Rud. Bay og „Telemach“ paa Alperne.
Pennetegning af Fritz Jürgensen.

truende og havde nogle fremspringende Blokke. Her forsøgte vi Nedstigningen, og halv glidende og halv springende lykkedes det os at naae Dalen og Bredden af Søen. Da jeg bemærkede Spor af Menneskefødder paa Isen, tænkte jeg: lad staae til! Isen bar os herligt, og fra Sneevolden paa den anden Side Søen havde vi en banet Vei til Klosteret. Mit gode Humeur fik Luft i en hjertelig Latter over *Telemach*, der tog feil af en

graa Steen og satte Benet lige til over Knæet i en Vandpyt, saa at Vandet straalede høit i Veiret, og tabte ogsaa Hatten i en Bæk.[1])

Paa Hospitiets Dørtærskel bleve vi af nogle Tjenestekarle modtagne med megen Høflighed og førte op i denne temmelig store Bygning og ind i nogle smaae træpanelede Sovekamre, hvor vi afførte os vore vaade Klæder, toge reent Linned paa og iførte os tørre Strømper og uldne Tøfler, som Karlene bragte os. Det var en ubeskrivelig velgørende Metamorphose. Vi bleve viiste ind i en stor Sal, hvor der var dækket et stort Spisebord. Her var 4 Munke i sort Dragt med et hvidt smalt Baand til venstre Side. De modtoge os med megen Venlighed, og jeg underholdt mig længe paa fransk med Mr. Prévost d. e. Provsten, der som sædvanlig ikke vidste synderlig Beskeed om Danmark. De saameget yndede og efterspurgte St. Bernhards Hunde løb omkring paa Trapperne; det var nogle gevaldige Dromedariusser af mørk Farve og liig de bekjendte Ny-Foundlændere, men siges at være af dansk Race.

Klosteret ligger 7546 Fod over Havets Overflade, og der er virkelig noget høist agtværdigt og rørende i den Resignation, hvormed disse Herrens og Menneskenes Tjenere tilbringe de ni Maaneders Vinter med 20 à 22 Graders Kulde heroppe for at modtage, beværte og stundom opsøge, frelse eller begrave Folk, der i Tusindtal vælge denne Vei. — Vi bleve nu bænkede ved det store Spisebord, hvor vi efter en kort Bøn bleve serverede med en fortreffelig Kjødsuppe, 2de Retter solid Kjødmad, Desert af Pærer, Nødder, Figener m. m. og dertil en god Viin. Forsøg en saadan Vandring som den vi nys kom fra, og vi vil tales ved om hvorledes dette Maaltid smagte, og vi toge for os af Retterne. *Telemach* slikkede sin Tallerken saa reen og hvid som om den var kommen fra Pottemagerens Boutik. Vi drak

[1]) Den vedføjede Pennetegning synes uvilkaarlig at vise hen til, at det er den store Tegner Fritz Jürgensens Pen, som er blevet paavirket af Vennens livlige Fremstilling.

derpaa Kaffe, og saa kom jeg til at tale Musik med et Par af de yngre Præster. Man viiste mig en rød Violin og en dito uden Strenge, men de duede ikke til noget. Men nu fik jeg fat paa min Violinkasse, som Føreren imidlertid havde bragt herop med Resten af vor Bagage, Gud veed ad hvilken Vei; og man flokkedes om mig, men neppe havde man hørt et Par Toner af min søde Amati, førend Salen gjenlød af et jublende Bifaldsraab, og, kort at fortælle, jeg gav her en Concert paa det høieste Theater i Europa og kunde sige — uden at lyve — at jeg stod høit over alle andre Violinspillere, selv over *Ole Bull*, om han stod paa Dovrefjeld. Dersom jeg skal dømme efter mit Publicums Glædesytringer, maae jeg tro, at jeg skabte en sand Fest paa det gamle St. Bernhard, og de gode Præster var færdig at bære mig paa Hænderne. Saaledes gik Aftenen med Passiar og Musik. Det var, som om jeg havde kjendt disse gode Folk i mange Aar og Hundene med. Kl. 10 gik vi i de gammeldags Himmelsenge med tykke Gardiner og uldne Fjerdyner, og vi sov som Murmeldyr.

Vi stode op Kl. 5. Det var en yndig Morgenstund, og vi skyndte os at pakke ind og gribe til Alpestokken. Jeg kaprede mig en Fører, som lovede troligen at følge os. Jeg kan ikke undlade at beskrive, hvor usigelig behageligere denne Nedreise var i Sammenligning med Opkravlingen. Vi passerede Bækken „Durance“ og ankom i bedste Velgaaende til „Cantine“ Kl. 9, og vi bestege hver sit Muldyr, der slæbte os taalmodigen op og ned ad smalle ængstelige Stier og over svimlende Afgrunde, indtil vi kom til brolagte, ofte halsbrækkende steile Veie, der førte os ned i den deilige grønne Sommernatur. At beskrive hine Guds Underværker er lige saa umuligt som at tabe Mindet derom. Veien gik snart opad, snart nedad, i Zigzag og Krumninger, og Prospekterne afvexlede evindeligen. Kl. 12 ankom vi til en lille Bye, kaldet Lidde.

Det trykkede *Telemach*, at jeg havde sagt, at han ikke

maatte drikke Saucen af Tallerkenen. I Hospitiet fandt han for godt at sidde med Ryggen imod Præsterne. En af hans tusculanske Qvæstioner var: „om et Menneske paa 18 Aar ikke havde Lov til at være et voxent Menneske?“ Hvortil jeg altid svarede: Ja nok! —

I Lidde vare vore Muler blevne spændte for en af de sædvanlige Bjergvogne, hvor man sidder paa Siden, tæt ved Jorden. Vi rutschede afsted i en Fandens Fart, selv paa Bredden af Afgrunde. Kl. 7 ankom vi til Martigny og toge ind i „Hotel du Cygne“. Den 5te stode vi op Kl. 4 og forlod Byen ridende, da vi havde vanskelige Veie at passere gjennem Bjergene for at komme til et vildt Bjergpas, kaldet „Téte noire“.[1]) —

Kl. 6½ kom vi til Chamouny. Hvo kjender ikke Chamouny-Dalen, der er berømt for sine Naturskjønheder og altid vrimler af Reisende, der have Lyst til at beskue Montblanc fra Taa til Top. Vi fik et Værelse i 3die Etage i „Hotel de l'union“, med en deilig Udsigt, især til Montblanc, der præsenterede sig for os i hele sin majestætiske Kæmpestørrelse. —

Den 6te Kl. 7½ begyndte vor Udflugt, iførte en Blouse med en Alpestok i Haanden og en Guide foran os. Det gik op ad Montblanc. NB. Stop! Det var aldeles ikke vor Hensigt at gaae lige op til Toppen, formedelst — — men bare saadan et lille Stykke op paa Foden af det. „Det smager dog altid af Fugl“, sa'e Kjællingen, „hun kogte Suppe paa den Green, Kragen havde siddet paa“. Min Hensigt var at besøge det berømte „mer de glace“ — Ishavet — den største af Montblancs mange Gletschere.[2]) —

Den 8de afreiste vi fra Chamouny. Fra St. Martin gik en Diligence til Genève, og jeg fik heldigviis Plads i Coupéen. Længe lurede jeg paa min gamle kjære Genfersøe, men den kom ikke for en Dag førend vi vare ganske nær ved Staden. Med en Følelse som den,

[1]) Denne Udflugt er forbigaaet.
[2]) Udflugten forbigaaet.

der efter mange Aars Fraværelse skal gjensee en gammel Ven, kjørte jeg omsider Kl. 5½ ind i Byen Genève, som Tydskerne absolut ville kalde Genf.

Den 9de Julii. Idag var det min høie Fødselsfest og dertil Søndag. Jeg havde drømt hele Natten, at jeg vandrede om paa Gletscherne, og det var ikke saa forunderligt. *Telemach* var i en bansat Humeur, skjændtes med hele sin Familie og vilde partout ægte Sangerinden fra Turin, hvilket jeg maatte love ham at sørge for, naar han blot vilde have lidt Taalmodighed.[1]) Saa fik jeg ham endelig til at gaae ud at spadsere, for at jeg kunde faae lidt Ro. Det var mig nemlig meget om at gjøre at lade Virkeligheden succedere mine mange uforglemmelige Minder om mine forrige Ophold i denne Neckers og Rousseaus Fødeby, der speiler sig i den romantiske Søe, hvorom Voltaire siger: „mon lac est le premier."

I min første Reise har jeg med en særegen Interesse omtalt et Landsted med Hauge, hvor jeg sad og læste Mathissons deilige Digt til Genfersøen og gjorde Bekjendtskab med Eieren, Mr. *David*.[2]) Derhen stilede jeg nu mine Skridt, men ak vee! jeg var neppe istand til at genfinde Stedet. Jernporten og Vandposten var der vel, men Haven var indskrumpen, flere simple Bygninger vare opreiste, og selve Søen syntes mig at være bleven mindre. En artig Dame fortalte mig, at Eieren var død og det Hele omkalfatret. Her laae nu et Vertshuus, og da der kom en stærk Regnbyge, gik jeg ind i Gjæstestuen og lod mig give en Flaske Viin til at drikke min egen Skaal i Selskab med nogle blouseklædte Sjofelister. —

Da Franconis Beriderselskab gav Forestillinger udenfor Byen, tog jeg *Telemach* med mig derud, men han sad som sædvanlig og gloede i sine egne Tanker. Han sagde, det trykkede ham, at hans Søster i Fyen (hidtil

[1]) I Beretningen om Opholdet i Turin omtales der ikke nogen Sangerinde, paa hvem denne Bemærkning kan passe.
[2]) Se Bay, Bind I, Side 159.

havde hun ikke været paa Tapetet) kaldte ham en flau Knægt, og saa spurgte han mig: „Kan man ikke gjerne een Time eller halvanden lade være at være en flau Knægt?“ Jeg: „Jo, prægtigt.“ Han: „Og derfor behøver man ikke forstille sig?“ Jeg: „Paa ingen Maade“ — og dermed var han fornøiet. I det Hele var det en grumme trist Dag, min Geburtsdag. Hele det yndige Land laa indhyllet i et graat Slør, der endog skjulte det store Montblanc.

D. 10de. Vejret var ikke blevet bedre, det regnede immervæk. *Telemach* var i et forskrækkelig rebelsk Humeur og trykkes paa det voldsomste af sin Broder, Fader, Søster og Jfr. Leda (2da-Donnaen), hvis Svane han vilde være. Han rasede frygteligt, saa at jeg maatte gjøre mig vred og skamme ham ud. NB. Han er bange for at komme i Forbedringshuset, naar han ikke skriver godt nok. Han spørger: „Behøver man at gaae igjennem Smaagader?“ — „Nej.“ — „Kan man ikke derfor reise udenlands?“ — „Jo.“ —

Da der ikke var at tænke paa Udflugter og jeg ingen Bekjendtere havde, siden min gamle Ven, Baron *Bonstetten*, der saa smukt har omtalt mig i sine Breve til *Matthisson*, var død, havde jeg intet andet at gjøre end at sluge en skrækkelig Mængde Aviser i Kaffehusene, hvorved rigtignok mine politiske Kundskabers Kreds blev betydeligen udvidet.

Den 12de opklarede Veiret sig endeligen, og jeg fandt det zweckmässigt til at pakke ind og give os paa Reisen videre frem i Schweiz. Vi gik da ombord paa det smukke Dampskib „Lemann“. Veiret var godt, den yndige Genfersøe stod blank som et Speil, Montblanc viiste sin hvide Top og syntes at sige Tak for sidst. Ikkun *Telemach* tog ingen Notice heraf og havde endog et Anfald af dæmonisk Humeur, som forbittrede mig min Nydelse ganske fortvivlet: det trykkede ham, at hans Broder siger, at man skal bære Klæder for at skjule Rumpen og andre Partier — om det er sandt? Om et Menneske,

der opfører sig uanstændigt, skal behandles som et Barn? Om et voxent Menneske maa vide, at han har Halstørklæde paa? Om man maa betragte et Menneskes Underbeen og Overbeen og Bagbeen? ogsaa Fruentimmers? Hans Fader siger langtfra, at han er en Slyngel, en Dagdriver og en Skidager! Om en Student, der er fornærmet, kan skrive til Universitetsdirektionen? og mere af samme Surdeig — og Kl. 4 ankom vi til Lausanne. Ligeledes paa hele Touren til Vevey snakkede han Galimathias om Vorherre, Himlen og Helvede. Der skal noget til at bevare sin rolige Sindsforfatning — jeg var nær ved at gaae fra min. Det regnede, da vi ankom, og det var kjedsommeligt. Vi toge ind i „la croix blanche", hvor vi i Spisesalen gjorde vore Maver en cadeau med Steg, Salat og Smørrebrød i Selskab med en Herre med 3 Damer, der talte Kosproget, ɔ: Schweizertydsk, et underligt, men ret forstaaeligt Galimathias, hvormed man bedst kan tale om Køer og synge Schweizerviser med Jodlen. Heri klinger det usigelig naivt, men passer ikke i dannede Menneskers Mund, ligesom rav Jydsk hos os. To Herrer kom til og talte ogsaa Kosproget, og her mærkede jeg først tilgavns, at jeg var borte fra Italien. Siden *Telemach* har begyndt at meddele mig Alt, hvad der trykker ham, er han bleven mindre rebelsk, men nu er han bleven forelsket i den første Dandserinde i Florenz, Signora *Guzman* (Død og Pine!) der forekom mig noget grim; men de gustibus — —.[1]) Jeg var gjerne blevet noget i denne By, dersom jeg ikke var blevet alvorlig urolig for *Telemach*, hvis Tilstand forekom mig i den senere Tid saa forværret, at jeg aldeles havde opgivet Haabet om en Reises helbredende Virkning, og jeg befrygtede endog voldsomme Explosioner. Min Sindsstemning var saaledes intet mindre end behagelig. Den evige Ængstelse, hvori jeg levede,

[1]) Bay har i Forbigaaende omtalt en spansk Danserinde-Primadonna, Signora Guzman fra en Forestilling i Teatro Pergola i Florents: „Hun dandsede ret smukt, men var ikke kjøn, mager Hals, tynde Arme og stærke Been som sædvanlig."

drev mig saaledes bestandig fremad og Hjemmet imøde, hvilket var haardt nok for den, der saaledes sværmer for Reiser som jeg. Mærkeligt er det iøvrigt, at han paa sine ensomme Streiferier og under sine peripathetiske Granskninger aldrig løb vild, men altid indfandt sig til bemeldte Tid og Sted, NB. især Spisetiderne. Ligesom Samvittigheden er Sjælens, saaledes er Maven Legemets Regulator!

Freiburg — Bern — Luzern — Rigi — Zug — Zürich — Constanz — Schaffhausen — Basel.

Rigi. 18. Juli. Det er altid et smukt Syn at see Solen staae op, forudsat at Himlen er klar, og jo smukkere det Sted er, hvor man befinder sig, desto deiligere er Synet heraf; men vil man nyde det i sin meest glimrende Pragt, maa det være paa et Sted som dette eller fra Vesuvius eller et andet priviligeret Solopgangssted. Da jeg nu, som jeg før har sagt, reiser fornemmeligen for at belure Naturen, saa kunde jeg umueligen lade et Syn gaae fra mig, hvis Majestæt jeg kendte af Erfaring.

Jeg foer derfor ud af Reden allerede Kl. 4, fik *Telemach* purret ud, og vi gave os stante pede op ad Veien til Kulm. Det varede ikke længe, saa saae vi da hiin høitidelige Naturscene i sin allermeest straalende Glans. Jeg blev saa betagen af Henrykkelse, at jeg for min egen Fornøielse sang med høi Stemme *Ingemanns* deilige „Morgensang paa Rigi" til *Bays* Melodi,[1]) som var den eneste og bedste jeg kjendte, uden Akkompagnement.

Jeg vil ikke haabe, at mine Venner ville ansee denne Entreprise for en affekteret Sentimentalitet, ligesom da jeg paa min første Reise læste *Mathissons* Ode til Genfersøen, siddende paa Bredden af samme Søe. Jeg synes nemlig ved saadan Leilighed at føle et Echo i mig af Digterens Begeistring, og det er jo en uskyldig For-

[1]) Findes i „Reiselyren". Sandsynligvis har Bay allerede komponeret Musik til Sangen under hans og Ingemanns Samliv i Rom 1819 (se Bay, Bind II, Registret).

nøielse og tilladelig for den, der med Liv og Sjæl dyrker en Konst, der staaer i saa nøie Forbindelse med Digtekonsten, at den ene næsten ikke kan tænkes uden den anden.

Telemach tyggede imidlertid sine Negle, gloede paa Jorden og grublede. Forgjæves gjorde jeg ham opmærksom paa dette prægtige Panorama, viiste ham de vandrende Skyer nede i Dalen, Solens underfulde Virkning, den opvaagnende Natur, de høie Sneebjerge bagved os m. m. Han gloede med Idiotismens sløve Blik, og jeg beklagede ham oprigtigen. — —

D. 22de. Kl. $5^1/_2$ kom vi til Basel, hvor vi toge ind i Hotellet „Zum wilden Mann". Medens *Telemach* gik paa Promenade, besøgte jeg et Kaffehuus ved Enden af Broen. Her fandt jeg et grumme gemytligt Selskab. En Digter, man kaldte *Köllner*, en jovialsk Fyr, deklamerede adskilligt, der nok var værd at høre paa, og jeg blev snart fortrolig med ham. — Men jeg fik desværre andet at tænke paa, da jeg kom hjem, og Hotelværten kom mig ganske ængsteligen imøde og berettede mig, at min Compagnon var kommen hjem og havde gjort et saa rasende Spektakel paa sit Værelse med Hylen og Poltern, at alle hans Gjæster vare blevne bange og vilde flytte ud af Huset, og insinuerede han paa en høflig Maade, at han ønskede at blive af med os „so bald wie möglich". Jeg bemærkede, at naar man er Vært „zum wilden Manne", maatte man kunne taale Vildmænd; men lovede ham imidlertid at bändige bemeldte „Poltergeist" eller at fortrække. Da jeg kom op i Værelset, fandt jeg rigtignok min Ven besat af den skinbarlige Satan, skrigende og bandende hele sin Familie uden Undtagelse. Jeg havde min største Nød med at faa ham til at tie og maatte lade Aftensmad bringe op og gav mig til at made ham i Sengen. Maden gjorde som sædvanlig sin Virkning, og nu blev han omsider tam. Jeg havde aldrig før seet ham saa rebelsk, og jeg tænkte alvorlig paa at forespørge mig, om der ikke var en Daareanstalt

i Byen, hvor jeg kunde faa ham anbragt. Jeg maatte nu holde mit Ord til vor Vært, at befrie ham for vor høirøstede Nærværelse. Det var rigtignok en noget höhnisk Maade, vi saa at sige bleve udviiste af Basel paa og maatte krybe ind i Omnibussen, der skulde bringe os til Banegaarden. — —

Jeg behøver vist ikke at bemærke, at vi ikke fik Tid til at besee de Stæder og Byer, som vi kom igjennem eller forbi. Det eneste, som trodsede vor piilsnare Fart, var den lange Kjæde af de hvide Alper, der skjænkede os et flere Timers høitideligt Farvel. Tung var Afskeden med Apenninerne, og her tog jeg jo nu maaskee for stedse Afskeed med Bjergverdenen. Nu brød jeg mig, med Skam at tale om, ikke stort mere om hele Reisen, det Poetiske var væk, og jeg var tilmode som En, der kjører hjem fra en stor Fest til sin gamle Bopæl og det gamle Slendriansliv.

Kl. 5½ kom vi til Strassbourg. De, som har læst min første Reise i 1816, ville let begribe, at jeg just ikke havde nogen Predelection for denne By, hvor jeg strax ved min Ankomst blev omringet og forfulgt af en Sværm opløbne Gadedrenge; men hvor behagelig blev jeg ikke overrasket ved ikke at see en eneste af hine Seigpinere, og endog fandt jeg hele Staden betydeligen forskjønnet. Vi gik hen til Malerisamlingen og blev forundrede ved at finde nogle Stykker af danske Malere, *Carmiencke*, Dyrmaler *Holm* og *Wegeners* Oberon. Det er Skade, at man paa saadanne Steder faaer altfor meget at see paa engang, og det gaaer mig med Skam at tale om, ligesom naar jeg skal høre en Opera i 5 Akter, for Exempels Skyld *Rungs* „Stormen paa Kjøbenhavn", der uagtet sine mange Skjønheder og Genialiteter har den Virkning paa mig, at jeg bliver sløv, søvnig, arrig og løber bort ved Begyndelsen af 5. Akt for ikke at komme til at brække mig.[1]) Jeg kan ligeledes ikke taale at høre en

[1]) Baade ved denne og andre Leiligheder mærker man Bays Bitterhed mod de yngre, danske Komponister, der ikke regnede ham, som jo var Autodidakt,

lang Simfonie, var den end af Beethoven, der dog næsten er en ligesaa stor Componist som *Rung*, og jeg mindes med Rædsel, at da jeg i et musikalsk Selskab assisterede som Primo-Violin ved den mesterlige Simfonie, som min Ven, *Carl Helsted*, havde componeret, og som var Udbyttet af hans Udenlandsrejse, hvortil han havde erholdt Stipendium af Staten[1]) (der saaledes havde Ret til at fordre Smæk for Skillingen), blev jeg saa betagen af Mathed og malaise, at jeg nær havde meldt mig ud af Selskabet af Angest for, at den skulde blive givet oftere. Philosophen Epictet siger, at man aldrig skal gjøre nogen Ting for længe, ikke spise længe, ikke drikke længe, ikke sove længe, ikke gaae paa Bormesteren[2]) længe m. m., og det var en viis Mand, der kiendte Menneskenaturen. — —

REJSEN GJENNEM FRANKERIGE

Motto: Se resouvenir c'est revivre.

Vi skulde nu ind i Frankerige! Hidtil havde vi sprækket Tydsk, nu skulde vi parlere Fransk, hvilket generede *Telemach* fælt. Men hvad der kjedede mig slemt, var at jeg skulde forlade de kjære Bjerge og fortsætte Reisen næsten paa en Pandekage. Imidlertid stræbte jeg at aabne mit Sind for Indtryk af en forskjellig Natur og bad Himlen bevare mig for altfor heftige Explosioner af min Reisebroders Rebelskhed, der kun altfor ofte havde forstyrret min Nydelse og sat mig i en piinlig og raadvild Stemning.

D. 25. Kl. 4 sad jeg med Fyren i Diligencen alene, hvilket var et Held. I Saverne fik vi en Mand ind til

for rigtigt at høre med i Laget. Da Henrik Rungs Opera, „Stormen paa Kjøbenhavn", havde sin Førsteopførelse 1845, er dette Sted en Interpolation, tilkommen da Bay renskrev sine Dagbøger.

[1]) Talen er om Carl Helsteds første Symfoni i D-dur, opført i Musikforeningen 1842.

[2]) Et Udtryk, der svarer til Nutidens W. C.

os, som paastod at den danske Kronprinds havde udmærket sig i Slaget mod Engellænderne. Jeg lod ham naturligviis blive i Troen og sagde: „Beaucoup, Monsieur!“ Da vi var alene i Vognen, var *Telemach* reent bansat til at declamere og præludere med Piccolofløite, saa at jeg frygtede for at Conducteuren skulde smide os ud af Vognen. Det gik dengang løs paa Onkel *Peter* og en Frøken *Julie Kierulf*, som jeg aldrig før har hørt ham nævne og som havde havt den Impertinence at sige *langtfra*: at det er bedre intet at vide end at vide lidt — sikken en Satan! Jfr. *Guzmanns* Underbeen og Overbeen støde og friste ham; han vil ægte hende — jeg maa love at skrive til Italien til *Tosoroni* og begjære hende —; da jeg lovede ham at skaffe ham ind i udenlandske Departement, hjalp det lidt paa hans Humeur. —

Den 26. Kl. 10 holdt vi vort Indtog i Paris til „Hotel de l'Etoile du Nord“, quai St. Michel. Jeg vil bede mine Læsere ei at vente nogen Beskrivelse af denne Hovedstad, jeg har været der 3de Gange før og har omtalt den mere end tilstrækkeligt. Jeg havde Visit af Landsmanden Dr. *Saxtorph*, som var mig til sand Glæde og Vederquægelse i min Nød; han raadede mig til at lade *Telemach* tage kolde Bade, og jeg takkede min Gud, at jeg nu ikke var ganske ene om Fyren. — I „Café de Danemark“, nu „St. Honoré“ røg vi Tobak og læste „Berlingske Tidende“! Ja wahrhaftig: Berlingeren! som den staaer og gaaer i Kbhvn! Hvilken Nydelse! Jeg havde nær læst Auctioner og Proclamaer med af lutter Patriotisme. Jeg vil forresten ikke hermed sige, at Berlingeren havde samme Indflydelse paa mig som Kuhreigen paa Schweitzeren, som ved disse Toner kommer til at græde og føler en fortærende Længsel efter sine Bjerge. Man kan godt have Patriotisme uden at føle Hjemvee; endskjøndt Oehlenschlægers underlige Aftenlufte har tit vinket mig min Hu tilbage til mit Lands Bøgeskove og blanke Vove, har jeg dog oprigtig talt aldrig følt hiin

veemodige Længsel efter Hjemmet, hvorimod Syden stedse har draget mig med en uimodstaaelig Kraft, — Grunden ligger vel mindre i Mangel paa Kjærlighed og Interesse for det Land, hvor jeg fødtes, end i en ydmygende Følelse af ei i mit Hjem at være kommen paa min rette Hylde og Kjedsommeligheden af et monontont Slendriansliv. „Ubi bene ibi patria" siger en gammel Romer. „Mit Fædreland er hvor jeg er" siger *Baggesen* maaskee endnu bedre. Jeg elsker Naturen og alle Mennesker af hvad Nation de end monne være og i hvad Sprog de end tale og ere virkelig elskværdige, og hæver ikke, som *Grundtvig* og andre Fanatikere mit Land, dets Sprog og Politik paa andres Bekostning.

Søndag 30. Juli. Jeg gjorde en Visit til Dandserinden Jfr. *Fjeldsted*, der, beskyttet af Jfr. *Wallich*, opholder sig i denne Tid i Paris for at indvies i Terpsichores Mysterier og lære Beensproget til Fuldkommenhed.[1]) Hun boede i rue neuve des Mathurins. Det var mig en stor Fornøielse at tale med disse 2de venlige og godlidende Landsmandinder. I Versailles' brillante, men gammeldags Have mødte vi en Dag Landsmændene *Bentzon* (høilovlig Ihukommelse fra l'Hombrebordet i Castellamare), *Vilsoët*[2]) og *Blædel*,[3]) Fortepianomager og Søn af min Ungdomsven, Præsten i Assens, samt *Lillienwalk*. Jeg holdt mig fornemmeligen til *Blædel*, der er en Hjertens skikkelig og godmodig Fyr, og afhandlede Familiesager. Alle flokkede sig sammen for at see de berømte Vandkonster. Jeg har nu tit været paa Vandkonsten i Kbhvn. og endog som Barn boet dér hos Viintapper *Glassing*, som man var uforskammet nok til at kalde „Vandhandler *Glassing* paa Viinkonsten" og som var Fader til Danmarks Ziir, Typen for den

[1]) Den meget beundrede Danserinde, Caroline Fjeldsted (1821—81), der 1849 blev gift med Violoncellisten Kellermann, debuterede 1837 og kappedes med Held med selve Lucile Grahn.

[2]) Vistnok Parfumehandler i Kbhvn.

[3]) Om Præsten Blædel i Assens se: Bay, Bind I Side 203. Instrumentmager Carl Anton Blædel (1815—87), et af hans elleve Børn, var først etableret i Stuttgart, fra 1872 i Kbhvn.

gode Smag og fine Levemaade, Damernes Orakel og Høiesteret: Modehandler *Glassing* i Vimmelskaftet;[1]) men aldrig har jeg dér seet saadanne Vandphænomener, for hvilke selve Guldæblerne paa Gammeltorv maae vige. — Saa gjorde jeg Visit til min gamle Ven, vor General-Consul *Delong*,[2]) der lod sin lille Datter spille for mig paa Fortepiano og fortalte mig en Historie om den gale *Owen*. Da jeg kom hjem fortalte *Pierre* mig, at *Telemach* havde igaar i min Fraværelse faaet det fortvivlede Indfald at tænde Ild i Spyttebakken, og at det nær havde taget fat i Væggen og sat Ild i Huset. Da Hændelsen lykkeligviis havde ført ham derop itide at slukke, havde han griint ham i Ansigtet, dandset omkring i Stuen og teet sig som complet Daarekistelem. Saa gjerne som jeg havde tilbragt nogen Tid i Paris, indsaae jeg nu, at det klogeste vilde være at see at komme hjem efter; thi skulde det gaae saaledes crescendo, som det i den senere Tid var gaaet, vilde det ende med en veritable Forskrækkelse og maaskee gaae paa Livet løs. Jeg besluttede derfor blot at blive et Par Dage endnu, og saa afsted med Bjørnen.[3])

Da jeg havde erfaret, at Damerne *Thygesen*[4]) opholdt sig her i Byen, fandt jeg det zweckmässigt og poli at gjøre dem min Opvartning og afbetale lidt af min Gjæld for den udmærkede Gjæstfrihed, de havde viist mig for endeel Aar siden i Horsens. Ogsaa blev jeg modtaget med dansk Hjertelighed, og da den ene af Frøknerne var en bekjendt Virtuos paa Claveer og Sangelev af

[1]) Vinhandler Johan Erik Glassing, Borgerrepræsentant, død 1818. Hans Søn, Modehandler Johan Christopher Glassing (1789—1840), var gift med Jacobine Frederikke Glassing (1790—1861), der var Københavns fineste Modehandlerinde og boede paa Amagertorv.

[2]) Bay, Bind I Side 84. Delong blev 1838 dansk Generalkonsul i Paris og Geheimelegationsraad 1842. Hans meget høje Hustru, født Tugnot de la Noy, var en Datterdatter af den danske, i Frankrig bosatte, Godsejer Theodor Adeler.

[3]) Bays Portræt blev d. 3. Aug. daguerretyperet af Mr. Sabatier i Palais royal og sendt til hans Hustru (Se ved Textens Udgang).

[4]) Nicolai Emanuel de Thygeson (1772—1860) var Stiftamtmand i Norge til Adskillelsen 1814. Han ejede Bygholm og Stamhuset Mattrup, men blev forarmet og fratraadte sine Godser. Han boede fra 1840 i Udlandet. Af de to Døtre hed den ene Sophie Charlotte og døde 1872, den anden Abel Marie (Minna) (1807—92) døde hos sin Broder paa Damgaard.

Siboni, blev der naturligviis talt om Musik. Man havde sagt mig, at hun havde studeret paa Kraft for at „utiliser son talent“, som Franskmændene siger, d. e. for at gjøre Penge, siden Papa ikke mere var en Millionær, som kunde paa en Auction over Malerier overbyde Napoleon paa et Blomsterstykke, som blev solgt for en Spotpriis af 80000 Francs, og paa sit Gods Bygholm holdt aabent Taffel for alle Kuirasseerofficererne, der vidste at tage for sig af Retterne og vare Karle for at stikke ligesaa mange Flasker til sig som Andre stikker Glas. Nu derimod sang de: ach, mein lieber Augustin med Variationer, men vare derfor ikke mindre elskværdige.

Jeg gjorde samme Dag min Opvartning for ikke at bruge det ubeskedne Udtryk Visit, til en af Parises — hvad siger jeg — af Frankrigs største Mænd: Mr. le Professeur *Albert*, Balletmester og cidevant første Solodandser ved den store Opera, en Mand, der har gjort langt større Lykke med sine Been end de fleeste andre Mennesker med deres Hoved, og nu udhvilede sig i et uhyre Læs af Laurbærblade, tout couvert de gloire. Jeg tog Anledning til at takke ham i min Nations Navn for den ærefulde Veiledning han havde værdiget at skjænke flere af vore unge Kunstnerinder, der havde besøgt Paris for at skaffe deres Been den rette Tournure og deres øvrige Legemsdele den Grace, hvis eneste rette Lovgiver han var. Vi talede da om *Fjeldsted*, som han var artig nok til at tillægge des qualités précieuses, om just ei for den serieuse eller melankolske Dands. Vi gjennemgik hendes Overdeel og Underdeel, Hofter og store Taa, og vare ganske enige i at man aldrig maatte skræve høiere end til niveau med Hoften: alt hvad der gik derover var ugracieust. Vi gjennemgik ogsaa Jfr. *Grahn*, der ikke var fri for at extravagere i denne Retning; men besad imidlertid en meget god Elevation m. m., som ikke Enhver var istand til at bedømme. Som Dreng pleiede jeg at faae Snyder af min

Dandselærer *Heinsvig*, naar han saae mig og jeg ikke gik rigtig paa Benene eller hilsede med den behørige Anstand, saa at jeg skjelvede hvergang jeg mødte ham.[1]) Her gjorde jeg mig naturligviis Umage for at holde mig saa rank som mulig og at staae udad paa Fødderne i 3de Position, og det maa have lykkedes mig, thi han var ubeskrivelig venlig og lagde ikke engang Mærke til om jeg havde knækkede Haandled, som vor *Bournonville* med en saa elskværdig Oprigtighed tilregner sig som en Mangel i hans vita. Jeg forlod ham særdeles satisficeret af hans Foredrag over Terpsichores Konst og overbeviist om at jeg nu, i theoretisk Henseende, var bleven en af de første Dandsere i Danmark, „Eleve af *Albert*." —[2])

Feretti i Rom havde medgivet mig et Brev til Componisten *Donizetti*, som jeg var begjerlig efter at lære at kjende. Jeg gik da idag (5. August) op til ham i rue Grammont.[3]) Det var en vakker, høi og velskabt Mand af et venligt og fidelt Væsen, og her havde jeg da en halv Timestids gemytlig italiensk Samtale, der naturligviis dreiede sig om hans Konst, og det lod til at interessere ham, da jeg fortalte ham, at hans Operaer: „Lucia", „Lucrezia Borgia", „Linda" o. fl. bleve givne hjemme hos os med stort Bifald.[4]) Jeg tog mig vel ivare for at sige, at *vore* classiske Componister erklærede dem for noget Skidt, og det endog uden at høre dem, da det var nok, at han var en Italiener og følgelig ikke vidste hvad Musik var! Jeg har ikke brudt mig synderlig om vore hjemmebagte Coryphæers Mening og skammer mig ikke ved at tilstaae, at jeg er en varm Beundrer af *Donizetti*, og havde han end ikke componeret andet end Qvintetten i „Lucia" eller Ter-

[1]) Vistnok den Danser ved det kgl. Theater, der hed Peder Heinsvig (1774—1822) og som senere optraadte som Skuespiller.

[2]) De fleste Dage noterer Bay forskellige Exempler paa sin Telemachs forstyrrede Tale og voldsomme Anfald, der tiltager i høj Grad. „Vi maae afsted, det er klart," skriver han den 3. August.

[3]) Komponisten Gaetano Donizetti (1797—1848) opholdt sig fra 1840 et Par Aar i Paris og komponerede paa den Tid bl. a. „Regimentets Datter".

[4]) Af det italienske Operaselskab paa Hofteatret 1842.

zetten i „Lucrezia", var han i mine Øine et stort Genie. Han forstaaer den Konst at skrive for Publicum, hans Musik svinger sig, ligesom *Rossinis*, ud over hele Verden, medens vore Componisters, trods dens grammaticalske Feilfrihed og paasatte classiske Stempel, neppe naaer udenfor Kjøbenhavns Porte. Vi Danske ere i det Hele taget ikke nogen musikalsk productiv Nation. Alle de, der have repræsenteret Konsten i vort Fødeland, have været Udlændinge eller idetmindste af udenlandsk Race ligefra Capelmester *Sartis* Tid og til vore Dage. *Naumann*, *Schulz* og *Kunzen* vare gediegne Tydskere, *Kuhlau*, vor senere Tids Stolthed, lige beundringsværdig i Theater-, Concert-, Kammer- og Etude-Musik, saa ægte Tydsker, at han aldrig lærte at tale Dansk og drak sig ihjel; *Weyse*, Kirkemusikkens Heros og Claveerspillernes non plus ultra, mildest talt en $^{5}/_{4}$-Blods Tydsker, der havde amalgameret sig med Nationen, fordi man forgudede ham og fordi han var for doven til at reise.[1]) *Du Puy*, hvem vi skylde den første af alle Opéras comiques: „Ungdom og Galskab", og saa meget andet ypperligt, var en Schweitzer fra Genève, og blev kun hos os, fordi han var jaget bort fra andre Steder, saa længe indtil han ogsaa blev jaget bort herfra, fordi han gav „Don Juan" altfor meget d'après nature og stjal den forbudne Frugt, som hængte høiest. Og hine Konstneres Værker er det jo, som vi nu ere frække nok til at kalde danske Producter, fordi de ere forarbeidede i Vimmelskaftet eller Badstuestræde og opførte paa Kongens Nytorv. Af de nulevende have vi *Hartmann*, en Sønnesøn af den Fuldblods tydske Capelmester, der har givet os et Par Operaer,[2]) men neppe laver flere, fordi Folk ikke gider hørt dem; maaskee fordi de ikke ere musikalske nok til at paaskjønne deres Værd, uagtet

[1]) Da Weyse først døde 1844, viser dette Sted sig saaledes ogsaa som indskudt under Udarbejdelsen.

[2]) 1835 var Operaen „Corsaren" opført, og i 1842 Borgaards Drama „Undine" til Hartmanns Musik, senere indrettet til Koncertopførelse. Muligvis sigtes ogsaa til „Liden Kirsten" fra 1846.

Aviserne ikke undlade at betegne dem som mageløse og *gribende*, og *Christian d. 8de*, der var den rette Kjender, har slaaet ham til Ridder. *Niels Gade*, der for Øieblikket er det musikalske Danmarks Ziir, er rigtignok en ægte Sjellandsfar, hvilket man tydelig nok kan see paa Huden og Haarene, men — for at bruge en Kræmmerlignelse — „*Mendelssohn-Bartholdys* Efterfølger", hvilket man tydelig nok kan høre, uagtet hans Varer ere af en ringere Qvalitet, imidlertid af en ganske forsvarlig Bonitet. Han har kun beriget os med een eneste Opera af et italiensk Sujet, men uagtet han har gjort sig Umage nok for at smigre Nationen ved at lade sin Primadonna synge Kjæmpeviser som „Liden Kirsten", og at Personernes Navne ere det eneste italienske, der findes deri, saa har den dog ikke rigtig villet bide paa og Publicum har været dumt og upatriotisk nok til hellere at lytte til de uforskammet søde Melodier af *ægte* italienske Operaer.[1])

Saa have vi rigtignok vores egen *Rung*, Signor *Farmolto* [ɔ: den meget kunnende], der er af en voldsom Productivitet, saa at man skulde tro, at han gjorde Musik ved Damp, og hans Muse er en reen Malkeko. Han har egentlig 2de Muser, den ene, som egentlig ikke er hans egen, men som han lever i en morganatisk og utilladelig Forbindelse med, er af en gigantisk Natur og bringer hans Monstrummer til Verden som: „Stormen paa Kjøbenhavn" i 5 Akter (horribile dictu), der skraalede saa græsselig, da det blev født, at Folk løb deres Vei, og som døde snart af Mangel paa Næring. Det øvrige talrige Afkom af samme Muse var af en ligesaa hylende og sær Natur,[2]) og vilde, uagtet Theaterchefen var godmodig nok til at yde rigelige Alimentationsbidrag, ikke trives, og det er desværre

[1]) Da N. W. Gades mislykkede Opera „Mariotta" første Gang opførtes i Jan. 1849, viser denne Udtalelse sig ogsaa som et senere Indskud, mulig fremkaldt af den bitre Stemning, der havde betaget Bay, da Gade under et Besøg af Bay i Leipzig 1847 ikke havde gengældt dennes Visit.

[2]) Operetten „En Bolero" (1842), „Aagerkarl og Sanger (1845) m. m.

at forudsee, at deres eventuelle Efterfølgere ville stadigen blive Offere for hiin arvelige Familietæring. Hiin musikalske Oversvømmelse har saaledes ikke det tilfælles med Nilens, at den frugtbargjør Litteraturens Mark, men bliver liggende som puur Gjødning og henveires af Vind og Veir. Med den anden Muse, hans egentlige ægteviede, har han, for at blive ved Lignelsen, gjennemrislet hele vor Konsts Mark med et Mylr af Smaapuslinger, kaldet Romancer, og er denne Muse at ligne „mit einer Matrosenfrau in den neuen Buden, die auf einmal 32 Kinder zur Welt gebracht".[1]) Til disse har Publikum været venlig nok at staae Fadder, og hans musikalske Venner have gjort deres til at poussere dem i Verden, hvilket dog ikke er lykkedes, undtagen med nogle af de velskabteste. De have nemlig alle en impertinent Familielighed, og besynderlig nok gammeldags Træk, der skriver sig fra „Svend Dyrings Huus", der egentlig er deres Stamhuus og Fideicommis, som de bestandig lever af, og sortere under Navn af Kjæmpeviser, saa at man, naar man hører dem, uvilkaarlig griber til Sværdet, og Skjægget voxer, saa at man kommer til at ligne Componisten; og hører man mange af dem, faaer man Berserkegang, for ikke at sige en anden Slags Gang, som kan arrivere, naar man bliver angest.

Jeg vil ikke tale om Componisterne *Berggreen* og *Muth Rasmussen,* hvis første Arbejder var deres Svanesang og som forlængst er forstummede. *Bredahl* gav for endeel Aar siden et Par Qvæk fra sig, for at vise Italienerne, hvorledes man skal componere Operaer, men da Publikum blev søvnigt og Italienerne ikke vilde gaae til Bekjendelse eller Omvendelse, blev han indigneret og stille som en Muus indtil Datum. Saa presenterede den unge modige Ridder *Løvenskjold* sig i Skranken, bestemt paa at kaste alle de andre af Sadlen, med Operaen „Sara". Hans glimrende Navn og Barontitel

[1]) Holberg, „Den Stundesløse", 1. Akt, 6. Scene.

gav naturligviis alle aristokratiske store Øren en velvillig Retning; men saa begik han uheldigviis den Fadaise, at give Primadonnaens Parti til en Dame, der kunde gjøre alt andet undtagen at synge, og saa var der Ingen der sagde saa meget som: godt brølt Løve![1]) Imidlertid skaffede Navnet ham Titel af Kongelig Kammermusikus og 300 Rdlr. i aarlig Gage og saaledes kom han da i Statskalenderen; det gjør hvad det kan!

Man fortæller, at ved Prøven paa hans Opera vare nogle Capelmusici i den allerstørste Forlegenhed med deres Partier, da der forekom Noder, som de ikke vare Mennesker for at hitte paa deres Instrument, men som kun havde hjemme paa Baronens Claveer, hvorudover der blev megen Tumult og Vittigheder i Mængde.

Skandinavien er ikke Operaens Hjem og kan kun producere Viser og Sange, som Enhver kan synge og hvis fortrinligste Værd bestaaer i at skildre Nationens Caracteer og hæve et Par Trin dens stundom meget smukke Poesie, og selv heri overgaaer vore Naboer Svenskerne *os*. Vi have imidlertid precieuse Samlinger af *Schulz*, *Kunzen* og *Weyse*, og saa af de nyere *Hartmanns*, *Gades*, *Helsteds*, som have vundet den udsatte Priis, men som man ikke synger, *G. Bauers [Gebauers]*, *Rungs* og *Berggreens*, hvis Antal er Legio og som vil formere sig saalænge disse Herrer magte at holde en Pen. Og saa maae man ikke glemme *Bays Romancer*, hvis Popularitet have gjort dem proverbiale, og om hvilke jeg ikke kan være bekjendt at sige noget Ondt formedelst det fortrolige Forhold jeg staaer i til Componisten. Meget rart er vel ikke ved dem, men de ere idetmindste ikke Fabrikarbeide ved Vand- eller Dampkraft; thi deels ere de langtfra ikke saa talrige som ovennævnte Mesteres, og deels ere de alle tilhobe Kinder seiner Laune, successive Inspirationer ved Læsningen af smukke Vers, ja mange af dem complette

[1]) Herman Løvenskiolds Syngestykke „Sara", med den ikke stemmebegavede Fru Heiberg i Titelrollen, gik i Saisonen 1838—39 kun 3 Gange over Scenen. En Genoptagelse i 1847 forhøjede kun Opførelsernes Antal med én.

Improvisationer. De kunne som saadanne ikke gjøre Fordring paa nogen theoretisk eller classisk Fuldkommenhed eller Originalitet, og dertil have de noget af en Kamæleons Natur, der skifter Farve efter sine Omgivelser, og saaledes have de ikke altid et nationalt, men ofte et italiensk, tydsk, fransk eller, om man vil, barbarisk Præg, der gjenkalder deres Fødested. Skulde der kunne siges noget til deres Fordeel, da maatte det være det, som en Recensent sagde om dem engang i „Kjøbenhavnsposten", netop for at bevise, at de ikke duede noget, og det var: at alle Mennesker gik og skraalede dem, og at han selv var blevet nødt til at synge Bas til en af dem 22 Gange paa een Dag. Heri ligger, synes mig, en Lovtale og Beviis for, at Sangene have noget nær opnaaet deres vigtigste og tilsigtede Bestemmelse. Vel kan man synge slet Musik, men jeg troer dog, der er noget i det gamle Ord: Vox populi, vox dei! og beder derfor min Ven Componisten oprigtigen continuere, naar Aanden kommer over ham, uden at bryde sig om man kalder ham Dilettant eller Artist eller Klodrian.

Summa Summarum: Vi Danske due ikke synderligen til at gjøre Musik, allermindst Operamusik, og vi skulde ikke være saa raske paa Leveren til at gjøre Nar af Italienerne. Jeg elsker dem nu engang og deres Mesterstykker, der alle have en italiensk Duft, ligesom den udødelige *Mozarts*, Mestrenes Mester, som alle burde gjøre sig Umage for at efterligne.

Det var mig altsaa en sand Glæde at sidde her at passiare med „Lucia's", „Lucrezia's" og „Linda's" Componist, saameget mere som hans hele Væsen var af en elskværdig Naturlighed og Livlighed. —

Jeg gik derfra hen til min gamle Ven *Delong*, som nu var blevet lidt gammel og graaagtig, men ogsaa Geheimelegationsraad og Ridder af Dannebroge, hvilket jo har en foryngende Kraft. Underligt nok, at jeg aldrig fik hans himmelhøje Kone at see, hvem jeg gjerne havde

gjort min Opvartning, var det end blot for at see om hun endnu ikke var voxet et Stykke, saa at han kunde sige, at Ingen havde naaet en høiere Lykke end han. Jeg glemmer aldrig den Tid vi levede sammen i Rom hos *Brøndsted*, og hans store Godmodighed. Nu var han blevet noget mere ceremoniel og saae mig ud som Vingerne vare blevne stækkede paa ham. Jeg skulde dog ikke troe, at hans store Kone havde gjort ham bête — hun saae ud til det, thi der skal noget til at stikke en saadan Matador!

Jeg tilbragte tilligemed *Telemach* efter Indbydelse Aftenen hos *Thygesens*. Her var complet dansk Selskab: Jfrne *Fjeldsted* og *Wallich*, Dhrr. *Vilsoët* og *Buchwaldt*.

Den 6te gik jeg til Diligencecontoiret for at bestille Pladser til os og fjerne mig fra Paris, for at *Telemach* ikke skulde sætte Ild paa Byen og alle dens Konstskatte; dog NB. ikke ganske lige hjemefter. Jeg kunde nemlig ikke faae Bugt med et gammelt Ønske: engang at faae at see, hvorledes der saae ud i Old England. Nu da jeg var det saa nær og havde Tid og Raad, besluttede jeg, hvad enten saa *Telemach* peeb eller sang, at benytte Leiligheden, som rimeligviis aldrig oftere vilde tilbyde sig. Jeg bestilte derfor Pladserne til Boulogne sur mer, hvorfra Overfarten skeer til London.

Mine Læsere ville maaskee undre sig over, at jeg har behandlet mit Ophold i denne Continentets største Hovedstad noget overfladisk, men det var nu fjerde Gang, at jeg var her og — sandt at sige var jeg dennegang i et saa kaldet skidt Humeur, som man let kan komme i, naar man skal passe paa en gal Mand, som seigpinede mig Dag og Nat, saa at jeg ikkun formaaede at nippe af og til af Glædens Bæger, og havde jeg ikke fundet nogle Landsmænd at underholde mig med, havde jeg taget Flugten for længe siden.

Den 9de August afreiste vi Kl. 4 med Diligencen. *Telemach* spørger mig, om han ikke har spillet en meget

god Rolle i Paris? Jeg svarer: „Jo, det er vist og sandt!!“ — Næste Morgen spiste vi Frokost i Montreuil. Snart skjelnede jeg det blaae Hav og den hvide engelske Kyst. Det var første Gang, at jeg saae den, og den mindede mig om Møens Klint. Kl. 4 rullede vi ind i Boulogne sur mer, der er omtrent at ligne med Helsingør.

ET KIK IND I ENGLAND

— — — I Algier havde jeg læst en Bog, der heed: „Life in London“ og i Kjøbenhavn en der hed „Londons Mysterier“, og sammesteds havde en engelsk Glaspuster, der gjorde Konster i „Hôtel du Nord“, forsikret mig, at London var a very extensive place d. e. en grumme stor Stad, og saa fik jeg naturligviis Lyst til at overtyde mig med egne Øine, om det ogsaa forholdt sig saaledes, og skulde have været der for længe siden, dersom jeg havde havt Penge nok. — Nu var min Kat heldigviis endelig istand til at møde en lille Attaque paa et Par Dages Tid, og det vilde jo være en Skam for mig, der har seet saa mange Byer og Lande, at jeg skulde staae og maabe, naar man talte om England, og endelig da jeg tilligemed hele min Slægt nedstammer fra dette Land, var jeg fuldkommen opsat paa at see lidt inden om Døren til disse stolte Insulanere. — Jeg havde kun at spille en Flaneurs Rolle d. e. at gaae og gloe paa Husene uden at pikke paa. Men et Anbefalingsbrev havde jeg, som jeg satte mere Priis paa end paa det, som vor udmærkede Landsmand *Thiele*[1]) havde til Baron *Rothschild*, der ikkun forskaffede ham nogle lækkre Retter Mad og Synet af en velhavende Mand, og det var nemlig et fra Signor *Nicolo Tacchi-*

[1]) Bay kommer med flere Udfald mod Forfatteren Just Mathias Thiele (1795—1874), der havde udgivet „Breve fra England og Skotland 1836“.

nardi til hans Datter Sangerinden *Persiani;*[1]) og jeg vil være ærlig nok til at tilstaae, at dette Bekjendtskab, og Forventningen af at slaae Mad. *Grisi* og Dhrr. *Mario* og *Lablache* med samme Smæk, med eet Ord: Operaen! var det, der drog mig med magnetisk Kraft til London. Nu ventede jeg at finde Konstens non plus ultra, og mine Øren stode alt pibaabne af den behagelige Forventning.[2])

Man havde anbefalet mig en Bopæl hos en svensk Uhrmager *Sundborg*, der havde levet længe i Kbhvn. Det var nu en Trøst at komme til en quasi Landsmand med beskedne Fordringer.

Her stod jeg da som sagt paa Frankrigs Kyst, og medens jeg stod og stirrede over Havet til Old England, kjørte Diligencen sin Vei og med den min Pibe og Tobakspung, som havde ligget i Lommen i Coupéen. Det var et grovt Spøg saaledes at berøve et Menneske et af hans vigtigste Attributter! Jeg klagede gudsjammerligt i Diligencecontoret, og de lovede at sende mig Piben og Tobakken til London.[3])

— Man sagde mig, at Boulogne var beboet af en Mængde Engellændere; det er formodentlig Folk, der ikke have Penge nok til at leve i Hjemmet, men som i det mindste vil have den Fornøielse at have det for Øiet. Solen gik deilig ned, men det var koldt. Først om Aftenen Kl. 10 gik vi ombord paa Dampskibet „Magneten" paa 160 Hestes Kraft, der skulde føre os over den saa ilde berygtede Canal, hvor saa mangen Seiler er løbet til sin Undergang paa de hollandske Banker. Heldigviis var Veiret roligt. Jeg blev oppe paa Dækket og saae ud over Rælingen paa de skummende Bølger.

---

[1]) Fanny Persiani (1812—67), en af Europas berømteste Sangerinder i Perioden 1838 til 1848. Hun var gift med Komponisten Giuseppe Persiani.

[2]) Giulia Grisi (1811—69) var i Aarene 1832—49 Operascenernes fejrede Primadonna, om Vinteren i Paris, om Sommeren i London, hvor hun sammen med Tamburini, Lablache og Rubini (Mario) dannede et uforligneligt Operaensemble. Hun giftede sig 1856 med den berømte Tenor Giuseppe Mario Marchese de Candia (1810—83), en italiensk Officer og Adelsmand, der af Kærlighed til Kunsten gik til Scenen.

[3]) Bay fik virkelig kort Tid efter i London sin uundværlige Tobakspibe tilbage.

Den 11. August stod jeg op Kl. 5. Det var smult Vand og vi vare passerede Dover. Jeg kunde ikke faae Kaffe førend Kl. 7½. Siden fik vi en ægte engelsk Beafsteak i Kahytten, og den svarede til sit Renommée: mør, kraftig og rødmende. Det var det første Indtryk af Livet i England. Vi vare nu ved Indløbet i Themsen. Et saadant Mylr af Skibe har jeg aldrig seet, det var som om der neppe var Plads for os at komme ind. — Vi kom over Tunnelen og saae St. Paulskirken foran os igjennem Taagen. Kl. 11 vare vi i London, og jeg begyndte da først for Alvor at iklæde mine Tanker det engelske Tungemaals sammenlappede og brogede Harlequinsdragt, og jeg forberedte mig alt paa nogle velvalgte og ikke altfor høflige Talemaader — og saa gik det i en Fandens Fart til Greckstreet, Soho Square Nr. 58 til Hr. *Sundborg*. Det var en jevn Mand paa nogle og 30 Aar, der havde giftet sig med sin Principals Enke og var saaledes kommet til et Par Døttre og et pænt lille Huus. Han talte mere Dansk end Svensk og modtog os meget gemytlig. Han overlod os 2de Smaaværelser til en billig Priis, og vi var saaledes indstalleret i Verdens Hovedstad.

At gjennemsee hele London er naturligviis ikke at tænke paa, især naar man ikkun har et Par Dage til sin Disposition. Jeg maatte lade mig nøje med at betragte de nærmeste Omgivelser. Jeg aflagde en pligtskyldig Visit til vor chargé d'affaires Baron *Brockdorff*,[1]) der fungerede under Fraværelsen af vor Minister Grev *Fritz Reventlow*,[2]) min cidevant Skole- og Duskammerat, bekjendt for den mageløse Udholdenhed, hvormed han conserverede den allernederste Plads i Klassen. Da han fik sin Afskeed af udenlandske Departement, som det heed sig for Uduelighed, havde jeg den Ære at ind-

---

1) Den senere Gesandt i Berlin o. a. St., Baron Ludvig Ulrich Hans Brockdorff (1806—75), var 1841 til 1845 Legationssekretær i London.

2) Grev Frederik Ditlev Reventlow (1792—1851) blev 1841 Gesandt i London og beklædte saaledes den under den paafølgende Krig for Danmark saa vigtige Plads.

tage hans Plads. Siden divergerede vore respektive Carrierer ganske fortvivlet; han blev Minister og stadfæstede saaledes den gamle Regel: Hvo som sig fornedrer, han skal ophøies! — en Regel som maa være skreven for Adelsmænd og Tyveknægte. Da jeg gik og gloede efter en Plads i Wilton Crescent, kom en pæn Mand i blaa Klæder med en blank Læderrem om Livet hen til mig og spurgte meget høfligt: what do you want? og da han hørte hvad jeg søgte, førte han mig et godt Stykke Vei lige til Ministerens Gadedør, hvor han med en gentil Hilsen fjernede sig. Baronen forklarede mig saa, at den tjenstfærdige Mand var en Politibetjent, hvoraf der findes i Tusindeviis. Disse Cavallerer bære ei som hos os en Stok i Haanden, der længes efter at indgaae en offensiv Alliance med Publikums Ryg; de angribe kun Folk med Fornuftgrunde og true kun Opponenterne med at vise dem et lille Tegn, som de bære i Lommen, og frugter det ikke, reklamere de alle Omværendes Assistance, der aldrig bliver dem nægtet. Dette er unægteligen en ligesaa zweckmässig som gentlemanlike Indretning som de søvnige Vægtere, der hos os befolke vore Kjelderhalse, karrikere vore Psalmer og yde et staaende Stof for vore unge Lømmelers og Nattesværmeres Optrin af Heltelivet. Jeg begynder virkelig at føle noget, der ligner Respekt for disse hersens Engelskmænd.

— — I Aften var jeg da i Operaen i det saakaldte „Queens Theatre", hvor man gav „Puritanerne".[1]) Theatret er omtrent lige saa stort som „La Scala" i Milano og skal kunne rumme c. 3000 musikelskende Sjæle eller Folk, der lade som de elske Musik. Men nu kommer Hovedsagen: den verdensberømte Sangerinde Mad. *Grisi*, der var det Trækplaster, der trak Huset fuldt. Det var en mægtig Stemme af udmærket Metal, god Intonation og tilstrækkelig Færdighed. Konen var imidlertid ikke i sin fagreste Ungdom. Ej heller fandt jeg

[1]) Opera af Bellini.

hende saa overdreven deilig, at jeg kunde sympathisere med hendes Elsker, Tenoristen og Adelsmanden *Mario*, der havde forladt sin fordums uafhængige Stilling for at gjøre sig til Forløber for hendes Triumphvogn. Signor *Mario* har en af de smukkeste Tenorstemmer, som jeg har hørt. Efter Operaen kom en Pas de deux af *Fanny Elszler* og *Fanny Cerito*, hvis verdensberømte Been have en saa høitstaaende Plads i Famas Tempel. Efter den Indsigt i Dandsekonstens Mysterier, som jeg skylder Professor *Alberts* Foredrag, maae jeg tilstaae, at disse Fanny'ers Præstationer overgik alt, hvad jeg hidtil har seet. *Fanny Elszler*[1]) var høi af Figur, næsten som salig *Marie Olsen*, „Papirsaxen" kaldet, om Nogen ellers kan huske hende,[2]) men jeg fandt hende ikke saa vidunderlig deilig som Rygtet gik. — Siden gaves en ordentlig Ballet: „Undine" med pragtfulde Dekorationer, hvor man seer Undinerne gaae i Vandet og gjøre sig saa elskværdige, at man føler sig fristet til at springe ud til dem. — — Det Hele var ikke forbi førend Kl. $12^{3}/_{4}$. Man kan faae for meget af det Gode!

Den 13. August. Paa denne Dag — Søndag — er det stille i London, man gaaer nolens volens i Kirke og mener forresten at gjøre Vorherre en sensible Plaseer ved ikke at bestille det Allerringeste. Vi besluttede da at benytte den friere Passage gjennem Gaderne til en Spadseretour omkring i den seeværdigste Deel af Byen. — — Vi gave os altsaa paa Veien med min elskværdige Vært som Veiviser. Han viste mig Newgate-Fængsel — saa kom vi forbi Posthuset — *Nelsons* Monument, der snarere burde ennuiere end interessere enhver Dansk: en kannelleret Granitsøile, hvorpaa Fyrens Statue staaer. — Dersom man kan være stolt af

[1]) Den østerrigske Danserinde Fanny Elszler (1810—84) indlagde sig Berømmelse Verden rundt ved sin Dans og havde i Aarene 1840—45 Engagement i London sammen med sin næsten ligesaa berømte italienske Rivalinde Fanny Ceritto, der var født 1821 og endnu levede i Passy 1911.

[2]) Danserinden Jfr. Marie Olsen havde en saa høi og imposant Figur, at hun maatte forlade Balletten; hun forsøgte 1820 uden Held at optræde i Skuespillet.

at have faaet Børst, da turde vel Affairen paa Kjøbenhavns Rhed være den man meest maa gratulere Mr. *Nelson* til, thi havde vor gode Kong Frederik d. 6te — der just ikke var nogen Napoleon, uden paa Nørrefælled, hvor han pleiede at indtage den stærke Fæstning Vibenshuus som en Svedske — ikke commanderet Stop, medens Legen var bedst, og Bataillen blot havde vedblevet $^1/_2$ Timestid længere, da havde det efter Kyndiges Mening været ude med Mr. *Nelson* og den engelske Flaade tildeels ødelagt. Vi forærede saaledes vor Fiende Seiren. Vi ere et godmodigt Folk. Vore Søefolk kan saaledes ikke gaae forbi dette Monument uden at vende Skraaen i Munden af Ærgrelse og maaskee anvende en af de saameget yndede Eder, som Holberg kalder „Kjødeder".

Da det var paa den Tid, da galante Folk pleie at føle Hunger, gik vi ind i en Restauration nede ved Floden, hvor vi serveredes med Fisketunger, Rumpesteeg med Permission at sige, og veritabel engelsk Ost; men en Nydelse havde jeg imidlertid og den uforglemmeligste af alle her i Landet, og den fik jeg endog gratis, og det var det høist imponerende og forbausende Syn af Livet paa Themsen, som flød under vore Vinduer. Jeg sad lang Tid her og kunde ikke blive kjed af det storartede Skuespil. Det er Europas store Pulsaare tilvands! — —

Telemach havde hidindtil været nogenlunde maneerlig, men idag var han i slet Humeur. Det var fordi Jfr. *Fjeldsted* ikke havde sagt Godnat til ham i Paris, og saa fik jeg at høre, at han igaar Aftes havde faaet det fortvivlede Indfald at dundre paa Skomagerens Dør i Stuen og havde allarmeret hele Familien, der meente, at deres house var deres castle. Herover blev jeg ikke lidt angst, da man jo, hvis Historien blev bekjendt og maaskee publiceret i „Morning-" eller rettere „Evening chronicle", kunde i et Land som dette gjøre kort Proces og sende Fyren til Bedlam, Engellændernes Bid-

strup. Jeg maatte derfor skynde mig at see mig om og saa see at komme væk herfra.

I Formiddags (d. 14. Aug.) bragte jeg mit Brev til *Persianis* i Marlborough street. Jeg blev modtaget med den italienske Gemytlighed af Hr. Capelmesteren, en vakker Mand paa c. 40 Aar og hans berømte Viv, en lille mager, ubetydelig Person at se til. De havde en lille vakker Dreng paa 5 à 6 Aar, og da vi havde passiaret lidt sammen om Musik, var det som om vi havde kjendt hinanden i 20 Aar. Han beklagede, at han ikke kunde faae nogen af sine Operaer, som han havde skrevet for sin Kone, opført her. Hun klagede over at hun ikke blev godt nok betalt. Deres Liv var et evigt Pendulsving mellem Paris og London. — Hjemme traf jeg en Landsmand, Hr. Cand. *Borup*, der reiste for at lære Engelsk, som han atter skulde lære fra sig i Sorøe, hvor han var bleven Adjunkt. Han var ogsaa Musiklærer og Claveerspiller.[1]) Han skulde have mit Logis, og for de faa Dage, jeg havde tilbage, havde Hr. *Sundberg* skaffet mig et andet i „Crown Kaffehuus" i Nærheden, hvor jeg nu flyttede hen og fik 2de smaae uhyggelige Værelser i 3die Etage.

Jeg modtog idag (d. 15de) et Brev fra Madame *Persiani* med en Billet til Pit i Operaen (saaledes kaldes Parterret, hvor Beaumonden samles). Hr. *Borup* var saa venlig at tage sig af *Telemach* paa Balkonen, medens jeg i Stadsdragt begav mig til Pitten. Her var dygtig fuldt og ingen Siddeplads, men da jeg saae en Dame gaae bort, slog jeg med Lynets Fart ned paa hendes Plads, og der sad jeg som i Himmerige imellem pyntede Misser og Gentlemen. Man gav „Barberen i Sevilla" af Rossini, hvori Mad. *Grisi* spillede Rosina upaaklageligen, men hun forekom mig vel gammel til denne Rolle. *Mario* som Almaviva var fortræffelig, men lagde vel stærke Nuancer i sit Foredrag. Saa kom en Pas de

[1]) Cand. theol. Julius Theodor Borup (1814—1904), Adjunkt i Sorø 1843. (Musikdirektør i Studenterforeningen fra 1839 til 1843). Præst i Skamstrup 1857 til 1897.

deux af *Fanny Elszler* og *Ceritto*. Derefter blev givet en Stump af „Sonnambula“, hvori Mad. *Persiani* var forbausende brillant og stikker *Grisi* i Færdighed. Nu skulde man troe det var forbi, men Fanden heller — nu kom der en stor Ballet kaldet „Alma“. Det varede til over Midnat, men det var visseligen noget af det Bedste jeg har oplevet. —

Det var Regnveir imorges. Jeg ledte efter min gamle Veninde, Jfr. *Østergaard*, som skulde boe i Nærheden, men fik at vide, at hun var reist til St. Petersborg, og saa havde jeg kun den Trøst, at man i Rusland vilde faae min Romance: „Blaae Øine“, som jeg componerede til hende for mange Aar siden, at høre, saa at min Reputation kunde faa et godt Skup til at blive europæisk, — i Afrika og Amerika er den alt besørget. —

I Italien vare Kaffehusene en deilig Resource til at restaurere og udhvile sig for godt Kjøb, men her i London søger jeg dem ikkun i den yderste Nød, da der baade er uhyggeligt og nederdrægtig dyrt. Derimod findes her endeel Boutikker, hvor man kan løbe ind ved en Disk og i Hui og Hast faae en Snaps Gin eller et Glas Ale med et Stykke Brød og a slice of ham ɔ: en Skive Skinke, og det gjør hvad det kan; jeg troer imidlertid, at det ikke er synderlig gentlemenlike at søge slige Steder, der ikkun ere for la Canaille. — Endnu havde jeg et Musæum tilbage at besøge: the united Søe- og Land-Musæum. Jeg er med Skam at tale om blevet halv kjed af at see Museummer, thi det er næsten eins Bier hvad man finder, og man glemmer snart, hvad man har seet. Jeg er nu færdig at sige ligesom hiin reisende Engellænder, der i en lille Stad i Italien spurgte, hvad der var at see? og da man svarede ham: Ingenting! udraabte han sjæleglad: Naa, Gud være lovet! I London er ethvert saadant Besøg til en Seværdighed en heel Reise, og derfor tilstaaer jeg oprigtig, at der var mange Ting, som jeg lod useete af Træthed og Mangel paa Tid og stundom paa Interesse. —

— Vor Afreise til Hamborg var bestemt til i Aften med Dampskibet „Neptun". Jeg havde tilbragt 8 Dage i et saakaldet Land af comfort, men jeg anstrænger mig forgjæves for at angive hvori denne extraordinaire Comfort har bestaaet. Jeg fandt det snarere incomfortabelt, at der manglede Spyttebakker i Værelserne og Servietter. Her var slet Caffe og slet Opvartning, svære Drikkepenge og bedøvende Larm paa Gaden etc., og skulde jeg vælge mig et Opholdssted, vilde London blive det sidste. — Hermed siger jeg da Farvel til England.

Det var om Aftenen Kl. $10^1/_2$, da vi kjørte i en saakaldet Hackney-coach med 2de Heste ned til Themsen for at gaae ombord. Vi kom i Skjænderi med Færgefolkene, der skulde sætte os ombord i en Jolle. Lykkeligviis var Landsmanden *Møller*[?] tilstede og vidste Beskeed, og da han udtalte Ordet „Policeman" en Smule rinforzando, virkede det som et Trylleri, og vi bleve befordrede ombord for en rimelig Priis. Det var et meget stort og smukt Skib paa henved 300 Hestes Kraft med et stort Ruf agter, hvorover man havde en bequem Spadsereplads. Underneden i Kahytten var Spisesalon, og under denne Sovesalene med Cabinetter etc., ialt 3 Etager, og jeg har endnu aldrig befundet mig paa et saa stort og luxurieust Dampskib. Vi listede os ned i vore respektive og elegante Køier i den store Sovesal, og kort efter begyndte Hjulene at bruse, og afsted fore vi ad Themsen. — —

Den 20. Søndag. Jeg stod op Kl. 6. Det var hvad man kalder Magsveir og smuult Vand. Vi kom forbi Fey-Øen. Luften blev overtrukken, og jeg tænkte: Saa, nu er det nok forbi med vores Ro, Æolus gjør sit Toilette og vil nok snart udfolde en betydelig og betænkelig Virksomhed i dette frygtelige Farvand, hvor de hollandske Banker strække Armene ud efter En. Da jeg henvendte mig med et Par uskyldige Yttringer til Cap-

tainen, fik jeg et vrantent og kort Svar om at jeg ikke skulde bryde mig om nogen Ting, saalænge der ingen Fare var forhaanden. Denne Vrantenhed forøgede min Mistanke. Imidlertid blev Veiret dog taaleligt. Kl. $6^1/_2$ saae vi Helgoland tilhøire, den saae ud som en stor Søesterkage med sine høie Kyster. Jeg troede os nu aldeles in salvo. Et Fyrtaarn tilkjendegav Indløbet i Elben, men hvad bryder man sig om en Flod? Og jeg gik veltilfreds tilkøis. Men hvad har Fanden ikke at bestille! Om Natten begyndte *Telemach* at declamere og gebærde sig ganske forbandet: det trykkede ham, at Jfr. *Guzmann* „er dygtigere til at tage Extracter og Indberetninger", og derover blev han frygtelig hidsig og hylede, saa at jeg frygtede for at han havde gjort alle Passagererne rebelske, og jeg havde et uhyre Arbeide med at faae ham til at tie. For at gjøre Ufreden complet blandede Himlens Vrede sig hermed og gav sig c. Kl. 3 Luft i et af de frygteligste Uveir jeg har oplevet, med en Storm, saa at det monstreuse Skib krængede om paa Siden, saa at jeg troede det kæntrede og var nær styrtet ud af Køien. Hertil kom Torden og Lynild à la Dommedag, og en Knagen og Bragen, som om hele Skibet splintredes. De fleeste af Passagererne tørnede ud, jeg forblev rolig nede i Køien. Jeg mærkede, at Skibet ikke længere gik fremad, og formodede, at vi vare gaaet tilankers. I al den Tid Uveiret varede, medens Alle vare mere eller mindre forknytte, sad *Telemach* aldeles ligegyldig og læste franske Gloser i sin Grammatik.

Kl. 10 passerede vi Blankenese, der tog sig yndig ud med sine Banker, røde Huse, et chinesisk Taarn, Bauers Have, en Veirmølle, Klintbredden ned mod Floden, Skovene m. m. Snart naaede vi Altona, og da Klokken var 11, var Reisen endt og vi gik iland i Hamborg.

Vi toge ind i vort gamle Logis „Zur Sonne", hvor vi naturligviis modtoges med aabne Arme. — Jeg kjørte til Altona at gjøre min underdanige Opvartning til Ju-

piter tonans, jeg mener Conferentsraad *Donner*, hvor jeg forefandt et Brev fra *Telemachs* Fader Ulysses, der var enig med mig i at faa Fyren anbragt i et zweckmässigt Asyl. — Jeg afsendte mit Daguerretyp-Portrait for at forkynde min snarlige Hjemkomst til min fædrene Arne, Lares og Penates, for at Familien kunde forberede sig til min festlige Modtagelse. — Jeg agede ud til min gamle før noksom omtalte Ven Grev *Schulenburg*,[1]) som boede udenfor Steenthor. Tjeneren nægtede Herskabet hjemme, men neppe var jeg kjørt, førend han kom springende og raabende, at Herskabet var hjemme. Greven har maaskee troet, at det var een af hans Rykkere. Jeg traf her Grevindens Søster Frøken *Louise de Seue*, og vi nøde en meget lækker Frokost med behørig Rhinskvin og Madeira.

Jeg besøgte d. 24. Kammerherre *Holstein*, der boede i „Kronprindsen" i ABC-Strasse og spiste til Middag hos *Schulenburg* i Selskab med Kammerjunker *Gusmann*, der ikke var en Broder til *Telemachs* Jfr. *Guzmann*, men en Officier af Fodgarden, som Gud og Hvermand kun altfor vel kjender hjemme hos os, og som aldrig har havt noget imod at nyde Bordets Glæder og vistnok hellere lugter Bouquetten af en Flaske Madeira end af et Krudthorn[2]); vi gjorde alle anstændig Beskeed ved det luculliske Maaltid, hvorved der forekom den efterspurgte Fisk, Pighvarre kaldet, som egentlig burde have været bragt ind præcederet af Fløitespillere med Krandse paa Hovedet, ligesom hos de gamle Romere, naar der serveredes med Stør, hvorom Horats taler saa smukt i sine Oder. Efter at have nydt Caffe kjørte vi til Operaen i Hamborg, hvor man gav „Den Stumme" af Auber. Hele Udførelsen var efter min Mening mislykket, og jeg ærgrede mig tilgavns. Publikum fandt den imidlertid henrykkende, men jeg er vel ogsaa

[1]) Se foran Side 9 ff.

[2]) Kammerjunker, Kaptajn i Livgarden til Fods, Carl August Ludvig Frederik Gusmann (1808–63) deltog i Felttoget 1848 som Kompagnichef i Garden, men fik s. A. sin Afsked.

blevet lidt vel nøieseende Kjender og experimenteret Konstdommer.

Den 25de gik jeg til [Violinbygger] *Sauke*, der havde en Amati, af Bygning præcise Mage til min, dog ikke slet saa udmærket af Tone. Denne blev jeg indtagen i paa Slægtskabets Vegne og fik efter megen Snak frem og tilbage *Sauke* til at overlade mig den til Bytte med min neapolitanske. — Da jeg siden fandt den lidt forskjellig i Grebet fra min, har jeg siden i Kbhvn. byttet den om for sal. Professor *Peter Mandrup Lems* Soloviolin, som jeg kjendte fra Barnsbeen. Det var en lille Guarnieri, som det heed sig at han havde kjøbt af en Amager for 8 Mark og ladet reparere, og hvoraf jeg saamangen Gang havde hørt ham fremtrylle sine uforglemmelige, himmelske Toner, med en sand Devotion. Han havde ogsaa sal. *Mohrs* i Kbhvn.[1]) saa bekjendte gule Violin, der skulde være en Amati(?). Den tilhører nu en af mine kjøbenhavnske Bekjendte, Capt. *Bagge*.

Blandt nogle vulgivagerende Musici, som spille om Aftenen paa Gaden, blev jeg høist overrasket ved at høre en Waldhornistinde, der blæste med en mærkeværdig Virtuositet paa et simpelt Horn uden Pistoner, og det uden at gjøre Grimaser eller blæse Kinderne op som en Basunengel. Det klædte hende allerkjæreste, og jeg veed ikke hvorfor en Dame ikke ligesaa godt kan blæse Horn som Fløite eller spille Violin og Violoncel. Lægfolk bilde sig nu altid ind, at det koster saa megen Anstrengelse, og at der behøves saa forskrækkelig megen Veir dertil, og der er endog mange, som mene, at et Waldhorn kun er paa sin rette Plads i en Skov. De vide ikke, at Hornets Toner ere af den ædleste Natur, skabte til at udtrykke Veemod og Længsel, og at der ikkun hører et Aandedrag til at fremtvinge dem. Der var en Tid, da jeg selv var en lidenskabelig Waldhornist, og jeg har componeret meget for dette herlige Instrument. En Qvartet af 4 Waldhorn er for mig en

[1]) Kapelmusikus Carl Ferdinand Mohr (1796—1827).

henrivende Musik, og jeg glemmer aldrig de Hornserenader vi gave for mange Aar siden om Natten i Livorno, og alle de Nathuer og Natkapper, som vi lokkede i Vinduerne, og de mangfoldige bravi! som vi indhøstede.

26de. I Hotellet gjorde jeg Bekjendtskab med 2 norske Officerer: *Hetting* og *Motsfeldt*. De smigrede min Forfængelighed ved at yttre, at mit Navn havde en god Klang i Norge, og at man sang mange af mine Romancer. Jeg er langtfra at være storsnudet herover eller at ansee mig for en stor Componist; men jeg har Lov til at glæde mig over, at mit stille Sinds simple Melodier have mødt Sympathie hist og her indtil at blive populaire. De saakaldte store d. e. de lærde Musici pleie rigtignok hjemme hos os at fordømme som en stor Feil, at en Musik falder i Øret; men jeg gad paa min Side vidst hvori den ellers skulde falde, og om der ellers gives nogen anden Port, hvorigjennem den kan komme til Hjertet. Nei, kan jeg først faae En rigtig fat med Øret, saa mener jeg at have godt Hold paa ham. Jeg vil hellere have mine Sange i Øret og i Munden paa nogle Tusende Mennesker end vide min Virken paradere paa Hylderne af en Snes Bibliotheker. Derfor synger jeg for Folket, og Folket, siger Lamartine, er en stor Digter, thi det er Naturens endnu ikke afvænte Barn, og Naturen taler ikkun i Billeder ligesom Gud. —

Den 26de forlode vi da denne Handelsby Kl. 8. Næste Dag var en Søndag, og vi fik i Remmels en velsmagende Frokost. Der sad ved Bordet en gammelagtig Mand og betragtede *Telemach* og hans Manerer, hvorpaa han trak mig tilside og sagde mig, at han var Læge, og spurgte mig om han ikke var noget *mente captus*, paa Dansk: forrykt, og da jeg ikke aldeles kunde fragaae det, sagde han, at han øieblikkelig havde gjettet hvorledes det var fat med ham, fortalte mig Grunden dertil ganske overeensstemmende med den nøgne Sandhed og var af samme Mening som il Cavaliere *Amavi* i Palermo, at han var incurabel.

Kl. 12 ankom vi til Rendsborg med Tilnavnet: „verfluchtes Jammerthal", og Kl. 4 til Schleswig og toge ind i „Stadt Hamburg" til Gjæstgiver *Seest*, en Fader til vor meget yndede Sanger. Jeg benyttede Leiligheden, da *Telemach* begav sig paa en af sine sædvanlige Spadseretoure, til at kjøre ud til det herværende saakaldte Irrenhaus, som er smukt beliggende ved Slien. Jeg lod mig melde hos Forstanderen, Professor *Jessen*.[1]) Det var en tør og taus Mand, der lod mig tale i etvæk, indtil jeg omsider havde foredraget ham hele min Reisecompagnons sørgelige Historie og min ligesaa sørgelige og nødtvungne Anmodning om at han vilde optage ham i hans berømte Institut og skjænke ham den Behandling, som han maatte finde zweckmässigst. Herimod havde han intet at indvende, saa meget mindre som han var blevet forberedet og autoriseret dertil af *Telemachs* Fader. Han havde for Tiden blandt sine Logerende en Søster til *Telemach*, der for næsten et Aar siden var bragt hertil i en komplet forrykt Tilstand, men som nu befandt sig næsten helbredet. Han meente imidlertid, at det ikke vilde være raadeligt at lade dem mødes.

Jeg blev endeel forsonet med Mandens kolde og tørre Væsen ved at bemærke en Violin og Violoncelkasse i hans Værelse og ved at høre ham sige, at han kunde spille. Det Hjerte, der er aabent for Tonekonstens ædle og uskyldige Glæder, kan umuligen være tørt og indesluttet, og det forekom mig ogsaa fra det Øieblik af, at han blev noget mere meddelelig. Vi bleve enige om, at jeg skulde bringe min Patient ud til ham snarest mulig. Dermed recommanderede jeg mig i en lidt uhyggelig Sindsstemning som En, der er ifærd med at udføre et Forræderi. Dette begyndte nu med, at jeg fore-

[1]) Professor Peter Willers Jessen (1793—1875) var født i Flensborg. Allerede 1820 blev han Overlæge ved den da oprettede Sindssygeanstalt ved Slesvig. Han arbejdede efter de nyeste og humaneste Metoder og var en meget afholdt Mand. 1853 trak han sig tilbage og oprettede en privat Anstalt „Hornheim" ved Kiel.

slog den syndige *Telemach* at kjøre en Tour ud med mig til en af mine Venner, der havde et smukt Landsted i Nærheden, hvor vi vilde tilbringe nogen Tid, hvorfor det blev nødvendigt at medtage vor Bagage. Jeg lod derpaa dette bringe ud i Wienervognen, og det faldt ham ikke ind at bemærke, at mit Tøi ikke kom med. Dermed gjorde vi da den sidste Kjøretour, vi havde at gjøre med hinanden, og standsede omsider ved den store Port til det Hotel, hvor den arme Djævel ikke ahnede at skulle komme til at tilbringe Aar og Dag og rimeligviis Resten af sin Levetid. Her stod Professoren med en lang Pibe i Munden og betragtede ham uden at hilse eller sige ham et Par venlige Ord, og det ærgrede mig, medens han gjorde en af sine sædvanlige dybe og ceremonielle Complimenter. En Mand antog mig for Etatsraad *Ørsted* — det var maaskee een af de Gale. Et Par Gripominusser førte os gjennem en lang Gang med en Række Smaaværelser, og det Hele havde et fængselsagtigt Udseende, der vilde have vakt en slem Mistanke hos enhver anden end *Telemach*, hvis Tanker vare langt herfra. Det ham bestemte Logis bestod af et temmelig stort, men simpelt meubleret Værelse med et tilstødende lidet Sovecabinet med en Seng, et Bord og en Stol.

Jeg gik nu ud under Paaskud af at besørge Tøiet bragt ind, og de sidste Ord jeg hørte af dette ulykkelige Menneskes Mund var hans sædvanlige Phrase: „Det er en Skam, at De skal have Uleilighed!“ Døren lukkedes i Laas for ham — og jeg saae ham aldrig mere.[1]) Der faldt i dette Øieblik en Steen fra mit Hjerte, der i den senere Tid havde naaet en Centnervægt og tyngede mit Sind langt mere end jeg har søgt at skildre; men som Enhver, der sætter sig i mit Sted, let vil kunne slutte sig til. Og dog følte jeg noget der lignede Smerte ved at skilles fra denne Reiseledsager, der med

[1]) Telemach døde paa Sindssygeanstalten 57 Aar efter, d. 3. Maj 1900. Se Bay, Bind I, S. XIX.

al sin Uhyggelighed dog aldrig med Forsæt havde gjort mig noget imod, men snarere havde skjænket mig blind Lydighed og en Respekt, som jeg vil ønske enhver Lærer eller Fader i Besiddelse af. En Ulykkelig som han, der er besat af Hovmodsdjævelen; som lever i en evindelig Arrigheds og Ærgrelses Paroxysmus mod sine indbildte Fjender, hvoriblandt hans egen Familie, der forfølger ham med Trusler og Ydmygelser, — han er visseligen at beklage, og det saameget mere som der ikke er Udsigter til hans Helbredelse. —

Inden jeg forlod Stedet, gik jeg op til Professor *Jessen*, der lovede mig at gjøre sit Bedste for at gjøre hans Tilstand saa lidet fortvivlet som mulig og at skaffe ham al den Adspredelse, som han var modtagelig for. Derpaa tog jeg Afskeed og kjørte hjem alene til Hotellet, hvor jeg fik mig en Snak med Madam *Seest* om hendes Søn i Kbhvn. Ogsaa gjorde jeg Bekjendtskab med hendes Datter, Madam *Esselbach*, der egentligen stod for Skjenken og presenterede mig en skammelig Regning.[1])

Jeg forlod Schleswig Kl. 2 med den saakaldte „Wochenwagen", en bedækt Dagvogn med 3 Heste, og ankom Kl. 8½ til Flensborg. Jeg løb strax hen til *Holsteins*, han var Postmester her i Byen, og blev med usigelig Høflighed modtaget af Fruen, cidevant Sangerinden *Ida Wolff*, min mangeaarige rare lille Veninde.[2]) Hendes Mand var reist til Føhr for at hilse paa Kongen, der badede sig; men jeg tilbragte en meget behagelig Aften i Selskab med Apothekeren *Mecklenborgs* Familie og

[1]) Gæstgiver og Postfører i Slesvig Jeppe Sørensen Seest (død 1853) var gift med Margrete Elisabeth, f. Cornelius, (død 1847). Deres Søn, Georg Seest, var Sanger ved det kgl. Theater, fik Afsked 1844 og døde 1888. Deres Datter var den fra Krigsaarene bekendte Gæstgiverske, Doris Esselbach (1807—69), Enke efter Ferdinand Esselbach (1811—40).

[2]) Postmesteren i Flensborg var den i Mem. og Breve, Bind XXXI, saameget omtalte Husarofficer og Kammerjunker hos Dronningen, Ernst Frederik v. Holstein (1801—1883). Han blev 1826 Premierlieutenant, Hofchef og Adjutant hos Kronprinsen og giftede sig 1831 med den udmærkede Sangerinde Ida Wulff (1808—76). Han blev Ritmester og Kammerherre, fik 1841 Afsked som Major og blev Amtsforvalter i Nyborg, 1842 Postmester i Flensborg og endelig 1852 Overpostdirektør i Lybek.

Frøken *Jenny Belfour*, hendes Naades Selskabsdame. Vor fordums Theaternattergal sang Duetter af Gabusi med sin Mand, Postmesteren (som, om Forladelse, først Dagen efter reiste til Føhr). Vi snakkede Dansk og Tydsk mellem hinanden og fortalte griinagtige Historier, og gik Kl. 11 hjem til mit Logis i den smukke Enke, Mad. *Dolls* Hotel.

D. 29., Dagen efter skrev jeg til *Telemachs* Fader Ulysses. — Byen var meget gammeldags, havde en bred og lang slet brolagt Gade med store Brønde i Midten. Den skal have 16000 Indbyggere, efter hvad *Holstein* sagde mig, for Størstedeelen gediegne Tydskere i Sind og Skind og aldeles ikke venlig stemte mod de Danske, hvilket gav Anledning til ubehagelige Collisioner og Mopserier i Selskabslivet. Da jeg ikke kjendte andre end *Holsteins*, tog jeg min Violin med mig og gik derhen. Vi gjorde en heel Deel Musik, og Fruen havde endnu endeel tilbage af sin lille klare Falsetrøst og Passagefærdighed. Kl. 8½ forlod jeg mine gjæstfrie Landsmænd i Flensborg alene i Diligencen, kom igjennem Apenrade, naaede Kl. 4 Haderslev. Den 30. toge vi herfra Kl. 6 med Ritmester *Harboe* og en ung Haderslever, der intet havde tilfælleds med Holbergs Haderslever, Geert Westphaler; han mælede ikke et Ord om den lille Byld og den store Pine, den store Byld og den lille Pine, han var saa stum som en Fisk og jeg havde paa Munden at sige: „Ei, Landsmand Harsleber, snak dog lidt og sid ikke og maab!“

Kl. 9 ankom vi til Colding, og nu var jeg da med Huud og Haar hjemme i mit kjære Fædreland. Vi ankom Kl. 1½ til Veile, hvis yndige Beliggenhed bestyrker min gamle Overbevisning, at man ogsaa skal reise udenlands for at lære at paaskjønne alt det Skjønne vi have hjemme, og heriblandt indtager denne Egn en mærkværdig Plads med sine grønne Bøgeskove og majestætiske Banker.

Jeg spiiste til Middag hos min gamle Ven, Toldin-

spekteuren, Captain *August Schultz*,[1]) der havde besøgt mig i Algier og altid pleiede at modtage mig med det Udraab: „barea, barea Danimarkees!“ en Reminiscens fra Barbariet, da jeg en Aften souperede med ham og hans Kammerat *Gandil* ombord paa Presentskibet i Havnen og ved en Bolle Punsch udbragte Skaaler for Slægt og Venner, hvortil 3die Styrmand, *Brandt*, accompagnerede paa Trompet, som han stak ud af Kahytsvinduet, hvilken Musik skandaliserede de gravitetiske Tyrker, der fra Murene brølede ud til os: „barea! barea!“ d. e. det er nok! det er nok! Jeg besøgte nu med ham vore fælleds Bekjendte *Linnemann* og Ltn. *Würtzen*, og tilbragte siden Aftenen i hans vakre Familie med Spøg og Gammenstale.

Den 31. besøgte jeg min gamle Ven *Søren Ferslew*, Apotheker *Brandt* o. fl., spiiste Frokost hos *Schultz*'s, reiste med Dagvognen Kl. 10 og kom til Horsens Kl. 2. Jeg tog som sædvanlig ind til Gjæstgiver *Kjeldsen* i den store brede Gade, der ligesom Strada nuova i Genua burde give Byen Navn af Horsens la superba. — Kl. $5^1/_2$ naaede vi Skanderborg, hvis Beliggenhed roses meget, men Terrainet er dog vel fladt, og Byen seer saa kjedelig ud som en Søndag under Prædikenen. Gjæstgiveren hedder ikke *Paludan* men *Calundan*, og han og hans Kone citeres som et Mønster paa ægteskabelig Enighed og Sympathi, thi de drikke begge to.

Motto: Snip, Snap, Snude!

Vi luntede da afsted paa den noksom bekjendte Landevei, der var eensformig nok til at anstille uforstyrrede Reflexioner over min nærværende Situation. Min Reise var endt, den stod for min Tanke med alle dens Indtryk som en flygtig Drøm, og jeg forekom mig selv ligesom min gamle Skytspatron Sidi Muhamed, om hvem Alkoranen fortæller, at han en Nat blev taget ud af sin Seng af Erkeenglen Gabriel for at vise ham

[1]) Se Bay Bind II Side 29.

de 7 Himles Underværker, tilligemed Paradiset og Helvede, hvilket han ogsaa besaae ganske nøiagtigen, og efter at have havt 99 Conferencer med Vorherre blev han expederet tilbage til sin Seng. Og alt dette skeedte saa prestissimo, at Muhamed ved sin Tilbagekomst endnu fandt Sengen varm, og han reiste sin pot de chambre, som Engelen af Vanvare havde væltet, da de gik, og inden endnu alt dens Indhold var løbet ud. Fiat applicatio! Jeg vil just ikke troe, at jeg endnu skulde finde min Seng varm — endskjøndt hvem kan vide det — Mirakler er vi jo fra Barnsbeen pidskede til at troe paa, og „for Gud er jo ingenting umuligt" sige de skarpsindige og grundige Beviisførere, — men saameget er vist, at den Tid, jeg havde været hjemme fra, forekom mig som nogle faae Uger, for ikke at sige Dage, og Reisebillederne svævede igjennem min Indbildningskrafts Perspectivkasse med en Fart som Skyer, der jages af en Storm. Jeg var som en Fugl, der har flagret fra Green til Green i den frie Natur, og stundom svingende sig høit mod Himlen, qvidrende sine bedste Toner, nu instinctivt vender tilbage til sit gamle tilvante Buur, hvor hans Føde staaer parat, men hvor hans Vinger ere ham til ingen Nytte, for evindeligen at hoppe fra en Pind til en anden.

Jeg havde en blandet Følelse af Lyksalighed ved om faa Timer at skulle gjensee de Væsner, som mit Hjerte bandt mig til, og som Naturen og Skjebnen havde bestemt til mine Livsledsagere, og af Veemodighed ved at tage Afskeed, maaskee for bestandig, med det yndige Syden, om hvilket jeg synger sammen med Digteren *H. P. Holst:*

> Du har alt, hvad der fængsler min Sands,
> Fra Dit Bryst udgaae smeltende Toner!
> Trindt Naturen har opreist Dig Troner
> Og Dig Konsten har ofret sin Krands!

Ja Konsten! Den Konst, som jeg tilbeder, som taler mit Hjertes Sprog, den har ikkun en svag Gjenklang i

vort kolde Hjem, hvor man raisonnerer med den kolde Forstand over det, som alene skulde være Følelsens Sag; hvor Musikken serveres sammen med Smørrebrød, The og Spillekort, og hvor det maa ansees for en extraordinair Høflighed og Begunstigelse, naar man lader en Sanger eller Spiller uforstyrret tilendebringe sin Præstation.

Af disse og lignende Reflexioner vaktes jeg omsider ved min Ankomst omtrent Kl. 9 til den gamle Stad Aarhuus, hvor jeg modtoges af min Ægtefælle og min Familie, Fabrikeier *Claesen* med Kone, i hvis Huus jeg nu holdt et triumpherende Indtog og nød et velsmagende Aftensmaaltid.

Næste Morgen — det var den 1ste September 1843 — afreiste vi til Randers til mine Børn og Svigerforældre, hvor jeg unægteligen kunde synge: „Où peut on être mieux qu'au sein de sa famille"?

Da man vel ikke bryder sig stort om at vide, hvorledes jeg tilbragte Tiden dér, saa vil jeg hermed ende mine Beretninger, sige *exegi monumentum*, om just ei *ære perennius*, og ønske mine Læsere et hjerteligt Farvel.

Og ligesom Præster og Talere undertiden pleie at ende med et Vers, saaledes vil jeg nu ogsaa tilsidst citere det Vers, som jeg skrev hjem til min Familie bag paa mit Portræt fra Paris:

Her er en gammel Mand med en Fiol!
han kommer dybt fra Sydens Blomsterstrande;
der søgte han en Konstners høie Maal,
og drak af Konstens Væld i fjerne Lande.
Han sang og strøg sit kjære Instrument,
og tit man lytted' venlig til hans Tone,
nu er han færdig — hans Musik er endt!
den klinger mat i Nordens kolde Zone.
Nu lever han i Mindet kun, og dér
er Tanken om hans Fryd ei fri for Smerte!
Alt hvad han venter nu af Skjebnen er:
Fred i hans Hjem, og Fred i eget Hjerte.

RUD. BAY
Efter Daguerretypi, taget i Paris 1843.

REGISTER

Abrahams, N. C. L., Konf.raad, 55.
Achen, Maler, 24.
Adeler, Theodor, Godsejer, 155.
Adler, Adolph Peter, Præst, II f, 153. — Adolph, Bødker, II. — Anna Charl. f. Engel, II f. — Charlotte, 135. — Johan, cand. phil. se Telemach. — Joh. Gunder, Geheimekonf.raad, II. — Isaac Baruch, Læge, 107, 122. — Niels, Grosserer, (Ulysses), II ff, 3 f, 174, 180. — Peter Chr., Adjunkt, II.
Albert, fr. Balletmester, 156 f.
Amati, Andreas, 90. — Antonius, Violinbygger, 2, 33, 90. — Jeronimus, Violinbygger, 2, 33, 90. — Nicolaus, 2.
Amavi, Læge, 176.
Andersen, Emil, Maler, 24. — H. C., Digter, 20, 80, 100.
Aqvado, Clara f. Macdonnel, 45.
Bagge, Kaptajn, 175.
Balzar, Tenorsanger, 100.
Barth, Kapelmusikus, 66.
Bazin, Musiker, 62, 70.
Bay, Hans, Købm., 50. — Henr. Fr. f. Bay, Forf.s Hustru, 1, 8, 13 f, 183.
Belfour, Jenny, Frøken, 179.
Benzon, Chr. Fr. Otto, Kmhr., 124, 154.
Berggreen, Andr. Peter, Komponist, 160 f.
Bériot, Violinvirtuos, 29.
Berni, Musikhandler, 42.
Biber, Instrumentmager, 27.
Bille, Admiralinde, 28.
Blædel, Carl Anton, Instrumentmager, 154. — Werner Ludv., Præst, 154.
Bombelles, Ida f. Brun, Grevinde, 12.
Bornemann, Joh. Alfr., Prof. theol., 67, 70, 85, 94.
Borup, Jul., Th., Adjunkt, 170.
Bournonville, Aug., Balletm., 9.
Brandt, Styrmand, 181.
Bredahl, Iver Fr., Komponist, 160.
Brockdorff, Ludv. Ulr. Hans, Baron, 166.
Brown, Peter, Købm., 4.
Brusch, C. F., Restauratør, 22.

Brøndsted, Peter Oluf, Arkæolog, 56, 163.
Bugge, Konf.raad, 34.
Bull, Ole, Violinvirtuos, 26.
Buntzen, Camilla, f. du Puy, 101.
Buonomi, Buffosanger, 103 f.
Buttler, Humphry, Søkaptajn, 52 f, 73, 108.
Bügel, Cath. Marie f. Adzer, 67.
Calundan, Gæstgiver, 181.
Carlqvist, svensk Dame, 87.
Carmiencke, Herm., Maler, 24, 26.
Caroline, Prinsesse af Danmark, 28.
Carstensen, Familien, 43.
Ceritto, Fanny, Danserinde, 108, 171.
Chapman, Købm., 4.
Christian VIII, Konge af Danmark, 4 ff, 124, 159, 179.
Claesen, Fabrikejer, 183.
Conti, Klaverspiller, 103.
Cortnum, Madam, 50.
Cramer, Carl Cæsar, Maler, 24, 31, 35. — Frøken, 107, 122.
Cumberland, Louise f. Macdonnel, 45, 136. — Dr., 136.
David, Joseph Nathan, Grosserer, 129.
Delong, Peter Alb. Herm., Generalkonsul, 155, 162. — f. Tugnot de la Noy, 155, 162.
di Dominicis Nena (Madalena) f. Terziani, 59, 62, 91, 103.
Donner, Conr. Henr., Bankier, 3, 10, 13, 174. — Elisabeth f. Willinck, 10.
Donizetti, Gaetano, Komponist, 39, 157 f.
Eckert, Violinspiller, 93, 123.
Eddelien, Heinr., Maler, 84. — Olivia f. Hjorth, 84.
Elszler, Fanny, Danserinde, 39, 168, 171.
Engelstoft, L., Konf.raad, 135.
Engeström, Dr. phil., 87, 93.
Engleder, Instrumentm., 31, 33 f, 89 f.
Erichsen, Turist, 87.
Eskildsen, Erik, Havnekapt., 3.
Esselbach, Doris f. Seest, 179. — Ferd., Gæstgiver, 179.
Fågelberg, Bengt, Professor, 87.
Faber, Præst, 28.
Fenzi, Vincenzo, Violinspiller, 129 f.
Ferdinand, Prins af Danmark, 27.
Ferretti, Familien, 65, 70—73, 83 f, 128. — Barbara (Barbaruccia) 62, 72, 99. — Chiara (Chiaruccia) 62, 72, 99. — Christina, 65, 72, 84, 99, 104, 121. — Giacomo, Digter, 61—66, 99, 104, 112, 121 f, 157. — Luigino, 72. — Teresina, 56—61 f, 70, 85, 99, 112.
Ferslev, Søren, 181.

Fjeldsted, Caroline, Danserinde, 154, 163, 169.
Fournier, Købm., 41 f.
Frederik VI, Konge af Danmark, 153, 169.
Frederik, Landgreve af Hessen-Cassel, 95 f., 125.
Frediani, Advokat, 62, 66, 84. — Nina f. Terziani, 58—62, 65 f, 80 ff, 83 f.
Frølich, Lorenz, Maler, 24.
Fuhrmann f. Bianchi, 77, 120, 124.
Gade, Niels W., Komponist, 100, 159, 161.
Gagliani, Instrumentmager, 129 f.
Gamst, Henr, Fabrikant, 9.
Gandil, Joh. Peter, Kaptajn, 181.
Garbrecht, Joh. Gerh. Fr., Obltn., Grosserer, 21.
Garbussi, Rita, Sangerinde, 100, 104, 121.
Gebauer, Joh. Chr., Komponist, 161.
Gerson, George, Hofraad, 129.
Gialdini, Teresa, 42.
Giordani, Hoboist, 70.
Glassing, Jacobine Fr., Modehandlerinde, 155. — Joh. Christ., Modehandler, 155. — Joh. Erik, Vinhandler, 154 f.
Grahn, Lucile, Danserinde, 9, 154.
Grimaldi, Kardinal, 114.
Grisi, Giulia, Sangerinde, 165, 167 f, 170.
Grove, Justitsr.. 34.
Grundtvig, N. F. S., Digter, 1, 50, 154.
Guarnieri, Violinbygger, 16, 175.
Gusmann, Carl Aug. Ludv. Fr., Kaptajn, 174.
Guzman, Sangerinde, 148, 153, 173.
Hage, Alfr., Købm., 70. — Johs, Købm., 71.
Hammeken, Legationsr., 34.
Hammerich, Magister, 50.
Hansen, Constantin, Maler, Professor, 68 f, 80, 84, 87, 93, 98, 127.
Hartmann, J. P. E., Komponist, 99 f, 158, 161.
Hass, Laura, Sangerinde, 137 f.
Heiberg, Joh. Louise f. Pætges, Skuesp., 12, 161.
Heinsvig, Peder, Dandselærer, 157.
Helsted, Carl Ad., Komponist, 22, 25, 27, 30, 152, 161. — Carl, Maler, 107, 127.
Hertz, Henr., Digter, 21.
Hetting, n. Officer, 176.
Holbeck, Carl Fr., Billedhugger, 74 ff, 79, 86, 94, 114. — Prokurist, 11, 13.
Holck, Jul. Carl. Chr., Greve., Postinspekt., 13.
Holm, Just, Maler, 22, 25, 34 f, 90. — Provst, 92.

Holst, H. P., Digter, 21.
Holsten, Andreas, Gen.konsul, 44.
Holstein, Ernst Fr., Overpostdirektør, 174, 179 f. — Ida f. Wulff, fhv. Sangerinde 179 f.
Hornemann, Prof. botan., 79.
Hjorth, Naalemager, 84.
Högqvist Sophia Emilia, Skuespillerinde, 87, 89, 100.
Jensen, Proprietær, 28.
Jerichau, Ad., Billedhugger, 93. — Elisabeth f. Baumann, Malerinde, 93.
Jespersen, Peter Chr., cand. jur., 63, 69, 85, 138. — Peder, Kancelliraad, 63.
Jessen, Peter Willers, Overlæge, 177 ff.
Ingemann, Bernh. Severin, Digter, 21.
St. John, Konsulatssekretær, 5.
Juul, Snedkerm., 1.
Jürgensen, Fritz, Tegner, 143.
Jørgensen, Frue, III.
Kamphöwener, Bernh. Casp., Botaniker, 24 f, 112.
Kaufmann, Asmus, Lithograf, 24.
Kaulbach, Wilh., Maler, 32.
Kjeldsen, Gæstgiver, 181.
Kiellerup, Daniel, Varemægler, 32. — Jul. Theo., Maler. 32.
Kierkegaard, Peter Chr., Biskop, 18.
Kierulf, Julie, 153. — Overpræsident, 28.
Kihl, Geo. Herm., Kapelmusikus, 30.
Kiærskou, Fr. Chr., Maler, 14.
Konow, Carl, Konsul, 117.
Koop, Andr. Ludv., Maler, 87, 115, 132.
Krieger, Andr. Fr., Minister, 67, 70, 85, 94.
Kruse, Amtsprovst, 49.
Krætzmer, Andrea Maria, Danserinde, 75.
Kuhlau, Dan. Fr. Rud., Komponist, 20. 160.
Kunzen, Fr. Ludv., Komponist, 158, 161.
Küchler, Albert, Maler, Munk, 68 f, 75, 80, 98, 106, 116.
Köllner, t. Digter, 150.
Lablache, Sanger, 165.
Landsberg, Musiklærer, 76, 93, 96, 116 f, 119, 123.
Lehmann, Marie f. Puggaard se Puggaard. — Orla, Minister, 6, 131, 134.
Lem, Peter, Mandrup, Professor, 47 f, 175. — Regina f. Komtesse Magliari, 47.
Leuchtenberg, Marie, Prinsesse af, 124 ff. — Maximilian, Hertug af, 124, 126. — Eugène Beauharnais, Hertug af, 124.
Liebe, Kancelliraad, 28.
Lillienwalk, sv. Rejsende, 154.
Linde, Institutbestyrerinde, 107, 122.

Linnemann, Ingv. Henr., Præst, 67, 70, 85, 181.
Liszt, Fr., Klavervirtuos, 29.
Lucchesi, Giulio, Kapelm., 48.
Ludvig, Konge af Baiern, 19.
Lunde, Anders Chr., Maler, 67, 69, 98, 115.
Lundgreen, svensk Turist, 87.
Lübschitz, John, Maler, 24.
Lüders, Conr., Kammermusikus, 40.
Læssøe, Werner Hans Fr. Abr., Oberst, 132.
Løvenskiold, Herman, Baron, Komponist, 160 f.
Macdonnel, Hugh, Gen.konsul, 43, 135 f, 137. — Ida f. Ulrich, 44 f, 137. — Isabella, 45. — Louise, se Cumberland.
Malibran, Sangerinde, 39.
Mantzius, Anna f. Jørgensen, III. — Christian, kgl. Skuespiller, III. — Karl, Dr. phil., Skuespiller, III.
Mario Giuseppe, Marchese de Candia, Tenorsanger, 165, 168, 170.
Martinetti, Marchesa, 38.
Matenzzi, Skrædder, 49. — junior, 55. — Signora, 63 ff, 65.
Matthison, Fr., t. Digter, 147.
Mecklenborg, Apotheker, 179.
Menter, Violoncellist, 27.
Mezzofanti, Giuseppe, Kardinal, Sproglærd, 78 f, 113 ff.
Michelsen, Sadelm., 2.
Mocenni, Henri Darius, Købm., dansk Major, 52 f.
Moench, fr. Maler, 127.
Mohr, Carl Ferd., Kapelmusikus, 175. — Johan, Maler, 35.
Molbech, Chr., Etatsr., 28.
Molière, Major, 91.
Montanelli, Præst, 72 f.
Morgan, Lady, 38.
Motzfeldt, n. Officer, 176.
Mozart, Marie Constance f. Weber, se Nissen. — W. A., Komponist, 162.
Muth-Rasmussen, Paul Didr., Komponist, 160.
Mynster, Biskop, III.
Münster, Frøken, 107, 122.
Münter, Fr., Biskop, 34.
Möller, Jens Chr., Købm., 50. — Mons, Købm., 49.
Nagel, Carl Fr., Stadsfysikus, 11, 13. — Margr. f. Bauer, 11, 13.
Nardini, Pietro, Violinvirtuos, 47 ff.
Naumann, Joh. Gottlieb, Komponist, 158.
Nelson, engelsk Admiral, 169.
Nissen, Georg Nic., Etatsr., 48. — Marie Constance f. Weber, 48.
Oehlenschläger, Adam, Digter, 20 f.
Olsen, Marie, Danserinde, 108.
Oxholm, Harald Peter, Kapt., Godsejer, 96.

Padelloni, Elisabetta, 66, 115. — Luigi, Arbejdsmand, 66. — Mariarigiola, 66, 74. — Rosa, 66, 115.
Paganini, Violinvirtuos, 28 f.
Pähtau, C., Restauratør, 22.
Perbøl, Niels, Konf.raad, 20.
Persiani, Fanny f. Tacchinardi, Sangerinde, 165, 170 f. — Giuseppe, Komponist, 165, 170.
Petersen, Peter, Medaillør, 63, 67, 69, 80, 87, 98, 115.
Petzholdt, Fr., Maler, 68.
Piccolomini, Carol. Spannochi, 42.
Pignatelli, Adelaide f. David, Prinsesse, 128 f, 132. — Ruffo, Antonio, Prins, 129, 132.
Puggaard, Familien, 70, 74, 77, 84, 98 ff, 107 f, 115 ff, 127. — Annette, Marie Bolette, 70 f. 74, 86 ff, 100, 106. — Bolette f. Hage, 70, 87, 106. — Hans, Købmand, 70. — Hans Chr. Vilh., Geolog, 71, 86. — Rud. Christ., Grosserer, 71. — Signe f. Andrea, 71.
du Puy, Camille Louis Edouard, Komponist, 158.
Quantenet, fransk Familie, 55, 105.
Raadsig, Peter. Maler, 63, 67, 69, 98, 115, 127.
Raasløff, Joh. Cath. f. Hansen, 5. — Vald. Rud., Minister, 5.
Rantzau-Breitenburg, Andr. Conr. Peter, Greve, 58.
Ravalli, Pietro, Syngemester, 116.
Reedtz, H., Udenrigsminister, 124. — Otto Arenfeld, Godsejer, 124.
Redsted, Ane Kirst., f. Quist, 8. — Joh. Fr., Obltn., 5.
Reventlow, Fr. Ditlev, Greve, Gesandt, 166 f.
de Rochis, Marianina, Harpespillerinde, 98, 103 f.
Rosen, Christiane, Kogebogs-Forf., 23, 59.
la Rossi, Sangerinde, 103 f.
Rothmann, S., Sadelm., 1.
Rothschild, Baron, 164.
Rung, Henr., Komponist, 159 f, 161.
Sabatier f. Ungher, Sangerinde, 137.
Sarti, Kapelmester, 158.
Sauke, Violinbygger, 175.
Saxtorph, Hans Chr., Læge, 107, 122, 153.
Schall, Claus, Koncertm. Prof., 15 f, 97.
Schelling, Prof., 18.
v. d. Schulenburg, Carl Otto Fr., Greve, Ritm., 9, 11 ff, 174. — Geo. Ludv., General, 9. — Karen Hjorth f. de Seue, 9, 11 ff.
Schulz, Aug., Kaptajn, Toldinspektør, 180 f. — John Abr. Peter, Komponist, 158, 161.

Schultze, Joh. Fr., Konsulatsskriver, 5, 21.
Schäffer, Fr. Chr., Borgm.. 3.
Schönheyder, Gottlieb, Præst. V.
Seest, Georg, Sanger, 177, 179. — Margr. f. Cornelius, 179. — Jeppe, Gæstgiver, 129.
de Seue, Louise, Frøken, 174. — Peter Nic., Obltn., 9.
Siboni, Giuseppe, Syngem., 15.
Simonsen, Anna Marie f. Petersen, 19 f. — Niels, Maler, 19 f, 22, 26.
Sirletti, Professor, 57.
Skrike, Etatsraad, 28.
Sommer, Fr. Laur. Fiedler, Admiral, 5. — Grete f. Redsted, 5, 8.
Sorterup, Jul. Benjamin, Arkæolog, 69, 86, 89, 93, 101 f, 106, 122 f, 127, 138.
Spohr, Ludv., Komponist, 15 f, 18, 30 f, 42.
Spontini, Gasparo Luigi, Komponist, 119 f, 123 f.
Stein, Caroline f. Macdonnel, Baronesse, 43. — Baron, 43.
Stellwagen, Joh. Henr., Konferensraad, 79.
Storch, Fr. Ludv., Maler, 23, 26 f, 35. — Gertrudmine Claudine f. Kamp, 23.
Stradivarius, Violinbygger, 16.
Stroganow, Greve, 124.
Sundberg, Uhrmager, 165 f, 168.
Tacchinardi, Nicola, 164.
Taglioni, Maria, Danserinde, 39 f.
Talleyrand, Perigord, Hertug, 44, 136 f. — Ida, se Macdonnel, 44.
Tamburini, Sangerinde, 165.
Telemach, (Johan Adler), II, 3 f, 7, 10, 13 f, 17, 22, 26, 34 f, 40 f, 52, 63, 70—77, 88, 93 f, 101 ff, 107, 111, 115, 127 f, 132—163, 169—178.
Terziani, Familien, 51, 56—61, 65. — Guglielmina (Nina), se Frediani. — Luigi, 59, 61. — Maddalena (Nena), se di Dominicis. — Maria, (Mariuccia), 59, 62. — Teresina, (Teta), se Ferretti.
Thal, Rasm. Sam., Overkirurg, 33.
Thank, Maler, 24, 35.
Thiele, Just Math., Forf., 164.
Thue, Henning Junghans, Lektor, 68 f, 87 f, 106 f, 134.
de Thygeson, Abel Marie, (Minna), 155 f, 163. — Nicolai Em., Godsejer. 155 f. — Sophie Charl., 155 f, 163.
Toifferet, Julie, Opvartningspige, 25.
Toruzzi, Carlo, Greve, 58 f, 61, 81.
Tosoroni, Antonio, Valdhornist, 41, 49, 153.
Tosti, Kardinal, 114.
Trepka, Frue, 73.

Tybjerg, Hans Chr., Arkitekt, 93.
Töpfer, Karl Fr. Gust., Forf., 12.
Ulrich, Familien, 43.
Ulysses, se Adler, Niels, Grosserer.
Wallich, Jomfru, 154, 163.
v. Weber, Carl Maria, Komponist, 15.
Wegener, Gustav Th., Maler, 23, 25 f.
Weis, Andr., Severin, Møller, 24 f, 35.
Werner, Carl Fr. Heinr., Maler, 95, 110.
Wexschall, Koncertm., 28.
Weyse, C. E. F., Komponist, 20 f, 158, 161.
Vieuxtemps, Henri, Violinvirtuos, 27 f, 31, 33, 91.
Vilhoursky, russ. Greve, 93, 120, 123 f.
Vilsoët, Parfumehandler, 154, 163.
Winther, Chr., Digter, 21.
Würschel, Instrumentm., 17 ff, 31.
Würtzen, Lieutn., 181.
Yoldi Alfonso, Grev de Agiurre y Gadea, Overceremonimester, 121.
Zahrtmann, Chr. Christ., Admiral, 10. — Sophie Elisab. f. Donner, 10.
Zinck, Georg, Sanger, 26.
Østergaard, Jomfru, 171.

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN og P. FR. RIST.

I. ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS OPLEVELSER som Bøsseskytte under Christian d. IV. Nedskrevne af ham selv. UDSOLGT

II. DEN HELSINGØRSKE FÆRGEMAND LARS BACHE. Hans By og hans Hjem i Begyndelsen af det 19. Aarh. Hans Søns Optegnelser. UDSOLGT

III. FRA HOFFET OG BYEN. Stemninger og Tilstande 1793—1822. UDSOLGT

IV. GRANDMAMAS BEKIENDELSER. Interiører fra et kjøbenhavnsk Patricierhjem i Slutningen af det 18. Aarhundrede. Med Portraiter. UDSOLGT

V. H. C. ANDERSENS SIDSTE LEVEAAR. Hans Dagbøger 1868—75 ved Jonas Collin. UDSOLGT

VI. PORTRAITMALERENS DAGBOG (1793—1797). UDSOLGT

VII. ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS OPLEVELSER som Ostindiefarer under Christian den IV. UDSOLGT

VIII. AF ELEONORE CHRISTINE TSCHERNINGS EFTERLADTE PAPIRER. UDSOLGT

IX. KOMMANDØR JENS JACOB PALUDANS UNGDOMSERINDRINGER. UDSOLGT

X. DOMPROVSTEN I ROSKILDE. Brudstykke af en Familiekrønike. UDSOLGT

XI. AF EN GAMMEL HOFMANDS MINDEBLADE. Konferensraad Carl Henrik Holtens Optegnelser. UDSOLGT

XII. EN KJØBENHAVNSK GROSSERERS UNGDOMSERINDRINGER. 1787—1816. UDSOLGT

XIII. E. C. WERLAUFF: ERINDRINGER AF MIT LIV.

Fortsættes paa næste Side.

XIV. PASTOR PRIPS UNGDOMSERINDRINGER. UDSOLGT

XV. KNUD LYNE RAHBEKS UNGDOMSKÆRLIGHED. „Fra de skjønne Følelsers Tid". UDSOLGT

XVI. OBERST JACOB THODE RÆDERS BARNDOMS- OG UNGDOMSERINDRINGER.

XVII. GYLDENLØVES LAKAJ. Optegnelser fra Christian V's Tid af Matthias Skaanlund. UDSOLGT

XVIII. DEN GAMLE MAJORINDE FRA FÆRGEGAARDEN. Optegnelser af Franzisca v. Rosen. UDSOLGT

XIX. EN GRØNLANDSPRÆSTS OPTEGNELSER 1844—49. UDSOLGT

XX. DET STORE BILAGER I KJØBENHAVN 1634. Oversat efter Caroli Ogerii Ephemerides sive Iter Danicum, Svecicum, Polonicum.

XXI. EFTERLADTE OPTEGNELSER AF GENERALFISKAL PETER ULDALL, Dronning Caroline Mathildes Defensor. UDSOLGT

XXII. APOTHEKER CLAUS SEIDELINS OPTEGNELSER OM SIT LEVNED 1702—1782. UDSOLGT

XXIII. MELLEM TO TIDSALDRE. Erindringer af Ida Johnsen, født Jessen.

XXIV. NOGLE ERINDRINGER AF BALTHASAR MÜNTER I—II. UDSOLGT

XXV. STRANDMØLLEN. Optegnelser af Johan Christian Drewsen. UDSOLGT

XXVI. EN KJØBENHAVNSK KØBMANDS UNGDOMSHISTORIE. Optegnelser af Luis Bramsen. 1819—44. UDSOLGT

XXVII. EN KJØBENHAVNSK EMBEDSMAND. Jacob Gudes Optegnelser. 1754—1810. UDSOLGT

XXVIII. EN ISLANDSK EVENTYRER. Arni Magnússons Optegnelser.

XXIX. AF TERKEL KLEVENFELDTS REJSE-JOURNALER 1741—45.

XXX. BREVE FRA MAGDALENE THORESEN 1855—1901.

XXXI. ERINDRINGER AF PASTORINDE PAULINE PETERSEN, f. Clausen, fhv. kgl. Skuespillerinde.

XXXII. RUD. BAY: Sentimentalsk Reise gjennem Europa til Algier 1816.

XXXIII. RUD. BAY: I Algier og Italien 1816—21.

Bind I—XXV
Pris 5 Kr. pr. Bind.
Bind XXVI Kr. 6.50.
Bind XXVII—XXVIII
Kr. 7.50.
Bind XXIX Kr. 9.50.
Bind XXX Kr. 9.75.
Bind XXXI Kr. 10.50.
Bind XXXII Kr. 13.50.
Bind XXXIII Kr. 15.00.

DL
103
.5
M5
bd.34

Memoirer og breve

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY